నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

దీఘనికాయో

మహావగ్గపాళి

౧. మహాపదానసుత్తం

పుబ్బేనివాసపటిసంయుత్తకథా

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే కరేరికుటికాయం. అథ ఖో సమ్బహులానం భిక్ఖూనం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తానం కరేరిమణ్డలమాళే సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం పుబ్బేనివాసపటిసంయుత్తా ధమ్మీ కథా ఉదపాది – ‘‘ఇతిపి పుబ్బేనివాసో, ఇతిపి పుబ్బేనివాసో’’తి.

౨. అస్సోసి ఖో భగవా దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ తేసం భిక్ఖూనం ఇమం కథాసల్లాపం. అథ ఖో భగవా ఉట్ఠాయాసనా యేన కరేరిమణ్డలమాళో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది, నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘కాయనుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా; కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా’’తి?

ఏవం వుత్తే తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – ‘‘ఇధ, భన్తే, అమ్హాకం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తానం కరేరిమణ్డలమాళే సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం పుబ్బేనివాసపటిసంయుత్తా ధమ్మీ కథా ఉదపాది – ‘ఇతిపి పుబ్బేనివాసో ఇతిపి పుబ్బేనివాసో’తి. అయం ఖో నో, భన్తే, అన్తరాకథా విప్పకతా. అథ భగవా అనుప్పత్తో’’తి.

౩. ‘‘ఇచ్ఛేయ్యాథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, పుబ్బేనివాసపటిసంయుత్తం ధమ్మిం కథం సోతు’’న్తి? ‘‘ఏతస్స, భగవా, కాలో; ఏతస్స, సుగత, కాలో; యం భగవా పుబ్బేనివాసపటిసంయుత్తం ధమ్మిం కథం కరేయ్య, భగవతో సుత్వా [భగవతో వచనం సుత్వా (స్యా॰)] భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ’’తి. ‘‘తేన హి, భిక్ఖవే, సుణాథ,సాధుకం మనసి కరోథ, భాసిస్సామీ’’తి. ‘‘ఏవం, భన్తే’’తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

౪. ‘‘ఇతో సో, భిక్ఖవే, ఏకనవుతికప్పే యం [ఏకనవుతో కప్పో (స్యా॰ కం॰ పీ॰)] విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉదపాది. ఇతో సో, భిక్ఖవే, ఏకతింసే కప్పే [ఏకతింసకప్పో (సీ॰) ఏకతింసో కప్పో (స్యా॰ కం॰ పీ॰)] యం సిఖీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉదపాది. తస్మింయేవ ఖో, భిక్ఖవే, ఏకతింసే కప్పే వేస్సభూ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉదపాది. ఇమస్మింయేవ [ఇమస్మిం (కత్థచి)] ఖో, భిక్ఖవే, భద్దకప్పే కకుసన్ధో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉదపాది. ఇమస్మింయేవ ఖో, భిక్ఖవే, భద్దకప్పే కోణాగమనో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే

ఉదపాది. ఇమస్మింయేవ ఖో, భిక్ఖవే, భద్దకప్పే కస్సపో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉదపాది. ఇమస్మింయేవ ఖో, భిక్ఖవే, భద్దకప్పే అహం ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో.

౫. "విపస్సీ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఖత్తియో జాతియా అహోసి, ఖత్తియకులే ఉదపాది. సిఖీ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఖత్తియో జాతియా అహోసి, ఖత్తియకులే ఉదపాది. వేస్సభూ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఖత్తియో జాతియా అహోసి, ఖత్తియకులే ఉదపాది. కకుసన్ధో, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బ్రాహ్మణో జాతియా అహోసి, బ్రాహ్మణకులే ఉదపాది. కోణాగమనో, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బ్రాహ్మణో జాతియా అహోసి, బ్రాహ్మణకులే ఉదపాది. కస్సపో, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బ్రాహ్మణో జాతియా అహోసి, బ్రాహ్మణకులే ఉదపాది. అహం, భిక్ఖవే, ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఖత్తియో జాతియా అహోసిం, ఖత్తియకులే ఉప్పన్నో.

౬. "విపస్సీ , భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కోణ్డఞ్ఞో గోత్తేన అహోసి. సిఖీ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కోణ్డఞ్ఞో గోత్తేన అహోసి. వేస్సభూ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కోణ్డఞ్ఞో గోత్తేన అహోసి. కకుసన్ధో, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కస్సపో గోత్తేన అహోసి. కోణాగమనో, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కస్సపో గోత్తేన అహోసి. కస్సపో, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కస్సపో గోత్తేన అహోసి. అహం, భిక్ఖవే, ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో గోతమో గోత్తేన అహోసిం.

౭. "విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అసీతివస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. సిఖిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సత్తతివస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. వేస్సభుస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సట్ఠివస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. కకుసన్ధస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స చత్తాలీసవస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. కోణాగమనస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తింసవస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. కస్సపస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స వీసతివస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతరహి అప్పకం ఆయుప్పమాణం పరిత్తం లహుకం; యో చిరం జీవతి, సో వస్ససతం అప్పం వా భియ్యో.

౮. "విపస్సీ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో పాటలియా మూలే అభిసమ్బుద్ధో. సిఖీ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో పుణ్డరీకస్స మూలే అభిసమ్బుద్ధో. వేస్సభూ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో సాలస్స మూలే అభిసమ్బుద్ధో. కకుసన్ధో, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో సిరీసస్స మూలే అభిసమ్బుద్ధో. కోణాగమనో, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఉదుమ్బరస్స మూలే అభిసమ్బుద్ధో. కస్సపో, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో నిగ్రోధస్స మూలే అభిసమ్బుద్ధో. అహం, భిక్ఖవే, ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో అస్సత్థస్స మూలే అభిసమ్బుద్ధో.

౯. "విపస్సిస్స , భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఖణ్డతిస్సం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. సిఖిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అభిభూసమ్భవం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. వేస్సభుస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సోణుత్తరం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. కకుసన్ధస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స విధురసఞ్జీవం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం

భద్దయుగం. కోణాగమనస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స భియ్యోసుత్తరం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. కస్సపస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తిస్సభారద్వాజం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతరహి సారిపుత్తమోగ్గల్లానం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం.

౧౦. “విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి భిక్ఖుసతసహస్సం, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అసీతిభిక్ఖుసహస్సాని. విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఇమే తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం.

“సిఖిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి భిక్ఖుసతసహస్సం, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అసీతిభిక్ఖుసహస్సాని, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి సత్తతిభిక్ఖుసహస్సాని. సిఖిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఇమే తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం.

“వేస్సభుస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అసీతిభిక్ఖుసహస్సాని, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి సత్తతిభిక్ఖుసహస్సాని, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి సట్ఠిభిక్ఖుసహస్సాని. వేస్సభుస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఇమే తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం.

“కకుసన్ధస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి చత్తాలీసభిక్ఖుసహస్సాని. కకుసన్ధస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అయం ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం.

“కోణాగమనస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి తింసభిక్ఖుసహస్సాని. కోణాగమనస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అయం ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం.

“కస్సపస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి వీసతిభిక్ఖుసహస్సాని. కస్సపస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అయం ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం.

“మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతరహి ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అడ్ఢతేళసాని భిక్ఖుసతాని. మయ్హం, భిక్ఖవే, అయం ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం.

౧౧. “విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అసోకో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. సిఖిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఖేమఙ్కరో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. వేస్సభుస్స,

భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఉపసన్తో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. కకుసన్ధస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స బుద్ధిజో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. కోణాగమనస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సోత్థిజో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. కస్సపస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సబ్బమిత్తో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతరహి ఆనన్దో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో.

౧౨. "విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స బన్ధుమా నామ రాజా పితా అహోసి. బన్ధుమతీ నామ దేవీ మాతా అహోసి జనేత్తి [జనేత్తీ (స్యా॰)]. బన్ధుమస్స రఞ్ఞో బన్ధుమతీ నామ నగరం రాజధానీ అహోసి.

"సిఖిస్స , భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అరుణో నామ రాజా పితా అహోసి. పభావతీ నామ దేవీ మాతా అహోసి జనేత్తి. అరుణస్స రఞ్ఞో అరుణవతీ నామ నగరం రాజధానీ అహోసి.

"వేస్సభుస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సుప్పతితో నామ [సుప్పతీతో నామ (స్యా॰)] రాజా పితా అహోసి. వస్సవతీ నామ [యసవతీ నామ (స్యా॰ పీ॰)] దేవీ మాతా అహోసి జనేత్తి. సుప్పతితస్స రఞ్ఞో అనోమం నామ నగరం రాజధానీ అహోసి.

"కకుసన్ధస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అగ్గిదత్తో నామ బ్రాహ్మణో పితా అహోసి. విసాఖా నామ బ్రాహ్మణీ మాతా అహోసి జనేత్తి. తేన ఖో పన, భిక్ఖవే, సమయేన ఖేమో నామ రాజా అహోసి. ఖేమస్స రఞ్ఞో ఖేమవతీ నామ నగరం రాజధానీ అహోసి.

"కోణాగమనస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స యఞ్ఞదత్తో నామ బ్రాహ్మణో పితా అహోసి. ఉత్తరా నామ బ్రాహ్మణీ మాతా అహోసి జనేత్తి. తేన ఖో పన, భిక్ఖవే, సమయేన సోభో నామ రాజా అహోసి. సోభస్స రఞ్ఞో సోభవతీ నామ నగరం రాజధానీ అహోసి.

"కస్సపస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స బ్రహ్మదత్తో నామ బ్రాహ్మణో పితా అహోసి. ధనవతీ నామ బ్రాహ్మణీ మాతా అహోసి జనేత్తి. తేన ఖో పన, భిక్ఖవే, సమయేన కికీ నామ [కిం కీ నామ (స్యా॰)] రాజా అహోసి. కికిస్స రఞ్ఞో బారాణసీ నామ నగరం రాజధానీ అహోసి.

"మయ్హం, భిక్ఖవే, ఏతరహి సుద్ధోదనో నామ రాజా పితా అహోసి. మాయా నామ దేవీ మాతా అహోసి జనేత్తి. కపిలవత్థు నామ నగరం రాజధానీ అహోసీ"తి. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన సుగతో ఉట్ఠాయాసనా విహారం పావిసి.

౧౩. అథ ఖో తేసం భిక్ఖూనం అచిరపక్కన్తస్స భగవతో అయమన్తరాకథా ఉదపాది – "అచ్ఛరియం, ఆవుసో, అబ్భుతం, ఆవుసో, తథాగతస్స మహిద్ధికతా మహానుభావతా. యత్ర హి నామ తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరిస్సతి, నామతోపి అనుస్సరిస్సతి, గోత్తతోపి అనుస్సరిస్సతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరిస్సతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరిస్సతి, సావకసన్నిపాతతోపి

అనుస్సరిస్సతి – 'ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ'''తి.

"కిం ను ఖో, ఆవుసో, తథాగతస్సేవ ను ఖో ఏసా ధమ్మధాతు సుప్పటివిద్ధా, యస్సా ధమ్మధాతుయా సుప్పటివిద్ధత్తా తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరతి, నామతోపి అనుస్సరతి, గోత్తతోపి అనుస్సరతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరతి, సావకసన్నిపాతతోపి అనుస్సరతి – 'ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ'తి, ఉదాహు దేవతా తథాగతస్స ఏతమత్థం ఆరోచేసుం, యేన తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరతి, నామతోపి అనుస్సరతి, గోత్తతోపి అనుస్సరతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరతి, సావకసన్నిపాతతోపి అనుస్సరతి – 'ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ'''తి. అయఞ్చ హిదం తేసం భిక్ఖూనం అన్తరాకథా విప్పకతా హోతి.

౧౪. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేన కరేరిమణ్డలమాళో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "కాయనుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా; కా చ పన వో అన్తరాకథా విప్పకతా"తి?

ఏవం వుత్తే తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – "ఇధ, భన్తే, అమ్హాకం అచిరపక్కన్తస్స భగవతో అయం అన్తరాకథా ఉదపాది – 'అచ్ఛరియం, ఆవుసో, అబ్భుతం, ఆవుసో, తథాగతస్స మహిద్ధికతా మహానుభావతా, యత్ర హి నామ తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరిస్సతి, నామతోపి అనుస్సరిస్సతి, గోత్తతోపి అనుస్సరిస్సతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరిస్సతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరిస్సతి, సావకసన్నిపాతతోపి అనుస్సరిస్సతి – "ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి , ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ"తి. కిం ను ఖో, ఆవుసో, తథాగతస్సేవ ను ఖో ఏసా ధమ్మధాతు సుప్పటివిద్ధా, యస్సా ధమ్మధాతుయా సుప్పటివిద్ధత్తా తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరతి, నామతోపి అనుస్సరతి, గోత్తతోపి అనుస్సరతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరతి, సావకసన్నిపాతతోపి అనుస్సరతి – "ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ"తి. ఉదాహు దేవతా తథాగతస్స ఏతమత్థం ఆరోచేసుం, యేన తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరతి, నామతోపి అనుస్సరతి, గోత్తతోపి అనుస్సరతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరతి, సావకసన్నిపాతతోపి అనుస్సరతి – 'ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ'తి? అయం ఖో నో, భన్తే, అన్తరాకథా విప్పకతా, అథ భగవా అనుప్పత్తో"తి.

౧౩. "తథాగతస్సేవేసా, భిక్ఖవే, ధమ్మధాతు సుప్పటివిద్ధా, యస్సా ధమ్మధాతుయా సుప్పటివిద్ధత్తా తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరతి, నామతోపి అనుస్సరతి, గోత్తతోపి అనుస్సరతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరతి, సావకసన్నిపాతతోపి అనుస్సరతి – 'ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ'తి. దేవతాపి తథాగతస్స ఏతమత్థం ఆరోచేసుం, యేన తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరతి, నామతోపి అనుస్సరతి, గోత్తతోపి అనుస్సరతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరతి, సావకసన్నిపాతతోపి అనుస్సరతి – 'ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ'తి.

"ఇచ్ఛేయ్యాథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, భియ్యోసోమత్తాయ పుబ్బేనివాసపటిసంయుత్తం ధమ్మిం కథం సోతు"న్తి? "ఏతస్స, భగవా, కాలో; ఏతస్స, సుగత, కాలో; యం భగవా భియ్యోసోమత్తాయ పుబ్బేనివాసపటిసంయుత్తం ధమ్మిం కథం కరేయ్య, భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ"తి. "తేన హి, భిక్ఖవే , సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ, భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

౧౪. "ఇతో సో, భిక్ఖవే, ఏకనవుతికప్పే యం విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉదపాది. విపస్సీ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఖత్తియో జాతియా అహోసి, ఖత్తియకులే ఉదపాది. విపస్సీ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కోణ్డఞ్ఞో గోత్తేన అహోసి. విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అసీతివస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. విపస్సీ, భిక్ఖవే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో పాటలియా మూలే అభిసమ్బుద్ధో. విపస్సిస్స, భిక్ఖవే , భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఖణ్డతిస్సం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి భిక్ఖుసతసహస్సం, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అసీతిభిక్ఖుసహస్సాని. విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఇమే తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం. విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అసోకో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. విపస్సిస్స, భిక్ఖవే, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స బన్ధుమా నామ రాజా పితా అహోసి. బన్ధుమతీ నామ దేవీ మాతా అహోసి జనేత్తి. బన్ధుమస్స రఞ్ఞో బన్ధుమతీ నామ నగరం రాజధానీ అహోసి.

బోధిసత్తధమ్మతా

౧౫. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ బోధిసత్తో తుసితా కాయా చవిత్వా సతో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమి. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౧౬. "ధమ్మతా, ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో తుసితా కాయా చవిత్వా మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి. అథ సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యాపి తా లోకన్తరికా అఘా అసంవుతా అన్ధకారా అన్ధకారతిమిసా , యత్థ పిమే

చన్దిమసూరియా ఏవంమహిద్ధికా ఏవంమహానుభావా ఆభాయ నానుభోన్తి, తత్థపి అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా, తేపి తేనోభాసేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్జానన్తి – 'అఞ్ఞేపి కిర, భో, సన్తి సత్తా ఇధూపపన్నా'తి. అయఞ్చ దససహస్సీ లోకధాతు సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి. అప్పమాణో చ ఉళారో ఓభాసో లోకే పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౧౯. "ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, చత్తారో నం దేవపుత్తా చతుద్దిసం [చాతుద్దిసం (స్యా.)] రక్ఖాయ ఉపగచ్ఛన్తి – 'మా నం బోధిసత్తం వా బోధిసత్తమాతరం వా మనుస్సో వా అమనుస్సో వా కోచి వా విహేఠేసీ'తి. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౦. "ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, పకతియా సీలవతీ బోధిసత్తమాతా హోతి, విరతా పాణాతిపాతా, విరతా అదిన్నాదానా, విరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా , విరతా ముసావాదా, విరతా సురామేరయమజ్జప్పమాదట్ఠానా. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౧. "ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, న బోధిసత్తమాతు పురిసేసు మానసం ఉప్పజ్జతి కామగుణూపసంహితం, అనతిక్కమనీయా చ బోధిసత్తమాతా హోతి కేనచి పురిసేన రత్తచిత్తేన. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౨. "ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, లాభినీ బోధిసత్తమాతా హోతి పఞ్చన్నం కామగుణానం. సా పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితా సమఙ్గీభూతా పరిచారేతి. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౩. "ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, న బోధిసత్తమాతు కోచిదేవ ఆబాధో ఉప్పజ్జతి. సుఖినీ బోధిసత్తమాతా హోతి అకిలన్తకాయా, బోధిసత్తఞ్చ బోధిసత్తమాతా తిరోకుచ్ఛిగతం పస్సతి సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గిం అహీనిన్ద్రియం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మణి వేళురియో సుభో జాతిమా అట్ఠంసో సుపరికమ్మకతో అచ్ఛో విప్పసన్నో అనావిలో సబ్బాకారసమ్పన్నో. తత్రాస్స [తత్రస్స (స్యా.)] సుత్తం ఆవుతం నీలం వా పీతం వా లోహితం వా ఓదాతం వా పణ్డుసుత్తం వా. తమేనం చక్ఖుమా పురిసో హత్థే కరిత్వా పచ్చవేక్ఖేయ్య – 'అయం ఖో మణి వేళురియో సుభో జాతిమా అట్ఠంసో సుపరికమ్మకతో అచ్ఛో విప్పసన్నో అనావిలో సబ్బాకారసమ్పన్నో. తత్రిదం సుత్తం ఆవుతం నీలం వా పీతం వా లోహితం వా ఓదాతం వా పణ్డుసుత్తం వా'తి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కన్తో హోతి, న బోధిసత్తమాతు కోచిదేవ ఆబాధో ఉప్పజ్జతి, సుఖినీ బోధిసత్తమాతా హోతి అకిలన్తకాయా , బోధిసత్తఞ్చ బోధిసత్తమాతా తిరోకుచ్ఛిగతం పస్సతి సబ్బఙ్గపచ్చఙ్గిం అహీనిన్ద్రియం. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౪. "ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, సత్తాహజాతే బోధిసత్తే బోధిసత్తమాతా కాలఙ్కరోతి తుసితం కాయం ఉపపజ్జతి. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౫. "ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యథా అఞ్ఞా ఇత్థికా నవ వా దస వా మాసే గబ్భం కుచ్ఛినా పరిహరిత్వా విజాయన్తి, న హేవం బోధిసత్తం బోధిసత్తమాతా విజాయతి. దసేవ మాసాని బోధిసత్తం బోధిసత్తమాతా కుచ్ఛినా పరిహరిత్వా విజాయతి. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౬. “ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యథా అఞ్ఞా ఇత్థికా నిసిన్నా వా నిపన్నా వా విజాయన్తి, న హేవం బోధిసత్తం బోధిసత్తమాతా విజాయతి. ఠితావ బోధిసత్తం బోధిసత్తమాతా విజాయతి. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౭. “ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, దేవా పఠమం పటిగ్గణ్హన్తి, పచ్ఛా మనుస్సా. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౮. “ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, అప్పత్తోవ బోధిసత్తో పథవిం హోతి, చత్తారో నం దేవపుత్తా పటిగ్గహేత్వా మాతు పురతో ఠపేన్తి – ‘అత్తమనా, దేవి, హోహి; మహేసక్ఖో తే పుత్తో ఉప్పన్నో’తి. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౨౯. “ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, విసదోవ నిక్ఖమతి అమక్ఖితో ఉదేన [ఉద్దేన (స్యా॰), ఉదరేన (కత్థచి)] అమక్ఖితో సేమ్హేన అమక్ఖితో రుహిరేన అమక్ఖితో కేనచి అసుచినా సుద్ధో [విసుద్ధో (స్యా॰)] విసదో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మణిరతనం కాసికే వత్థే నిక్ఖిత్తం నేవ మణిరతనం కాసికం వత్థం మక్ఖేతి, నాపి కాసికం వత్థం మణిరతనం మక్ఖేతి. తం కిస్స హేతు? ఉభిన్నం సుద్ధత్తా. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, విసదోవ నిక్ఖమతి అమక్ఖితో, ఉదేన అమక్ఖితో సేమ్హేన అమక్ఖితో రుహిరేన అమక్ఖితో కేనచి అసుచినా సుద్ధో విసదో. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౩౦. “ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, ద్వే ఉదకస్స ధారా అన్తలిక్ఖా పాతుభవన్తి – ఏకా సీతస్స ఏకా ఉణ్హస్స యేన బోధిసత్తస్స ఉదకకిచ్చం కరోన్తి మాతు చ. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౩౧. “ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, సమ్పతిజాతో బోధిసత్తో సమేహి పాదేహి పతిట్ఠహిత్వా ఉత్తరాభిముఖో [ఉత్తరేనాభిముఖో (స్యా॰) ఉత్తరేనముఖో (క॰)] సత్తపదవీతిహారేన గచ్ఛతి సేతమ్హి ఛత్తే అనుధారియమానే, సబ్బా చ దిసా అనువిలోకేతి, ఆసభిం వాచం భాసతి ‘అగ్గోహమస్మి లోకస్స, జేట్ఠోహమస్మి లోకస్స, సేట్ఠోహమస్మి లోకస్స, అయమన్తిమా జాతి, నత్థిదాని పునబ్భవో’తి. అయమేత్థ ధమ్మతా.

౩౨. “ధమ్మతా ఏసా, భిక్ఖవే, యదా బోధిసత్తో మాతుకుచ్ఛిమ్హా నిక్ఖమతి, అథ సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి, అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యాపి తా లోకన్తరికా అఘా అసంవుతా అన్ధకారా అన్ధకారతిమిసా, యత్థ పిమే చన్దిమసూరియా ఏవంమహిద్ధికా ఏవంమహానుభావా ఆభాయ నానుభోన్తి, తత్థపి అప్పమాణో ఉళారో ఓభాసో పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. యేపి తత్థ సత్తా ఉపపన్నా, తేపి తేనోభాసేన అఞ్ఞమఞ్ఞం సఞ్జానన్తి – ‘అఞ్ఞేపి కిర, భో, సన్తి సత్తా ఇధూపపన్నా’తి. అయఞ్చ దససహస్సీ లోకధాతు సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి అప్పమాణో చ ఉళారో ఓభాసో లోకే పాతుభవతి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. అయమేత్థ ధమ్మతా.

ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణా

౩౩. “జాతే ఖో పన, భిక్ఖవే, విపస్సిమ్హి కుమారే బన్ధుమతో రఞ్ఞో పటివేదేసుం – ‘పుత్తో తే, దేవ [దేవ తే (క.)], జాతో, తం దేవో పస్సతూ’తి. అద్దసా ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా విపస్సిం కుమారం, దిస్వా నేమిత్తే బ్రాహ్మణే ఆమన్తాపేత్వా ఏతదవోచ – ‘పస్సన్తు భోన్తో నేమిత్తా బ్రాహ్మణా కుమార’న్తి. అద్దసంసు ఖో, భిక్ఖవే, నేమిత్తా బ్రాహ్మణా విపస్సిం కుమారం, దిస్వా బన్ధుమన్తం రాజానం ఏతదవోచుం – ‘అత్తమనో, దేవ, హోహి, మహేసక్ఖో తే పుత్తో ఉప్పన్నో, లాభా తే, మహారాజ, సులద్ధం తే, మహారాజ, యస్స తే కులే ఏవరూపో పుత్తో ఉప్పన్నో. అయఞ్హి, దేవ, కుమారో ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణేహి సమన్నాగతో, యేహి సమన్నాగతస్స మహాపురిసస్స ద్వేవ గతియో భవన్తి అనఞ్ఞా. సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. తస్సిమాని సత్తరతనాని భవన్తి. సేయ్యథిదం – చక్కరతనం హత్థిరతనం అస్సరతనం మణిరతనం ఇత్థిరతనం గహపతిరతనం పరిణాయకరతనమేవ సత్తమం. పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. సో ఇమం పథవిం సాగరపరియన్తం అదణ్డేన అసత్థేన ధమ్మేన అభివిజియ అజ్ఝావసతి. సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివటచ్ఛదో.

౩౪. ‘కతమేహి చాయం, దేవ, కుమారో ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణేహి సమన్నాగతో, యేహి సమన్నాగతస్స మహాపురిసస్స ద్వేవ గతియో భవన్తి అనఞ్ఞా. సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. తస్సిమాని సత్తరతనాని భవన్తి . సేయ్యథిదం – చక్కరతనం హత్థిరతనం అస్సరతనం మణిరతనం ఇత్థిరతనం గహపతిరతనం పరిణాయకరతనమేవ సత్తమం. పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. సో ఇమం పథవిం సాగరపరియన్తం అదణ్డేన అసత్థేన ధమ్మేన అభివిజియ అజ్ఝావసతి. సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివటచ్ఛదో.

౩౫. ‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో సుప్పతిట్ఠితపాదో. యం పాయం, దేవ, కుమారో సుప్పతిట్ఠితపాదో. ఇదమ్పిస్స మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణం భవతి.

‘ఇమస్స, దేవ [ఇమస్స హి దేవ (?)], కుమారస్స హేట్ఠా పాదతలేసు చక్కాని జాతాని సహస్సారాని సనేమికాని సనాభికాని సబ్బాకారపరిపూరాని. యమ్పి, ఇమస్స దేవ, కుమారస్స హేట్ఠా పాదతలేసు చక్కాని జాతాని సహస్సారాని సనేమికాని సనాభికాని సబ్బాకారపరిపూరాని, ఇదమ్పిస్స మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణం భవతి.

‘అయఞ్హి దేవ, కుమారో ఆయతపణ్హీ…పే.…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో దీఘఙ్గులీ…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో ముదుతలునహత్థపాదో…

‘అయఞ్హి, దేవ కుమారో జాలహత్థపాదో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో ఉస్సఙ్ఖపాదో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో ఏణిజఙ్ఘో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో ఠితకోవ అనోనమన్తో ఉభోహి పాణితలేహి జణ్ణుకాని పరిమసతి [పరామసతి (క.)] పరిమజ్జతి…

‘అయఞ్హి , దేవ, కుమారో కోసోహితవత్థగుయ్హో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో సువణ్ణవణ్ణో కఞ్చనసన్నిభత్తచో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో సుఖుమచ్ఛవీ; సుఖుమత్తా ఛవియా రజోజల్లం కాయే న ఉపలిమ్పతి [ఉపలిప్పతి (స్యా.)] …

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో ఏకేకలోమో; ఏకేకాని లోమాని లోమకూపేసు జాతాని…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో ఉద్ధగ్గలోమో; ఉద్ధగ్గాని లోమాని జాతాని నీలాని అఞ్జనవణ్ణాని కుణ్డలావట్టాని దక్ఖిణావట్టకజాతాని…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో బ్రహ్ముజుగత్తో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో సత్తుస్సదో…

‘అయఞ్హి , దేవ, కుమారో సీహపుబ్బద్ధకాయో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో చితన్తరంసో [పితన్తరంసో (స్యా.)] …

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో నిగ్రోధపరిమణ్డలో యావతక్వస్స కాయో తావతక్వస్స బ్యామో, యావతక్వస్స బ్యామో, తావతక్వస్స కాయో…

‘అయఞ్హి , దేవ, కుమారో సమవట్టక్ఖన్ధో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో రసగ్గసగ్గీ…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో సీహహను…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో చత్తాలీసదన్తో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో సమదన్తో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో అవిరళదన్తో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో సుసుక్కదాఠో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో పహూతజివ్హో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో బ్రహ్మస్సరో కరవీకభాణీ…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో అభినీలనేత్తో…

‘అయఞ్హి, దేవ, కుమారో గోపఖుమో…

ఇమస్స, దేవ, కుమారస్స ఉణ్ణా భముకన్తరే జాతా ఓదాతా ముదుతూలసన్నిభా. యమ్పి ఇమస్స దేవ కుమారస్స ఉణ్ణా భముకన్తరే జాతా ఓదాతా ముదుతూలసన్నిభా, ఇదమ్పిమస్స మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణం భవతి.

‘అయఞ్హి , దేవ, కుమారో ఉణ్హీససీసో. యం పాయం, దేవ, కుమారో ఉణ్హీససీసో, ఇదమ్పిస్స మహాపురిసస్స మహాపురిసలక్ఖణం భవతి.

౩౬. ‘ఇమేహి ఖో అయం, దేవ, కుమారో ద్వత్తింసమహాపురిసలక్ఖణేహి సమన్నాగతో, యేహి సమన్నాగతస్స మహాపురిసస్స ద్వేవ గతియో భవన్తి అనఞ్ఞా. సచే అగారం అజ్ఝావసతి, రాజా హోతి చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. తస్సిమాని సత్తరతనాని భవన్తి. సేయ్యథిదం – చక్కరతనం హత్థిరతనం అస్సరతనం మణిరతనం ఇత్థిరతనం గహపతిరతనం పరిణాయకరతనమేవ సత్తమం. పరోసహస్సం ఖో పనస్స పుత్తా భవన్తి సూరా వీరఙ్గరూపా పరసేనప్పమద్దనా. సో ఇమం పథవిం సాగరపరియన్తం అదణ్డేన అసత్థేన ధమ్మేన [ధమ్మేన సమేన (స్యా.)] అభివిజియ అజ్ఝావసతి. సచే ఖో పన అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, అరహం హోతి సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే వివటచ్ఛదో’తి.

విపస్సీసమఞ్ఞా

౩౭. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా నేమిత్తే బ్రాహ్మణే అహతేహి వత్థేహి అచ్ఛాదాపేత్వా [అచ్ఛాదేత్వా (స్యా.)] సబ్బకామేహి సన్తప్పేసి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా విపస్సిస్స కుమారస్స ధాతియో ఉపట్ఠాపేసి. అఞ్ఞా ఖీరం పాయేన్తి, అఞ్ఞా న్హాపేన్తి, అఞ్ఞా ధారేన్తి, అఞ్ఞా అఙ్కేన పరిహరన్తి. జాతస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స కుమారస్స సేతచ్ఛత్తం ధారయిత్థ దివా చేవ రత్తిఞ్చ – ‘మా నం సీతం వా ఉణ్హం వా తిణం వా రజో వా ఉస్సావో వా బాధయిత్థా’తి. జాతో ఖో పన, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో బహునో జనస్స పియో అహోసి మనాపో. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉప్పలం వా పదుమం వా పుణ్డరీకం వా బహునో జనస్స పియం మనాపం; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో బహునో జనస్స పియో అహోసి మనాపో. స్వాస్సుదం అఙ్కేనేవ అఙ్కం పరిహరియతి.

౩౮. “జాతో ఖో పన, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో మఞ్జుస్సరో చ [కుమారో బ్రహ్మస్సరో మఞ్జుస్సరో చ (సీ. క.)] అహోసి వగ్గుస్సరో చ మధురస్సరో చ పేమనియస్సరో చ. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, హిమవన్తే పబ్బతే కరవీకా నామ సకుణజాతి

మఞ్జుస్సరా చ వగ్గుస్సరా చ మధురస్సరా చ పేమనియస్సరా చ; ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో మఞ్జుస్సరో చ అహోసి వగ్గుస్సరో చ మధురస్సరో చ పేమనియస్సరో చ.

౩౯. "జాతస్స ఖో పన, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స కుమారస్స కమ్మవిపాకజం దిబ్బచక్ఖు పాతురహోసి యేన సుదం [యేన దూరం (స్యా.)] సమన్తా యోజనం పస్సతి దివా చేవ రత్తిఞ్చ.

౪౦. "జాతో ఖో పన, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో అనిమిసన్తో పేక్ఖతి సేయ్యథాపి దేవా తావతింసా. 'అనిమిసన్తో కుమారో పేక్ఖతీ'తి ఖో, భిక్ఖవే [అనిమిసన్తో పేక్ఖతి, జాతస్స ఖో పన భిక్ఖవే (క.)], విపస్సిస్స కుమారస్స 'విపస్సీ విపస్సీ' త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది.

౪౧. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా అత్థకరణే [అట్ట కరణే (స్యా.)] నిసిన్నో విపస్సిం కుమారం అఙ్కే నిసీదాపేత్వా అత్థే అనుసాసతి . తత్ర సుదం, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో పితుఅఙ్కే నిసిన్నో విచేయ్య విచేయ్య అత్థే పనాయతి ఞాయేన [అట్టే పనాయతి ఞాణేన (స్యా.)]. విచేయ్య విచేయ్య కుమారో అత్థే పనాయతి ఞాయేనాతి ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స కుమారస్స భియ్యోసోమత్తాయ 'విపస్సీ విపస్సీ' త్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది.

౪౨. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా విపస్సిస్స కుమారస్స తయో పాసాదే కారాపేసి, ఏకం వస్సికం ఏకం హేమన్తికం ఏకం గిమ్హికం; పఞ్చ కామగుణాని ఉపట్ఠాపేసి. తత్ర సుదం, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో వస్సికే పాసాదే చత్తారో మాసే [వస్సికే పాసాదే వస్సికే] నిప్పురిసేహి తూరియేహి పరిచారయమానో న హేట్ఠాపాసాదం ఓరోహతీ"తి.

పఠమభాణవారో.

జిణ్ణపురిసో

౪౩. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో బహూనం వస్సానం బహూనం వస్ససతానం బహూనం వస్ససహస్సానం అచ్చయేన సారథిం ఆమన్తేసి – 'యోజేహి, సమ్మ సారథి, భద్దాని భద్దాని యానాని ఉయ్యానభూమిం గచ్ఛామ సుభూమిదస్సనాయా'తి. 'ఏవం, దేవా'తి ఖో, భిక్ఖవే, సారథి విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా భద్దాని భద్దాని యానాని యోజేత్వా విపస్సిస్స కుమారస్స పటివేదేసి – 'యుత్తాని ఖో తే, దేవ, భద్దాని భద్దాని యానాని, యస్స దాని కాలం మఞ్ఞసీ'తి . అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో భద్దం భద్దం యానం [భద్రం యానం (స్యా.), భద్దం యానం (పీ.) చత్తారో మాసే (సీ. పీ.)] అభిరుహిత్వా భద్దేహి భద్దేహి యానేహి ఉయ్యానభూమిం నియ్యాసి.

౪౪. "అద్దసా ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో పురిసం జిణ్ణం గోపానసివఙ్కం భోగ్గం [భగ్గం (స్యా.)] దణ్డపరాయనం పవేధమానం గచ్ఛన్తం ఆతురం గతయోబ్బనం. దిస్వా సారథిం ఆమన్తేసి – 'అయం పన, సమ్మ సారథి, పురిసో కింకతో? కేసాపిస్స న యథా అఞ్ఞేసం, కాయోపిస్స న యథా అఞ్ఞేస'న్తి. 'ఏసో ఖో, దేవ, జిణ్ణో నామా'తి. 'కిం పనేసో, సమ్మ సారథి, జిణ్ణో నామా'తి? 'ఏసో ఖో, దేవ, జిణ్ణో నామ. న దాని తేన చిరం జీవితబ్బం భవిస్సతీ'తి. 'కిం పన, సమ్మ సారథి, అహమ్పి జరాధమ్మో, జరం అనతీతో'తి? 'త్వఞ్చ, దేవ, మయఞ్చమ్హ సబ్బే జరాధమ్మా, జరం

అనతీతా’తి. ‘తేన హి, సమ్మ సారథి, అలం దానజ్జ ఉయ్యానభూమియా. ఇతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాహీ’తి. ‘ఏవం, దేవా’తి ఖో, భిక్ఖవే, సారథి విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా తతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాసి. తత్ర సుదం, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో అన్తేపురం గతో దుక్ఖీ దుమ్మనో పజ్ఝాయతి – ‘ధిరత్థు కిర, భో, జాతి నామ, యత్ర హి నామ జాతస్స జరా పఞ్ఞాయిస్సతీ’తి!

౪౩. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా సారథిం ఆమన్తాపేత్వా ఏతదవోచ – ‘కచ్చి, సమ్మ సారథి, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అభిరమిత్థ? కచ్చి, సమ్మ సారథి, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అత్తమనో అహోసీ’తి? ‘న ఖో, దేవ, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అభిరమిత్థ, న ఖో, దేవ, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అత్తమనో అహోసీ’తి. ‘కిం పన, సమ్మ సారథి, అద్దస కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో’తి? ‘అద్దసా ఖో, దేవ, కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో పురిసం జిణ్ణం గోపానసివఙ్కం భోగ్గం దణ్డపరాయనం పవేధమానం గచ్ఛన్తం ఆతురం గతయోబ్బనం. దిస్వా మం ఏతదవోచ – “అయం పన, సమ్మ సారథి, పురిసో కింకతో, కేసాపిస్స న యథా అఞ్ఞేసం, కాయోపిస్స న యథా అఞ్ఞేస”న్తి? “ఏసో ఖో, దేవ, జిణ్ణో నామా”తి. “కిం పనేసో, సమ్మ సారథి, జిణ్ణో నామా”తి? “ఏసో ఖో, దేవ, జిణ్ణో నామ న దాని తేన చిరం జీవితబ్బం భవిస్సతీ”తి. “కిం పన, సమ్మ సారథి, అహమ్పి జరాధమ్మో, జరం అనతీతో”తి? “త్వఞ్చ, దేవ, మయఞ్చమ్హ సబ్బే జరాధమ్మా, జరం అనతీతా”తి.

“‘తేన హి, సమ్మ సారథి, అలం దానజ్జ ఉయ్యానభూమియా, ఇతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాహీ’”తి. “ఏవం, దేవా”తి ఖో అహం, దేవ, విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా తతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాసిం. సో ఖో, దేవ, కుమారో అన్తేపురం గతో దుక్ఖీ దుమ్మనో పజ్ఝాయతి – “ధిరత్థు కిర భో జాతి నామ, యత్ర హి నామ జాతస్స జరా పఞ్ఞాయిస్సతీ”’తి.

బ్యాధితపురిసో

౪౪. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమస్స రఞ్ఞో ఏతదహోసి –

‘మా హేవ ఖో విపస్సీ కుమారో న రజ్జం కారేసి, మా హేవ విపస్సీ కుమారో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజి, మా హేవ నేమిత్తానం బ్రాహ్మణానం సచ్చం అస్స వచన’న్తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా విపస్సిస్స కుమారస్స భియ్యోసోమత్తాయ పఞ్చ కామగుణాని ఉపట్ఠాపేసి – ‘యథా విపస్సీ కుమారో రజ్జం కరేయ్య, యథా విపస్సీ కుమారో న అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య, యథా నేమిత్తానం బ్రాహ్మణానం మిచ్ఛా అస్స వచన’న్తి.

“తత్ర సుదం, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితో సమఙ్గీభూతో పరిచారేతి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో బహూనం వస్సానం…పే….

౪౫. “అద్దసా ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో పురిసం ఆబాధికం దుక్ఖితం బాళ్హగిలానం సకే ముత్తకరీసే పలిపన్నం సేమానం [సయమానం (స్యా. క.)] అఞ్ఞేహి వుట్ఠాపియమానం అఞ్ఞేహి సంవేసియమానం. దిస్వా సారథిం ఆమన్తేసి – ‘అయం పన, సమ్మ సారథి, పురిసో కింకతో? అక్ఖీనిపిస్స న యథా అఞ్ఞేసం, సరోపిస్స [సిరోపిస్స (స్యా.)] న యథా అఞ్ఞేస’న్తి? ‘ఏసో ఖో, దేవ, బ్యాధితో నామా’తి. ‘కిం పనేసో, సమ్మ సారథి, బ్యాధితో నామా’తి? ‘ఏసో ఖో, దేవ, బ్యాధితో నామ అప్పేవ నామ తమ్హా ఆబాధా వుట్ఠహేయ్యా’తి. ‘కిం పన, సమ్మ సారథి, అహమ్పి బ్యాధిధమ్మో,

బ్యాధిం అనతీతో’తి? ‘త్వఞ్చ, దేవ, మయఞ్చమ్హ సబ్బే బ్యాధిధమ్మా, బ్యాధిం అనతీతా’తి. ‘తేన హి, సమ్మ సారథి, అలం దానజ్జ ఉయ్యానభూమియా, ఇతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాహీ’తి. ‘ఏవం దేవా’తి ఖో, భిక్ఖవే, సారథి విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా తతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాసి. తత్ర సుదం, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో అన్తేపురం గతో దుక్ఖీ దుమ్మనో పజ్ఝాయతి – ‘ధిరత్థు కిర భో జాతి నామ, యత్ర హి నామ జాతస్స జరా పఞ్ఞాయిస్సతి, బ్యాధి పఞ్ఞాయిస్సతీ’తి.

౪౮. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా సారథిం ఆమన్తాపేత్వా ఏతదవోచ – ‘కచ్చి, సమ్మ సారథి, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అభిరమిత్థ, కచ్చి, సమ్మ సారథి, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అత్తమనో అహోసీ’తి? ‘న ఖో, దేవ, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అభిరమిత్థ, న ఖో, దేవ, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అత్తమనో అహోసీ’తి. ‘కిం పన, సమ్మ సారథి, అద్దస కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో’తి? ‘అద్దసా ఖో, దేవ, కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో పురిసం ఆబాధికం దుక్ఖితం బాళ్హగిలానం సకే ముత్తకరీసే పలిపన్నం సేమానం అఞ్ఞేహి వుట్ఠాపియమానం అఞ్ఞేహి సంవేసియమానం. దిస్వా మం ఏతదవోచ – “అయం పన, సమ్మ సారథి, పురిసో కింకతో, అక్ఖీనిపిస్స న యథా అఞ్ఞేసం, సరోపిస్స న యథా అఞ్ఞేస”న్తి? “ఏసో ఖో, దేవ, బ్యాధితో నామా”తి. “కిం పనేసో, సమ్మ సారథి, బ్యాధితో నామా”తి? “ఏసో ఖో, దేవ, బ్యాధితో నామ అప్పేవ నామ తమ్హా ఆబాధా వుట్ఠహేయ్యా”తి. “కిం పన, సమ్మ సారథి, అహమ్పి బ్యాధిధమ్మో, బ్యాధిం అనతీతో”తి? “త్వఞ్చ, దేవ, మయఞ్చమ్హ సబ్బే బ్యాధిధమ్మా, బ్యాధిం అనతీతా”తి. “తేన హి, సమ్మ సారథి, అలం దానజ్జ ఉయ్యానభూమియా, ఇతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాహీ”తి. “ఏవం, దేవా”తి ఖో అహం, దేవ, విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా తతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాసిం. సో ఖో, దేవ, కుమారో అన్తేపురం గతో దుక్ఖీ దుమ్మనో పజ్ఝాయతి – ‘“ధిరత్థు కిర భో జాతి నామ, యత్ర హి నామ జాతస్స జరా పఞ్ఞాయిస్సతి, బ్యాధి పఞ్ఞాయిస్సతీ”’తి.

కాలఙ్కతపురిసో

౪౯. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమస్స రఞ్ఞో ఏతదహోసి – ‘మా హేవ ఖో విపస్సీ కుమారో న రజ్జం కారేసి, మా హేవ విపస్సీ కుమారో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజి, మా హేవ నేమిత్తానం బ్రాహ్మణానం సచ్చం అస్స వచన’న్తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా విపస్సిస్స కుమారస్స భియ్యోసోమత్తాయ పఞ్చ కామగుణాని ఉపట్ఠాపేసి – ‘యథా విపస్సీ కుమారో రజ్జం కరేయ్య, యథా విపస్సీ కుమారో న అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య, యథా నేమిత్తానం బ్రాహ్మణానం మిచ్ఛా అస్స వచన’న్తి.

“తత్ర సుదం, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితో సమఙ్గీభూతో పరిచారేతి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో బహూనం వస్సానం…పే.…

౫౦. “అద్దసా ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో మహాజనకాయం సన్నిపతితం నానారత్తానఞ్చ దుస్సానం విలాతం కయిరమానం. దిస్వా సారథిం ఆమన్తేసి – ‘కిం ను ఖో, సో, సమ్మ సారథి, మహాజనకాయో సన్నిపతితో నానారత్తానఞ్చ దుస్సానం విలాతం కయిరతీ’తి? ‘ఏసో ఖో, దేవ, కాలఙ్కతో నామా’తి. ‘తేన హి, సమ్మ సారథి, యేన సో కాలఙ్కతో తేన రథం పేసేహీ’తి. ‘ఏవం, దేవా’తి ఖో, భిక్ఖవే, సారథి విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా యేన సో కాలఙ్కతో తేన రథం పేసేసి. అద్దసా ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో పేతం కాలఙ్కతం, దిస్వా సారథిం ఆమన్తేసి – ‘కిం పనాయం, సమ్మ సారథి, కాలఙ్కతో నామా’తి? ‘ఏసో ఖో, దేవ, కాలఙ్కతో నామ. న దాని తం దక్ఖన్తి మాతా వా పితా వా అఞ్ఞే వా

ఞాతిసాలోహితా, సోపి న దక్ఖిస్సతి మాతరం వా పితరం వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితే'తి. 'కిం పన, సమ్మ సారథి, అహమ్పి మరణధమ్మో మరణం అనతీతో; మమ్పి న దక్ఖన్తి దేవో వా దేవీ వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితా; అహమ్పి న దక్ఖిస్సామి దేవం వా దేవిం వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితే'తి? 'త్వఞ్చ, దేవ, మయఞ్చమ్హ సబ్బే మరణధమ్మా మరణం అనతీతా; తమ్పి న దక్ఖన్తి దేవో వా దేవీ వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితా; త్వమ్పి న దక్ఖిస్ససి దేవం వా దేవిం వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితే'తి. 'తేన హి, సమ్మ సారథి, అలం దానజ్జ ఉయ్యానభూమియా, ఇతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాహీ'తి. 'ఏవం, దేవా'తి ఖో, భిక్ఖవే, సారథి విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా తతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాసి. తత్ర సుదం, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో అన్తేపురం గతో దుక్ఖీ దుమ్మనో పజ్ఝాయతి – 'ధిరత్థు కిర, భో, జాతి నామ, యత్ర హి నామ జాతస్స జరా పఞ్ఞాయిస్సతి, బ్యాధి పఞ్ఞాయిస్సతి, మరణం పఞ్ఞాయిస్సతీ'తి.

౩౮. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా సారథిం ఆమన్తాపేత్వా ఏతదవోచ – 'కచ్చి, సమ్మ సారథి, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అభిరమిత్థ, కచ్చి, సమ్మ సారథి, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అత్తమనో అహోసీ'తి? 'న ఖో, దేవ, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అభిరమిత్థ, న ఖో, దేవ, కుమారో ఉయ్యానభూమియా అత్తమనో అహోసీ'తి. 'కిం పన, సమ్మ సారథి, అద్దస కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో'తి? 'అద్దసా ఖో, దేవ, కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో మహాజనకాయం సన్నిపతితం నానారత్తానఞ్చ దుస్సానం విలాతం కయిరమానం. దిస్వా మం ఏతదవోచ – "కిం ను ఖో, సో , సమ్మ సారథి, మహాజనకాయో సన్నిపతితో నానారత్తానఞ్చ దుస్సానం విలాతం కయిరతీ"తి? "ఏసో ఖో, దేవ, కాలఙ్కతో నామా"తి. "తేన హి, సమ్మ సారథి, యేన సో కాలఙ్కతో తేన రథం పేసేహీ"తి. "ఏవం దేవా"తి ఖో అహం, దేవ, విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా యేన సో కాలఙ్కతో తేన రథం పేసేసిం. అద్దసా ఖో, దేవ, కుమారో పేతం కాలఙ్కతం, దిస్వా మం ఏతదవోచ – "కిం పనాయం, సమ్మ సారథి, కాలఙ్కతో నామా"తి ? "ఏసో ఖో, దేవ, కాలఙ్కతో నామ. న దాని తం దక్ఖన్తి మాతా వా పితా వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితా, సోపి న దక్ఖిస్సతి మాతరం వా పితరం వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితే"తి. "కిం పన, సమ్మ సారథి, అహమ్పి మరణధమ్మో మరణం అనతీతో; మమ్పి న దక్ఖన్తి దేవో వా దేవీ వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితా; అహమ్పి న దక్ఖిస్సామి దేవం వా దేవిం వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితే"తి? "త్వఞ్చ, దేవ, మయఞ్చమ్హ సబ్బే మరణధమ్మా మరణం అనతీతా; తమ్పి న దక్ఖన్తి దేవో వా దేవీ వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితా, త్వమ్పి న దక్ఖిస్ససి దేవం వా దేవిం వా అఞ్ఞే వా ఞాతిసాలోహితే"తి. "తేన హి, సమ్మ సారథి, అలం దానజ్జ ఉయ్యానభూమియా, ఇతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాహీ'తి. ""ఏవం, దేవా"తి ఖో అహం, దేవ, విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా తతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాసిం. సో ఖో, దేవ, కుమారో అన్తేపురం గతో దుక్ఖీ దుమ్మనో పజ్ఝాయతి – "ధిరత్థు కిర భో జాతి నామ, యత్ర హి నామ జాతస్స జరా పఞ్ఞాయిస్సతి, బ్యాధి పఞ్ఞాయిస్సతి, మరణం పఞ్ఞాయిస్సతీ"'తి.

పబ్బజితో

౩౯. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమస్స రఞ్ఞో ఏతదహోసి – 'మా హేవ ఖో విపస్సీ కుమారో న రజ్జం కారేసి, మా హేవ విపస్సీ కుమారో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజి, మా హేవ నేమిత్తానం బ్రాహ్మణానం సచ్చం అస్స వచన'న్తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమా రాజా విపస్సిస్స కుమారస్స భియ్యోసోమత్తాయ పఞ్చ కామగుణాని ఉపట్ఠాపేసి – 'యథా విపస్సీ కుమారో రజ్జం కరేయ్య, యథా విపస్సీ కుమారో న అగారస్మా అనగారియం పబ్బజేయ్య, యథా నేమిత్తానం బ్రాహ్మణానం మిచ్ఛా అస్స వచన'న్తి.

“తత్ర సుదం, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితో సమఙ్గీభూతో పరిచారేతి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో బహూనం వస్సానం బహూనం వస్ససతానం బహూనం వస్ససహస్సానం అచ్చయేన సారథిం ఆమన్తేసి – ‘యోజేహి, సమ్మ సారథి, భద్దాని భద్దాని యానాని, ఉయ్యానభూమిం గచ్ఛామ సుభూమిదస్సనాయా’తి. ‘ఏవం, దేవా’తి ఖో, భిక్ఖవే, సారథి విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా భద్దాని భద్దాని యానాని యోజేత్వా విపస్సిస్స కుమారస్స పటివేదేసి – ‘యుత్తాని ఖో తే, దేవ, భద్దాని భద్దాని యానాని, యస్స దాని కాలం మఞ్ఞసీ’తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో భద్దం భద్దం యానం అభిరుహిత్వా భద్దేహి భద్దేహి యానేహి ఉయ్యానభూమిం నియ్యాసి.

౫౩. “అద్దసా ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో ఉయ్యానభూమిం నియ్యన్తో పురిసం భణ్డుం పబ్బజితం కాసాయవసనం. దిస్వా సారథిం ఆమన్తేసి – ‘అయం పన, సమ్మ సారథి, పురిసో కింకతో? సీసంపిస్స న యథా అఞ్ఞేసం, వత్థానిపిస్స న యథా అఞ్ఞేస’న్తి? ‘ఏసో ఖో, దేవ, పబ్బజితో నామా’తి. ‘కిం పనేసో, సమ్మ సారథి, పబ్బజితో నామా’తి? ‘ఏసో ఖో, దేవ, పబ్బజితో నామ సాధు ధమ్మచరియా సాధు సమచరియా [సమ్మచరియా (క॰)] సాధు కుసలకిరియా [కుసలచరియా (స్యా॰)] సాధు పుఞ్ఞకిరియా సాధు అవిహింసా సాధు భూతానుకమ్పా’తి. ‘సాధు ఖో సో, సమ్మ సారథి, పబ్బజితో నామ, సాధు ధమ్మచరియా సాధు సమచరియా సాధు కుసలకిరియా సాధు పుఞ్ఞకిరియా సాధు అవిహింసా సాధు భూతానుకమ్పా. తేన హి, సమ్మ సారథి, యేన సో పబ్బజితో తేన రథం పేసేహీ’తి. ‘ఏవం, దేవా’తి ఖో, భిక్ఖవే, సారథి విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా యేన సో పబ్బజితో తేన రథం పేసేసి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో తం పబ్బజితం ఏతదవోచ – ‘త్వం పన, సమ్మ, కింకతో, సీసమ్పి తే న యథా అఞ్ఞేసం, వత్థానిపి తే న యథా అఞ్ఞేస’న్తి? ‘అహం ఖో, దేవ, పబ్బజితో నామా’తి. ‘కిం పన త్వం, సమ్మ, పబ్బజితో నామా’తి? ‘అహం ఖో, దేవ, పబ్బజితో నామ, సాధు ధమ్మచరియా సాధు సమచరియా సాధు కుసలకిరియా సాధు పుఞ్ఞకిరియా సాధు అవిహింసా సాధు భూతానుకమ్పా’తి. ‘సాధు ఖో త్వం, సమ్మ, పబ్బజితో నామ సాధు ధమ్మచరియా సాధు సమచరియా సాధు కుసలకిరియా సాధు పుఞ్ఞకిరియా సాధు అవిహింసా సాధు భూతానుకమ్పా’తి.

బోధిసత్తపబ్బజ్జా

౫౪. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ కుమారో సారథిం ఆమన్తేసి – ‘తేన హి, సమ్మ సారథి, రథం ఆదాయ ఇతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాహి. అహం పన ఇధేవ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామీ’తి. ‘ఏవం, దేవా’తి ఖో, భిక్ఖవే, సారథి విపస్సిస్స కుమారస్స పటిస్సుత్వా రథం ఆదాయ తతోవ అన్తేపురం పచ్చనియ్యాసి. విపస్సీ పన కుమారో తత్థేవ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజి.

మహాజనకాయఅనుపబ్బజ్జా

౫౫. “అస్సోసి ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమతియా రాజధానియా మహాజనకాయో చతురాసీతి పాణసహస్సాని – ‘విపస్సీ కిర కుమారో కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో’తి. సుత్వాన తేసం ఏతదహోసి – ‘న హి నూన సో ఓరకో ధమ్మవినయో, న సా ఓరకా [ఓరికా (సీ॰ స్యా॰)] పబ్బజ్జా, యత్థ విపస్సీ కుమారో కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితో. విపస్సీపి నామ కుమారో

కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సతి, కిమఙ్గం [కిమఙ్గ (సీ.)] పన మయ'న్తి.

"అథ ఖో, సో భిక్ఖవే, మహాజనకాయో [మహాజనకాయో (స్యా.)] చతురాసీతి పాణసహస్సాని కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా విపస్సిం బోధిసత్తం అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితం అనుపబ్బజింసు. తాయ సుదం, భిక్ఖవే, పరిసాయ పరివుతో విపస్సీ బోధిసత్తో గామనిగమజనపదరాజధానీసు చారికం చరతి.

౫౬. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – 'న ఖో మేతం [న ఖో పనేతం (స్యా.)] పతిరూపం యోహం ఆకిణ్ణో విహరామి, యంనూనాహం ఏకో గణమ్హా వూపకట్ఠో విహరేయ్య'న్తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ బోధిసత్తో అపరేన సమయేన ఏకో గణమ్హా వూపకట్ఠో విహాసి , అఞ్ఞేనేవ తాని చతురాసీతి పబ్బజితసహస్సాని అగమంసు, అఞ్ఞేన మగ్గేన విపస్సీ బోధిసత్తో.

బోధిసత్తఅభినివేసో

౫౭. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స వాసూపగతస్స రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – 'కిచ్ఛం వతాయం లోకో ఆపన్నో, జాయతి చ జీయతి చ మీయతి చ [జియ్యతి చ మియ్యతి చ (క.)] చవతి చ ఉపపజ్జతి చ, అథ చ పనిమస్స దుక్ఖస్స నిస్సరణం నప్పజానాతి జరామరణస్స, కుదాస్సు నామ ఇమస్స దుక్ఖస్స నిస్సరణం పఞ్ఞాయిస్సతి జరామరణస్సా'తి?

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – 'కిమ్హి ను ఖో సతి జరామరణం హోతి, కింపచ్చయా జరామరణ'న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – 'జాతియా ఖో సతి జరామరణం హోతి, జాతిపచ్చయా జరామరణ'న్తి.

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – 'కిమ్హి ను ఖో సతి జాతి హోతి, కింపచ్చయా జాతీ'తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – 'భవే ఖో సతి జాతి హోతి, భవపచ్చయా జాతీ'తి.

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – 'కిమ్హి ను ఖో సతి భవో హోతి, కింపచ్చయా భవో'తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – 'ఉపాదానే ఖో సతి భవో హోతి, ఉపాదానపచ్చయా భవో'తి.

"అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – 'కిమ్హి ను ఖో సతి ఉపాదానం హోతి, కింపచ్చయా ఉపాదాన'న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – 'తణ్హాయ ఖో సతి ఉపాదానం హోతి, తణ్హాపచ్చయా ఉపాదాన'న్తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి తణ్హా హోతి, కింపచ్చయా తణ్హా’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘వేదనాయ ఖో సతి తణ్హా హోతి, వేదనాపచ్చయా తణ్హా’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి వేదనా హోతి, కింపచ్చయా వేదనా’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘ఫస్సే ఖో సతి వేదనా హోతి, ఫస్సపచ్చయా వేదనా’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి ఫస్సో హోతి, కింపచ్చయా ఫస్సో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘సళాయతనే ఖో సతి ఫస్సో హోతి, సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి సళాయతనం హోతి, కింపచ్చయా సళాయతన’న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘నామరూపే ఖో సతి సళాయతనం హోతి, నామరూపపచ్చయా సళాయతన’న్తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి నామరూపం హోతి, కింపచ్చయా నామరూప’న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘విఞ్ఞాణే ఖో సతి నామరూపం హోతి, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూప’న్తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో సతి విఞ్ఞాణం హోతి, కింపచ్చయా విఞ్ఞాణ’న్తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘నామరూపే ఖో సతి విఞ్ఞాణం హోతి, నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణ’న్తి.

౫౮. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘పచ్చుదావత్తతి ఖో ఇదం విఞ్ఞాణం నామరూపమ్హా, నాపరం గచ్ఛతి. ఏత్తావతా జాయేథ వా జియ్యేథ వా మియ్యేథ వా చవేథ వా ఉపపజ్జేథ వా, యదిదం నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం, నామరూపపచ్చయా సళాయతనం, సళాయతనపచ్చయా ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా , తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం, ఉపాదానపచ్చయా భవో, భవపచ్చయా జాతి, జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి’.

౫౯. “‘సముదయో సముదయో’తి ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

౬౦. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి జరామరణం న హోతి, కిస్స నిరోధా జరామరణనిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘జాతియా ఖో అసతి జరామరణం న హోతి, జాతినిరోధా జరామరణనిరోధో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి జాతి న హోతి, కిస్స నిరోధా జాతినిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘భవే ఖో అసతి జాతి న హోతి, భవనిరోధా జాతినిరోధో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి భవో న హోతి, కిస్స నిరోధా భవనిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘ఉపాదానే ఖో అసతి భవో న హోతి, ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి ఉపాదానం న హోతి, కిస్స నిరోధా ఉపాదాననిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘తణ్హాయ ఖో అసతి ఉపాదానం న హోతి, తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి తణ్హా న హోతి, కిస్స నిరోధా తణ్హానిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘వేదనాయ ఖో అసతి తణ్హా న హోతి, వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి వేదనా న హోతి, కిస్స నిరోధా వేదనానిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘ఫస్సే ఖో అసతి వేదనా న హోతి, ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి ఫస్సో న హోతి, కిస్స నిరోధా ఫస్సనిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘సళాయతనే ఖో అసతి ఫస్సో న హోతి, సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి సళాయతనం న హోతి, కిస్స నిరోధా సళాయతననిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘నామరూపే ఖో అసతి సళాయతనం న హోతి, నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి నామరూపం న హోతి, కిస్స నిరోధా నామరూపనిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘విఞ్ఞాణే ఖో అసతి నామరూపం న హోతి, విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో’తి.

“అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘కిమ్హి ను ఖో అసతి విఞ్ఞాణం న హోతి, కిస్స నిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స యోనిసో మనసికారా అహు పఞ్ఞాయ అభిసమయో – ‘నామరూపే ఖో అసతి విఞ్ఞాణం న హోతి, నామరూపనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో’తి.

౬౧. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స ఏతదహోసి – ‘అధిగతో ఖో మ్యాయం మగ్గో సమ్బోధాయ యదిదం – నామరూపనిరోధా విఞ్ఞాణనిరోధో, విఞ్ఞాణనిరోధా నామరూపనిరోధో, నామరూపనిరోధా సళాయతననిరోధో, సళాయతననిరోధా ఫస్సనిరోధో, ఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో, వేదనానిరోధా తణ్హానిరోధో, తణ్హానిరోధా ఉపాదాననిరోధో, ఉపాదాననిరోధా భవనిరోధో, భవనిరోధా జాతినిరోధో, జాతినిరోధా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా నిరుజ్ఝన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స నిరోధో హోతి’.

౬౨. “‘నిరోధో నిరోధో’తి ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స బోధిసత్తస్స పుబ్బే అననుస్సుతేసు ధమ్మేసు చక్ఖుం ఉదపాది, ఞాణం ఉదపాది, పఞ్ఞా ఉదపాది, విజ్జా ఉదపాది, ఆలోకో ఉదపాది.

౬౩. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ బోధిసత్తో అపరేన సమయేన పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సీ విహాసి – ‘ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా, ఇతి వేదనాయ సముదయో, ఇతి వేదనాయ అత్థఙ్గమో; ఇతి సఞ్ఞా, ఇతి సఞ్ఞాయ సముదయో, ఇతి సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో; ఇతి సఙ్ఖారా, ఇతి సఙ్ఖారానం సముదయో, ఇతి సఙ్ఖారానం అత్థఙ్గమో; ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో’తి, తస్స పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు ఉదయబ్బయానుపస్సినో విహరతో న చిరస్సేవ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చీ”తి.

దుతియభాణవారో.

బ్రహ్మయాచనకథా

౬౪. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఏతదహోసి – ‘యంనూనాహం ధమ్మం దేసేయ్య’న్తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఏతదహోసి – ‘అధిగతో ఖో మ్యాయం ధమ్మో గమ్భీరో దుద్దసో దురనుబోధో సన్తో పణీతో అతక్కావచరో నిపుణో పణ్డితవేదనీయో. ఆలయరామా ఖో పనాయం పజా ఆలయరతా ఆలయసమ్ముదితా. ఆలయరామాయ ఖో పన పజాయ ఆలయరతాయ ఆలయసమ్ముదితాయ దుద్దసం ఇదం ఠానం యదిదం ఇదప్పచ్చయతాపటిచ్చసముప్పాదో. ఇదమ్పి ఖో ఠానం దుద్దసం యదిదం సబ్బసఙ్ఖారసమథో సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గో తణ్హాక్ఖయో విరాగో నిరోధో నిబ్బానం. అహఞ్చేవ ఖో పన ధమ్మం దేసేయ్యం, పరే చ మే న ఆజానేయ్యుం; సో మమస్స కిలమథో, సా మమస్స విహేసా’తి.

౬౫. “అపిస్సు, భిక్ఖవే, విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఇమా అనచ్ఛరియా గాథాయో పటిభంసు పుబ్బే అస్సుతపుబ్బా –

‘కిచ్ఛేన మే అధిగతం, హలం దాని పకాసితుం;
రాగదోసపరేతేహి, నాయం ధమ్మో సుసమ్బుధో.

‘పటిసోతగామిం నిపుణం, గమ్భీరం దుద్దసం అణుం;
రాగరత్తా న దక్ఖన్తి, తమోఖన్ధేన ఆవుటా’తి.

“ఇతిహ , భిక్ఖవే, విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పటిసఞ్చిక్ఖతో అప్పోస్సుక్కతాయ చిత్తం నమి, నో ధమ్మదేసనాయ.

౬౬. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరస్స మహాబ్రహ్మునో విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ ఏతదహోసి – ‘నస్సతి వత భో లోకో, వినస్సతి వత భో లోకో, యత్ర హి నామ విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అప్పోస్సుక్కతాయ చిత్తం నమతి [నమి (స్యా. క.), నమిస్సతి (?)], నో ధమ్మదేసనాయా’తి. అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, మహాబ్రహ్మా సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య; ఏవమేవ బ్రహ్మలోకే అన్తరహితో విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పురతో పాతురహోసి. అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, మహాబ్రహ్మా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా దక్ఖిణం జాణుమణ్డలం పథవియం నిహన్త్వా [నిదహన్తో (స్యా.)] యేన విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో తేనఞ్జలిం పణామేత్వా విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఏతదవోచ – ‘దేసేతు, భన్తే, భగవా ధమ్మం, దేసేతు సుగతో ధమ్మం, సన్తి [సన్తీ (స్యా.)] సత్తా అప్పరజక్ఖజాతికా; అస్సవనతా ధమ్మస్స పరిహాయన్తి, భవిస్సన్తి ధమ్మస్స అఞ్ఞాతారో’తి.

౬౭. “ఏవం వుత్తే [అథ ఖో (క.)], భిక్ఖవే, విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో తం మహాబ్రహ్మానం ఏతదవోచ – ‘మయ్హమ్పి ఖో, బ్రహ్మే, ఏతదహోసి – “యంనూనాహం ధమ్మం దేసేయ్య”న్తి. తస్స మయ్హం, బ్రహ్మే, ఏతదహోసి – “అధిగతో ఖో మ్యాయం ధమ్మో గమ్భీరో దుద్దసో దురనుబోధో సన్తో పణీతో అతక్కావచరో నిపుణో పణ్డితవేదనీయో. ఆలయరామా ఖో పనాయం పజా ఆలయరతా ఆలయసమ్ముదితా. ఆలయరామాయ ఖో పన పజాయ ఆలయరతాయ ఆలయసమ్ముదితాయ దుద్దసం ఇదం ఠానం యదిదం ఇదప్పచ్చయతాపటిచ్చసముప్పాదో. ఇదమ్పి ఖో ఠానం దుద్దసం యదిదం సబ్బసఙ్ఖారసమథో సబ్బూపధిపటినిస్సగ్గో తణ్హాక్ఖయో విరాగో నిరోధో నిబ్బానం. అహఞ్చేవ ఖో పన ధమ్మం దేసేయ్యం, పరే చ మే న ఆజానేయ్యుం; సో మమస్స కిలమథో, సా మమస్స విహేసా”తి. అపిస్సు మం, బ్రహ్మే , ఇమా అనచ్ఛరియా గాథాయో పటిభంసు పుబ్బే అస్సుతపుబ్బా –

> “కిచ్ఛేన మే అధిగతం, హలం దాని పకాసితుం;
> రాగదోసపరేతేహి, నాయం ధమ్మో సుసమ్బుధో.
>
> “పటిసోతగామిం నిపుణం, గమ్భీరం దుద్దసం అణుం;
> రాగరత్తా న దక్ఖన్తి, తమోఖన్ధేన ఆవుటా”తి.

‘ఇతిహ మే, బ్రహ్మే, పటిసఞ్చిక్ఖతో అప్పోస్సుక్కతాయ చిత్తం నమి, నో ధమ్మదేసనాయా’తి.

౬౮. “దుతియమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, సో మహాబ్రహ్మా…పే.… తతియమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, సో మహాబ్రహ్మా విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఏతదవోచ – ‘దేసేతు, భన్తే, భగవా ధమ్మం, దేసేతు సుగతో ధమ్మం, సన్తి సత్తా అప్పరజక్ఖజాతికా, అస్సవనతా ధమ్మస్స పరిహాయన్తి, భవిస్సన్తి ధమ్మస్స అఞ్ఞాతారో’తి.

౬౯. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బ్రహ్మునో చ అజ్ఝేసనం విదిత్వా సత్తేసు చ కారుఞ్ఞతం పటిచ్చ బుద్ధచక్ఖునా లోకం వోలోకేసి. అద్దసా ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బుద్ధచక్ఖునా లోకం వోలోకేన్తో సత్తే అప్పరజక్ఖే మహారజక్ఖే తిక్ఖిన్ద్రియే ముదిన్ద్రియే స్వాకారే ద్వాకారే సువిఞ్ఞాపయే దువిఞ్ఞాపయే [దువిఞ్ఞాపయే భబ్బే అభబ్బే (స్యా.)] అప్పేకచ్చే పరలోకవజ్జభయదస్సావినే [దస్సావినో (సీ. స్యా. కం. క.)] విహరన్తే, అప్పేకచ్చే న పరలోకవజ్జభయదస్సావినే [దస్సావినో (సీ. స్యా. కం. క.)] విహరన్తే. సేయ్యథాపి నామ ఉప్పలినియం వా పదుమినియం వా పుణ్డరీకినియం వా అప్పేకచ్చాని ఉప్పలాని వా పదుమాని వా పుణ్డరీకాని వా ఉదకే జాతాని ఉదకే సంవడ్ఢాని ఉదకానుగ్గతాని అన్తో నిముగ్గపోసీని. అప్పేకచ్చాని ఉప్పలాని వా పదుమాని వా పుణ్డరీకాని వా ఉదకే జాతాని ఉదకే సంవడ్ఢాని సమోదకం ఠితాని. అప్పేకచ్చాని ఉప్పలాని వా పదుమాని వా పుణ్డరీకాని వా ఉదకే జాతాని ఉదకే సంవడ్ఢాని ఉదకా అచ్చుగ్గమ్మ ఠితాని అనుపలిత్తాని ఉదకేన. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బుద్ధచక్ఖునా లోకం వోలోకేన్తో అద్దస సత్తే అప్పరజక్ఖే మహారజక్ఖే తిక్ఖిన్ద్రియే ముదిన్ద్రియే స్వాకారే ద్వాకారే సువిఞ్ఞాపయే దువిఞ్ఞాపయే అప్పేకచ్చే పరలోకవజ్జభయదస్సావినే విహరన్తే, అప్పేకచ్చే న పరలోకవజ్జభయదస్సావినే విహరన్తే.

౭౦. “అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, మహాబ్రహ్మా విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం గాథాహి అజ్ఝభాసి –

‘సేలే యథా పబ్బతముద్ధనిట్ఠితో, యథాపి పస్సే జనతం సమన్తతో;
తథూపమం ధమ్మమయం సుమేధ, పాసాదమారుయ్హ సమన్తచక్ఖు.

‘సోకావతిణ్ణం [సోకావకిణ్ణం (స్యా.)] జనతమపేతసోకో,
అవేక్ఖస్సు జాతిజరాభిభూతం;
ఉట్ఠేహి వీర విజితసఙ్గామ,
సత్థవాహ అణణ విచర లోకే.
దేసస్సు [దేసేతు (స్యా. పీ.)] భగవా ధమ్మం,
అఞ్ఞాతారో భవిస్సన్తీ’తి.

౭౧. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో తం మహాబ్రహ్మానం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

‘అపారుతా తేసం అమతస్స ద్వారా,
యే సోతవన్తో పముఞ్చన్తు సద్ధం;
విహింససఞ్ఞీ పగుణం న భాసిం,
ధమ్మం పణీతం మనుజేసు బ్రహ్మే’తి.

“అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, మహాబ్రహ్మా ‘కతావకాసో ఖోమ్హి విపస్సినా భగవతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ధమ్మదేసనాయా’తి విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవ అన్తరధాయి.

అగ్గసావకయుగం

౨౨. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఏతదహోసి – ‘కస్స ను ఖో అహం పఠమం ధమ్మం దేసేయ్యం, కో ఇమం ధమ్మం ఖిప్పమేవ ఆజానిస్సతీ’తి? అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఏతదహోసి – ‘అయం ఖో ఖణ్డో చ రాజపుత్తో తిస్సో చ పురోహితపుత్తో బన్ధుమతియా రాజధానియా పటివసన్తి పణ్డితా వియత్తా మేధావినో దీఘరత్తం అప్పరజక్ఖజాతికా. యంనూనాహం ఖణ్డస్స చ రాజపుత్తస్స, తిస్సస్స చ పురోహితపుత్తస్స పఠమం ధమ్మం దేసేయ్యం , తే ఇమం ధమ్మం ఖిప్పమేవ ఆజానిస్సన్తీ’తి.

౨౩. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య; ఏవమేవ బోధిరుక్ఖమూలే అన్తరహితో బన్ధుమతియా రాజధానియా ఖేమే మిగదాయే పాతురహోసి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో దాయపాలం [మిగదాయపాలం (స్యా॰)] ఆమన్తేసి – ‘ఏహి త్వం, సమ్మ దాయపాల, బన్ధుమతిం రాజధానిం పవిసిత్వా ఖణ్డఞ్చ రాజపుత్తం తిస్సఞ్చ పురోహితపుత్తం ఏవం వదేహి – విపస్సీ, భన్తే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బన్ధుమతిం రాజధానిం అనుప్పత్తో ఖేమే మిగదాయే విహరతి, సో తుమ్హాకం దస్సనకామో’తి. ‘ఏవం, భన్తే’తి ఖో, భిక్ఖవే, దాయపాలో విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పటిస్సుత్వా బన్ధుమతిం రాజధానిం పవిసిత్వా ఖణ్డఞ్చ రాజపుత్తం తిస్సఞ్చ పురోహితపుత్తం ఏతదవోచ – ‘విపస్సీ, భన్తే, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బన్ధుమతిం రాజధానిం అనుప్పత్తో ఖేమే మిగదాయే విహరతి; సో తుమ్హాకం దస్సనకామో’తి.

౨౪. “అథ ఖో, భిక్ఖవే, ఖణ్డో చ రాజపుత్తో తిస్సో చ పురోహితపుత్తో భద్దాని భద్దాని యానాని యోజాపేత్వా భద్దం భద్దం యానం అభిరుహిత్వా భద్దేహి భద్దేహి యానేహి బన్ధుమతియా రాజధానియా నియ్యంసు. యేన ఖేమో మిగదాయో తేన పాయింసు. యావతికా యానస్స భూమి, యానేన గన్త్వా యానా పచ్చోరోహిత్వా పత్తికావ [పదికావ (స్యా॰)] యేన విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో తేనుపసఙ్కమింసు. ఉపసఙ్కమిత్వా విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు.

౨౫. “తేసం విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో అనుపుబ్బిం కథం [ఆనుపుబ్బికథం (సీ॰ పీ॰)] కథేసి, సేయ్యథిదం – దానకథం సీలకథం సగ్గకథం కామానం ఆదీనవం ఓకారం సంకిలేసం నేక్ఖమ్మే ఆనిసంసం పకాసేసి. యదా తే భగవా అఞ్ఞాసి కల్లచిత్తే ముదుచిత్తే వినీవరణచిత్తే ఉదగ్గచిత్తే పసన్నచిత్తే, అథ యా బుద్ధానం సాముక్కంసికా ధమ్మదేసనా, తం పకాసేసి – దుక్ఖం సముదయం నిరోధం మగ్గం. సేయ్యథాపి నామ సుద్ధం వత్థం అపగతకాళకం సమ్మదేవ రజనం పటిగ్గణ్హేయ్య, ఏవమేవ ఖణ్డస్స చ రాజపుత్తస్స తిస్సస్స చ పురోహితపుత్తస్స తస్మింయేవ ఆసనే విరజం వీతమలం ధమ్మచక్ఖుం ఉదపాది – ‘యం కిఞ్చి సముదయధమ్మం, సబ్బం తం నిరోధధమ్మ’న్తి.

౨౬. “తే దిట్ఠధమ్మా పత్తధమ్మా విదితధమ్మా పరియోగాళ్హధమ్మా తిణ్ణవిచికిచ్ఛా విగతకథంకథా వేసారజ్జప్పత్తా అపరప్పచ్చయా సత్థుసాసనే విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఏతదవోచుం – ‘అభిక్కన్తం, భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే. సేయ్యథాపి, భన్తే, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య “చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ”తి. ఏవమేవం భగవతా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏతే

మయం, భన్తే, భగవన్తం సరణం గచ్ఛామ ధమ్మఞ్చ. లభేయ్యామ మయం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యామ ఉపసమ్పద'న్తి.

౭౭. "అలత్థుం ఖో , భిక్ఖవే, ఖణ్డో చ రాజపుత్తో, తిస్సో చ పురోహితపుత్తో విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికే పబ్బజ్జం అలత్థుం ఉపసమ్పదం. తే విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి; సఙ్ఖారానం ఆదీనవం ఓకారం సంకిలేసం నిబ్బానే [నేక్ఖమ్మే (స్యా.)] ఆనిసంసం పకాసేసి. తేసం విపస్సినా భగవతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సియమానానం సమాదపియమానానం సముత్తేజియమానానం సమ్పహంసియమానానం నచిరస్సేవ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసు.

మహాజనకాయపబ్బజ్జా

౭౮. "అస్సోసి ఖో, భిక్ఖవే, బన్ధుమతియా రాజధానియా మహాజనకాయో చతురాసీతిపాణసహస్సాని – 'విపస్సీ కిర భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బన్ధుమతిం రాజధానిం అనుప్పత్తో ఖేమే మిగదాయే విహరతి. ఖణ్డో చ కిర రాజపుత్తో తిస్సో చ పురోహితపుత్తో విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికే కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా'తి. సుత్వాన నేసం ఏతదహోసి – 'న హి నూన సో ఓరకో ధమ్మవినయో, న సా ఓరకా పబ్బజ్జా, యత్థ ఖణ్డో చ రాజపుత్తో తిస్సో చ పురోహితపుత్తో కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితా. ఖణ్డో చ రాజపుత్తో తిస్సో చ పురోహితపుత్తో కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సన్తి, కిమఙ్గం పన మయ'న్తి. అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, మహాజనకాయో చతురాసీతిపాణసహస్సాని బన్ధుమతియా రాజధానియా నిక్ఖమిత్వా యేన ఖేమో మిగదాయో యేన విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు.

౭౯. "తేసం విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో అనుపుబ్బిం కథం కథేసి. సేయ్యథిదం – దానకథం సీలకథం సగ్గకథం కామానం ఆదీనవం ఓకారం సంకిలేసం నేక్ఖమ్మే ఆనిసంసం పకాసేసి. యదా తే భగవా అఞ్ఞాసి కల్లచిత్తే ముదుచిత్తే వినీవరణచిత్తే ఉదగ్గచిత్తే పసన్నచిత్తే , అథ యా బుద్ధానం సాముక్కంసికా ధమ్మదేసనా, తం పకాసేసి – దుక్ఖం సముదయం నిరోధం మగ్గం. సేయ్యథాపి నామ సుద్ధం వత్థం అపగతకాళకం సమ్మదేవ రజనం పటిగ్గణ్హేయ్య, ఏవమేవ తేసం చతురాసీతిపాణసహస్సానం తస్మింయేవ ఆసనే విరజం వీతమలం ధమ్మచక్ఖుం ఉదపాది – 'యం కిఞ్చి సముదయధమ్మం సబ్బం తం నిరోధధమ్మ'న్తి.

౮౦. "తే దిట్ఠధమ్మా పత్తధమ్మా విదితధమ్మా పరియోగాళ్హధమ్మా తిణ్ణవిచికిచ్ఛా విగతకథంకథా వేసారజ్జప్పత్తా అపరప్పచ్చయా సత్థుసాసనే విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఏతదవోచుం – 'అభిక్కన్తం, భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే. సేయ్యథాపి, భన్తే, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య "చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ"తి. ఏవమేవం భగవతా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏతే

మయం, భన్తే, భగవన్తం సరణం గచ్ఛామ ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ [( ) నత్థి అట్ఠకథాయం, పాళియం పన సబ్బత్థపి దిస్సతి]. లభేయ్యామ మయం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం లభేయ్యామ ఉపసమ్పద”న్తి.

౮౧. “అలత్థుం ఖో, భిక్ఖవే, తాని చతురాసీతిపాణసహస్సాని విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికే పబ్బజ్జం, అలత్థుం ఉపసమ్పదం. తే విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి; సఙ్ఖారానం ఆదీనవం ఓకారం సంకిలేసం నిబ్బానే ఆనిసంసం పకాసేసి. తేసం విపస్సినా భగవతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సియమానానం సమాదపియమానానం సముత్తేజియమానానం సమ్పహంసియమానానం నచిరస్సేవ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసు.

పురిమపబ్బజితానం ధమ్మాభిసమయో

౮౨. “అస్సోసుం ఖో, భిక్ఖవే, తాని పురిమాని చతురాసీతిపబ్బజితసహస్సాని – ‘విపస్సీ కిర భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో బన్ధుమతిం రాజధానిం అనుప్పత్తో ఖేమే మిగదాయే విహరతి, ధమ్మఞ్చ కిర దేసేతీ’తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, తాని చతురాసీతిపబ్బజితసహస్సాని యేన బన్ధుమతీ రాజధానీ యేన ఖేమో మిగదాయో యేన విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు.

౮౩. “తేసం విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో అనుపుబ్బిం కథం కథేసి. సేయ్యథిదం – దానకథం సీలకథం సగ్గకథం కామానం ఆదీనవం ఓకారం సంకిలేసం నేక్ఖమ్మే ఆనిసంసం పకాసేసి. యదా తే భగవా అఞ్ఞాసి కల్లచిత్తే ముదుచిత్తే వినీవరణచిత్తే ఉదగ్గచిత్తే పసన్నచిత్తే, అథ యా బుద్ధానం సాముక్కంసికా ధమ్మదేసనా, తం పకాసేసి – దుక్ఖం సముదయం నిరోధం మగ్గం. సేయ్యథాపి నామ సుద్ధం వత్థం అపగతకాళకం సమ్మదేవ రజనం పటిగ్గణ్హేయ్య, ఏవమేవ తేసం చతురాసీతిపబ్బజితసహస్సానం తస్మింయేవ ఆసనే విరజం వీతమలం ధమ్మచక్ఖుం ఉదపాది – ‘యం కిఞ్చి సముదయధమ్మం సబ్బం తం నిరోధధమ్మ’న్తి.

౮౪. “తే దిట్ఠధమ్మా పత్తధమ్మా విదితధమ్మా పరియోగాళ్హధమ్మా తిణ్ణవిచికిచ్ఛా విగతకథంకథా వేసారజ్జప్పత్తా అపరప్పచ్చయా సత్థుసాసనే విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఏతదవోచుం – ‘అభిక్కన్తం , భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే. సేయ్యథాపి, భన్తే, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య “చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ”తి. ఏవమేవం భగవతా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏతే మయం, భన్తే, భగవన్తం సరణం గచ్ఛామ ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. లభేయ్యామ మయం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం లభేయ్యామ ఉపసమ్పద”న్తి.

౮౫. “అలత్థుం ఖో, భిక్ఖవే, తాని చతురాసీతిపబ్బజితసహస్సాని విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సన్తికే పబ్బజ్జం అలత్థుం ఉపసమ్పదం. తే విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి; సఙ్ఖారానం ఆదీనవం ఓకారం సంకిలేసం నిబ్బానే ఆనిసంసం పకాసేసి. తేసం విపస్సినా భగవతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సియమానానం సమాదపియమానానం సముత్తేజియమానానం సమ్పహంసియమానానం నచిరస్సేవ అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తాని విముచ్చింసు.

చారికాఅనుజాననం

౫౬. "తేన ఖో పన, భిక్ఖవే, సమయేన బన్ధుమతియా రాజధానియా మహాభిక్ఖుసఙ్ఘో పటివసతి అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం. అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – 'మహా ఖో ఏతరహి భిక్ఖుసఙ్ఘో బన్ధుమతియా రాజధానియా పటివసతి అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం, యంనూనాహం భిక్ఖూ అనుజానేయ్యం – 'చరథ, భిక్ఖవే, చారికం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం; మా ఏకేన ద్వే అగమిత్థ; దేసేథ, భిక్ఖవే , ధమ్మం ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేథ. సన్తి సత్తా అప్పరజక్ఖజాతికా, అస్సవనతా ధమ్మస్స పరిహాయన్తి, భవిస్సన్తి ధమ్మస్స అఞ్ఞాతారో. అపి చ ఛన్నం ఛన్నం వస్సానం అచ్చయేన బన్ధుమతీ రాజధానీ ఉపసఙ్కమితబ్బా పాతిమోక్ఖుద్దేసాయా'"తి.

౫౭. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరో మహాబ్రహ్మా విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య. ఏవమేవ బ్రహ్మలోకే అన్తరహితో విపస్సిస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పురతో పాతురహోసి. అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, మహాబ్రహ్మా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా యేన విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో తేనఞ్జలిం పణామేత్వా విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం ఏతదవోచ – 'ఏవమేతం, భగవా, ఏవమేతం, సుగత. మహా ఖో, భన్తే, ఏతరహి భిక్ఖుసఙ్ఘో బన్ధుమతియా రాజధానియా పటివసతి అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం, అనుజానాతు, భన్తే, భగవా భిక్ఖూ – "చరథ, భిక్ఖవే, చారికం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం; మా ఏకేన ద్వే అగమిత్థ; దేసేథ, భిక్ఖవే, ధమ్మం ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేథ. సన్తి సత్తా అప్పరజక్ఖజాతికా, అస్సవనతా ధమ్మస్స పరిహాయన్తి, భవిస్సన్తి ధమ్మస్స అఞ్ఞాతారో"తి [అఞ్ఞాతారో (స్యాబ్యత్థ)]. అపి చ, భన్తే, మయం తథా కరిస్సామ యథా భిక్ఖూ ఛన్నం ఛన్నం వస్సానం అచ్చయేన బన్ధుమతిం రాజధానిం ఉపసఙ్కమిస్సన్తి పాతిమోక్ఖుద్దేసాయా'తి. ఇదమవోచ, భిక్ఖవే, సో మహాబ్రహ్మా, ఇదం వత్వా విపస్సిం భగవన్తం అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవ అన్తరధాయి.

౫౮. "అథ ఖో, భిక్ఖవే, విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – 'ఇధ మయ్హం, భిక్ఖవే, రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – మహా ఖో ఏతరహి భిక్ఖుసఙ్ఘో బన్ధుమతియా రాజధానియా పటివసతి అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం . యంనూనాహం భిక్ఖూ అనుజానేయ్యం – 'చరథ, భిక్ఖవే, చారికం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం; మా ఏకేన ద్వే అగమిత్థ; దేసేథ, భిక్ఖవే, ధమ్మం ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేథ. సన్తి సత్తా అప్పరజక్ఖజాతికా, అస్సవనతా ధమ్మస్స పరిహాయన్తి, భవిస్సన్తి ధమ్మస్స అఞ్ఞాతారో. అపి చ, ఛన్నం ఛన్నం వస్సానం అచ్చయేన బన్ధుమతీ రాజధానీ ఉపసఙ్కమితబ్బా పాతిమోక్ఖుద్దేసాయాతి.

‘‘‘అథ ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరో మహాబ్రహ్మా మమ చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య, ఏవమేవ బ్రహ్మలోకే అన్తరహితో మమ పురతో పాతురహోసి. అథ ఖో సో, భిక్ఖవే, మహాబ్రహ్మా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా యేనాహం తేనఞ్జలిం పణామేత్వా మం ఏతదవోచ – ‘‘ఏవమేతం, భగవా, ఏవమేతం, సుగత. మహా ఖో, భన్తే, ఏతరహి భిక్ఖుసఙ్ఘో బన్ధుమతియా రాజధానియా పటివసతి అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం. అనుజానాతు, భన్తే, భగవా భిక్ఖూ – ‘చరథ, భిక్ఖవే, చారికం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం; మా ఏకేన ద్వే అగమిత్థ; దేసేథ, భిక్ఖవే, ధమ్మం...పే.... సన్తి సత్తా అప్పరజక్ఖజాతికా , అస్సవనతా ధమ్మస్స పరిహాయన్తి, భవిస్సన్తి ధమ్మస్స అఞ్ఞాతారో’తి. అపి చ, భన్తే, మయం తథా కరిస్సామ, యథా భిక్ఖూ ఛన్నం ఛన్నం వస్సానం అచ్చయేన బన్ధుమతిం రాజధానిం ఉపసఙ్కమిస్సన్తి పాతిమోక్ఖుద్దేసాయా’’తి. ఇదమవోచ, భిక్ఖవే, సో మహాబ్రహ్మా, ఇదం వత్వా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవ అన్తరధాయి’.

‘‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, చరథ చారికం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం; మా ఏకేన ద్వే అగమిత్థ; దేసేథ, భిక్ఖవే, ధమ్మం ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేథ. సన్తి సత్తా అప్పరజక్ఖజాతికా, అస్సవనతా ధమ్మస్స పరిహాయన్తి, భవిస్సన్తి ధమ్మస్స అఞ్ఞాతారో. అపి చ, భిక్ఖవే, ఛన్నం ఛన్నం వస్సానం అచ్చయేన బన్ధుమతీ రాజధానీ ఉపసఙ్కమితబ్బా పాతిమోక్ఖుద్దేసాయా’తి. అథ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యేభుయ్యేన ఏకాహేనేవ జనపదచారికం పక్కమింసు.

౮౯. ‘‘తేన ఖో పన సమయేన జమ్బుదీపే చతురాసీతి ఆవాససహస్సాని హోన్తి. ఏకమ్హి హి వస్సే నిక్ఖన్తే దేవతా సద్దమనుస్సావేసుం – ‘నిక్ఖన్తం ఖో, మారిసా, ఏకం వస్సం; పఞ్చ దాని వస్సాని సేసాని ; పఞ్చన్నం వస్సానం అచ్చయేన బన్ధుమతీ రాజధానీ ఉపసఙ్కమితబ్బా పాతిమోక్ఖుద్దేసాయా’తి. ద్వీసు వస్సేసు నిక్ఖన్తేసు... తీసు వస్సేసు నిక్ఖన్తేసు... చతూసు వస్సేసు నిక్ఖన్తేసు... పఞ్చసు వస్సేసు నిక్ఖన్తేసు దేవతా సద్దమనుస్సావేసుం – ‘నిక్ఖన్తాని ఖో , మారిసా, పఞ్చవస్సాని; ఏకం దాని వస్సం సేసం; ఏకస్స వస్సస్స అచ్చయేన బన్ధుమతీ రాజధానీ ఉపసఙ్కమితబ్బా పాతిమోక్ఖుద్దేసాయా’తి. ఛసు వస్సేసు నిక్ఖన్తేసు దేవతా సద్దమనుస్సావేసుం – ‘నిక్ఖన్తాని ఖో, మారిసా, ఛబ్బస్సాని, సమయో దాని బన్ధుమతిం రాజధానిం ఉపసఙ్కమితుం పాతిమోక్ఖుద్దేసాయా’తి. అథ ఖో తే, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ అప్పేకచ్చే సకేన ఇద్ధానుభావేన అప్పేకచ్చే దేవతానం ఇద్ధానుభావేన ఏకాహేనేవ బన్ధుమతిం రాజధానిం ఉపసఙ్కమింసు పాతిమోక్ఖుద్దేసాయాతి [పాతిమోక్ఖుద్దేసాయ (?)].

౯౦. ‘‘తత్ర సుదం, భిక్ఖవే, విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో భిక్ఖుసఙ్ఘే ఏవం పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసతి –

‘ఖన్తీ పరమం తపో తితిక్ఖా,
నిబ్బానం పరమం వదన్తి బుద్ధా;
న హి పబ్బజితో పరూపఘాతీ,
న సమణో [సమణో (సీ. స్యా. పీ.)] హోతి పరం విహేఠయన్తో.

‘సబ్బపాపస్స అకరణం, కుసలస్స ఉపసమ్పదా;
సచిత్తపరియోదపనం, ఏతం బుద్ధానసాసనం.

‘అనూపవాదో అనూపఘాతో [అనుపవాదో అనుపఘాతో (పీ. క.)], పాతిమోక్ఖే చ సంవరో;
మత్తఞ్ఞుతా చ భత్తస్మిం, పన్తఞ్చ సయనాసనం;
అధిచిత్తే చ ఆయోగో, ఏతం బుద్ధానసాసన’న్తి.

దేవతారోచనం

౯౧. “ఏకమిదాహం, భిక్ఖవే, సమయం ఉక్కట్ఠాయం విహరామి సుభగవనే సాలరాజమూలే. తస్స మయ్హం, భిక్ఖవే, రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – ‘న ఖో సో సత్తావాసో సులభరూపో, యో మయా అనావుత్థపుబ్బో [అనజ్ఝావుట్ఠపుబ్బో (క. సీ. క.)] ఇమినా దీఘేన అద్ధునా అఞ్ఞత్ర సుద్ధావాసేహి దేవేహి. యంనూనాహం యేన సుద్ధావాసా దేవా తేనుపసఙ్కమేయ్య’న్తి. అథ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య, ఏవమేవ ఉక్కట్ఠాయం సుభగవనే సాలరాజమూలే అన్తరహితో అవిహేసు దేవేసు పాతురహోసిం . తస్మిం, భిక్ఖవే, దేవనికాయే అనేకాని దేవతాసహస్సాని అనేకాని దేవతాసతసహస్సాని [అనేకాని దేవతాసతాని అనేకాని దేవతాసహస్సాని (స్యా.)] యేనాహం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, భిక్ఖవే, తా దేవతా మం ఏతదవోచుం – ‘ఇతో సో, మారిసా, ఏకనవుతికప్పే యం విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉదపాది. విపస్సీ, మారిసా, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఖత్తియో జాతియా అహోసి, ఖత్తియకులే ఉదపాది. విపస్సీ, మారిసా, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కోణ్డఞ్ఞో గోత్తేన అహోసి . విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అసీతివస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. విపస్సీ, మారిసా, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో పాటలియా మూలే అభిసమ్బుద్ధో. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఖణ్డతిస్సం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి భిక్ఖుసతసహస్సం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అసీతిభిక్ఖుసహస్సాని. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఇమే తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అసోకో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. విపస్సిస్స, మారిస, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స బన్ధుమా నామ రాజా పితా అహోసి. బన్ధుమతీ నామ దేవీ మాతా అహోసి జనేత్తి. బన్ధుమస్స రఞ్ఞో బన్ధుమతీ నామ నగరం రాజధానీ అహోసి. విపస్సిస్స, మారిసా , భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఏవం అభినిక్ఖమనం అహోసి ఏవం పబ్బజ్జా ఏవం పధానం ఏవం అభిసమ్బోధి ఏవం ధమ్మచక్కప్పవత్తనం. తే మయం, మారిసా, విపస్సిమ్హి భగవతి బ్రహ్మచరియం చరిత్వా కామేసు కామచ్ఛన్దం విరాజేత్వా ఇధూపపన్నా’తి ...పే....

“తస్మింయేవ ఖో, భిక్ఖవే, దేవనికాయే అనేకాని దేవతాసహస్సాని అనేకాని దేవతాసతసహస్సాని [అనేకాని దేవతాసతాని అనేకాని దేవతాసహస్సాని (స్యా. ఏవముపరిపి)] యేనాహం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా మం

అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, భిక్ఖవే, తా దేవతా మం ఏతదవోచుం – 'ఇమస్మింయేవ ఖో, మారిసా, భద్దకప్పే భగవా ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో. భగవా, మారిసా, ఖత్తియో జాతియా ఖత్తియకులే ఉప్పన్నో. భగవా, మారిసా, గోతమో గోత్తేన. భగవతో, మారిసా, అప్పకం ఆయుప్పమాణం పరిత్తం లహుకం యో చిరం జీవతి, సో వస్ససతం అప్పం వా భియ్యో. భగవా, మారిసా, అస్సత్థస్స మూలే అభిసమ్బుద్ధో. భగవతో, మారిసా, సారిపుత్తమోగ్గల్లానం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం . భగవతో, మారిసా, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అడ్ఢతేళసాని భిక్ఖుసతాని. భగవతో, మారిసా, అయం ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం. భగవతో, మారిసా, ఆనన్దో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. భగవతో, మారిసా, సుద్ధోదనో నామ రాజా పితా అహోసి. మాయా నామ దేవీ మాతా అహోసి జనేత్తి. కపిలవత్థు నామ నగరం రాజధానీ అహోసి. భగవతో, మారిసా, ఏవం అభినిక్ఖమనం అహోసి ఏవం పబ్బజ్జా ఏవం పధానం ఏవం అభిసమ్బోధి ఏవం ధమ్మచక్కప్పవత్తనం. తే మయం, మారిసా, భగవతి బ్రహ్మచరియం చరిత్వా కామేసు కామచ్ఛన్దం విరాజేత్వా ఇధూపపన్నా'తి.

౯౨. "అథ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, అవిహేహి దేవేహి సద్ధిం యేన అతప్పా దేవా తేనుపసఙ్కమిం...పే.... అథ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, అవిహేహి చ దేవేహి అతప్పేహి చ దేవేహి సద్ధిం యేన సుదస్సా దేవా తేనుపసఙ్కమిం. అథ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, అవిహేహి చ దేవేహి అతప్పేహి చ దేవేహి సుదస్సేహి చ దేవేహి సద్ధిం యేన సుదస్సీ దేవా తేనుపసఙ్కమిం. అథ ఖ్వాహం, భిక్ఖవే, అవిహేహి చ దేవేహి అతప్పేహి చ దేవేహి సుదస్సేహి చ దేవేహి సుదస్సీహి చ దేవేహి సద్ధిం యేన అకనిట్ఠా దేవా తేనుపసఙ్కమిం. తస్మిం, భిక్ఖవే, దేవనికాయే అనేకాని దేవతాసహస్సాని అనేకాని దేవతాసతసహస్సాని యేనాహం తేనుపసఙ్కమింసు, ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు .

"ఏకమన్తం ఠితా ఖో, భిక్ఖవే, తా దేవతా మం ఏతదవోచుం – 'ఇతో సో, మారిసా, ఏకనవుతికప్పే యం విపస్సీ భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉదపాది. విపస్సీ, మారిసా, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో ఖత్తియో జాతియా అహోసి. ఖత్తియకులే ఉదపాది. విపస్సీ, మారిసా, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో కోణ్డఞ్ఞో గోత్తేన అహోసి. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అసీతివస్ససహస్సాని ఆయుప్పమాణం అహోసి. విపస్సీ, మారిసా, భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో పాటలియా మూలే అభిసమ్బుద్ధో. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఖణ్డతిస్సం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అట్ఠసట్ఠిభిక్ఖుసతసహస్సం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి భిక్ఖుసతసహస్సం. ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అసీతిభిక్ఖుసహస్సాని. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఇమే తయో సావకానం సన్నిపాతా అహేసుం సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స అసోకో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అహోసి అగ్గుపట్ఠాకో. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స బన్ధుమా నామ రాజా పితా అహోసి బన్ధుమతీ నామ దేవీ మాతా అహోసి జనేత్తి. బన్ధుమస్స రఞ్ఞో బన్ధుమతీ నామ నగరం రాజధానీ అహోసి. విపస్సిస్స, మారిసా, భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స ఏవం అభినిక్ఖమనం అహోసి ఏవం పబ్బజ్జా ఏవం పధానం ఏవం అభిసమ్బోధి, ఏవం ధమ్మచక్కప్పవత్తనం. తే మయం, మారిసా, విపస్సిమ్హి భగవతి బ్రహ్మచరియం చరిత్వా కామేసు కామచ్ఛన్దం విరాజేత్వా ఇధూపపన్నా'తి. తస్మింయేవ ఖో, భిక్ఖవే, దేవనికాయే అనేకాని దేవతాసహస్సాని అనేకాని దేవతాసతసహస్సాని యేనాహం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, భిక్ఖవే, తా దేవతా మం ఏతదవోచుం – 'ఇతో

నో, మారిసా, ఏకతింసే కప్పే యం సిఖీ భగవా…పే॰… తే మయం, మారిసా, సిఖిమ్హి భగవతి తస్మింయేవ ఖో మారిసా, ఏకతింసే కప్పే యం వేస్సభూ భగవా…పే॰… తే మయం, మారిసా, వేస్సభుమ్హి భగవతి…పే॰… ఇమస్మింయేవ ఖో, మారిసా, భద్దకప్పే కకుసన్ధో కోణాగమనో కస్సపో భగవా…పే॰… తే మయం, మారిసా, కకుసన్ధమ్హి కోణాగమనమ్హి కస్సపమ్హి భగవతి బ్రహ్మచరియం చరిత్వా కామేసు కామచ్ఛన్దం విరాజేత్వా ఇధూపపన్నా’తి.

౯౩. “తస్మింయేవ ఖో, భిక్ఖవే, దేవనికాయే అనేకాని దేవతాసహస్సాని అనేకాని దేవతాసతసహస్సాని యేనాహం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, భిక్ఖవే, తా దేవతా మం ఏతదవోచుం – ‘ఇమస్మింయేవ ఖో, మారిసా, భద్దకప్పే భగవా ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో లోకే ఉప్పన్నో. భగవా, మారిసా, ఖత్తియో జాతియా, ఖత్తియకులే ఉప్పన్నో. భగవా, మారిసా, గోతమో గోత్తేన. భగవతో, మారిసా, అప్పకం ఆయుప్పమాణం పరిత్తం లహుకం యో చిరం జీవతి, సో వస్ససతం అప్పం వా భియ్యో. భగవా, మారిసా, అస్సత్థస్స మూలే అభిసమ్బుద్ధో. భగవతో, మారిసా, సారిపుత్తమోగ్గల్లానం నామ సావకయుగం అహోసి అగ్గం భద్దయుగం. భగవతో , మారిసా, ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి అడ్ఢతేళసాని భిక్ఖుసతాని. భగవతో, మారిసా, అయం ఏకో సావకానం సన్నిపాతో అహోసి సబ్బేసంయేవ ఖీణాసవానం. భగవతో, మారిసా, ఆనన్దో నామ భిక్ఖు ఉపట్ఠాకో అగ్గుపట్ఠాకో అహోసి. భగవతో, మారిసా, సుద్ధోదనో నామ రాజా పితా అహోసి. మాయా నామ దేవీ మాతా అహోసి జనేత్తి. కపిలవత్థు నామ నగరం రాజధానీ అహోసి. భగవతో, మారిసా, ఏవం అభినిక్ఖమనం అహోసి, ఏవం పబ్బజ్జా, ఏవం పధానం, ఏవం అభిసమ్బోధి, ఏవం ధమ్మచక్కప్పవత్తనం. తే మయం, మారిసా, భగవతి బ్రహ్మచరియం చరిత్వా కామేసు కామచ్ఛన్దం విరాజేత్వా ఇధూపపన్నా’తి.

౯౪. “ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతస్సేవేసా ధమ్మధాతు సుప్పటివిద్ధా, యస్సా ధమ్మధాతుయా సుప్పటివిద్ధత్తా తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరతి, నామతోపి అనుస్సరతి, గోత్తతోపి అనుస్సరతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరతి, సావకసన్నిపాతతోపి అనుస్సరతి ‘ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపి. ‘ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపీతి.

“దేవతాపి తథాగతస్స ఏతమత్థం ఆరోచేసుం, యేన తథాగతో అతీతే బుద్ధే పరినిబ్బుతే ఛిన్నపపఞ్చే ఛిన్నవటుమే పరియాదిన్నవట్టే సబ్బదుక్ఖవీతివత్తే జాతితోపి అనుస్సరతి, నామతోపి అనుస్సరతి, గోత్తతోపి అనుస్సరతి, ఆయుప్పమాణతోపి అనుస్సరతి, సావకయుగతోపి అనుస్సరతి, సావకసన్నిపాతతోపి అనుస్సరతి ‘ఏవంజచ్చా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపి. ‘ఏవంనామా ఏవంగోత్తా ఏవంసీలా ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం’ ఇతిపీ”తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

మహాపదానసుత్తం నిట్ఠితం పఠమం.

౨. మహానిదానసుత్తం

పటిచ్చసముప్పాదో

౯౫. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కురూసు విహరతి కమ్మాసధమ్మం నామ [కమ్మాసదమ్మం నామ (స్యా॰)] కురూనం నిగమో. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి, ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! యావ గమ్భీరో చాయం, భన్తే, పటిచ్చసముప్పాదో గమ్భీరావభాసో చ, అథ చ పన మే ఉత్తానకుత్తానకో వియ ఖాయతీ"తి. "మా హేవం, ఆనన్ద, అవచ, మా హేవం, ఆనన్ద, అవచ. గమ్భీరో చాయం, ఆనన్ద, పటిచ్చసముప్పాదో గమ్భీరావభాసో చ. ఏతస్స, ఆనన్ద, ధమ్మస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమయం పజా తన్తాకులకజాతా కులగణ్ఠికజాతా [గులాగుణ్ఠికజాతా (సీ॰ పీ॰), గుణగణ్ఠికజాతా (స్యా॰)] ముఞ్జపబ్బజభూతా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం సంసారం నాతివత్తతి.

౯౬. "'అత్థి ఇదప్పచ్చయా జరామరణ'న్తి ఇతి పుట్ఠేన సతా, ఆనన్ద, అత్థీతిస్స వచనీయం. 'కింపచ్చయా జరామరణ'న్తి ఇతి చే వదేయ్య, 'జాతిపచ్చయా జరామరణ'న్తి ఇచ్చస్స వచనీయం.

"'అత్థి ఇదప్పచ్చయా జాతీ'తి ఇతి పుట్ఠేన సతా, ఆనన్ద, అత్థీతిస్స వచనీయం. 'కింపచ్చయా జాతీ'తి ఇతి చే వదేయ్య, 'భవపచ్చయా జాతీ'తి ఇచ్చస్స వచనీయం.

"'అత్థి ఇదప్పచ్చయా భవో'తి ఇతి పుట్ఠేన సతా, ఆనన్ద, అత్థీతిస్స వచనీయం . 'కింపచ్చయా భవో'తి ఇతి చే వదేయ్య, 'ఉపాదానపచ్చయా భవో'తి ఇచ్చస్స వచనీయం.

"'అత్థి ఇదప్పచ్చయా ఉపాదాన'న్తి ఇతి పుట్ఠేన సతా, ఆనన్ద, అత్థీతిస్స వచనీయం. 'కింపచ్చయా ఉపాదాన'న్తి ఇతి చే వదేయ్య, 'తణ్హాపచ్చయా ఉపాదాన'న్తి ఇచ్చస్స వచనీయం.

"'అత్థి ఇదప్పచ్చయా తణ్హా'తి ఇతి పుట్ఠేన సతా, ఆనన్ద, అత్థీతిస్స వచనీయం. 'కింపచ్చయా తణ్హా'తి ఇతి చే వదేయ్య, 'వేదనాపచ్చయా తణ్హా'తి ఇచ్చస్స వచనీయం.

"'అత్థి ఇదప్పచ్చయా వేదనా'తి ఇతి పుట్ఠేన సతా, ఆనన్ద, అత్థీతిస్స వచనీయం. 'కింపచ్చయా వేదనా'తి ఇతి చే వదేయ్య, 'ఫస్సపచ్చయా వేదనా'తి ఇచ్చస్స వచనీయం.

"'అత్థి ఇదప్పచ్చయా ఫస్సో'తి ఇతి పుట్ఠేన సతా, ఆనన్ద, అత్థీతిస్స వచనీయం. 'కింపచ్చయా ఫస్సో'తి ఇతి చే వదేయ్య, 'నామరూపపచ్చయా ఫస్సో'తి ఇచ్చస్స వచనీయం.

"'అత్థి ఇదప్పచ్చయా నామరూప'న్తి ఇతి పుట్ఠేన సతా, ఆనన్ద, అత్థీతిస్స వచనీయం. 'కింపచ్చయా నామరూప'న్తి ఇతి చే వదేయ్య, 'విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూప'న్తి ఇచ్చస్స వచనీయం.

“‘అత్థి ఇదప్పచ్చయా విఞ్ఞాణ’న్తి ఇతి పుట్ఠేన సతా, ఆనన్ద, అత్థీతిస్స వచనీయం. ‘కింపచ్చయా విఞ్ఞాణ’న్తి ఇతి చే వదేయ్య, ‘నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణ’న్తి ఇచ్చస్స వచనీయం.

౯౭. “ఇతి ఖో, ఆనన్ద, నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణం, విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం, నామరూపపచ్చయా ఫస్సో, ఫస్సపచ్చయా వేదనా, వేదనాపచ్చయా తణ్హా, తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం, ఉపాదానపచ్చయా భవో, భవపచ్చయా జాతి , జాతిపచ్చయా జరామరణం సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసా సమ్భవన్తి. ఏవమేతస్స కేవలస్స దుక్ఖక్ఖన్ధస్స సముదయో హోతి.

౯౮. “‘జాతిపచ్చయా జరామరణ’న్తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా జాతిపచ్చయా జరామరణం. జాతి చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సేయ్యథిదం – దేవానం వా దేవత్తాయ, గన్ధబ్బానం వా గన్ధబ్బత్తాయ, యక్ఖానం వా యక్ఖత్తాయ, భూతానం వా భూతత్తాయ, మనుస్సానం వా మనుస్సత్తాయ, చతుప్పదానం వా చతుప్పదత్తాయ, పక్ఖీనం వా పక్ఖిత్తాయ, సరీసపానం వా సరీసపత్తాయ [సిరింసపానం సిరింసపత్తాయ (సీ. స్యా.)], తేసం తేసఞ్చ హి, ఆనన్ద, సత్తానం తదత్తాయ జాతి నాభవిస్స. సబ్బసో జాతియా అసతి జాతినిరోధా అపి ను ఖో జరామరణం పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో జరామరణస్స, యదిదం జాతి”.

౯౯. “‘భవపచ్చయా జాతీ’తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా భవపచ్చయా జాతి. భవో చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సేయ్యథిదం – కామభవో వా రూపభవో వా అరూపభవో వా, సబ్బసో భవే అసతి భవనిరోధా అపి ను ఖో జాతి పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో జాతియా, యదిదం భవో”.

౧౦౦. “‘ఉపాదానపచ్చయా భవో’తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా ఉపాదానపచ్చయా భవో. ఉపాదానఞ్చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి , సేయ్యథిదం – కాముపాదానం వా దిట్ఠుపాదానం వా సీలబ్బతుపాదానం వా అత్తవాదుపాదానం వా, సబ్బసో ఉపాదానే అసతి ఉపాదాననిరోధా అపి ను ఖో భవో పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో భవస్స, యదిదం ఉపాదానం”.

౧౦౧. “‘తణ్హాపచ్చయా ఉపాదాన’న్తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా తణ్హాపచ్చయా ఉపాదానం. తణ్హా చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సేయ్యథిదం – రూపతణ్హా సద్దతణ్హా గన్ధతణ్హా రసతణ్హా ఫోట్ఠబ్బతణ్హా ధమ్మతణ్హా, సబ్బసో తణ్హాయ అసతి తణ్హానిరోధా అపి ను ఖో ఉపాదానం పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో ఉపాదానస్స, యదిదం తణ్హా”.

౧౦౨. “‘వేదనాపచ్చయా తణ్హా’తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా వేదనాపచ్చయా తణ్హా. వేదనా చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సేయ్యథిదం –

చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా, సబ్బసో వేదనాయ అసతి వేదనానిరోధా అపి ను ఖో తణ్హా పఞ్ఞాయేథా''తి ? ''నో హేతం, భన్తే''. ''తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో తణ్హాయ, యదిదం వేదనా''.

౧౦౩. ''ఇతి ఖో పనేతం, ఆనన్ద, వేదనం పటిచ్చ తణ్హా, తణ్హం పటిచ్చ పరియేసనా, పరియేసనం పటిచ్చ లాభో, లాభం పటిచ్చ వినిచ్ఛయో, వినిచ్ఛయం పటిచ్చ ఛన్దరాగో, ఛన్దరాగం పటిచ్చ అజ్ఝోసానం, అజ్ఝోసానం పటిచ్చ పరిగ్గహో, పరిగ్గహం పటిచ్చ మచ్ఛరియం, మచ్ఛరియం పటిచ్చ ఆరక్ఖో. ఆరక్ఖాధికరణం దణ్డాదానసత్థాదానకలహవిగ్గహవివాదతువంతువంపేసుఞ్ఞముసావాదా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి.

౧౦౪. '''ఆరక్ఖాధికరణం [ఆరక్ఖం పటిచ్చ ఆరక్ఖాధికరణం (స్యా॰)] దణ్డాదానసత్థాదానకలహవిగ్గహవివాదతువంతువంపేసుఞ్ఞముసావాదా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తీ'తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా ఆరక్ఖాధికరణం దణ్డాదానసత్థాదానకలహవిగ్గహవివాదతువంతువంపేసుఞ్ఞముసావాదా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవన్తి. ఆరక్ఖో చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సబ్బసో ఆరక్ఖే అసతి ఆరక్ఖనిరోధా అపి ను ఖో దణ్డాదానసత్థాదానకలహవిగ్గహవివాదతువంతువంపేసుఞ్ఞముసావాదా అనేకే పాపకా అకుసలా ధమ్మా సమ్భవేయ్యు''న్తి? ''నో హేతం, భన్తే''. ''తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో దణ్డాదానసత్థాదానకలహవిగ్గహవివాదతువంతువంపేసుఞ్ఞముసావాదానం అనేకేసం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం సమ్భవాయ యదిదం ఆరక్ఖో.

౧౦౫. '''మచ్ఛరియం పటిచ్చ ఆరక్ఖో'తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా మచ్ఛరియం పటిచ్చ ఆరక్ఖో. మచ్ఛరియఞ్చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి , సబ్బసో మచ్ఛరియే అసతి మచ్ఛరియనిరోధా అపి ను ఖో ఆరక్ఖో పఞ్ఞాయేథా''తి? ''నో హేతం, భన్తే''. ''తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో ఆరక్ఖస్స, యదిదం మచ్ఛరియం''.

౧౦౬. '''పరిగ్గహం పటిచ్చ మచ్ఛరియ'న్తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా పరిగ్గహం పటిచ్చ మచ్ఛరియం. పరిగ్గహో చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సబ్బసో పరిగ్గహే అసతి పరిగ్గహనిరోధా అపి ను ఖో మచ్ఛరియం పఞ్ఞాయేథా''తి? ''నో హేతం, భన్తే''. ''తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో మచ్ఛరియస్స, యదిదం పరిగ్గహో''.

౧౦౭. '''అజ్ఝోసానం పటిచ్చ పరిగ్గహో'తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా అజ్ఝోసానం పటిచ్చ పరిగ్గహో. అజ్ఝోసానఞ్చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సబ్బసో అజ్ఝోసానే అసతి అజ్ఝోసాననిరోధా అపి ను ఖో పరిగ్గహో పఞ్ఞాయేథా''తి ? ''నో హేతం, భన్తే''. ''తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో పరిగ్గహస్స – యదిదం అజ్ఝోసానం''.

౧౦౮. "'ఛన్దరాగం పటిచ్చ అజ్ఝోసాన'న్తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా ఛన్దరాగం పటిచ్చ అజ్ఝోసానం. ఛన్దరాగో చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సబ్బసో ఛన్దరాగే అసతి ఛన్దరాగనిరోధా అపి ను ఖో అజ్ఝోసానం పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో అజ్ఝోసానస్స, యదిదం ఛన్దరాగో".

౧౦౯. "'వినిచ్ఛయం పటిచ్చ ఛన్దరాగో'తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా వినిచ్ఛయం పటిచ్చ ఛన్దరాగో. వినిచ్ఛయో చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సబ్బసో వినిచ్ఛయే అసతి వినిచ్ఛయనిరోధా అపి ను ఖో ఛన్దరాగో పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం , భన్తే". "తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో ఛన్దరాగస్స, యదిదం వినిచ్ఛయో".

౧౧౦. "'లాభం పటిచ్చ వినిచ్ఛయో'తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా లాభం పటిచ్చ వినిచ్ఛయో. లాభో చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సబ్బసో లాభే అసతి లాభనిరోధా అపి ను ఖో వినిచ్ఛయో పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తస్మాతిహానన్ద ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో వినిచ్ఛయస్స, యదిదం లాభో".

౧౧౧. "'పరియేసనం పటిచ్చ లాభో'తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా పరియేసనం పటిచ్చ లాభో. పరియేసనా చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సబ్బసో పరియేసనాయ అసతి పరియేసనానిరోధా అపి ను ఖో లాభో పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో లాభస్స, యదిదం పరియేసనా".

౧౧౨. "'తణ్హం పటిచ్చ పరియేసనా'తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా తణ్హం పటిచ్చ పరియేసనా. తణ్హా చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సేయ్యథిదం – కామతణ్హా భవతణ్హా విభవతణ్హా, సబ్బసో తణ్హాయ అసతి తణ్హానిరోధా అపి ను ఖో పరియేసనా పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో పరియేసనాయ, యదిదం తణ్హా. ఇతి ఖో, ఆనన్ద, ఇమే ద్వే ధమ్మా [ఇమే ధమ్మా (క॰)] ద్వయేన వేదనాయ ఏకసమోసరణా భవన్తి".

౧౧౩. "'ఫస్సపచ్చయా వేదనా'తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా ఫస్సపచ్చయా వేదనా. ఫస్సో చ హి, ఆనన్ద, నాభవిస్స సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం కస్సచి కిమ్హిచి, సేయ్యథిదం – చక్ఖుసమ్ఫస్సో సోతసమ్ఫస్సో ఘానసమ్ఫస్సో జివ్హాసమ్ఫస్సో కాయసమ్ఫస్సో మనోసమ్ఫస్సో, సబ్బసో ఫస్సే అసతి ఫస్సనిరోధా అపి ను ఖో వేదనా పఞ్ఞాయేథా"తి? "నో హేతం, భన్తే". "తస్మాతిహానన్ద , ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో వేదనాయ, యదిదం ఫస్సో".

౧౧౪. "'నామరూపపచ్చయా ఫస్సో'తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా నామరూపపచ్చయా ఫస్సో. యేహి, ఆనన్ద, ఆకారేహి యేహి లిఙ్గేహి యేహి నిమిత్తేహి యేహి ఉద్దేసేహి

నామకాయస్స పఞ్ఞత్తి హోతి, తేసు ఆకారేసు తేసు లిఙ్గేసు తేసు నిమిత్తేసు తేసు ఉద్దేసేసు అసతి అపి ను ఖో రూపకాయే అధివచనసమ్ఫస్సో పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “యేహి, ఆనన్ద, ఆకారేహి యేహి లిఙ్గేహి యేహి నిమిత్తేహి యేహి ఉద్దేసేహి రూపకాయస్స పఞ్ఞత్తి హోతి, తేసు ఆకారేసు...పే.... తేసు ఉద్దేసేసు అసతి అపి ను ఖో నామకాయే పటిఘసమ్ఫస్సో పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “యేహి, ఆనన్ద, ఆకారేహి...పే.... యేహి ఉద్దేసేహి నామకాయస్స చ రూపకాయస్స చ పఞ్ఞత్తి హోతి , తేసు ఆకారేసు...పే.... తేసు ఉద్దేసేసు అసతి అపి ను ఖో అధివచనసమ్ఫస్సో వా పటిఘసమ్ఫస్సో వా పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “యేహి, ఆనన్ద, ఆకారేహి...పే.... యేహి ఉద్దేసేహి నామరూపస్స పఞ్ఞత్తి హోతి, తేసు ఆకారేసు ...పే.... తేసు ఉద్దేసేసు అసతి అపి ను ఖో ఫస్సో పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో ఫస్సస్స, యదిదం నామరూపం”.

౧౧౫. ““విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూప’న్తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా విఞ్ఞాణపచ్చయా నామరూపం. విఞ్ఞాణఞ్చ హి, ఆనన్ద, మాతుకుచ్ఛిస్మిం న ఓక్కమిస్సథ, అపి ను ఖో నామరూపం మాతుకుచ్ఛిస్మిం సముచ్ఛిస్సథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “విఞ్ఞాణఞ్చ హి, ఆనన్ద, మాతుకుచ్ఛిస్మిం ఓక్కమిత్వా వోక్కమిస్సథ, అపి ను ఖో నామరూపం ఇత్థత్తాయ అభినిబ్బత్తిస్సథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “విఞ్ఞాణఞ్చ హి, ఆనన్ద, దహరస్సేవ సతో వోచ్ఛిజ్జిస్సథ కుమారకస్స వా కుమారికాయ వా, అపి ను ఖో నామరూపం వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో నామరూపస్స – యదిదం విఞ్ఞాణం”.

౧౧౬. ““నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణ’న్తి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, తదానన్ద, ఇమినాపేతం పరియాయేన వేదితబ్బం, యథా నామరూపపచ్చయా విఞ్ఞాణం. విఞ్ఞాణఞ్చ హి, ఆనన్ద, నామరూపే పతిట్ఠం న లభిస్సథ, అపి ను ఖో ఆయతిం జాతిజరామరణం దుక్ఖసముదయసమ్భవో [జాతిజరామరణదుక్ఖసముదయసమ్భవో (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] పఞ్ఞాయేథా”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తస్మాతిహానన్ద, ఏసేవ హేతు ఏతం నిదానం ఏస సముదయో ఏస పచ్చయో విఞ్ఞాణస్స యదిదం నామరూపం. ఏత్తావతా ఖో, ఆనన్ద, జాయేథ వా జీయేథ [జియ్యేథ (క॰)] వా మీయేథ [మియ్యేథ (క॰)] వా చవేథ వా ఉపపజ్జేథ వా. ఏత్తావతా అధివచనపథో, ఏత్తావతా నిరుత్తిపథో, ఏత్తావతా పఞ్ఞత్తిపథో, ఏత్తావతా పఞ్ఞావచరం, ఏత్తావతా వట్టం వత్తతి ఇత్థత్తం పఞ్ఞాపనాయ యదిదం నామరూపం సహ విఞ్ఞాణేన అఞ్ఞమఞ్ఞపచ్చయతా పవత్తతి.

అత్తపఞ్ఞత్తి

౧౧౭. “కిత్తావతా చ, ఆనన్ద, అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి? రూపిం వా హి, ఆనన్ద, పరిత్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి – “రూపీ మే పరిత్తో అత్తా”తి. రూపిం వా హి , ఆనన్ద, అనన్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి – ‘రూపీ మే అనన్తో అత్తా’తి. అరూపిం వా హి, ఆనన్ద, పరిత్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి – ‘అరూపీ మే పరిత్తో అత్తా’తి. అరూపిం వా హి, ఆనన్ద, అనన్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి – ‘అరూపీ మే అనన్తో అత్తా’తి.

౧౧౮. “తత్రానన్ద, యో సో రూపిం పరిత్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి. ఏతరహి వా సో రూపిం పరిత్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి, తత్థ భావిం వా సో రూపిం పరిత్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి, ‘అతథం వా పన సన్తం తథత్తాయ

ఉపకప్పేస్సామీ’తి ఇతి వా పనస్స హోతి. ఏవం సన్తం ఖో, ఆనన్ద, రూపిం [రూపీ (క.)] పరిత్తత్తానుదిట్ఠి అనుసేతీతి ఇచ్చాలం వచనాయ.

“తత్రానన్ద, యో నో రూపిం అనన్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి. ఏతరహి వా నో రూపిం అనన్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి, తత్థ భావిం వా నో రూపిం అనన్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి, ‘అతథం వా పన సన్తం తథత్తాయ ఉపకప్పేస్సామీ’తి ఇతి వా పనస్స హోతి. ఏవం సన్తం ఖో, ఆనన్ద, రూపిం [రూపీ (క.)] అనన్తత్తానుదిట్ఠి అనుసేతీతి ఇచ్చాలం వచనాయ.

“తత్రానన్ద, యో నో అరూపిం పరిత్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి. ఏతరహి వా నో అరూపిం పరిత్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి, తత్థ భావిం వా నో అరూపిం పరిత్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి, ‘అతథం వా పన సన్తం తథత్తాయ ఉపకప్పేస్సామీ’తి ఇతి వా పనస్స హోతి. ఏవం సన్తం ఖో, ఆనన్ద, అరూపిం [అరూపీ (క.)] పరిత్తత్తానుదిట్ఠి అనుసేతీతి ఇచ్చాలం వచనాయ.

“తత్రానన్ద, యో నో అరూపిం అనన్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి. ఏతరహి వా నో అరూపిం అనన్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి, తత్థ భావిం వా నో అరూపిం అనన్తం అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి, ‘అతథం వా పన సన్తం తథత్తాయ ఉపకప్పేస్సామీ’తి ఇతి వా పనస్స హోతి. ఏవం సన్తం ఖో, ఆనన్ద, అరూపిం [అరూపీ (క.)] అనన్తత్తానుదిట్ఠి అనుసేతీతి ఇచ్చాలం వచనాయ. ఏత్తావతా ఖో, ఆనన్ద, అత్తానం పఞ్ఞపేన్తో పఞ్ఞపేతి.

నఅత్తపఞ్ఞత్తి

౧౧౯. “కిత్తావతా చ, ఆనన్ద, అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి? రూపిం వా హి, ఆనన్ద, పరిత్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి – ‘రూపీ మే పరిత్తో అత్తా’తి. రూపిం వా హి, ఆనన్ద, అనన్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి – ‘రూపీ మే అనన్తో అత్తా’తి. అరూపిం వా హి, ఆనన్ద, పరిత్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి – ‘అరూపీ మే పరిత్తో అత్తా’తి. అరూపిం వా హి, ఆనన్ద, అనన్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి – ‘అరూపీ మే అనన్తో అత్తా’తి.

౧౨౦. “తత్రానన్ద, యో నో రూపిం పరిత్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి. ఏతరహి వా నో రూపిం పరిత్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి, తత్థ భావిం వా నో రూపిం పరిత్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి, ‘అతథం వా పన సన్తం తథత్తాయ ఉపకప్పేస్సామీ’తి ఇతి వా పనస్స న హోతి. ఏవం సన్తం ఖో, ఆనన్ద, రూపిం పరిత్తత్తానుదిట్ఠి నానుసేతీతి ఇచ్చాలం వచనాయ.

“తత్రానన్ద , యో నో రూపిం అనన్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి. ఏతరహి వా నో రూపిం అనన్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి, తత్థ భావిం వా నో రూపిం అనన్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి, ‘అతథం వా పన సన్తం తథత్తాయ ఉపకప్పేస్సామీ’తి ఇతి వా పనస్స న హోతి. ఏవం సన్తం ఖో, ఆనన్ద, రూపిం అనన్తత్తానుదిట్ఠి నానుసేతీతి ఇచ్చాలం వచనాయ.

“తత్రానన్ద, యో సో అరూపిం పరిత్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి. ఏతరహి వా సో అరూపిం పరిత్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి, తత్థ భావిం వా సో అరూపిం పరిత్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి, ‘అతథం వా పన సన్తం తథత్తాయ ఉపకప్పేస్సామీ’తి ఇతి వా పనస్స న హోతి. ఏవం సన్తం ఖో, ఆనన్ద, అరూపిం పరిత్తత్తానుదిట్ఠి నానుసేతీతి ఇచ్చాలం వచనాయ.

“తత్రానన్ద, యో సో అరూపిం అనన్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి. ఏతరహి వా సో అరూపిం అనన్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి, తత్థ భావిం వా సో అరూపిం అనన్తం అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి, ‘అతథం వా పన సన్తం తథత్తాయ ఉపకప్పేస్సామీ’తి ఇతి వా పనస్స న హోతి. ఏవం సన్తం ఖో, ఆనన్ద, అరూపిం అనన్తత్తానుదిట్ఠి నానుసేతీతి ఇచ్చాలం వచనాయ. ఏత్తావతా ఖో, ఆనన్ద, అత్తానం న పఞ్ఞపేన్తో న పఞ్ఞపేతి.

అత్తసమనుపస్సనా

౧౨౧. “కిత్తావతా చ, ఆనన్ద, అత్తానం సమనుపస్సమానో సమనుపస్సతి? వేదనం వా హి, ఆనన్ద, అత్తానం సమనుపస్సమానో సమనుపస్సతి – ‘వేదనా మే అత్తా’తి. ‘న హేవ ఖో మే వేదనా అత్తా, అప్పటిసంవేదనో మే అత్తా’తి ఇతి వా హి, ఆనన్ద, అత్తానం సమనుపస్సమానో సమనుపస్సతి. ‘న హేవ ఖో మే వేదనా అత్తా, నోపి అప్పటిసంవేదనో మే అత్తా, అత్తా మే వేదియతి, వేదనాధమ్మో హి మే అత్తా’తి ఇతి వా హి, ఆనన్ద, అత్తానం సమనుపస్సమానో సమనుపస్సతి.

౧౨౨. “తత్రానన్ద, యో సో ఏవమాహ – ‘వేదనా మే అత్తా’తి, సో ఏవమస్స వచనీయో – ‘తిస్సో ఖో ఇమా, ఆవుసో, వేదనా – సుఖా వేదనా దుక్ఖా వేదనా అదుక్ఖమసుఖా వేదనా. ఇమాసం ఖో త్వం తిస్సన్నం వేదనానం కతమం అత్తతో సమనుపస్ససీ’తి? యస్మిం, ఆనన్ద, సమయే సుఖం వేదనం వేదేతి, నేవ తస్మిం సమయే దుక్ఖం వేదనం వేదేతి, న అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదేతి; సుఖంయేవ తస్మిం సమయే వేదనం వేదేతి. యస్మిం, ఆనన్ద, సమయే దుక్ఖం వేదనం వేదేతి, నేవ తస్మిం సమయే సుఖం వేదనం వేదేతి, న అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదేతి; దుక్ఖంయేవ తస్మిం సమయే వేదనం వేదేతి. యస్మిం, ఆనన్ద, సమయే అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదేతి, నేవ తస్మిం సమయే సుఖం వేదనం వేదేతి, న దుక్ఖం వేదనం వేదేతి; అదుక్ఖమసుఖంయేవ తస్మిం సమయే వేదనం వేదేతి.

౧౨౩. “సుఖాపి ఖో, ఆనన్ద, వేదనా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మా. దుక్ఖాపి ఖో, ఆనన్ద, వేదనా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మా. అదుక్ఖమసుఖాపి ఖో, ఆనన్ద, వేదనా అనిచ్చా సఙ్ఖతా పటిచ్చసముప్పన్నా ఖయధమ్మా వయధమ్మా విరాగధమ్మా నిరోధధమ్మా. తస్స సుఖం వేదనం వేదియమానస్స ‘ఏసో మే అత్తా’తి హోతి. తస్సాయేవ సుఖాయ వేదనాయ నిరోధా ‘బ్యగా [బ్యగ్గా (సీ. క.)] మే అత్తా’తి హోతి. దుక్ఖం వేదనం వేదియమానస్స ‘ఏసో మే అత్తా’తి హోతి. తస్సాయేవ దుక్ఖాయ వేదనాయ నిరోధా ‘బ్యగా మే అత్తా’తి హోతి. అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదియమానస్స ‘ఏసో మే అత్తా’తి హోతి. తస్సాయేవ అదుక్ఖమసుఖాయ వేదనాయ నిరోధా ‘బ్యగా మే అత్తా’తి హోతి. ఇతి సో దిట్ఠేవ ధమ్మే అనిచ్చసుఖదుక్ఖవోకిణ్ణం ఉప్పాదవయధమ్మం అత్తానం సమనుపస్సమానో సమనుపస్సతి, యో సో ఏవమాహ – ‘వేదనా మే అత్తా’తి. తస్మాతిహానన్ద, ఏతేన పేతం నక్ఖమతి – ‘వేదనా మే అత్తా’తి సమనుపస్సితుం.

౧౨౪. "తత్రానన్ద , యో సో ఏవమాహ – 'న హేవ ఖో మే వేదనా అత్తా, అప్పటిసంవేదనో మే అత్తా'తి, సో ఏవమస్స వచనీయో – 'యత్థ పనావుసో, సబ్బసో వేదయితం నత్థి అపి ను ఖో, తత్థ "అయమహమస్మీ"తి సియా"'తి ? "నో హేతం, భన్తే". "తస్మాతిహానన్ద, ఏతేన పేతం నక్ఖమతి – 'న హేవ ఖో మే వేదనా అత్తా, అప్పటిసంవేదనో మే అత్తా'తి సమనుపస్సితుం.

౧౨౫. "తత్రానన్ద , యో సో ఏవమాహ – 'న హేవ ఖో మే వేదనా అత్తా, నోపి అప్పటిసంవేదనో మే అత్తా, అత్తా మే వేదియతి, వేదనాధమ్మో హి మే అత్తా'తి. సో ఏవమస్స వచనీయో – వేదనా చ హి, ఆవుసో, సబ్బేన సబ్బం సబ్బథా సబ్బం అపరిసేసా నిరుజ్ఝేయ్యుం. సబ్బసో వేదనాయ అసతి వేదనానిరోధా అపి ను ఖో తత్థ 'అయమహమస్మీ'తి సియా"తి? 'నో హేతం, భన్తే". "తస్మాతిహానన్ద, ఏతేన పేతం నక్ఖమతి – "న హేవ ఖో మే వేదనా అత్తా, నోపి అప్పటిసంవేదనో మే అత్తా, అత్తా మే వేదియతి, వేదనాధమ్మో హి మే అత్తా'తి సమనుపస్సితుం.

౧౨౬. "యతో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు నేవ వేదనం అత్తానం సమనుపస్సతి, నోపి అప్పటిసంవేదనం అత్తానం సమనుపస్సతి, నోపి 'అత్తా మే వేదియతి, వేదనాధమ్మో హి మే అత్తా'తి సమనుపస్సతి. సో ఏవం న సమనుపస్సన్తో న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి, అనుపాదియం న పరితస్సతి, అపరితస్సం [అపరితస్సనం (క.)] పచ్చత్తఞ్ఞేవ పరినిబ్బాయతి, 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి పజానాతి. ఏవం విముత్తచిత్తం ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖుం యో ఏవం వదేయ్య – 'హోతి తథాగతో పరం మరణా ఇతిస్స [ఇతి సా (అట్ఠకథాయం పాఠన్తరం)] దిట్ఠీ'తి, తదకల్లం. 'న హోతి తథాగతో పరం మరణా ఇతిస్స దిట్ఠీ'తి, తదకల్లం. 'హోతి చ న చ హోతి తథాగతో పరం మరణా ఇతిస్స దిట్ఠీ'తి, తదకల్లం. 'నేవ హోతి న న హోతి తథాగతో పరం మరణా ఇతిస్స దిట్ఠీ'తి, తదకల్లం. తం కిస్స హేతు? యావతా, ఆనన్ద, అధివచనం యావతా అధివచనపథో, యావతా నిరుత్తి యావతా నిరుత్తిపథో, యావతా పఞ్ఞత్తి యావతా పఞ్ఞత్తిపథో, యావతా పఞ్ఞా యావతా పఞ్ఞావచరం, యావతా వట్టం [యావతా వట్టం వట్టతి (క. సీ.)], యావతా వట్టతి [యావతా వట్టం వట్టతి (క. సీ.)], తదభిఞ్ఞావిముత్తో భిక్ఖు, తదభిఞ్ఞావిముత్తం భిక్ఖుం 'న జానాతి న పస్సతి ఇతిస్స దిట్ఠీ'తి, తదకల్లం.

సత్త విఞ్ఞాణట్ఠితి

౧౨౭. "సత్త ఖో, ఆనన్ద [సత్త ఖో ఇమా ఆనన్ద (క. సీ. స్యా.)], విఞ్ఞాణట్ఠితియో, ద్వే ఆయతనాని. కతమా సత్త? సన్తానన్ద, సత్తా నానత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి మనుస్సా , ఏకచ్చే చ దేవా, ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. అయం పఠమా విఞ్ఞాణట్ఠితి. సన్తానన్ద, సత్తా నానత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా బ్రహ్మకాయికా పఠమాభినిబ్బత్తా. అయం దుతియా విఞ్ఞాణట్ఠితి. సన్తానన్ద, సత్తా ఏకత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా ఆభస్సరా. అయం తతియా విఞ్ఞాణట్ఠితి. సన్తానన్ద, సత్తా ఏకత్తకాయా ఏకత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి దేవా సుభకిణ్హా. అయం చతుత్థీ విఞ్ఞాణట్ఠితి. సన్తానన్ద, సత్తా సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా 'అనన్తో ఆకాసో'తి ఆకాసానఞ్చాయతనూపగా. అయం పఞ్చమీ విఞ్ఞాణట్ఠితి . సన్తానన్ద, సత్తా సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'అనన్తం విఞ్ఞాణ'న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనూపగా. అయం ఛట్ఠీ విఞ్ఞాణట్ఠితి. సన్తానన్ద, సత్తా సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'నత్థి కిఞ్చీ'తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనూపగా. అయం సత్తమీ విఞ్ఞాణట్ఠితి. అసఞ్ఞసత్తాయతనం నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనమేవ దుతియం.

౧౨౮. “తత్రానన్ద, యాయం పఠమా విఞ్ఞాణట్ఠితి నానత్తకాయా నానత్తసఞ్ఞినో, సేయ్యథాపి మనుస్సా, ఏకచ్చే చ దేవా, ఏకచ్చే చ వినిపాతికా. యో ను ఖో, ఆనన్ద, తఞ్చ పజానాతి, తస్సా చ సముదయం పజానాతి, తస్సా చ అత్థఙ్గమం పజానాతి, తస్సా చ అస్సాదం పజానాతి, తస్సా చ ఆదీనవం పజానాతి, తస్సా చ నిస్సరణం పజానాతి, కల్లం ను తేన తదభినన్దితు”న్తి? “నో హేతం, భన్తే”...పే.... “తత్రానన్ద, యమిదం అసఞ్ఞసత్తాయతనం. యో ను ఖో, ఆనన్ద, తఞ్చ పజానాతి, తస్స చ సముదయం పజానాతి, తస్స చ అత్థఙ్గమం పజానాతి, తస్స చ అస్సాదం పజానాతి, తస్స చ ఆదీనవం పజానాతి, తస్స చ నిస్సరణం పజానాతి, కల్లం ను తేన తదభినన్దితు”న్తి? “నో హేతం, భన్తే”. “తత్రానన్ద, యమిదం నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం. యో ను ఖో, ఆనన్ద, తఞ్చ పజానాతి, తస్స చ సముదయం పజానాతి, తస్స చ అత్థఙ్గమం పజానాతి, తస్స చ అస్సాదం పజానాతి, తస్స చ ఆదీనవం పజానాతి, తస్స చ నిస్సరణం పజానాతి, కల్లం ను తేన తదభినన్దితు”న్తి? “నో హేతం, భన్తే”. యతో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఇమాసఞ్చ సత్తన్నం విఞ్ఞాణట్ఠితీనం ఇమేసఞ్చ ద్విన్నం ఆయతనానం సముదయఞ్చ అత్థఙ్గమఞ్చ అస్సాదఞ్చ ఆదీనవఞ్చ నిస్సరణఞ్చ యథాభూతం విదిత్వా అనుపాదా విముత్తో హోతి, అయం వుచ్చతానన్ద, భిక్ఖు పఞ్ఞావిముత్తో.

అట్ఠ విమోక్ఖా

౧౨౯. “అట్ఠ ఖో ఇమే, ఆనన్ద, విమోక్ఖా. కతమే అట్ఠ? రూపీ రూపాని పస్సతి అయం పఠమో విమోక్ఖో. అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ బహిద్ధా రూపాని పస్సతి, అయం దుతియో విమోక్ఖో. సుభన్తేవ అధిముత్తో హోతి, అయం తతియో విమోక్ఖో. సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా ‘అనన్తో ఆకాసో’తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం చతుత్థో విమోక్ఖో. సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘అనన్తం విఞ్ఞాణ’న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం పఞ్చమో విమోక్ఖో. సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నత్థి కిఞ్చీ’తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం ఛట్ఠో విమోక్ఖో. సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ ‘నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞా’యతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం సత్తమో విమోక్ఖో. సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం అట్ఠమో విమోక్ఖో. ఇమే ఖో, ఆనన్ద, అట్ఠ విమోక్ఖా.

౧౩౦. “యతో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఇమే అట్ఠ విమోక్ఖే అనులోమమ్పి సమాపజ్జతి, పటిలోమమ్పి సమాపజ్జతి, అనులోమపటిలోమమ్పి సమాపజ్జతి, యత్థిచ్ఛకం యదిచ్ఛకం యావతిచ్ఛకం సమాపజ్జతిపి వుట్ఠాతిపి. ఆసవానఞ్చ ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం వుచ్చతానన్ద, భిక్ఖు ఉభతోభాగవిముత్తో. ఇమాయ చ ఆనన్ద ఉభతోభాగవిముత్తియా అఞ్ఞా ఉభతోభాగవిముత్తి ఉత్తరితరా వా పణీతతరా వా నత్థీ”తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దీతి.

మహానిదానసుత్తం నిట్ఠితం దుతియం.

౩. మహాపరినిబ్బానసుత్తం

౧౩౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తేన ఖో పన సమయేన రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో వజ్జీ అభియాతుకామో హోతి. సో ఏవమాహ – ‘‘అహం హిమే వజ్జీ ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే ఉచ్ఛేచ్ఛామి [ఉచ్ఛేజ్జామి (స్యా. పీ.), ఉచ్ఛిజ్జామి (క.)] వజ్జీ, వినాసేస్సామి వజ్జీ, అనయబ్యసనం ఆపాదేస్సామి వజ్జీ’’తి [ఆపాదేస్సామి వజ్జీతి (సబ్బత్థ) అం. ని. ౭.౨౨ పస్సితబ్బం].

౧౩౨. అథ ఖో రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో వస్సకారం బ్రాహ్మణం మగధమహామత్తం ఆమన్తేసి – ‘‘ఏహి త్వం, బ్రాహ్మణ, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా మమ వచనేన భగవతో పాదే సిరసా వన్దాహి, అప్పాబాధం అప్పాతఙ్కం లహుట్ఠానం బలం ఫాసువిహారం పుచ్ఛ – ‘రాజా, భన్తే, మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతి, అప్పాబాధం అప్పాతఙ్కం లహుట్ఠానం బలం ఫాసువిహారం పుచ్ఛతీ’తి. ఏవఞ్చ వదేహి – ‘రాజా, భన్తే, మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో వజ్జీ అభియాతుకామో. సో ఏవమాహ – ‘‘అహం హిమే వజ్జీ ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే ఉచ్ఛేచ్ఛామి వజ్జీ, వినాసేస్సామి వజ్జీ, అనయబ్యసనం ఆపాదేస్సామీ’’’తి. యథా తే భగవా బ్యాకరోతి, తం సాధుకం ఉగ్గహేత్వా మమ ఆరోచేయ్యాసి. న హి తథాగతా వితథం భణన్తీ’’తి.

వస్సకారబ్రాహ్మణో

౧౩౩. ‘‘ఏవం, భో’’తి ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో రఞ్ఞో మాగధస్స అజాతసత్తుస్స వేదేహిపుత్తస్స పటిస్సుత్వా భద్దాని భద్దాని యానాని యోజేత్వా భద్దం భద్దం యానం అభిరుహిత్వా భద్దేహి భద్దేహి యానేహి రాజగహమ్హా నియ్యాసి, యేన గిజ్ఝకూటో పబ్బతో తేన పాయాసి. యావతికా యానస్స భూమి, యానేన గన్త్వా, యానా పచ్చోరోహిత్వా పత్తికోవ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘రాజా, భో గోతమ, మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో భోతో గోతమస్స పాదే సిరసా వన్దతి, అప్పాబాధం అప్పాతఙ్కం లహుట్ఠానం బలం ఫాసువిహారం పుచ్ఛతి. రాజా [ఏవఞ్చ వదేతి రాజా (క.)], భో గోతమ, మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో వజ్జీ అభియాతుకామో. సో ఏవమాహ – ‘అహం హిమే వజ్జీ ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే ఉచ్ఛేచ్ఛామి వజ్జీ, వినాసేస్సామి వజ్జీ, అనయబ్యసనం ఆపాదేస్సామీ’’’తి.

రాజఅపరిహానియధమ్మా

౧౩౪. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పిట్ఠితో ఠితో హోతి భగవన్తం బీజయమానో [వీజయమానో (సీ.), వీజియమానో (స్యా.)]. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – ‘‘కిన్తి తే, ఆనన్ద, సుతం, ‘వజ్జీ అభిణ్హం సన్నిపాతా సన్నిపాతబహులా’తి? ‘‘సుతం మేతం, భన్తే – ‘వజ్జీ అభిణ్హం సన్నిపాతా సన్నిపాతబహులా’’తి. ‘‘యావకీవఞ్చ, ఆనన్ద, వజ్జీ అభిణ్హం సన్నిపాతా సన్నిపాతబహులా భవిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, ఆనన్ద, వజ్జీనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“కిన్తి తే, ఆనన్ద, సుతం , ‘వజ్జీ సమగ్గా సన్నిపతన్తి, సమగ్గా వుట్ఠహన్తి, సమగ్గా వజ్జికరణీయాని కరోన్తీ’తి? “సుతం మేతం, భన్తే – ‘వజ్జీ సమగ్గా సన్నిపతన్తి, సమగ్గా వుట్ఠహన్తి, సమగ్గా వజ్జికరణీయాని కరోన్తీ”తి. “యావకీవఞ్చ, ఆనన్ద, వజ్జీ సమగ్గా సన్నిపతిస్సన్తి, సమగ్గా వుట్ఠహిస్సన్తి, సమగ్గా వజ్జికరణీయాని కరిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, ఆనన్ద, వజ్జీనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“కిన్తి తే, ఆనన్ద, సుతం, ‘వజ్జీ అపఞ్ఞత్తం న పఞ్ఞపేన్తి, పఞ్ఞత్తం న సముచ్ఛిన్దన్తి, యథాపఞ్ఞత్తే పోరాణే వజ్జిధమ్మే సమాదాయ వత్తన్తీ’”తి? “సుతం మేతం, భన్తే – ‘వజ్జీ అపఞ్ఞత్తం న పఞ్ఞపేన్తి, పఞ్ఞత్తం న సముచ్ఛిన్దన్తి, యథాపఞ్ఞత్తే పోరాణే వజ్జిధమ్మే సమాదాయ వత్తన్తీ’”తి. “యావకీవఞ్చ, ఆనన్ద, “వజ్జీ అపఞ్ఞత్తం న పఞ్ఞపేస్సన్తి, పఞ్ఞత్తం న సముచ్ఛిన్దిస్సన్తి, యథాపఞ్ఞత్తే పోరాణే వజ్జిధమ్మే సమాదాయ వత్తిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, ఆనన్ద, వజ్జీనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“కిన్తి తే, ఆనన్ద, సుతం, ‘వజ్జీ యే తే వజ్జీనం వజ్జిమహల్లకా, తే సక్కరోన్తి గరుం కరోన్తి [గరుకరోన్తి (సీ. స్యా. పీ.)] మానేన్తి పూజేన్తి, తేసఞ్చ సోతబ్బం మఞ్ఞన్తీ’”తి? “సుతం మేతం, భన్తే – ‘వజ్జీ యే తే వజ్జీనం వజ్జిమహల్లకా, తే సక్కరోన్తి గరుం కరోన్తి మానేన్తి పూజేన్తి, తేసఞ్చ సోతబ్బం మఞ్ఞన్తీ’”తి. “యావకీవఞ్చ, ఆనన్ద, వజ్జీ యే తే వజ్జీనం వజ్జిమహల్లకా , తే సక్కరిస్సన్తి గరుం కరిస్సన్తి మానేస్సన్తి పూజేస్సన్తి, తేసఞ్చ సోతబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, ఆనన్ద, వజ్జీనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“కిన్తి తే, ఆనన్ద, సుతం, ‘వజ్జీ యా తా కులిత్థియో కులకుమారియో, తా న ఓక్కస్స పసయ్హ వాసేన్తీ’”తి? “సుతం మేతం, భన్తే – ‘వజ్జీ యా తా కులిత్థియో కులకుమారియో తా న ఓక్కస్స పసయ్హ వాసేన్తీ’”తి. “యావకీవఞ్చ, ఆనన్ద, వజ్జీ యా తా కులిత్థియో కులకుమారియో, తా న ఓక్కస్స పసయ్హ వాసేస్సన్తి, వుద్ధియేవ, ఆనన్ద, వజ్జీనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“కిన్తి తే, ఆనన్ద, సుతం, ‘వజ్జీ యాని తాని

వజ్జీనం వజ్జిచేతియాని అబ్భన్తరాని చేవ బాహిరాని చ, తాని సక్కరోన్తి గరుం కరోన్తి మానేన్తి పూజేన్తి, తేసఞ్చ దిన్నపుబ్బం కతపుబ్బం ధమ్మికం బలిం నో పరిహాపేన్తీ’”తి? “సుతం మేతం, భన్తే – ‘వజ్జీ యాని తాని వజ్జీనం వజ్జిచేతియాని అబ్భన్తరాని చేవ బాహిరాని చ, తాని సక్కరోన్తి గరుం కరోన్తి మానేన్తి పూజేన్తి తేసఞ్చ దిన్నపుబ్బం కతపుబ్బం ధమ్మికం బలిం నో పరిహాపేన్తీ’”తి. “యావకీవఞ్చ, ఆనన్ద, వజ్జీ యాని తాని వజ్జీనం వజ్జిచేతియాని అబ్భన్తరాని చేవ బాహిరాని చ, తాని సక్కరిస్సన్తి గరుం కరిస్సన్తి మానేస్సన్తి పూజేస్సన్తి, తేసఞ్చ దిన్నపుబ్బం కతపుబ్బం ధమ్మికం బలిం నో పరిహాపేస్సన్తి, వుద్ధియేవ, ఆనన్ద, వజ్జీనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“కిన్తి తే, ఆనన్ద, సుతం, ‘వజ్జీనం అరహన్తేసు ధమ్మికా రక్ఖావరణగుత్తి సుసంవిహితా, కిన్తి అనాగతా చ అరహన్తో విజితం ఆగచ్ఛేయ్యుం, ఆగతా చ అరహన్తో విజితే ఫాసు విహరేయ్యు’”న్తి? “సుతం మేతం, భన్తే ‘వజ్జీనం అరహన్తేసు ధమ్మికా రక్ఖావరణగుత్తి సుసంవిహితా కిన్తి అనాగతా చ అరహన్తో విజితం ఆగచ్ఛేయ్యుం, ఆగతా చ అరహన్తో విజితే ఫాసు విహరేయ్యు’”న్తి. “యావకీవఞ్చ, ఆనన్ద, వజ్జీనం అరహన్తేసు ధమ్మికా రక్ఖావరణగుత్తి సుసంవిహితా భవిస్సతి, కిన్తి

అనాగతా చ అరహన్తో విజితం ఆగచ్ఛేయ్యుం, ఆగతా చ అరహన్తో విజితే ఫాసు విహరేయ్యున్తి. వుద్ధియేవ, ఆనన్ద, వజ్జీనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహానీ"తి.

౧౩౫. అథ ఖో భగవా వస్సకారం బ్రాహ్మణం మగధమహామత్తం ఆమన్తేసి – "ఏకమిదాహం, బ్రాహ్మణ, సమయం వేసాలియం విహరామి సారన్దదే [సానన్దరే (క.)] చేతియే. తత్రాహం వజ్జీనం ఇమే సత్త అపరిహానియే ధమ్మే దేసేసిం. యావకీవఞ్చ, బ్రాహ్మణ, ఇమే సత్త అపరిహానియా ధమ్మా వజ్జీసు ఠస్సన్తి, ఇమేసు చ సత్తసు అపరిహానియేసు ధమ్మేసు వజ్జీ సన్దిస్సిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, బ్రాహ్మణ, వజ్జీనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహానీ"తి.

ఏవం వుత్తే, వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఏకమేకేనపి, భో గోతమ, అపరిహానియేన ధమ్మేన సమన్నాగతానం వజ్జీనం వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని . కో పన వాదో సత్తహి అపరిహానియేహి ధమ్మేహి. అకరణీయావ [అకరణీయా చ (స్యా. క.)], భో గోతమ, వజ్జీ [వజ్జీనం (క.)] రఞ్ఞా మాగధేన అజాతసత్తునా వేదేహిపుత్తేన యదిదం యుద్ధస్స, అఞ్ఞత్ర ఉపలాపనాయ అఞ్ఞత్ర మిథుభేదా. హన్ద చ దాని మయం, భో గోతమ, గచ్ఛామ , బహుకిచ్చా మయం బహుకరణీయా"తి. "యస్సదాని త్వం, బ్రాహ్మణ, కాలం మఞ్ఞసీ"తి. అథ ఖో వస్సకారో బ్రాహ్మణో మగధమహామత్తో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

భిక్ఖుఅపరిహానియధమ్మా

౧౩౬. అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తే వస్సకారే బ్రాహ్మణే మగధమహామత్తే ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "గచ్ఛ త్వం, ఆనన్ద, యావతికా భిక్ఖూ రాజగహం ఉపనిస్సాయ విహరన్తి, తే సబ్బే ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిపాతేహీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పటిస్సుత్వా యావతికా భిక్ఖూ రాజగహం ఉపనిస్సాయ విహరన్తి, తే సబ్బే ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిపాతేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సన్నిపతితో, భన్తే, భిక్ఖుసఙ్ఘో, యస్సదాని, భన్తే, భగవా కాలం మఞ్ఞతీ"తి.

అథ ఖో భగవా ఉట్ఠాయాసనా యేన ఉపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "సత్త వో, భిక్ఖవే, అపరిహానియే ధమ్మే దేసేస్సామి, తం సుణాథ, సాధుకం మనసికరోథ, భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

"యావకీవఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖూ అభిణ్హం సన్నిపాతా సన్నిపాతబహులా భవిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

"యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ సమగ్గా సన్నిపతిస్సన్తి, సమగ్గా వుట్ఠహిస్సన్తి, సమగ్గా సఙ్ఘకరణీయాని కరిస్సన్తి , వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

"యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ అపఞ్ఞత్తం న పఞ్ఞపేస్సన్తి, పఞ్ఞత్తం న సముచ్ఛిన్దిస్సన్తి, యథాపఞ్ఞత్తేసు సిక్ఖాపదేసు సమాదాయ వత్తిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యే తే భిక్ఖూ థేరా రత్తఞ్ఞూ చిరపబ్బజితా సఙ్ఘపితరో సఙ్ఘపరిణాయకా, తే సక్కరిస్సన్తి గరుం కరిస్సన్తి మానేస్సన్తి పూజేస్సన్తి, తేసఞ్చ సోతబ్బం మఞ్ఞిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఉప్పన్నాయ తణ్హాయ పోనోబ్భవికాయ న వసం గచ్ఛిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ ఆరఞ్ఞకేసు సేనాసనేసు సాపేక్ఖా భవిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ పచ్చత్తఞ్ఞేవ సతిం ఉపట్ఠపేస్సన్తి – ‘కిన్తి అనాగతా చ పేసలా సబ్రహ్మచారీ ఆగచ్ఛేయ్యుం, ఆగతా చ పేసలా సబ్రహ్మచారీ ఫాసు [ఫాసుం (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] విహరేయ్యు’న్తి. వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, ఇమే సత్త అపరిహానియా ధమ్మా భిక్ఖూసు ఠస్సన్తి, ఇమేసు చ సత్తసు అపరిహానియేసు ధమ్మేసు భిక్ఖూ సన్దిస్సిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

౧౩౭. “అపరేపి వో, భిక్ఖవే, సత్త అపరిహానియే ధమ్మే దేసేస్సామి, తం సుణాథ, సాధుకం మనసికరోథ, భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ న కమ్మారామా భవిస్సన్తి న కమ్మరతా న కమ్మారామతమనుయుత్తా, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ న భస్సారామా భవిస్సన్తి న భస్సరతా న భస్సారామతమనుయుత్తా, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ న నిద్దారామా భవిస్సన్తి న నిద్దారతా న నిద్దారామతమనుయుత్తా, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ న సఙ్గణికారామా భవిస్సన్తి న సఙ్గణికరతా న సఙ్గణికారామతమనుయుత్తా, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ న పాపిచ్ఛా భవిస్సన్తి న పాపికానం ఇచ్ఛానం వసం గతా, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ న పాపమిత్తా భవిస్సన్తి న పాపసహాయా న పాపసమ్పవఙ్కా, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ న ఓరమత్తకేన విసేసాధిగమేన అన్తరావోసానం ఆపజ్జిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, ఇమే సత్త అపరిహానియా ధమ్మా భిక్ఖూసు ఠస్సన్తి, ఇమేసు చ సత్తసు అపరిహానియేసు ధమ్మేసు భిక్ఖూ సన్దిస్సిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

౧౩౮. “అపరేపి వో, భిక్ఖవే, సత్త అపరిహానియే ధమ్మే దేసేస్సామి…పే॰… “యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ సద్ధా భవిస్సన్తి…పే॰… హిరిమనా భవిస్సన్తి… ఓత్తప్పీ భవిస్సన్తి… బహుస్సుతా భవిస్సన్తి… ఆరద్ధవీరియా భవిస్సన్తి… ఉపట్ఠితస్సతీ భవిస్సన్తి… పఞ్ఞవన్తో భవిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని. యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, ఇమే సత్త అపరిహానియా ధమ్మా భిక్ఖూసు ఠస్సన్తి, ఇమేసు చ సత్తసు అపరిహానియేసు ధమ్మేసు భిక్ఖూ సన్దిస్సిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

౧౩౯. “అపరేపి వో, భిక్ఖవే, సత్త అపరిహానియే ధమ్మే దేసేస్సామి, తం సుణాథ, సాధుకం మనసికరోథ, భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేస్సన్తి…పే॰… ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేస్సన్తి… వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేస్సన్తి… పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేస్సన్తి… పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేస్సన్తి… సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేస్సన్తి… ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేస్సన్తి, వుద్ధియేవ , భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, ఇమే సత్త అపరిహానియా ధమ్మా భిక్ఖూసు ఠస్సన్తి, ఇమేసు చ సత్తసు అపరిహానియేసు ధమ్మేసు భిక్ఖూ సన్దిస్సిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా నో పరిహాని.

౧౪౦. “అపరేపి వో, భిక్ఖవే, సత్త అపరిహానియే ధమ్మే దేసేస్సామి, తం సుణాథ, సాధుకం మనసికరోథ, భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ అనిచ్చసఞ్ఞం భావేస్సన్తి…పే॰… అనత్తసఞ్ఞం భావేస్సన్తి… అసుభసఞ్ఞం భావేస్సన్తి… ఆదీనవసఞ్ఞం భావేస్సన్తి… పహానసఞ్ఞం భావేస్సన్తి… విరాగసఞ్ఞం భావేస్సన్తి… నిరోధసఞ్ఞం భావేస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ , భిక్ఖవే, ఇమే సత్త అపరిహానియా ధమ్మా భిక్ఖూసు ఠస్సన్తి, ఇమేసు చ సత్తసు అపరిహానియేసు ధమ్మేసు భిక్ఖూ సన్దిస్సిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

౧౪౧. “ఛ, వో భిక్ఖవే, అపరిహానియే ధమ్మే దేసేస్సామి, తం సుణాథ, సాధుకం మనసికరోథ, భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“యావకీవఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖూ మేత్తం కాయకమ్మం పచ్చుపట్ఠాపేస్సన్తి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ మేత్తం వచీకమ్మం పచ్చుపట్ఠాపేస్సన్తి ...పే.... మేత్తం మనోకమ్మం పచ్చుపట్ఠాపేస్సన్తి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ, యే తే లాభా ధమ్మికా ధమ్మలద్ధా అన్తమసో పత్తపరియాపన్నమత్తమ్పి తథారూపేహి లాభేహి అప్పటివిభత్తభోగీ భవిస్సన్తి సీలవన్తేహి సబ్రహ్మచారీహి సాధారణభోగీ, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యాని కాని సీలాని అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞూపసత్థాని [విఞ్ఞుప్పసత్థాని (సీ.)] అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని తథారూపేసు సీలేసు సీలసామఞ్ఞగతా విహరిస్సన్తి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ యాయం దిట్ఠి అరియా నియ్యానికా, నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ, తథారూపాయ దిట్ఠియా దిట్ఠిసామఞ్ఞగతా విహరిస్సన్తి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహాని.

“యావకీవఞ్చ , భిక్ఖవే, ఇమే ఛ అపరిహానియా ధమ్మా భిక్ఖూసు ఠస్సన్తి, ఇమేసు చ ఛసు అపరిహానియేసు ధమ్మేసు భిక్ఖూ సన్దిస్సిస్సన్తి, వుద్ధియేవ, భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం పాటికఙ్ఖా, నో పరిహానీ”తి.

౧౪౨. తత్ర సుదం భగవా రాజగహే విహరన్తో గిజ్ఝకూటే పబ్బతే ఏతదేవ బహులం భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరోతి – “ఇతి సీలం, ఇతి సమాధి, ఇతి పఞ్ఞా. సీలపరిభావితో సమాధి మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో. సమాధిపరిభావితా పఞ్ఞా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా. పఞ్ఞాపరిభావితం చిత్తం సమ్మదేవ ఆసవేహి విముచ్చతి, సేయ్యథిదం – కామాసవా, భవాసవా, అవిజ్జాసవా”తి.

౧౪౩. అథ ఖో భగవా రాజగహే యథాభిరన్తం విహరిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఆయామానన్ద, యేన అమ్బలట్ఠికా తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన అమ్బలట్ఠికా తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా అమ్బలట్ఠికాయం విహరతి రాజాగారకే. తత్రాపి సుదం భగవా అమ్బలట్ఠికాయం విహరన్తో రాజాగారకే ఏతదేవ బహులం భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరోతి – “ఇతి సీలం ఇతి సమాధి ఇతి పఞ్ఞా. సీలపరిభావితో సమాధి మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో. సమాధిపరిభావితా పఞ్ఞా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా. పఞ్ఞాపరిభావితం చిత్తం సమ్మదేవ ఆసవేహి విముచ్చతి, సేయ్యథిదం – కామాసవా, భవాసవా, అవిజ్జాసవా”తి.

౧౪౪. అథ ఖో భగవా అమ్బలట్ఠికాయం యథాభిరన్తం విహరిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఆయామానన్ద, యేన నాళన్దా తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన నాళన్దా తదవసరి, తత్ర సుదం భగవా నాళన్దాయం విహరతి పావారికమ్బవనే .

సారిపుత్తసీహనాదో

౧౪౫. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఏవం పసన్నో అహం, భన్తే, భగవతి; న చాహు న చ భవిస్సతి న చేతరహి విజ్జతి అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో యదిదం సమ్బోధియ”న్తి. “ఉళారా ఖో తే అయం, సారిపుత్త, ఆసభీ వాచా [ఆసభివాచా (స్యా.)] భాసితా, ఏకంసో గహితో, సీహనాదో నదితో – ‘ఏవంపసన్నో అహం, భన్తే, భగవతి; న చాహు న చ భవిస్సతి న చేతరహి విజ్జతి అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో యదిదం సమ్బోధియ’న్తి.

“కిం తే [కిం ను (స్యా. పీ. క.)], సారిపుత్త, యే తే అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, సబ్బే తే భగవన్తో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితా – ‘ఏవంసీలా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపి, ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో అహేసుం ఇతిపీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“కిం పన తే [కిం పన (స్యా. పీ. క.)], సారిపుత్త, యే తే భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, సబ్బే తే భగవన్తో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితా – ‘ఏవంసీలా తే భగవన్తో భవిస్సన్తి ఇతిపి, ఏవంధమ్మా ఏవంపఞ్ఞా ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తా తే భగవన్తో భవిస్సన్తి ఇతిపీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“కిం పన తే, సారిపుత్త, అహం ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో – “ఏవంసీలో భగవా ఇతిపి , ఏవంధమ్మో ఏవంపఞ్ఞో ఏవంవిహారీ ఏవంవిముత్తో భగవా ఇతిపీ’”తి? “నో హేతం, భన్తే”.

“ఏత్థ చ హి తే, సారిపుత్త, అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నేసు అరహన్తేసు సమ్మాసమ్బుద్ధేసు చేతోపరియఞాణం [చేతోపరిఞ్ఞాయఞాణం (స్యా.), చేతసా చేతోపరియాయఞాణం (క.)] నత్థి. అథ కిఞ్చరహి తే అయం, సారిపుత్త, ఉళారా ఆసభీ వాచా భాసితా, ఏకంసో గహితో, సీహనాదో నదితో – ‘ఏవంపసన్నో అహం, భన్తే, భగవతి; న చాహు న చ భవిస్సతి న చేతరహి విజ్జతి అఞ్ఞో సమణో వా బ్రాహ్మణో వా భగవతా భియ్యోభిఞ్ఞతరో యదిదం సమ్బోధియ’”న్తి?

౧౪౬. “న ఖో మే, భన్తే, అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నేసు అరహన్తేసు సమ్మాసమ్బుద్ధేసు చేతోపరియఞాణం అత్థి, అపి చ మే ధమ్మన్వయో విదితో. సేయ్యథాపి, భన్తే, రఞ్ఞో పచ్చన్తిమం నగరం దళ్హుద్ధాపం దళ్హపాకారతోరణం ఏకద్వారం, తత్రస్స దోవారికో పణ్డితో వియత్తో మేధావీ అఞ్ఞాతానం నివారేతా ఞాతానం పవేసేతా. సో తస్స నగరస్స సమన్తా అనుపరియాయపథం [అనుచరియాయపథం (స్యా.)] అనుక్కమమానో న పస్సేయ్య పాకారసన్ధిం వా పాకారవివరం వా, అన్తమసో బిళారనిక్ఖమనమత్తమ్పి. తస్స ఏవమస్స [న పస్సేయ్య తస్స ఏవమస్స (స్యా.)] – ‘యే ఖో కేచి ఓళారికా పాణా ఇమం నగరం పవిసన్తి వా నిక్ఖమన్తి వా, సబ్బే తే ఇమినావ ద్వారేన పవిసన్తి వా నిక్ఖమన్తి వా’తి. ఏవమేవ ఖో మే, భన్తే, ధమ్మన్వయో విదితో – ‘యే తే, భన్తే, అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా , సబ్బే తే భగవన్తో పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుపతిట్ఠితచిత్తా సత్తబోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝింసు. యేపి తే, భన్తే, భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా , సబ్బే తే భగవన్తో పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుపతిట్ఠితచిత్తా సత్త బోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝిస్సన్తి.

భగవాపి, భన్తే, ఏతరహి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుపతిట్ఠితచిత్తో సత్త బోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో’’’తి.

౧౪౭. తత్రాపి సుదం భగవా నాళన్దాయం విహరన్తో పావారికమ్బవనే ఏతదేవ బహులం భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరోతి – ‘‘ఇతి సీలం, ఇతి సమాధి, ఇతి పఞ్ఞా. సీలపరిభావితో సమాధి మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో. సమాధిపరిభావితా పఞ్ఞా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా. పఞ్ఞాపరిభావితం చిత్తం సమ్మదేవ ఆసవేహి విముచ్చతి, సేయ్యథిదం – కామాసవా, భవాసవా, అవిజ్జాసవా’’తి.

దుస్సీలఆదీనవా

౧౪౮. అథ ఖో భగవా నాళన్దాయం యథాభిరన్తం విహరిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – ‘‘ఆయామానన్ద, యేన పాటలిగామో తేనుపసఙ్కమిస్సామా’’తి. ‘‘ఏవం, భన్తే’’తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి . అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన పాటలిగామో తదవసరి. అస్సోసుం ఖో పాటలిగామికా ఉపాసకా – ‘‘భగవా కిర పాటలిగామం అనుప్పత్తో’’తి. అథ ఖో పాటలిగామికా ఉపాసకా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో పాటలిగామికా ఉపాసకా భగవన్తం ఏతదవోచుం – ‘‘అధివాసేతు నో, భన్తే, భగవా ఆవసథాగార’’న్తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో పాటలిగామికా ఉపాసకా భగవతో అధివాసనం విదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా యేన ఆవసథాగారం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా సబ్బసన్థరిం [సబ్బసన్థరితం సత్థతం (స్యా॰), సబ్బసన్థరిం సన్థతం (క॰)] ఆవసథాగారం సన్థరిత్వా ఆసనాని పఞ్ఞపేత్వా ఉదకమణికం పతిట్ఠాపేత్వా తేలపదీపం ఆరోపేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు, ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో పాటలిగామికా ఉపాసకా భగవన్తం ఏతదవోచుం – ‘‘సబ్బసన్థరిసన్థతం [సబ్బసన్థరిం సన్థతం (సీ॰ స్యా॰ పీ॰ క॰)], భన్తే, ఆవసథాగారం, ఆసనాని పఞ్ఞత్తాని, ఉదకమణికో పతిట్ఠాపితో, తేలపదీపో ఆరోపితో; యస్సదాని, భన్తే, భగవా కాలం మఞ్ఞతీ’’తి. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం [ఇదం పదం వినయమహావగ్గ న దిస్సతి]. నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన యేన ఆవసథాగారం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పాదే పక్ఖాలేత్వా ఆవసథాగారం పవిసిత్వా మజ్ఝిమం థమ్భం నిస్సాయ పురత్థాభిముఖో [పురత్థిమాభిముఖో (క॰)] నిసీది. భిక్ఖుసఙ్ఘోపి ఖో పాదే పక్ఖాలేత్వా ఆవసథాగారం పవిసిత్వా పచ్ఛిమం భిత్తిం నిస్సాయ పురత్థాభిముఖో నిసీది భగవన్తమేవ పురక్ఖత్వా. పాటలిగామికాపి ఖో ఉపాసకా పాదే పక్ఖాలేత్వా ఆవసథాగారం పవిసిత్వా పురత్థిమం భిత్తిం నిస్సాయ పచ్ఛిమాభిముఖా నిసీదింసు భగవన్తమేవ పురక్ఖత్వా.

౧౪౯. అథ ఖో భగవా పాటలిగామికే ఉపాసకే ఆమన్తేసి – ‘‘పఞ్చిమే, గహపతయో, ఆదీనవా దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా. కతమే పఞ్చ? ఇధ, గహపతయో, దుస్సీలో సీలవిపన్నో పమాదాధికరణం మహతిం భోగజానిం నిగచ్ఛతి. అయం పఠమో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

‘‘పున చపరం, గహపతయో, దుస్సీలస్స సీలవిపన్నస్స పాపకో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి. అయం దుతియో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

“పున చపరం, గహపతయో, దుస్సీలో సీలవిపన్నో యఞ్ఞదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి – యది ఖత్తియపరిసం యది బ్రాహ్మణపరిసం యది గహపతిపరిసం యది సమణపరిసం – అవిసారదో ఉపసఙ్కమతి మఙ్కుభూతో. అయం తతియో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

“పున చపరం, గహపతయో, దుస్సీలో సీలవిపన్నో సమ్మూళ్హో కాలఙ్కరోతి. అయం చతుత్థో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

“పున చపరం, గహపతయో, దుస్సీలో సీలవిపన్నో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. అయం పఞ్చమో ఆదీనవో దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా. ఇమే ఖో, గహపతయో, పఞ్చ ఆదీనవా దుస్సీలస్స సీలవిపత్తియా.

సీలవన్తఆనిసంసా

౧౫౦. “పఞ్చిమే , గహపతయో, ఆనిసంసా సీలవతో సీలసమ్పదాయ. కతమే పఞ్చ? ఇధ, గహపతయో, సీలవా సీలసమ్పన్నో అప్పమాదాధికరణం మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అధిగచ్ఛతి. అయం పఠమో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ.

“పున చపరం, గహపతయో, సీలవతో సీలసమ్పన్నస్స కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛతి. అయం దుతియో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ.

“పున చపరం, గహపతయో, సీలవా సీలసమ్పన్నో యఞ్ఞదేవ పరిసం ఉపసఙ్కమతి – యది ఖత్తియపరిసం యది బ్రాహ్మణపరిసం యది గహపతిపరిసం యది సమణపరిసం విసారదో ఉపసఙ్కమతి అమఙ్కుభూతో. అయం తతియో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ.

“పున చపరం, గహపతయో, సీలవా సీలసమ్పన్నో అసమ్మూళ్హో కాలఙ్కరోతి. అయం చతుత్థో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ.

“పున చపరం, గహపతయో, సీలవా సీలసమ్పన్నో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. అయం పఞ్చమో ఆనిసంసో సీలవతో సీలసమ్పదాయ. ఇమే ఖో, గహపతయో, పఞ్చ ఆనిసంసా సీలవతో సీలసమ్పదాయా”తి.

౧౫౧. అథ ఖో భగవా పాటలిగామికే ఉపాసకే బహుదేవ రత్తిం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా ఉయ్యోజేసి – “అభిక్కన్తా ఖో, గహపతయో, రత్తి, యస్సదాని తుమ్హే కాలం మఞ్ఞథా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో పాటలిగామికా ఉపాసకా భగవతో పటిస్సుత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కమింసు. అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తేసు పాటలిగామికేసు ఉపాసకేసు సుఞ్ఞాగారం పావిసి.

పాటలిపుత్తనగరమాపనం

౧౫౨. తేన ఖో పన సమయేన సునిధవస్సకారా [సునీధవస్సకారా (స్యా. క.)] మగధమహామత్తా పాటలిగామే నగరం మాపేన్తి వజ్జీనం పటిబాహాయ. తేన సమయేన సమ్బహులా దేవతాయో సహస్సేవ [సహస్సస్సేవ (సీ. పీ. క.), సహస్ససేవ (టీకాయం పాఠన్తరం), సహస్ససహస్సేవ (ఉదానట్ఠకథా)] పాటలిగామే వత్థూని పరిగ్గణ్హన్తి. యస్మిం పదేసే మహేసక్ఖా దేవతా వత్థూని పరిగ్గణ్హన్తి, మహేసక్ఖానం తత్థ రఞ్ఞం రాజమహామత్తానం చిత్తాని నమన్తి నివేసనాని మాపేతుం. యస్మిం పదేసే మజ్ఝిమా దేవతా వత్థూని పరిగ్గణ్హన్తి, మజ్ఝిమానం తత్థ రఞ్ఞం రాజమహామత్తానం చిత్తాని నమన్తి నివేసనాని మాపేతుం. యస్మిం పదేసే నీచా దేవతా వత్థూని పరిగ్గణ్హన్తి, నీచానం తత్థ రఞ్ఞం రాజమహామత్తానం చిత్తాని నమన్తి నివేసనాని మాపేతుం. అద్దసా ఖో భగవా దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన తా దేవతాయో సహస్సేవ పాటలిగామే వత్థూని పరిగ్గణ్హన్తియో. అథ ఖో భగవా రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "కే ను ఖో [కో ను ఖో (సీ. స్యా. పీ. క.)], ఆనన్ద, పాటలిగామే నగరం మాపేన్తీ"తి [మాపేతీతి (సీ. స్యా. పీ. క.)]? "సునిధవస్సకారా, భన్తే, మగధమహామత్తా పాటలిగామే నగరం మాపేన్తి వజ్జీనం పటిబాహాయా"తి. "సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, దేవేహి తావతింసేహి సద్ధిం మన్తేత్వా, ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, సునిధవస్సకారా మగధమహామత్తా పాటలిగామే నగరం మాపేన్తి వజ్జీనం పటిబాహాయ. ఇధాహం, ఆనన్ద, అద్దసం దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సమ్బహులా దేవతాయో సహస్సేవ పాటలిగామే వత్థూని పరిగ్గణ్హన్తియో. యస్మిం , ఆనన్ద, పదేసే మహేసక్ఖా దేవతా వత్థూని పరిగ్గణ్హన్తి, మహేసక్ఖానం తత్థ రఞ్ఞం రాజమహామత్తానం చిత్తాని నమన్తి నివేసనాని మాపేతుం. యస్మిం పదేసే మజ్ఝిమా దేవతా వత్థూని పరిగ్గణ్హన్తి, మజ్ఝిమానం తత్థ రఞ్ఞం రాజమహామత్తానం చిత్తాని నమన్తి నివేసనాని మాపేతుం. యస్మిం పదేసే నీచా దేవతా వత్థూని పరిగ్గణ్హన్తి, నీచానం తత్థ రఞ్ఞం రాజమహామత్తానం చిత్తాని నమన్తి నివేసనాని మాపేతుం. యావతా, ఆనన్ద, అరియం ఆయతనం యావతా వణిప్పథో ఇదం అగ్గనగరం భవిస్సతి పాటలిపుత్తం పుటభేదనం . పాటలిపుత్తస్స ఖో, ఆనన్ద, తయో అన్తరాయా భవిస్సన్తి – అగ్గితో వా ఉదకతో వా మిథుభేదా వా"తి.

౧౫౩. అథ ఖో సునిధవస్సకారా మగధమహామత్తా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోదింసు, సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు, ఏకమన్తం ఠితా ఖో సునిధవస్సకారా మగధమహామత్తా భగవన్తం ఏతదవోచుం – "అధివాసేతు నో భవం గోతమో అజ్జతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా"తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో సునిధవస్సకారా మగధమహామత్తా భగవతో అధివాసనం విదిత్వా యేన సకో ఆవసథో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా సకే ఆవసథే పణీతం ఖాదనీయం భోజనీయం పటియాదాపేత్వా భగవతో కాలం ఆరోచాపేసుం – "కాలో, భో గోతమ, నిట్ఠితం భత్త"న్తి.

అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన యేన సునిధవస్సకారానం మగధమహామత్తానం ఆవసథో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో సునిధవస్సకారా మగధమహామత్తా బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేసుం సమ్పవారేసుం. అథ ఖో సునిధవస్సకారా మగధమహామత్తా భగవన్తం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం అఞ్ఞతరం నీచం ఆసనం గహేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో సునిధవస్సకారే మగధమహామత్తే భగవా ఇమాహి గాథాహి అనుమోది –

"యస్మిం పదేసే కప్పేతి, వాసం పణ్డితజాతియో;

సీలవన్తేత్థ భోజేత్వా, సఞ్ఞతే బ్రహ్మచారయో [బ్రహ్మచారినో (స్యా.)].

“యా తత్థ దేవతా ఆసుం, తాసం దక్ఖిణమాదిసే;

తా పూజితా పూజయన్తి [పూజితా పూజయన్తి నం (క.)], మానితా మానయన్తి నం.

“తతో నం అనుకమ్పన్తి, మాతా పుత్తంవ ఓరసం;

దేవతానుకమ్పితో పోసో, సదా భద్రాని పస్సతీ”తి.

అథ ఖో భగవా సునిధవస్సకారే మగధమహామత్తే ఇమాహి గాథాహి అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

౧౫౪. తేన ఖో పన సమయేన సునిధవస్సకారా మగధమహామత్తా భగవన్తం పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధా హోన్తి – “యేనజ్జ సమణో గోతమో ద్వారేన నిక్ఖమిస్సతి, తం గోతమద్వారం నామ భవిస్సతి. యేన తిత్థేన గఙ్గం నదిం తరిస్సతి, తం గోతమతిత్థం నామ భవిస్సతీ”తి. అథ ఖో భగవా యేన ద్వారేన నిక్ఖమి , తం గోతమద్వారం నామ అహోసి. అథ ఖో భగవా యేన గఙ్గా నదీ తేనుపసఙ్కమి. తేన ఖో పన సమయేన గఙ్గా నదీ పూరా హోతి సమతిత్తికా కాకపేయ్యా. అప్పేకచ్చే మనుస్సా నావం పరియేసన్తి, అప్పేకచ్చే ఉళుమ్పం పరియేసన్తి, అప్పేకచ్చే కుల్లం బన్ధన్తి అపారా [పారా (సీ. స్యా. క.), ఓరా (వి. మహావగ్గ)], పారం గన్తుకామా. అథ ఖో భగవా – సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య, ఏవమేవ – గఙ్గాయ నదియా ఓరిమతీరే అన్తరహితో పారిమతీరే పచ్చుట్ఠాసి సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన. అద్దసా ఖో భగవా తే మనుస్సే అప్పేకచ్చే నావం పరియేసన్తే అప్పేకచ్చే ఉళుమ్పం పరియేసన్తే అప్పేకచ్చే కుల్లం బన్ధన్తే అపారా పారం గన్తుకామే. అథ ఖో భగవా ఏతమత్థం విదిత్వా తాయం వేలాయం ఇమం ఉదానం ఉదానేసి –

“యే తరన్తి అణ్ణవం సరం, సేతుం కత్వాన విసజ్జ పల్లలాని;

కుల్లఞ్హి జనో బన్ధతి [కుల్లం జనో చ బన్ధతి (స్యా.), కుల్లం హి జనో పబన్ధతి (సీ. పీ. క.)], తిణ్ణా [నితిణ్ణా, న తిణ్ణా (క.)] మేధావినో జనా”తి.

పఠమభాణవారో.

అరియసచ్చకథా

౧౫౫. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఆయామానన్ద, యేన కోటిగామో తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన కోటిగామో తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా కోటిగామే విహరతి. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

“చతున్నం , భిక్ఖవే, అరియసచ్చానం అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. కతమేసం చతున్నం? దుక్ఖస్స, భిక్ఖవే, అరియసచ్చస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. దుక్ఖసముదయస్స, భిక్ఖవే, అరియసచ్చస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. దుక్ఖనిరోధస్స, భిక్ఖవే, అరియసచ్చస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ, భిక్ఖవే, అరియసచ్చస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం

సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. తయిదం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం అరియసచ్చం అనుబుద్ధం పటివిద్ధం, దుక్ఖసముదయం [దుక్ఖసముదయో (స్యా॰)] అరియసచ్చం అనుబుద్ధం పటివిద్ధం, దుక్ఖనిరోధం [దుక్ఖనిరోధో (స్యా॰)] అరియసచ్చం అనుబుద్ధం పటివిద్ధం, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం అనుబుద్ధం పటివిద్ధం, ఉచ్ఛిన్నా భవతణ్హా, ఖీణా భవనేత్తి, నత్థిదాని పునబ్భవో"తి. ఇదమవోచ భగవా. ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

"చతున్నం అరియసచ్చానం, యథాభూతం అదస్సనా;
సంసితం దీఘమద్ధానం, తాసు తాస్వేవ జాతిసు.

తాని ఏతాని దిట్ఠాని, భవనేత్తి సమూహతా;
ఉచ్ఛిన్నం మూలం దుక్ఖస్స, నత్థి దాని పునబ్భవో"తి.

తత్రాపి సుదం భగవా కోటిగామే విహరన్తో ఏతదేవ బహులం భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరోతి – "ఇతి సీలం, ఇతి సమాధి, ఇతి పఞ్ఞా. సీలపరిభావితో సమాధి మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో. సమాధిపరిభావితా పఞ్ఞా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా. పఞ్ఞాపరిభావితం చిత్తం సమ్మదేవ ఆసవేహి విముచ్చతి, సేయ్యథిదం – కామాసవా, భవాసవా, అవిజ్జాసవా"తి.

అనావత్తిధమ్మసమ్బోధిపరాయణా

౧౫౬. అథ ఖో భగవా కోటిగామే యథాభిరన్తం విహరిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "ఆయామానన్ద, యేన నాతికా [నాదికా (స్యా॰ పీ॰)] తేనుపసఙ్కమిస్సామా"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన నాతికా తదవసరి. తత్రాపి సుదం భగవా నాతికే విహరతి గిఞ్జకావసథే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సాళ్హో నామ, భన్తే, భిక్ఖు నాతికే కాలఙ్కతో, తస్స కా గతి, కో అభిసమ్పరాయో? నన్దా నామ, భన్తే, భిక్ఖునీ నాతికే కాలఙ్కతా, తస్సా కా గతి, కో అభిసమ్పరాయో? సుదత్తో నామ, భన్తే, ఉపాసకో నాతికే కాలఙ్కతో, తస్స కా గతి, కో అభిసమ్పరాయో? సుజాతా నామ, భన్తే, ఉపాసికా నాతికే కాలఙ్కతా, తస్సా కా గతి , కో అభిసమ్పరాయో? కుక్కుటో [కకుధో (స్యా॰)] నామ, భన్తే, ఉపాసకో నాతికే కాలఙ్కతో, తస్స కా గతి, కో అభిసమ్పరాయో? కాళిమ్బో [కాలిఙ్గో (పీ॰), కారళిమ్బో (స్యా॰)] నామ, భన్తే, ఉపాసకో...పే.... నికటో నామ, భన్తే, ఉపాసకో... కటిస్సహో [కటిస్సభో (సీ॰ పీ॰)] నామ, భన్తే, ఉపాసకో... తుట్ఠో నామ, భన్తే, ఉపాసకో... సన్తుట్ఠో నామ, భన్తే, ఉపాసకో... భద్దో [భటో (స్యా॰)] నామ, భన్తే, ఉపాసకో... సుభద్దో [సుభటో (స్యా॰)] నామ, భన్తే, ఉపాసకో నాతికే కాలఙ్కతో, తస్స కా గతి, కో అభిసమ్పరాయో"తి?

౧౫౭. "సాళ్హో, ఆనన్ద, భిక్ఖు ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. నన్దా, ఆనన్ద, భిక్ఖునీ పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికా తత్థ పరినిబ్బాయినీ అనావత్తిధమ్మా తస్మా లోకా. సుదత్తో, ఆనన్ద, ఉపాసకో తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామీ సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సతి. సుజాతా, ఆనన్ద, ఉపాసికా

తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నా అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా [పరాయనా (సీ. స్యా. పీ. క.)]. కుక్కుటో, ఆనన్ద, ఉపాసకో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా. కాళిమ్బో, ఆనన్ద, ఉపాసకో...పే.... నికటో, ఆనన్ద, ఉపాసకో... కటిస్సహో , ఆనన్ద, ఉపాసకో... తుట్ఠో, ఆనన్ద, ఉపాసకో ... సన్తుట్ఠో, ఆనన్ద, ఉపాసకో... భద్దో, ఆనన్ద, ఉపాసకో... సుభద్దో, ఆనన్ద, ఉపాసకో పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికో తత్థ పరినిబ్బాయీ అనావత్తిధమ్మో తస్మా లోకా . పరోపఞ్ఞాసం, ఆనన్ద, నాతికే ఉపాసకా కాలఙ్కతా, పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికా తత్థ పరినిబ్బాయినో అనావత్తిధమ్మా తస్మా లోకా. సాధికా నవుతి [ఛాధికా నవుతి (స్యా.)], ఆనన్ద, నాతికే ఉపాసకా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామినో సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తి. సాతిరేకాని [దసాతిరేకాని (స్యా.)], ఆనన్ద, పఞ్చసతాని నాతికే ఉపాసకా కాలఙ్కతా, తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నా అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా.

ధమ్మాదాసధమ్మపరియాయా

౧౫౫. "అనచ్ఛరియం ఖో పనేతం, ఆనన్ద, యం మనుస్సభూతో కాలఙ్కరేయ్య. తస్మింయేవ [తస్మిం తస్మిం చే (సీ. పీ.), తస్మిం తస్మిం ఖో (స్యా.)] కాలఙ్కతే తథాగతం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏతమత్థం పుచ్ఛిస్సథ, విహేసా హేసా, ఆనన్ద, తథాగతస్స. తస్మాతిహానన్ద, ధమ్మాదాసం నామ ధమ్మపరియాయం దేసేస్సామి, యేన సమన్నాగతో అరియసావకో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – 'ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో, సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో'తి.

౧౫౬. "కతమో చ సో, ఆనన్ద, ధమ్మాదాసో ధమ్మపరియాయో, యేన సమన్నాగతో అరియసావకో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – 'ఖీణనిరయోమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో, సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో'తి?

"ఇధానన్ద , అరియసావకో బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – 'ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా'తి.

"ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – 'స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ'తి.

"సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతో హోతి – 'సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా, ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా'తి.

“అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతో హోతి అఖణ్డేహి అచ్ఛిద్దేహి అసబలేహి అకమ్మాసేహి భుజిస్సేహి విఞ్ఞూపసత్థేహి అపరామట్ఠేహి సమాధిసంవత్తనికేహి.

“అయం ఖో సో, ఆనన్ద, ధమ్మాదాసో ధమ్మపరియాయో, యేన సమన్నాగతో అరియసావకో ఆకఙ్ఖమానో అత్తనావ అత్తానం బ్యాకరేయ్య – ‘ఖీణనిరయొమ్హి ఖీణతిరచ్ఛానయోని ఖీణపేత్తివిసయో ఖీణాపాయదుగ్గతివినిపాతో, సోతాపన్నోహమస్మి అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో’”తి.

తత్రపి సుదం భగవా నాతికే విహరన్తో గిఞ్జకావసథే ఏతదేవ బహులం భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరోతి –

“ఇతి సీలం ఇతి సమాధి ఇతి పఞ్ఞా. సీలపరిభావితో సమాధి మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో. సమాధిపరిభావితా పఞ్ఞా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా. పఞ్ఞాపరిభావితం చిత్తం సమ్మదేవ ఆసవేహి విముచ్చతి, సేయ్యథిదం – కామాసవా, భవాసవా, అవిజ్జాసవా”తి.

౧౬౦. అథ ఖో భగవా నాతికే యథాభిరన్తం విహరిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఆయామానన్ద, యేన వేసాలీ తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన వేసాలీ తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా వేసాలియం విహరతి అమ్బపాలివనే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

“సతో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు విహరేయ్య సమ్పజానో, అయం వో అమ్హాకం అనుసాసనీ. కథఞ్చ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు వేదనానుపస్సీ...పే.... చిత్తే చిత్తానుపస్సీ...పే.... ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సతో హోతి.

“కథఞ్చ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్పజానో హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అభిక్కన్తే పటిక్కన్తే సమ్పజానకారీ హోతి, ఆలోకితే విలోకితే సమ్పజానకారీ హోతి, సమిఞ్జితే పసారితే సమ్పజానకారీ హోతి, సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణే సమ్పజానకారీ హోతి, అసితే పీతే ఖాయితే సాయితే సమ్పజానకారీ హోతి, ఉచ్చారపస్సావకమ్మే సమ్పజానకారీ హోతి, గతే ఠితే నిసిన్నే సుత్తే జాగరితే భాసితే తుణ్హీభావే సమ్పజానకారీ హోతి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమ్పజానో హోతి. సతో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు విహరేయ్య సమ్పజానో, అయం వో అమ్హాకం అనుసాసనీ”తి.

అమ్బపాలీగణికా

౧౬౧. అస్సోసి ఖో అమ్బపాలీ గణికా – “భగవా కిర వేసాలిం అనుప్పత్తో వేసాలియం విహరతి మయ్హం అమ్బవనే”తి. అథ ఖో అమ్బపాలీ గణికా భద్దాని భద్దాని యానాని యోజాపేత్వా భద్దం భద్దం యానం అభిరుహిత్వా భద్దేహి భద్దేహి యానేహి వేసాలియా నియ్యాసి. యేన సకో ఆరామో తేన పాయాసి. యావతికా యానస్స భూమి, యానేన గన్త్వా, యానా పచ్చోరోహిత్వా పత్తికావ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో అమ్బపాలిం గణికం భగవా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి. అథ ఖో అమ్బపాలీ గణికా భగవతా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సితా సమాదపితా సముత్తేజితా సమ్పహంసితా భగవన్తం ఏతదవోచ –

“అధివాసేతు మే, భన్తే, భగవా స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా”తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో అమ్బపాలీ గణికా భగవతో అధివాసనం విదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

అస్సోసుం ఖో వేసాలికా లిచ్ఛవీ – “భగవా కిర వేసాలిం అనుప్పత్తో వేసాలియం విహరతి అమ్బపాలివనే”తి. అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ భద్దాని భద్దాని యానాని యోజాపేత్వా భద్దం భద్దం యానం అభిరుహిత్వా భద్దేహి భద్దేహి యానేహి వేసాలియా నియ్యింసు. తత్ర ఏకచ్చే లిచ్ఛవీ నీలా హోన్తి నీలవణ్ణా నీలవత్థా నీలాలఙ్కారా, ఏకచ్చే లిచ్ఛవీ పీతా హోన్తి పీతవణ్ణా పీతవత్థా పీతాలఙ్కారా, ఏకచ్చే లిచ్ఛవీ లోహితా హోన్తి లోహితవణ్ణా లోహితవత్థా లోహితాలఙ్కారా, ఏకచ్చే లిచ్ఛవీ ఓదాతా హోన్తి ఓదాతవణ్ణా ఓదాతవత్థా ఓదాతాలఙ్కారా. అథ ఖో అమ్బపాలీ గణికా దహరానం దహరానం లిచ్ఛవీనం అక్ఖేన అక్ఖం చక్కేన చక్కం యుగేన యుగం పటివట్టేసి [పరివత్తేసి (వి॰ మహావగ్గ)]. అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ అమ్బపాలిం గణికం ఏతదవోచుం – “కిం, జే అమ్బపాలి , దహరానం దహరానం లిచ్ఛవీనం అక్ఖేన అక్ఖం చక్కేన చక్కం యుగేన యుగం పటివట్టేసీ”తి? “తథా హి పన మే, అయ్యపుత్తా, భగవా నిమన్తితో స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా”తి. “దేహి, జే అమ్బపాలి, ఏతం [ఏకం (క॰)] భత్తం సతసహస్సేనా”తి. “సచేపి మే, అయ్యపుత్తా, వేసాలిం సాహారం దస్సథ [దజ్జేయ్యాథ (వి॰ మహావగ్గ)], ఏవమహం తం [ఏవమ్పి మహన్తం (స్యా॰), ఏవం మహన్తం (సీ॰ పీ॰)] భత్తం న దస్సామీ”తి [నేవ దజ్జాహం తం భత్తన్తి (వి॰ మహావగ్గ)]. అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ అఙ్గులిం ఫోటేసుం – “జితమ్హ [జితమ్హా (బహూసు)] వత భో అమ్బకాయ, జితమ్హ వత భో అమ్బకాయా”తి [“జితమ్హా వత భో అమ్బపాలికాయ వఞ్చితమ్హా వత భో అమ్బపాలికాయా”తి (స్యా॰)].

అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ యేన అమ్బపాలివనం తేన పాయింసు. అద్దసా ఖో భగవా తే లిచ్ఛవీ దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తే. దిస్వాన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “యేసం [యేహి (వి॰ మహావగ్గ)], భిక్ఖవే, భిక్ఖూనం దేవా తావతింసా అదిట్ఠపుబ్బా, ఓలోకేథ, భిక్ఖవే, లిచ్ఛవిపరిసం; అపలోకేథ, భిక్ఖవే , లిచ్ఛవిపరిసం; ఉపసంహరథ, భిక్ఖవే, లిచ్ఛవిపరిసం – తావతింససదిస”న్తి. అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ యావతికా యానస్స భూమి, యానేన గన్త్వా, యానా పచ్చోరోహిత్వా పత్తికావ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నే ఖో తే లిచ్ఛవీ భగవా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి. అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ భగవతా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సితా సమాదపితా సముత్తేజితా సమ్పహంసితా భగవన్తం ఏతదవోచుం – “అధివాసేతు నో, భన్తే, భగవా స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా”తి. అథ ఖో భగవా తే లిచ్ఛవీ ఏతదవోచ – “అధివుత్థం [అధివాసితం (స్యా॰)] ఖో మే, లిచ్ఛవీ, స్వాతనాయ అమ్బపాలియా గణికాయ భత్త”న్తి. అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ అఙ్గులిం ఫోటేసుం – “జితమ్హ వత భో అమ్బకాయ, జితమ్హ వత భో అమ్బకాయా”తి. అథ ఖో తే లిచ్ఛవీ భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కమింసు.

౧౬౨. అథ ఖో అమ్బపాలీ గణికా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన సకే ఆరామే పణీతం ఖాదనీయం భోజనీయం పటియాదాపేత్వా భగవతో కాలం ఆరోచాపేసి – “కాలో, భన్తే, నిట్ఠితం భత్త”న్తి. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన యేన అమ్బపాలియా గణికాయ నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో అమ్బపాలీ గణికా బుద్ధప్పముఖం భిక్ఖుసఙ్ఘం పణీతేన ఖాదనీయేన భోజనీయేన సహత్థా సన్తప్పేసి సమ్పవారేసి. అథ ఖో అమ్బపాలీ గణికా భగవన్తం భుత్తావిం ఓనీతపత్తపాణిం అఞ్ఞతరం నీచం ఆసనం గహేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో అమ్బపాలీ గణికా భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇమాహం, భన్తే, ఆరామం బుద్ధప్పముఖస్స

భిక్ఖుసఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి. పటిగ్గహేసి భగవా ఆరామం. అథ ఖో భగవా అమ్బపాలిం గణికం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. తత్రపి సుదం భగవా వేసాలియం విహరన్తో అమ్బపాలివనే ఏతదేవ బహులం భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరోతి – “ఇతి సీలం, ఇతి సమాధి, ఇతి పఞ్ఞా. సీలపరిభావితో సమాధి మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో. సమాధిపరిభావితా పఞ్ఞా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా. పఞ్ఞాపరిభావితం చిత్తం సమ్మదేవ ఆసవేహి విముచ్చతి, సేయ్యథిదం – కామాసవా, భవాసవా, అవిజ్జాసవా”తి.

వేళువగామవస్సూపగమనం

౧౬౩. అథ ఖో భగవా అమ్బపాలివనే యథాభిరన్తం విహరిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఆయామానన్ద, యేన వేళువగామకో [బేళువగామకో (సీ. పీ.)] తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన వేళువగామకో తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా వేళువగామకే విహరతి. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఏథ తుమ్హే, భిక్ఖవే, సమన్తా వేసాలిం యథామిత్తం యథాసన్దిట్ఠం యథాసమ్భత్తం వస్సం ఉపేథ [ఉపగచ్ఛథ (స్యా.)]. అహం పన ఇధేవ వేళువగామకే వస్సం ఉపగచ్ఛామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పటిస్సుత్వా సమన్తా వేసాలిం యథామిత్తం యథాసన్దిట్ఠం యథాసమ్భత్తం వస్సం ఉపగచ్ఛింసు. భగవా పన తత్థేవ వేళువగామకే వస్సం ఉపగచ్ఛి.

౧౬౪. అథ ఖో భగవతో వస్సూపగతస్స ఖరో ఆబాధో ఉప్పజ్జి, బాళ్హా వేదనా వత్తన్తి మారణన్తికా. తా సుదం భగవా సతో సమ్పజానో అధివాసేసి అవిహఞ్ఞమానో. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – “న ఖో మేతం పతిరూపం, య్వాహం అనామన్తేత్వా ఉపట్ఠాకే అనపలోకేత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘం పరినిబ్బాయేయ్యం. యంనూనాహం ఇమం ఆబాధం వీరియేన పటిపణామేత్వా జీవితసఙ్ఖారం అధిట్ఠాయ విహరేయ్య”న్తి. అథ ఖో భగవా తం ఆబాధం వీరియేన పటిపణామేత్వా జీవితసఙ్ఖారం అధిట్ఠాయ విహాసి. అథ ఖో భగవతో సో ఆబాధో పటిపస్సమ్భి. అథ ఖో భగవా గిలానా వుట్ఠితో [గిలానవుట్ఠితో (సద్దనీతి)] అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా విహారా నిక్ఖమ్మ విహారపచ్ఛాయాయం పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “దిట్ఠో మే, భన్తే, భగవతో ఫాసు; దిట్ఠం మే, భన్తే, భగవతో ఖమనీయం, అపి చ మే, భన్తే, మధురకజాతో వియ కాయో. దిసాపి మే న పక్ఖాయన్తి; ధమ్మాపి మం న పటిభన్తి భగవతో గేలఞ్ఞేన, అపి చ మే, భన్తే, అహోసి కాచిదేవ అస్సాసమత్తా – ‘న తావ భగవా పరినిబ్బాయిస్సతి, న యావ భగవా భిక్ఖుసఙ్ఘం ఆరబ్భ కిఞ్చిదేవ ఉదాహరతీ’”తి.

౧౬౫. “కిం పనానన్ద, భిక్ఖుసఙ్ఘో మయి పచ్చాసీసతి [పచ్చాసింసతి (సీ. స్యా.)]? దేసితో, ఆనన్ద, మయా ధమ్మో అనన్తరం అబాహిరం కరిత్వా. నత్థానన్ద, తథాగతస్స ధమ్మేసు ఆచరియముట్ఠి. యస్స నూన, ఆనన్ద, ఏవమస్స – ‘అహం భిక్ఖుసఙ్ఘం పరిహరిస్సామీ’తి వా ‘మముద్దేసికో భిక్ఖుసఙ్ఘో’తి వా, సో నూన, ఆనన్ద, భిక్ఖుసఙ్ఘం ఆరబ్భ కిఞ్చిదేవ ఉదాహరేయ్య. తథాగతస్స ఖో, ఆనన్ద, న ఏవం హోతి – ‘అహం భిక్ఖుసఙ్ఘం పరిహరిస్సామీ’తి వా ‘మముద్దేసికో భిక్ఖుసఙ్ఘో’తి వా. సకిం [కిం (సీ. పీ.)], ఆనన్ద, తథాగతో భిక్ఖుసఙ్ఘం ఆరబ్భ కిఞ్చిదేవ ఉదాహరిస్సతి. అహం ఖో పనానన్ద, ఏతరహి జిణ్ణో వుద్ధో మహల్లకో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో. ఆసీతికో మే వయో వత్తతి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, జజ్జరసకటం వేఠమిస్సకేన

[వేళుమిస్సకేన (స్యా॰), వేఘమిస్సకేన (పీ॰), వేధమిస్సకేన, వేఖమిస్సకేన (క॰)] యాపేతి, ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, వేఠమిస్సకేన మఞ్ఞే తథాగతస్స కాయో యాపేతి. యస్మిం, ఆనన్ద, సమయే తథాగతో సబ్బనిమిత్తానం అమనసికారా ఏకచ్చానం వేదనానం నిరోధా అనిమిత్తం చేతోసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, ఫాసుతరో, ఆనన్ద, తస్మిం సమయే తథాగతస్స కాయో హోతి. తస్మాతిహానన్ద, అత్తదీపా విహరథ అత్తసరణా అనఞ్ఞసరణా, ధమ్మదీపా ధమ్మసరణా అనఞ్ఞసరణా. కథఞ్చానన్ద, భిక్ఖు అత్తదీపో విహరతి అత్తసరణో అనఞ్ఞసరణో, ధమ్మదీపో ధమ్మసరణో అనఞ్ఞసరణో? ఇధానన్ద, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా, వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. వేదనాసు... పే॰... చిత్తే...పే॰... ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా, వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు అత్తదీపో విహరతి అత్తసరణో అనఞ్ఞసరణో, ధమ్మదీపో ధమ్మసరణో అనఞ్ఞసరణో . యే హి కేచి, ఆనన్ద, ఏతరహి వా మమ వా అచ్చయేన అత్తదీపా విహరిస్సన్తి అత్తసరణా అనఞ్ఞసరణా, ధమ్మదీపా ధమ్మసరణా అనఞ్ఞసరణా, తమతగ్గే మే తే, ఆనన్ద, భిక్ఖూ భవిస్సన్తి యే కేచి సిక్ఖాకామా"తి.

దుతియభాణవారో.

నిమిత్తోభాసకథా

౧౬౬. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ వేసాలిం పిణ్డాయ పావిసి. వేసాలియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "గణ్హాహి, ఆనన్ద, నిసీదనం, యేన చాపాలం చేతియం [పావాలం (చేతియం (స్యా॰)] తేనుపసఙ్కమిస్సామ దివా విహారాయా"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పటిస్సుత్వా నిసీదనం ఆదాయ భగవన్తం పిట్ఠితో పిట్ఠితో అనుబన్ధి. అథ ఖో భగవా యేన చాపాలం చేతియం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. ఆయస్మాపి ఖో ఆనన్దో భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది.

౧౬౭. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ – "రమణీయా, ఆనన్ద, వేసాలీ, రమణీయం ఉదేనం చేతియం, రమణీయం గోతమకం చేతియం, రమణీయం సత్తమ్బం [సత్తమ్బకం (పీ॰)] చేతియం, రమణీయం బహుపుత్తం చేతియం, రమణీయం సారన్దదం చేతియం, రమణీయం చాపాలం చేతియం. యస్స కస్సచి, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా. తథాగతస్స ఖో, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో [ఆకఙ్ఖమానో (?)], ఆనన్ద, తథాగతో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా"తి. ఏవమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతా ఓళారికే నిమిత్తే కయిరమానే ఓళారికే ఓభాసే కయిరమానే నాసక్ఖి పటివిజ్ఝితుం; న భగవన్తం యాచి – "తిట్ఠతు, భన్తే, భగవా కప్పం, తిట్ఠతు సుగతో కప్పం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన"న్తి, యథా తం మారేన పరియుట్ఠితచిత్తో. దుతియమ్పి ఖో భగవా...పే॰... తతియమ్పి ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "రమణీయా, ఆనన్ద, వేసాలీ, రమణీయం ఉదేనం చేతియం, రమణీయం గోతమకం చేతియం, రమణీయం సత్తమ్బం చేతియం, రమణీయం బహుపుత్తం చేతియం, రమణీయం సారన్దదం చేతియం, రమణీయం చాపాలం చేతియం. యస్స కస్సచి, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా. తథాగతస్స

ఖో, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో, ఆనన్ద, తథాగతో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా"తి. ఏవమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతా ఓళారికే నిమిత్తే కయిరమానే ఓళారికే ఓభాసే కయిరమానే నాసక్ఖి పటివిజ్ఝితుం ; న భగవన్తం యాచి – "తిట్ఠతు , భన్తే, భగవా కప్పం, తిట్ఠతు సుగతో కప్పం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన"న్తి, యథా తం మారేన పరియుట్ఠితచిత్తో. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "గచ్ఛ త్వం, ఆనన్ద, యస్సదాని కాలం మఞ్ఞసీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పటిస్సుత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది.

మారయాచనకథా

౧౬౮. అథ ఖో మారో పాపిమా అచిరపక్కన్తే ఆయస్మన్తే ఆనన్దే యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో మారో పాపిమా భగవన్తం ఏతదవోచ – "పరినిబ్బాతుదాని, భన్తే, భగవా, పరినిబ్బాతు సుగతో, పరినిబ్బానకాలో దాని, భన్తే, భగవతో. భాసితా ఖో పనేసా, భన్తే, భగవతా వాచా – 'న తావాహం, పాపిమ, పరినిబ్బాయిస్సామి, యావ మే భిక్ఖూ న సావకా భవిస్సన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖిస్సన్తి దేసేస్సన్తి పఞ్ఞపేస్సన్తి పట్ఠపేస్సన్తి వివరిస్సన్తి విభజిస్సన్తి ఉత్తానీ [ఉత్తానిం (క.), ఉత్తాని (సీ. పీ.)] కరిస్సన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేస్సన్తీ'తి . ఏతరహి ఖో పన, భన్తే, భిక్ఖూ భగవతో సావకా వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖన్తి దేసేన్తి పఞ్ఞపేన్తి పట్ఠపేన్తి వివరన్తి విభజన్తి ఉత్తానీకరోన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేన్తి. పరినిబ్బాతుదాని, భన్తే, భగవా, పరినిబ్బాతు సుగతో, పరినిబ్బానకాలోదాని, భన్తే, భగవతో.

"భాసితా ఖో పనేసా, భన్తే, భగవతా వాచా – 'న తావాహం, పాపిమ, పరినిబ్బాయిస్సామి, యావ మే భిక్ఖునియో న సావికా భవిస్సన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినియో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖిస్సన్తి దేసేస్సన్తి పఞ్ఞపేస్సన్తి పట్ఠపేస్సన్తి వివరిస్సన్తి విభజిస్సన్తి ఉత్తానీకరిస్సన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేస్సన్తీ'తి . ఏతరహి ఖో పన, భన్తే, భిక్ఖునియో భగవతో సావికా వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినియో , సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖన్తి దేసేన్తి పఞ్ఞపేన్తి పట్ఠపేన్తి వివరన్తి విభజన్తి ఉత్తానీకరోన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేన్తి. పరినిబ్బాతుదాని, భన్తే, భగవా, పరినిబ్బాతు సుగతో, పరినిబ్బానకాలోదాని, భన్తే, భగవతో.

"భాసితా ఖో పనేసా, భన్తే, భగవతా వాచా – 'న తావాహం, పాపిమ, పరినిబ్బాయిస్సామి, యావ మే ఉపాసకా న సావకా భవిస్సన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖిస్సన్తి దేసేస్సన్తి పఞ్ఞపేస్సన్తి పట్ఠపేస్సన్తి వివరిస్సన్తి విభజిస్సన్తి

ఉత్తానీకరిస్సన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేస్సన్తీ’తి. ఏతరహి ఖో పన, భన్తే, ఉపాసకా భగవతో సావకా వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖన్తి దేసేన్తి పఞ్ఞపేన్తి పట్ఠపేన్తి వివరన్తి విభజన్తి ఉత్తానీకరోన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేన్తి. పరినిబ్బాతుదాని , భన్తే, భగవా, పరినిబ్బాతు సుగతో, పరినిబ్బానకాలోదాని , భన్తే, భగవతో.

“భాసితా ఖో పనేసా, భన్తే, భగవతా వాచా – ‘న తావాహం, పాపిమ పరినిబ్బాయిస్సామి, యావ మే ఉపాసికా న సావికా భవిస్సన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినియో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖిస్సన్తి దేసేస్సన్తి పఞ్ఞపేస్సన్తి పట్ఠపేస్సన్తి వివరిస్సన్తి విభజిస్సన్తి ఉత్తానీకరిస్సన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేస్సన్తీ’తి. ఏతరహి ఖో పన, భన్తే, ఉపాసికా భగవతో సావికా వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినియో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖన్తి దేసేన్తి పఞ్ఞపేన్తి పట్ఠపేన్తి వివరన్తి విభజన్తి ఉత్తానీకరోన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేన్తి. పరినిబ్బాతుదాని, భన్తే, భగవా, పరినిబ్బాతు సుగతో, పరినిబ్బానకాలోదాని, భన్తే, భగవతో.

“భాసితా ఖో పనేసా, భన్తే, భగవతా వాచా – ‘న తావాహం, పాపిమ, పరినిబ్బాయిస్సామి , యావ మే ఇదం బ్రహ్మచరియం న ఇద్ధం చేవ భవిస్సతి ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసిత’న్తి. ఏతరహి ఖో పన, భన్తే, భగవతో బ్రహ్మచరియం ఇద్ధం చేవ ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం, యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం. పరినిబ్బాతుదాని, భన్తే, భగవా, పరినిబ్బాతు సుగతో, పరినిబ్బానకాలోదాని, భన్తే, భగవతో”తి .

ఏవం వుత్తే భగవా మారం పాపిమన్తం ఏతదవోచ – “అప్పోస్సుక్కో త్వం, పాపిమ, హోహి, న చిరం తథాగతస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. ఇతో తిణ్ణం మాసానం అచ్చయేన తథాగతో పరినిబ్బాయిస్సతీ”తి.

ఆయుసఙ్ఖారఓస్సజ్జనం

౧౬౯. అథ ఖో భగవా చాపాలే చేతియే సతో సమ్పజానో ఆయుసఙ్ఖారం ఓస్సజి. ఓస్సట్ఠే చ భగవతా ఆయుసఙ్ఖారే మహాభూమిచాలో అహోసి భింసనకో సలోమహంసో [లోమహంసో (స్యా.)], దేవదున్దుభియో [దేవదుద్రభియో (క.)] చ ఫలింసు . అథ ఖో భగవా ఏతమత్థం విదిత్వా తాయం వేలాయం ఇమం ఉదానం ఉదానేసి –

“తులమతులఞ్చ సమ్భవం, భవసఙ్ఖారమవస్సజి ముని;
అజ్ఝత్తరతో సమాహితో, అభిన్ది కవచమివత్తసమ్భవ”న్తి.

మహాభూమిచాలహేతు

౧౭౦. అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఏతదహోసి – “అచ్ఛరియం వత భో, అబ్భుతం వత భో, మహా వతాయం భూమిచాలో; సుమహా వతాయం భూమిచాలో భింసనకో సలోమహంసో; దేవదున్దుభియో చ ఫలింసు. కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయా”తి?

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి, ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది, ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే, మహా వతాయం, భన్తే, భూమిచాలో; సుమహా వతాయం , భన్తే, భూమిచాలో భింసనకో సలోమహంసో; దేవదున్దుభియో చ ఫలింసు. కో ను ఖో, భన్తే , హేతు కో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయా”తి?

౧౭౧. “అట్ఠ ఖో ఇమే, ఆనన్ద, హేతూ, అట్ఠ పచ్చయా మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయ. కతమే అట్ఠ? అయం, ఆనన్ద, మహాపథవీ ఉదకే పతిట్ఠితా, ఉదకం వాతే పతిట్ఠితం, వాతో ఆకాసట్ఠో. హోతి ఖో సో, ఆనన్ద, సమయో, యం మహావాతా వాయన్తి. మహావాతా వాయన్తా ఉదకం కమ్పేన్తి. ఉదకం కమ్పితం పథవిం కమ్పేతి. అయం పఠమో హేతు పఠమో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయ.

“పున చపరం, ఆనన్ద, సమణో వా హోతి బ్రాహ్మణో వా ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో, దేవో వా మహిద్ధికో మహానుభావో, తస్స పరిత్తా పథవీసఞ్ఞా భావితా హోతి, అప్పమాణా ఆపోసఞ్ఞా. సో ఇమం పథవిం కమ్పేతి సఙ్కమ్పేతి సమ్పకమ్పేతి సమ్పవేధేతి. అయం దుతియో హేతు దుతియో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయ.

“పున చపరం, ఆనన్ద, యదా బోధిసత్తో తుసితకాయా చవిత్వా సతో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిం ఓక్కమతి, తదాయం పథవీ కమ్పతి సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి. అయం తతియో హేతు తతియో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయ.

“పున చపరం, ఆనన్ద, యదా బోధిసత్తో సతో సమ్పజానో మాతుకుచ్ఛిస్మా నిక్ఖమతి, తదాయం పథవీ కమ్పతి సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి. అయం చతుత్థో హేతు చతుత్థో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయ.

“పున చపరం, ఆనన్ద, యదా తథాగతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝతి, తదాయం పథవీ కమ్పతి సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి. అయం పఞ్చమో హేతు పఞ్చమో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయ.

“పున చపరం, ఆనన్ద, యదా తథాగతో అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తేతి, తదాయం పథవీ కమ్పతి సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి. అయం ఛట్ఠో హేతు ఛట్ఠో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయ.

“పున చపరం, ఆనన్ద, యదా తథాగతో సతో సమ్పజానో ఆయుసఙ్ఖారం ఓస్సజ్జతి, తదాయం పథవీ కమ్పతి సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి. అయం సత్తమో హేతు సత్తమో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయ.

“పున చపరం, ఆనన్ద, యదా తథాగతో అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయతి, తదాయం పథవీ కమ్పతి సఙ్కమ్పతి సమ్పకమ్పతి సమ్పవేధతి. అయం అట్ఠమో హేతు అట్ఠమో పచ్చయో మహతో భూమిచాలస్స

పాతుభావాయ. ఇమే ఖో, ఆనన్ద, అట్ఠ హేతూ, అట్ఠ పచ్చయా మహతో భూమిచాలస్స పాతుభావాయా''తి.

అట్ఠ పరిసా

౧౭౨. ''అట్ఠ ఖో ఇమా, ఆనన్ద, పరిసా. కతమా అట్ఠ? ఖత్తియపరిసా, బ్రాహ్మణపరిసా, గహపతిపరిసా, సమణపరిసా, చాతుమహారాజికపరిసా [చాతుమ్మహారాజికపరిసా (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)], తావతింసపరిసా, మారపరిసా, బ్రహ్మపరిసా. అభిజానామి ఖో పనాహం, ఆనన్ద , అనేకసతం ఖత్తియపరిసం ఉపసఙ్కమితా. తత్రపి మయా సన్నిసిన్నపుబ్బం చేవ సల్లపితపుబ్బఞ్చ సాకచ్ఛా చ సమాపజ్జితపుబ్బా . తత్థ యాదిసకో తేసం వణ్ణో హోతి, తాదిసకో మయ్హం వణ్ణో హోతి. యాదిసకో తేసం సరో హోతి, తాదిసకో మయ్హం సరో హోతి. ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేమి సమాదపేమి సముత్తేజేమి సమ్పహంసేమి. భాసమానఞ్చ మం న జానన్తి – 'కో ను ఖో అయం భాసతి దేవో వా మనుస్సో వా'తి? ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా అన్తరధాయామి. అన్తరహితఞ్చ మం న జానన్తి – 'కో ను ఖో అయం అన్తరహితో దేవో వా మనుస్సో వా'తి? అభిజానామి ఖో పనాహం, ఆనన్ద, అనేకసతం బ్రాహ్మణపరిసం...పే॰... గహపతిపరిసం... సమణపరిసం... చాతుమహారాజికపరిసం... తావతింసపరిసం... మారపరిసం... బ్రహ్మపరిసం ఉపసఙ్కమితా. తత్రపి మయా సన్నిసిన్నపుబ్బం చేవ సల్లపితపుబ్బఞ్చ సాకచ్ఛా చ సమాపజ్జితపుబ్బా. తత్థ యాదిసకో తేసం వణ్ణో హోతి, తాదిసకో మయ్హం వణ్ణో హోతి. యాదిసకో తేసం సరో హోతి, తాదిసకో మయ్హం సరో హోతి. ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేమి సమాదపేమి సముత్తేజేమి సమ్పహంసేమి. భాసమానఞ్చ మం న జానన్తి – 'కో ను ఖో అయం భాసతి దేవో వా మనుస్సో వా'తి? ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా అన్తరధాయామి. అన్తరహితఞ్చ మం న జానన్తి – 'కో ను ఖో అయం అన్తరహితో దేవో వా మనుస్సో వా'తి? ఇమా ఖో, ఆనన్ద, అట్ఠ పరిసా.

అట్ఠ అభిభాయతనాని

౧౭౩. ''అట్ఠ ఖో ఇమాని, ఆనన్ద, అభిభాయతనాని. కతమాని అట్ఠ ? అజ్ఝత్తం రూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పరిత్తాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని. 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం పఠమం అభిభాయతనం.

''అజ్ఝత్తం రూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి అప్పమాణాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని. 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం దుతియం అభిభాయతనం.

''అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పరిత్తాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని. 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం తతియం అభిభాయతనం.

''అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి అప్పమాణాని సువణ్ణదుబ్బణ్ణాని. 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం చతుత్థం అభిభాయతనం.

''అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి నీలాని నీలవణ్ణాని నీలనిదస్సనాని నీలనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ ఉమాపుప్ఫం నీలం నీలవణ్ణం నీలనిదస్సనం నీలనిభాసం. సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం నీలం నీలవణ్ణం నీలనిదస్సనం నీలనిభాసం. ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని

పస్సతి నీలాని నీలవణ్ణాని నీలనిదస్సనాని నీలనిభాసాని. 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం పఞ్చమం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పీతాని పీతవణ్ణాని పీతనిదస్సనాని పీతనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ కణికారపుప్ఫం పీతం పీతవణ్ణం పీతనిదస్సనం పీతనిభాసం. సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం పీతం పీతవణ్ణం పీతనిదస్సనం పీతనిభాసం. ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి పీతాని పీతవణ్ణాని పీతనిదస్సనాని పీతనిభాసాని. 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం ఛట్ఠం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి లోహితకాని లోహితకవణ్ణాని లోహితకనిదస్సనాని లోహితకనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ బన్ధుజీవకపుప్ఫం లోహితకం లోహితకవణ్ణం లోహితకనిదస్సనం లోహితకనిభాసం. సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం లోహితకం లోహితకవణ్ణం లోహితకనిదస్సనం లోహితకనిభాసం. ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి లోహితకాని లోహితకవణ్ణాని లోహితకనిదస్సనాని లోహితకనిభాసాని. 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం సత్తమం అభిభాయతనం.

“అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి ఓదాతాని ఓదాతవణ్ణాని ఓదాతనిదస్సనాని ఓదాతనిభాసాని. సేయ్యథాపి నామ ఓసధితారకా ఓదాతా ఓదాతవణ్ణా ఓదాతనిదస్సనా ఓదాతనిభాసా. సేయ్యథా వా పన తం వత్థం బారాణసేయ్యకం ఉభతోభాగవిమట్ఠం ఓదాతం ఓదాతవణ్ణం ఓదాతనిదస్సనం ఓదాతనిభాసం. ఏవమేవ అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ ఏకో బహిద్ధా రూపాని పస్సతి ఓదాతాని ఓదాతవణ్ణాని ఓదాతనిదస్సనాని ఓదాతనిభాసాని. 'తాని అభిభుయ్య జానామి పస్సామీ'తి ఏవంసఞ్ఞీ హోతి. ఇదం అట్ఠమం అభిభాయతనం . ఇమాని ఖో, ఆనన్ద, అట్ఠ అభిభాయతనాని.

అట్ఠ విమోక్ఖా

౧౭౪. “అట్ఠ ఖో ఇమే, ఆనన్ద, విమోక్ఖా. కతమే అట్ఠ? రూపీ రూపాని పస్సతి, అయం పఠమో విమోక్ఖో. అజ్ఝత్తం అరూపసఞ్ఞీ బహిద్ధా రూపాని పస్సతి, అయం దుతియో విమోక్ఖో. సుభన్తేవ అధిముత్తో హోతి, అయం తతియో విమోక్ఖో. సబ్బసో రూపసఞ్ఞానం సమతిక్కమా పటిఘసఞ్ఞానం అత్థఙ్గమా నానత్తసఞ్ఞానం అమనసికారా 'అనన్తో ఆకాసో'తి ఆకాసానఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం చతుత్థో విమోక్ఖో. సబ్బసో ఆకాసానఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'అనన్తం విఞ్ఞాణ'న్తి విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం పఞ్చమో విమోక్ఖో. సబ్బసో విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమతిక్కమ్మ 'నత్థి కిఞ్చీ'తి ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం ఛట్ఠో విమోక్ఖో. సబ్బసో ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం సత్తమో విమోక్ఖో. సబ్బసో నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమతిక్కమ్మ సఞ్ఞావేదయితనిరోధం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, అయం అట్ఠమో విమోక్ఖో. ఇమే ఖో, ఆనన్ద, అట్ఠ విమోక్ఖా.

౧౭౫. “ఏకమిదాహం , ఆనన్ద, సమయం ఉరువేలాయం విహరామి నజ్జా నేరఞ్జరాయ తీరే అజపాలనిగ్రోధే పఠమాభిసమ్బుద్ధో. అథ ఖో, ఆనన్ద, మారో పాపిమా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి.

ఏకమన్తం ఠితో ఖో, ఆనన్ద, మారో పాపిమా మం ఏతదవోచ – 'పరినిబ్బాతుదాని, భన్తే, భగవా; పరినిబ్బాతు సుగతో, పరినిబ్బానకాలోదాని, భన్తే, భగవతో'తి. ఏవం వుత్తే అహం, ఆనన్ద, మారం పాపిమన్తం ఏతదవోచం –

"'న తావాహం, పాపిమ, పరినిబ్బాయిస్సామి, యావ మే భిక్ఖూ న సావకా భవిస్సన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖిస్సన్తి దేసేస్సన్తి పఞ్ఞపేస్సన్తి పట్ఠపేస్సన్తి వివరిస్సన్తి విభజిస్సన్తి ఉత్తానీకరిస్సన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేస్సన్తి.

"'న తావాహం, పాపిమ, పరినిబ్బాయిస్సామి, యావ మే భిక్ఖునియో న సావికా భవిస్సన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినియో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖిస్సన్తి దేసేస్సన్తి పఞ్ఞపేస్సన్తి పట్ఠపేస్సన్తి వివరిస్సన్తి విభజిస్సన్తి ఉత్తానీకరిస్సన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేస్సన్తి.

"'న తావాహం, పాపిమ, పరినిబ్బాయిస్సామి, యావ మే ఉపాసకా న సావకా భవిస్సన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖిస్సన్తి దేసేస్సన్తి పఞ్ఞపేస్సన్తి పట్ఠపేస్సన్తి వివరిస్సన్తి విభజిస్సన్తి ఉత్తానీకరిస్సన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేస్సన్తి.

"'న తావాహం, పాపిమ, పరినిబ్బాయిస్సామి, యావ మే ఉపాసికా న సావికా భవిస్సన్తి వియత్తా వినీతా విసారదా బహుస్సుతా ధమ్మధరా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినియో, సకం ఆచరియకం ఉగ్గహేత్వా ఆచిక్ఖిస్సన్తి దేసేస్సన్తి పఞ్ఞపేస్సన్తి పట్ఠపేస్సన్తి వివరిస్సన్తి విభజిస్సన్తి ఉత్తానీకరిస్సన్తి, ఉప్పన్నం పరప్పవాదం సహధమ్మేన సునిగ్గహితం నిగ్గహేత్వా సప్పాటిహారియం ధమ్మం దేసేస్సన్తి.

"'న తావాహం, పాపిమ, పరినిబ్బాయిస్సామి, యావ మే ఇదం బ్రహ్మచరియం న ఇద్ధఞ్చేవ భవిస్సతి ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసిత'న్తి.

౧౭౯. "ఇదానేవ ఖో, ఆనన్ద, అజ్జ చాపాలే చేతియే మారో పాపిమా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో, ఆనన్ద, మారో పాపిమా మం ఏతదవోచ – 'పరినిబ్బాతుదాని, భన్తే, భగవా, పరినిబ్బాతు సుగతో, పరినిబ్బానకాలోదాని, భన్తే, భగవతో. భాసితా ఖో పనేసా, భన్తే, భగవతా వాచా – "న తావాహం, పాపిమ , పరినిబ్బాయిస్సామి , యావ మే భిక్ఖూ న సావకా భవిస్సన్తి...పే.... యావ మే భిక్ఖునియో న సావికా భవిస్సన్తి...పే.... యావ మే ఉపాసకా న సావకా భవిస్సన్తి...పే.... యావ మే ఉపాసికా న సావికా భవిస్సన్తి...పే.... యావ మే ఇదం బ్రహ్మచరియం న ఇద్ధఞ్చేవ భవిస్సతి ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం, యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసిత"న్తి. ఏతరహి ఖో పన, భన్తే, భగవతో బ్రహ్మచరియం ఇద్ధఞ్చేవ ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం, యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితం. పరినిబ్బాతుదాని, భన్తే, భగవా, పరినిబ్బాతు సుగతో, పరినిబ్బానకాలోదాని, భన్తే, భగవతో'తి.

౧౭౭. “ఏవం వుత్తే, అహం, ఆనన్ద, మారం పాపిమన్తం ఏతదవోచం – ‘అప్పోస్సుక్కో త్వం, పాపిమ, హోహి, నచిరం తథాగతస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. ఇతో తిణ్ణం మాసానం అచ్చయేన తథాగతో పరినిబ్బాయిస్సతీ’తి. ఇదానేవ ఖో, ఆనన్ద, అజ్జ చాపాలే చేతియే తథాగతేన సతేన సమ్పజానేన ఆయుసఙ్ఖారో ఓస్సట్ఠో”తి.

ఆనన్దయాచనకథా

౧౭౮. ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “తిట్ఠతు, భన్తే, భగవా కప్పం, తిట్ఠతు సుగతో కప్పం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన”న్తి.

“అలందాని, ఆనన్ద. మా తథాగతం యాచి, అకాలోదాని, ఆనన్ద, తథాగతం యాచనాయా”తి. దుతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో…పే.… తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “తిట్ఠతు, భన్తే, భగవా కప్పం, తిట్ఠతు సుగతో కప్పం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన”న్తి.

“సద్దహసి త్వం, ఆనన్ద, తథాగతస్స బోధి”న్తి? “ఏవం, భన్తే”. “అథ కిఞ్చరహి త్వం, ఆనన్ద, తథాగతం యావతతియకం అభినిప్పీళేసీ”తి? “సమ్ముఖా మేతం, భన్తే, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యస్స కస్సచి, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా. తథాగతస్స ఖో, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా. సో ఆకఙ్ఖమానో, ఆనన్ద, తథాగతో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా’”తి. “సద్దహసి త్వం, ఆనన్దా”తి? “ఏవం, భన్తే”. “తస్మాతిహానన్ద, తుయ్హేవేతం దుక్కటం, తుయ్హేవేతం అపరద్ధం, యం త్వం తథాగతేన ఏవం ఓళారికే నిమిత్తే కయిరమానే ఓళారికే ఓభాసే కయిరమానే నాసక్ఖి పటివిజ్ఝితుం, న తథాగతం యాచి – ‘తిట్ఠతు, భన్తే, భగవా కప్పం, తిట్ఠతు సుగతో కప్పం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన”న్తి. సచే త్వం, ఆనన్ద, తథాగతం యాచేయ్యాసి, ద్వేవ తే వాచా తథాగతో పటిక్ఖిపేయ్య, అథ తతియకం అధివాసేయ్య. తస్మాతిహానన్ద, తుయ్హేవేతం దుక్కటం, తుయ్హేవేతం అపరద్ధం.

౧౭౯. “ఏకమిదాహం, ఆనన్ద, సమయం రాజగహే విహరామి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తత్రాపి ఖో తాహం, ఆనన్ద, ఆమన్తేసిం – ‘రమణీయం, ఆనన్ద, రాజగహం, రమణీయో, ఆనన్ద, గిజ్ఝకూటో పబ్బతో. యస్స కస్సచి, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా. తథాగతస్స ఖో, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో, ఆనన్ద, తథాగతో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా’తి. ఏవమ్పి ఖో త్వం, ఆనన్ద, తథాగతేన ఓళారికే నిమిత్తే కయిరమానే ఓళారికే ఓభాసే కయిరమానే నాసక్ఖి పటివిజ్ఝితుం, న తథాగతం యాచి – ‘తిట్ఠతు, భన్తే, భగవా కప్పం, తిట్ఠతు సుగతో కప్పం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన’న్తి. సచే త్వం, ఆనన్ద, తథాగతం యాచేయ్యాసి, ద్వే తే వాచా తథాగతో పటిక్ఖిపేయ్య, అథ తతియకం అధివాసేయ్య. తస్మాతిహానన్ద, తుయ్హేవేతం దుక్కటం, తుయ్హేవేతం అపరద్ధం.

౧౮౦. “ఏకమిదాహం, ఆనన్ద, సమయం తత్థేవ రాజగహే విహరామి గోతమనిగ్రోధే...పే.... తత్థేవ రాజగహే విహరామి చోరపపాతే... తత్థేవ రాజగహే విహరామి వేభారపస్సే సత్తపణ్ణిగుహాయం... తత్థేవ రాజగహే విహరామి ఇసిగిలిపస్సే కాళసిలాయం... తత్థేవ రాజగహే విహరామి సీతవనే సప్పసోణ్డికపబ్భారే... తత్థేవ రాజగహే విహరామి తపోదారామే... తత్థేవ రాజగహే విహరామి వేళువనే కలన్దకనివాపే... తత్థేవ రాజగహే విహరామి జీవకమ్బవనే... తత్థేవ రాజగహే విహరామి మద్దకుచ్ఛిస్మిం మిగదాయే తత్రాపి ఖో తాహం, ఆనన్ద, ఆమన్తేసిం – ‘రమణీయం, ఆనన్ద, రాజగహం, రమణీయో గిజ్ఝకూటో పబ్బతో, రమణీయో గోతమనిగ్రోధో, రమణీయో చోరపపాతో, రమణీయా వేభారపస్సే సత్తపణ్ణిగుహా, రమణీయా ఇసిగిలిపస్సే కాళసిలా, రమణీయో సీతవనే సప్పసోణ్డికపబ్భారో , రమణీయో తపోదారామో, రమణీయో వేళువనే కలన్దకనివాపో, రమణీయం జీవకమ్బవనం, రమణీయో మద్దకుచ్ఛిస్మిం మిగదాయో. యస్స కస్సచి, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా...పే.... ఆకఙ్ఖమానో, ఆనన్ద, తథాగతో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా’తి. ఏవమ్పి ఖో త్వం, ఆనన్ద, తథాగతేన ఓళారికే నిమిత్తే కయిరమానే ఓళారికే ఓభాసే కయిరమానే నాసక్ఖి పటివిజ్ఝితుం, న తథాగతం యాచి – ‘తిట్ఠతు, భన్తే, భగవా కప్పం, తిట్ఠతు సుగతో కప్పం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన’న్తి. సచే త్వం, ఆనన్ద, తథాగతం యాచేయ్యాసి, ద్వేవ తే వాచా తథాగతో పటిక్ఖిపేయ్య, అథ తతియకం అధివాసేయ్య. తస్మాతిహానన్ద, తుయ్హేవేతం దుక్కటం, తుయ్హేవేతం అపరద్ధం.

౧౮౧. “ఏకమిదాహం, ఆనన్ద, సమయం ఇధేవ వేసాలియం విహరామి ఉదేనే చేతియే. తత్రాపి ఖో తాహం, ఆనన్ద, ఆమన్తేసిం – ‘రమణీయా, ఆనన్ద, వేసాలీ, రమణీయం ఉదేనం చేతియం. యస్స కస్సచి, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా. తథాగతస్స ఖో, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో, ఆనన్ద, తథాగతో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా’తి. ఏవమ్పి ఖో త్వం, ఆనన్ద, తథాగతేన ఓళారికే నిమిత్తే కయిరమానే ఓళారికే ఓభాసే కయిరమానే నాసక్ఖి పటివిజ్ఝితుం, న తథాగతం యాచి – ‘తిట్ఠతు, భన్తే, భగవా కప్పం, తిట్ఠతు సుగతో కప్పం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన’న్తి. సచే త్వం, ఆనన్ద, తథాగతం యాచేయ్యాసి, ద్వేవ తే వాచా తథాగతో పటిక్ఖిపేయ్య, అథ తతియకం అధివాసేయ్య, తస్మాతిహానన్ద, తుయ్హేవేతం దుక్కటం, తుయ్హేవేతం అపరద్ధం.

౧౮౨. “ఏకమిదాహం , ఆనన్ద, సమయం ఇధేవ వేసాలియం విహరామి గోతమకే చేతియే ...పే.... ఇధేవ వేసాలియం విహరామి సత్తమ్బే చేతియే... ఇధేవ వేసాలియం విహరామి బహుపుత్తే చేతియే... ఇధేవ వేసాలియం విహరామి సారన్దదే చేతియే... ఇదానేవ ఖో తాహం, ఆనన్ద, అజ్జ చాపాలే చేతియే ఆమన్తేసిం – ‘రమణీయా, ఆనన్ద, వేసాలీ, రమణీయం ఉదేనం చేతియం, రమణీయం గోతమకం చేతియం, రమణీయం సత్తమ్బం చేతియం, రమణీయం బహుపుత్తం చేతియం, రమణీయం సారన్దదం చేతియం, రమణీయం చాపాలం చేతియం. యస్స కస్సచి, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా. తథాగతస్స ఖో, ఆనన్ద, చత్తారో ఇద్ధిపాదా భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా, సో ఆకఙ్ఖమానో, ఆనన్ద, తథాగతో కప్పం వా తిట్ఠేయ్య కప్పావసేసం వా’తి. ఏవమ్పి ఖో త్వం, ఆనన్ద, తథాగతేన ఓళారికే నిమిత్తే కయిరమానే ఓళారికే ఓభాసే కయిరమానే నాసక్ఖి పటివిజ్ఝితుం, న తథాగతం యాచి – ‘తిట్ఠతు భగవా కప్పం, తిట్ఠతు

సుగతో కప్పం బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన'న్తి. సచే త్వం, ఆనన్ద, తథాగతం యాచేయ్యాసి, ద్వేవ తే వాచా తథాగతో పటిక్ఖిపేయ్య, అథ తతియకం అధివాసేయ్య. తస్మాతిహానన్ద, తుయ్హేవేతం దుక్కటం, తుయ్హేవేతం అపరద్ధం.

౧౮౩. "నను ఏతం [ఏవం (స్యా॰ పీ॰)], ఆనన్ద, మయా పటికచ్చేవ [పటిగచ్చేవ (సీ॰ పీ॰)] అక్ఖాతం – 'సబ్బేహేవ పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో అఞ్ఞథాభావో. తం కుతేత్థ, ఆనన్ద, లబ్భా, యం తం జాతం భూతం సఙ్ఖతం పలోకధమ్మం, తం వత మా పలుజ్జీతి నేతం ఠానం విజ్జతి'. యం ఖో పనేతం, ఆనన్ద, తథాగతేన చత్తం వన్తం ముత్తం పహీనం పటినిస్సట్ఠం ఓస్సట్ఠో ఆయుసఙ్ఖారో, ఏకంసేన వాచా భాసితా – 'న చిరం తథాగతస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. ఇతో తిణ్ణం మాసానం అచ్చయేన తథాగతో పరినిబ్బాయిస్సతీ'తి. తఞ్చ [తం వచనం (సీ॰)] తథాగతో జీవితహేతు పున పచ్చావమిస్సతీతి [పచ్చాగమిస్సతీతి (స్యా॰ క॰)] నేతం ఠానం విజ్జతి. ఆయామానన్ద, యేన మహావనం కూటాగారసాలా తేనుపసఙ్కమిస్సామా"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం యేన మహావనం కూటాగారసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "గచ్ఛ త్వం, ఆనన్ద, యావతికా భిక్ఖూ వేసాలిం ఉపనిస్సాయ విహరన్తి, తే సబ్బే ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిపాతేహీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పటిస్సుత్వా యావతికా భిక్ఖూ వేసాలిం ఉపనిస్సాయ విహరన్తి, తే సబ్బే ఉపట్ఠానసాలాయం సన్నిపాతేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సన్నిపతితో, భన్తే, భిక్ఖుసఙ్ఘో, యస్సదాని, భన్తే, భగవా కాలం మఞ్ఞతీ"తి.

౧౮౪. అథ ఖో భగవా యేనుపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, యే తే మయా ధమ్మా అభిఞ్ఞా దేసితా, తే వో సాధుకం ఉగ్గహేత్వా ఆసేవితబ్బా భావేతబ్బా బహులీకాతబ్బా, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. కతమే చ తే, భిక్ఖవే, ధమ్మా మయా అభిఞ్ఞా దేసితా, యే వో సాధుకం ఉగ్గహేత్వా ఆసేవితబ్బా భావేతబ్బా బహులీకాతబ్బా, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. సేయ్యథిదం – చత్తారో సతిపట్ఠానా చత్తారో సమ్మప్పధానా చత్తారో ఇద్ధిపాదా పఞ్చిన్ద్రియాని పఞ్చ బలాని సత్త బోజ్ఝఙ్గా అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. ఇమే ఖో తే, భిక్ఖవే, ధమ్మా మయా అభిఞ్ఞా దేసితా, యే వో సాధుకం ఉగ్గహేత్వా ఆసేవితబ్బా భావేతబ్బా బహులీకాతబ్బా, యథయిదం బ్రహ్మచరియం అద్ధనియం అస్స చిరట్ఠితికం, తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన"న్తి.

౧౮౫. అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "హన్దదాని, భిక్ఖవే, ఆమన్తయామి వో, వయధమ్మా సఙ్ఖారా, అప్పమాదేన సమ్పాదేథ. నచిరం తథాగతస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. ఇతో తిణ్ణం మాసానం అచ్చయేన తథాగతో పరినిబ్బాయిస్సతీ"తి. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా [ఇతో పరం స్యామపోత్థకే ఏవంపి పాఠో దిస్సతి – §దహరాపి చ యే వుద్ధా, యే బాలా యే చ పణ్డితా.§అడ్ఢాచేవ దలిద్దా చ, సబ్బే మచ్చుపరాయనా.§యథాపి

కుమ్భకారస్స, కతం మత్తికభాజనం.§ఖుద్దకఞ్చ మహన్తఞ్చ, యఞ్చ పక్కం యఞ్చ ఆమకం.§సబ్బం భేదపరియన్తం, ఏవం మచ్చాన జీవితం.§అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా]. –

“పరిపక్కో వయో మయ్హం, పరిత్తం మమ జీవితం;
పహాయ వో గమిస్సామి, కతం మే సరణమత్తనో.

“అప్పమత్తా సతీమన్తో, సుసీలా హోథ భిక్ఖవో;
సుసమాహితసఙ్కప్పా, సచిత్తమనురక్ఖథ.

“యో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే, అప్పమత్తో విహస్సతి;
పహాయ జాతిసంసారం, దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సతీ”తి [విహరిస్సతి (స్యా॰), విహేస్సతి (సీ॰)].

తతియో భాణవారో.

నాగాపలోకితం

౧౮౬. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ వేసాలిం పిణ్డాయ పావిసి. వేసాలియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతప్పటిక్కన్తో నాగాపలోకితం వేసాలిం అపలోకేత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఇదం పచ్ఛిమకం, ఆనన్ద, తథాగతస్స వేసాలియా దస్సనం భవిస్సతి. ఆయామానన్ద, యేన భణ్డగామో [భణ్డుగామో (క॰)] తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన భణ్డగామో తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా భణ్డగామే విహరతి. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “చతున్నం, భిక్ఖవే, ధమ్మానం అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమఞ్చేవ తుమ్హాకఞ్చ. కతమేసం చతున్నం? అరియస్స, భిక్ఖవే, సీలస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమం చేవ తుమ్హాకఞ్చ. అరియస్స, భిక్ఖవే, సమాధిస్స అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమం చేవ తుమ్హాకఞ్చ. అరియాయ, భిక్ఖవే, పఞ్ఞాయ అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమం చేవ తుమ్హాకఞ్చ. అరియాయ, భిక్ఖవే, విముత్తియా అననుబోధా అప్పటివేధా ఏవమిదం దీఘమద్ధానం సన్ధావితం సంసరితం మమం చేవ తుమ్హాకఞ్చ. తయిదం, భిక్ఖవే, అరియం సీలం అనుబుద్ధం పటివిద్ధం, అరియో సమాధి అనుబుద్ధో పటివిద్ధో, అరియా పఞ్ఞా అనుబుద్ధా పటివిద్ధా, అరియా విముత్తి అనుబుద్ధా పటివిద్ధా, ఉచ్ఛిన్నా భవతణ్హా, ఖీణా భవనేత్తి, నత్థి దాని పునబ్భవో”తి. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“సీలం సమాధి పఞ్ఞా చ, విముత్తి చ అనుత్తరా;
అనుబుద్ధా ఇమే ధమ్మా, గోతమేన యసస్సినా.

“ఇతి బుద్ధో అభిఞ్ఞాయ, ధమ్మమక్ఖాసి భిక్ఖునం;

దుక్ఖస్సన్తకరో సత్థా, చక్ఖుమా పరినిబ్బుతో”తి.

తత్రాపి సుదం భగవా భణ్డగామే విహరన్తో ఏతదేవ బహులం భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరోతి – “ఇతి సీలం, ఇతి సమాధి, ఇతి పఞ్ఞా. సీలపరిభావితో సమాధి మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో. సమాధిపరిభావితా పఞ్ఞా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా. పఞ్ఞాపరిభావితం చిత్తం సమ్మదేవ ఆసవేహి విముచ్చతి, సేయ్యథిదం – కామాసవా, భవాసవా, అవిజ్జాసవా”తి.

చతుమహాపదేసకథా

౧౮౭. అథ ఖో భగవా భణ్డగామే యథాభిరన్తం విహరిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఆయామానన్ద, యేన హత్థిగామో, యేన అమ్బగామో, యేన జమ్బుగామో, యేన భోగనగరం తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన భోగనగరం తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా భోగనగరే విహరతి ఆనన్దే [పానన్దరే (క.)] చేతియే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, మహాపదేసే దేసేస్సామి, తం సుణాథ, సాధుకం మనసికరోథ, భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం , భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

౧౮౮. “ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం, అయం ధమ్మో అయం వినయో ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓసారేతబ్బాని [ఓతారేతబ్బాని], వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓసారియమానాని [ఓతారియమానాని] వినయే సన్దస్సియమానాని న చేవ సుత్తే ఓసరన్తి [ఓతరన్తి (సీ. పీ. అ. ని. ౪.౧౮౦], న చ వినయే సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం న చేవ తస్స భగవతో వచనం; ఇమస్స చ భిక్ఖునో దుగ్గహిత’న్తి. ఇతిహేతం, భిక్ఖవే, ఛడ్డేయ్యాథ. తాని చే సుత్తే ఓసారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని సుత్తే చేవ ఓసరన్తి, వినయే చ సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం తస్స భగవతో వచనం; ఇమస్స చ భిక్ఖునో సుగ్గహిత’న్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, పఠమం మహాపదేసం ధారేయ్యాథ.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అముకస్మిం నామ ఆవాసే సఙ్ఘో విహరతి సథేరో సపామోక్ఖో. తస్స మే సఙ్ఘస్స సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం, అయం ధమ్మో అయం వినయో ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓసారేతబ్బాని, వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓసారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని న చేవ సుత్తే ఓసరన్తి, న చ వినయే సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం న చేవ తస్స భగవతో వచనం; తస్స చ సఙ్ఘస్స దుగ్గహిత’న్తి. ఇతిహేతం, భిక్ఖవే, ఛడ్డేయ్యాథ. తాని చే సుత్తే ఓసారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని సుత్తే చేవ ఓసరన్తి వినయే చ సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా , ఇదం తస్స భగవతో వచనం; తస్స చ సఙ్ఘస్స సుగ్గహిత’న్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, దుతియం మహాపదేసం ధారేయ్యాథ.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అముకస్మిం నామ ఆవాసే సమ్బహులా థేరా భిక్ఖూ విహరన్తి బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా. తేసం మే థేరానం సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం ధమ్మో అయం వినయో ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం...పే॰... న చ వినయే సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం న చేవ తస్స భగవతో వచనం; తేసఞ్చ థేరానం దుగ్గహిత’న్తి. ఇతిహేతం, భిక్ఖవే, ఛడ్డేయ్యాథ. తాని చే సుత్తే ఓసారియమానాని...పే॰... వినయే చ సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం తస్స భగవతో వచనం; తేసఞ్చ థేరానం సుగ్గహిత’న్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, తతియం మహాపదేసం ధారేయ్యాథ.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అముకస్మిం నామ ఆవాసే ఏకో థేరో భిక్ఖు విహరతి బహుస్సుతో ఆగతాగమో ధమ్మధరో వినయధరో మాతికాధరో. తస్స మే థేరస్స సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – అయం ధమ్మో అయం వినయో ఇదం సత్థుసాసన’న్తి. తస్స, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో భాసితం నేవ అభినన్దితబ్బం నప్పటిక్కోసితబ్బం. అనభినన్దిత్వా అప్పటిక్కోసిత్వా తాని పదబ్యఞ్జనాని సాధుకం ఉగ్గహేత్వా సుత్తే ఓసారితబ్బాని, వినయే సన్దస్సేతబ్బాని. తాని చే సుత్తే ఓసారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని న చేవ సుత్తే ఓసరన్తి, న చ వినయే సన్దిస్సన్తి, నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా, ఇదం న చేవ తస్స భగవతో వచనం; తస్స చ థేరస్స దుగ్గహిత’న్తి. ఇతిహేతం, భిక్ఖవే, ఛడ్డేయ్యాథ. తాని చ సుత్తే ఓసారియమానాని వినయే సన్దస్సియమానాని సుత్తే చేవ ఓసరన్తి, వినయే చ సన్దిస్సన్తి , నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం – ‘అద్ధా , ఇదం తస్స భగవతో వచనం; తస్స చ థేరస్స సుగ్గహిత’న్తి. ఇదం, భిక్ఖవే, చతుత్థం మహాపదేసం ధారేయ్యాథ. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో మహాపదేసే ధారేయ్యాథా”తి.

తత్రపి సుదం భగవా భోగనగరే విహరన్తో ఆనన్దే చేతియే ఏతదేవ బహులం భిక్ఖూనం ధమ్మిం కథం కరోతి – “ఇతి సీలం, ఇతి సమాధి, ఇతి పఞ్ఞా. సీలపరిభావితో సమాధి మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో . సమాధిపరిభావితా పఞ్ఞా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా. పఞ్ఞాపరిభావితం చిత్తం సమ్మదేవ ఆసవేహి విముచ్చతి, సేయ్యథిదం – కామాసవా, భవాసవా, అవిజ్జాసవా”తి.

కమ్మారపుత్తచున్దవత్థు

౧౮౯. అథ ఖో భగవా భోగనగరే యథాభిరన్తం విహరిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఆయామానన్ద, యేన పావా తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన పావా తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా పావాయం విహరతి చున్దస్స కమ్మారపుత్తస్స అమ్బవనే. అస్సోసి ఖో చున్దో కమ్మారపుత్తో – “భగవా కిర పావం అనుప్పత్తో, పావాయం విహరతి మయ్హం అమ్బవనే”తి. అథ ఖో చున్దో కమ్మారపుత్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో చున్దం కమ్మారపుత్తం భగవా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి. అథ ఖో చున్దో కమ్మారపుత్తో భగవతా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సితో సమాదపితో సముత్తేజితో సమ్పహంసితో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అధివాసేతు మే, భన్తే, భగవా స్వాతనాయ భత్తం సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేనా”తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో చున్దో కమ్మారపుత్తో భగవతో అధివాసనం విదిత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

అథ ఖో చున్దో కమ్మారపుత్తో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన సకే నివేసనే పణీతం ఖాదనీయం భోజనీయం పటియాదాపేత్వా పహూతఞ్చ సూకరమద్దవం భగవతో కాలం ఆరోచాపేసి – “కాలో, భన్తే, నిట్ఠితం భత్త”న్తి. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సద్ధిం భిక్ఖుసఙ్ఘేన యేన చున్దస్స కమ్మారపుత్తస్స నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా చున్దం కమ్మారపుత్తం ఆమన్తేసి – “యం తే, చున్ద, సూకరమద్దవం పటియత్తం, తేన మం పరివిస. యం పనఞ్ఞం ఖాదనీయం భోజనీయం పటియత్తం, తేన భిక్ఖుసఙ్ఘం పరివిసా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో చున్దో కమ్మారపుత్తో భగవతో పటిస్సుత్వా యం అహోసి సూకరమద్దవం పటియత్తం, తేన భగవన్తం పరివిసి. యం పనఞ్ఞం ఖాదనీయం భోజనీయం పటియత్తం , తేన భిక్ఖుసఙ్ఘం పరివిసి. అథ ఖో భగవా చున్దం కమ్మారపుత్తం ఆమన్తేసి – “యం తే, చున్ద, సూకరమద్దవం అవసిట్ఠం, తం సోబ్భే నిఖణాహి. నాహం తం, చున్ద, పస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ, యస్స తం పరిభుత్తం సమ్మా పరిణామం గచ్ఛేయ్య అఞ్ఞత్ర తథాగతస్సా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో చున్దో కమ్మారపుత్తో భగవతో పటిస్సుత్వా యం అహోసి సూకరమద్దవం అవసిట్ఠం, తం సోబ్భే నిఖణిత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో చున్దం కమ్మారపుత్తం భగవా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

౧౯౦. అథ ఖో భగవతో చున్దస్స కమ్మారపుత్తస్స భత్తం భుత్తావిస్స ఖరో ఆబాధో ఉప్పజ్జి, లోహితపక్ఖన్దికా పబాళ్హా వేదనా వత్తన్తి మారణన్తికా. తా సుదం భగవా సతో సమ్పజానో అధివాసేసి అవిహఞ్ఞమానో. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఆయామానన్ద, యేన కుసినారా తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి.

చున్దస్స భత్తం భుఞ్జిత్వా, కమ్మారస్సాతి మే సుతం;
ఆబాధం సమ్ఫుసీ ధీరో, పబాళ్హం మారణన్తికం.

భుత్తస్స చ సూకరమద్దవేన,
బ్యాధిప్పబాళ్హో ఉదపాది సత్థునో;
విరేచమానో [విరిచ్చమానో (సీ॰ స్యా॰ క॰), విరిఞ్చమానో (?)] భగవా అవోచ,
గచ్ఛామహం కుసినారం నగరన్తి.

పానీయాహరణం

౧౯౧. అథ ఖో భగవా మగ్గా ఓక్కమ్మ యేన అఞ్ఞతరం రుక్ఖమూలం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఇఙ్ఘ మే త్వం, ఆనన్ద, చతుగ్గుణం సఙ్ఘాటిం పఞ్ఞపేహి, కిలన్తోస్మి, ఆనన్ద, నిసీదిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పటిస్సుత్వా చతుగ్గుణం సఙ్ఘాటిం పఞ్ఞపేసి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిసజ్జ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఇఙ్ఘ మే త్వం, ఆనన్ద, పానీయం ఆహర, పిపాసితోస్మి, ఆనన్ద, పివిస్సామీ”తి. ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇదాని, భన్తే, పఞ్చమత్తాని సకటసతాని అతిక్కన్తాని, తం చక్కచ్ఛిన్నం ఉదకం పరిత్తం లుళితం ఆవిలం సన్దతి. అయం, భన్తే, కకుధా [కకుథా (సీ॰ పీ॰)] నదీ అవిదూరే అచ్ఛోదకా

సాతోదకా సీతోదకా సేతోదకా [సేతకా (సీ.)] సుప్పతిత్థా రమణీయా. ఏత్థ భగవా పానీయఞ్చ పివిస్సతి, గత్తాని చ సీతీ [సీతం (సీ. పీ. క.)] కరిస్సతీ”తి.

దుతియమ్పి ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఇఙ్ఘ మే త్వం, ఆనన్ద, పానీయం ఆహర, పిపాసితోస్మి, ఆనన్ద, పివిస్సామీ”తి. దుతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఇదాని, భన్తే, పఞ్చమత్తాని సకటసతాని అతిక్కన్తాని, తం చక్కచ్ఛిన్నం ఉదకం పరిత్తం లుళితం ఆవిలం సన్దతి. అయం, భన్తే, కకుధా నదీ అవిదూరే అచ్ఛోదకా సాతోదకా సీతోదకా సేతోదకా సుప్పతిత్థా రమణీయా. ఏత్థ భగవా పానీయఞ్చ పివిస్సతి, గత్తాని చ సీతీకరిస్సతీ”తి.

తతియమ్పి ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఇఙ్ఘ మే త్వం, ఆనన్ద, పానీయం ఆహర, పిపాసితోస్మి, ఆనన్ద, పివిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పటిస్సుత్వా పత్తం గహేత్వా యేన సా నదికా తేనుపసఙ్కమి. అథ ఖో సా నదికా చక్కచ్ఛిన్నా పరిత్తా లుళితా ఆవిలా సన్దమానా, ఆయస్మన్తే ఆనన్దే ఉపసఙ్కమన్తే అచ్ఛా విప్పసన్నా అనావిలా సన్దిత్థ [సన్దతి (స్యా.)]. అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఏతదహోసి – “అచ్ఛరియం వత, భో, అబ్భుతం వత, భో, తథాగతస్స మహిద్ధికతా మహానుభావతా. అయఞ్హి సా నదికా చక్కచ్ఛిన్నా పరిత్తా లుళితా ఆవిలా సన్దమానా మయి ఉపసఙ్కమన్తే అచ్ఛా విప్పసన్నా అనావిలా సన్దతీ”తి. పత్తేన పానీయం ఆదాయ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే, తథాగతస్స మహిద్ధికతా మహానుభావతా. ఇదాని సా భన్తే నదికా చక్కచ్ఛిన్నా పరిత్తా లుళితా ఆవిలా సన్దమానా మయి ఉపసఙ్కమన్తే అచ్ఛా విప్పసన్నా అనావిలా సన్దిత్థ. పివతు భగవా పానీయం పివతు సుగతో పానీయ”న్తి. అథ ఖో భగవా పానీయం అపాయి.

పుక్కుసమల్లపుత్తవత్థు

౧౯౨. తేన ఖో పన సమయేన పుక్కుసో మల్లపుత్తో ఆళారస్స కాలామస్స సావకో కుసినారాయ పావం అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో హోతి. అద్దసా ఖో పుక్కుసో మల్లపుత్తో భగవన్తం అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసిన్నం. దిస్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో పుక్కుసో మల్లపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే, సన్తేన వత, భన్తే, పబ్బజితా విహారేన విహరన్తి. భూతపుబ్బం, భన్తే , ఆళారో కాలామో అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో మగ్గా ఓక్కమ్మ అవిదూరే అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే దివావిహారం నిసీది. అథ ఖో, భన్తే, పఞ్చమత్తాని సకటసతాని ఆళారం కాలామం నిస్సాయ నిస్సాయ అతిక్కమింసు. అథ ఖో, భన్తే, అఞ్ఞతరో పురిసో తస్స సకటసత్థస్స [సకటసతస్స (క.)] పిట్ఠితో పిట్ఠితో ఆగచ్ఛన్తో యేన ఆళారో కాలామో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆళారం కాలామం ఏతదవోచ – ‘అపి, భన్తే, పఞ్చమత్తాని సకటసతాని అతిక్కన్తాని అద్దసా’తి? ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, అద్దస’న్తి. ‘కిం పన, భన్తే, సద్దం అస్సోసీ’తి? ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, సద్దం అస్సోసి’న్తి. ‘కిం పన, భన్తే, సుత్తో అహోసీ’తి? ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, సుత్తో అహోసి’న్తి. ‘కిం పన, భన్తే, సఞ్ఞీ అహోసీ’తి? ‘ఏవమావుసో’తి. ‘సో త్వం, భన్తే, సఞ్ఞీ సమానో జాగరో పఞ్చమత్తాని సకటసతాని నిస్సాయ నిస్సాయ అతిక్కన్తాని నేవ అద్దస, న పన సద్దం అస్సోసి; అపిసు [అపి హి (సీ. స్యా. పీ.)] తే, భన్తే, సఙ్ఘాటి రజేన ఓకిణ్ణా’తి? ‘ఏవమావుసో’తి. అథ ఖో, భన్తే, తస్స పురిసస్స ఏతదహోసి – ‘అచ్ఛరియం వత భో, అబ్భుతం వత భో, సన్తేన వత భో పబ్బజితా విహారేన

విహరన్తి. యత్ర హి నామ సఞ్ఞీ సమానో జాగరో పఞ్చమత్తాని సకటసతాని నిస్సాయ నిస్సాయ అతిక్కన్తాని నేవ దక్ఖతి, న పన సద్దం సోస్సతీ’తి! ఆళారే కాలామే ఉళారం పసాదం పవేదేత్వా పక్కామీ”తి.

౧౯౩. “తం కిం మఞ్ఞసి, పుక్కుస, కతమం ను ఖో దుక్కరతరం వా దురభిసమ్భవతరం వా – యో వా సఞ్ఞీ సమానో జాగరో పఞ్చమత్తాని సకటసతాని నిస్సాయ నిస్సాయ అతిక్కన్తాని నేవ పస్సేయ్య, న పన సద్దం సుణేయ్య; యో వా సఞ్ఞీ సమానో జాగరో దేవే వస్సన్తే దేవే గళగళాయన్తే విజ్జుల్లతాసు [విజ్జుతాసు (సీ. స్యా. పీ.)] నిచ్ఛరన్తీసు అసనియా ఫలన్తియా నేవ పస్సేయ్య, న పన సద్దం సుణేయ్యా”తి? “కిఞ్హి, భన్తే, కరిస్సన్తి పఞ్చ వా సకటసతాని ఛ వా సకటసతాని సత్త వా సకటసతాని అట్ఠ వా సకటసతాని నవ వా సకటసతాని [నవ వా సకటసతాని దస వా సకటసతాని (సీ.)], సకటసహస్సం వా సకటసతసహస్సం వా. అథ ఖో ఏతదేవ దుక్కరతరం చేవ దురభిసమ్భవతరఞ్చ యో సఞ్ఞీ సమానో జాగరో దేవే వస్సన్తే దేవే గళగళాయన్తే విజ్జుల్లతాసు నిచ్ఛరన్తీసు అసనియా ఫలన్తియా నేవ పస్సేయ్య, న పన సద్దం సుణేయ్యా”తి.

“ఏకమిదాహం, పుక్కుస, సమయం ఆతుమాయం విహరామి భుసాగారే. తేన ఖో పన సమయేన దేవే వస్సన్తే దేవే గళగళాయన్తే విజ్జుల్లతాసు నిచ్ఛరన్తీసు అసనియా ఫలన్తియా అవిదూరే భుసాగారస్స ద్వే కస్సకా భాతరో హతా చత్తారో చ బలిబద్దా [బలిబద్దా (సీ. పీ.)]. అథ ఖో, పుక్కుస, ఆతుమాయ మహాజనకాయో నిక్ఖమిత్వా యేన తే ద్వే కస్సకా భాతరో హతా చత్తారో చ బలిబద్దా తేనుపసఙ్కమి. తేన ఖో పనాహం, పుక్కుస, సమయేన భుసాగారా నిక్ఖమిత్వా భుసాగారద్వారే అబ్భోకాసే చఙ్కమామి. అథ ఖో, పుక్కుస, అఞ్ఞతరో పురిసో తమ్హా మహాజనకాయా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితం ఖో అహం, పుక్కుస, తం పురిసం ఏతదవోచం – ‘కిం ను ఖో ఏసో, ఆవుసో, మహాజనకాయో సన్నిపతితో’తి? ‘ఇదాని , భన్తే, దేవే వస్సన్తే దేవే గళగళాయన్తే విజ్జుల్లతాసు నిచ్ఛరన్తీసు అసనియా ఫలన్తియా ద్వే కస్సకా భాతరో హతా చత్తారో చ బలిబద్దా. ఏత్థేసో మహాజనకాయో సన్నిపతితో. త్వం పన, భన్తే, క్వ అహోసీ’తి? ‘ఇధేవ ఖో అహం, ఆవుసో, అహోసి’న్తి. ‘కిం పన, భన్తే, అద్దసా’తి? ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, అద్దస’న్తి. ‘కిం పన, భన్తే, సద్దం అస్సోసీ’తి? ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, సద్దం అస్సోసి’న్తి. ‘కిం పన, భన్తే, సుత్తో అహోసీ’తి? ‘న ఖో అహం, ఆవుసో, సుత్తో అహోసి’న్తి. ‘కిం పన, భన్తే, సఞ్ఞీ అహోసీ’తి? ‘ఏవమావుసో’తి. ‘సో త్వం, భన్తే, సఞ్ఞీ సమానో జాగరో దేవే వస్సన్తే దేవే గళగళాయన్తే విజ్జుల్లతాసు నిచ్ఛరన్తీసు అసనియా ఫలన్తియా నేవ అద్దస, న పన సద్దం అస్సోసీ’తి? “ఏవమావుసో”తి?

“అథ ఖో, పుక్కుస, పురిసస్స ఏతదహోసి – ‘అచ్ఛరియం వత భో, అబ్భుతం వత భో, సన్తేన వత భో పబ్బజితా విహారేన విహరన్తి. యత్ర హి నామ సఞ్ఞీ సమానో జాగరో దేవే వస్సన్తే దేవే గళగళాయన్తే విజ్జుల్లతాసు నిచ్ఛరన్తీసు అసనియా ఫలన్తియా నేవ దక్ఖతి, న పన సద్దం సోస్సతీ’తి [సుణిస్సతి (స్యా.)]. మయి ఉళారం పసాదం పవేదేత్వా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామీ”తి.

ఏవం వుత్తే పుక్కుసో మల్లపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఏసాహం, భన్తే, యో మే ఆళారే కాలామే పసాదో తం మహావాతే వా ఓఫుణామి సీఘసోతాయ [సిఙ్ఘసోతాయ (క.)] వా నదియా పవాహేమి. అభిక్కన్తం, భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే! సేయ్యథాపి, భన్తే, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా

తేలపజ్జోతం ధారేయ్య 'చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ'తి; ఏవమేవం భగవతా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం, భన్తే, భగవన్తం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భగవా ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత"న్తి.

౧౯౪. అథ ఖో పుక్కుసో మల్లపుత్తో అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి – "ఇఙ్ఘ మే త్వం, భణే, సిఙ్గీవణ్ణం యుగమట్ఠం ధారణీయం ఆహరా"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో సో పురిసో పుక్కుసస్స మల్లపుత్తస్స పటిస్సుత్వా తం సిఙ్గీవణ్ణం యుగమట్ఠం ధారణీయం ఆహరి [ఆహరసి (క.)]. అథ ఖో పుక్కుసో మల్లపుత్తో తం సిఙ్గీవణ్ణం యుగమట్ఠం ధారణీయం భగవతో ఉపనామేసి – "ఇదం, భన్తే, సిఙ్గీవణ్ణం యుగమట్ఠం ధారణీయం, తం మే భగవా పటిగ్గణ్హాతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా"తి. "తేన హి, పుక్కుస, ఏకేన మం అచ్ఛాదేహి, ఏకేన ఆనన్ద"న్తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో పుక్కుసో మల్లపుత్తో భగవతో పటిస్సుత్వా ఏకేన భగవన్తం అచ్ఛాదేతి, ఏకేన ఆయస్మన్తం ఆనన్దం. అథ ఖో భగవా పుక్కుసం మల్లపుత్తం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేసి సమాదపేసి సముత్తేజేసి సమ్పహంసేసి. అథ ఖో పుక్కుసో మల్లపుత్తో భగవతా ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సితో సమాదపితో సముత్తేజితో సమ్పహంసితో ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

౧౯౫. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో అచిరపక్కన్తే పుక్కుసే మల్లపుత్తే తం సిఙ్గీవణ్ణం యుగమట్ఠం ధారణీయం భగవతో కాయం ఉపనామేసి. తం భగవతో కాయం ఉపనామితం హతచ్చికం వియ [వీతచ్చికంవియ (సీ. పీ.)] ఖాయతి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే, యావ పరిసుద్ధో, భన్తే, తథాగతస్స ఛవివణ్ణో పరియోదాతో. ఇదం, భన్తే, సిఙ్గీవణ్ణం యుగమట్ఠం ధారణీయం భగవతో కాయం ఉపనామితం హతచ్చికం వియ ఖాయతీ"తి. "ఏవమేతం, ఆనన్ద, ఏవమేతం, ఆనన్ద ద్వీసు కాలేసు అతివియ తథాగతస్స కాయో పరిసుద్ధో హోతి ఛవివణ్ణో పరియోదాతో. కతమేసు ద్వీసు? యఞ్చ, ఆనన్ద, రత్తిం తథాగతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝతి, యఞ్చ రత్తిం అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయతి. ఇమేసు ఖో, ఆనన్ద, ద్వీసు కాలేసు అతివియ తథాగతస్స కాయో పరిసుద్ధో హోతి ఛవివణ్ణో పరియోదాతో. "అజ్జ ఖో, పనానన్ద, రత్తియా పచ్ఛిమే యామే కుసినారాయం ఉపవత్తనే మల్లానం సాలవనే అన్తరేన [అన్తరే (స్యా.)] యమకసాలానం తథాగతస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి [భవిస్సతీతి (క.)]. ఆయామానన్ద, యేన కకుధా నదీ తేనుపసఙ్కమిస్సామా"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి.

సిఙ్గీవణ్ణం యుగమట్ఠం, పుక్కుసో అభిహారయి;
తేన అచ్ఛాదితో సత్థా, హేమవణ్ణో అసోభథాతి.

౧౯౬. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన కకుధా నదీ తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా కకుధం నదిం అజ్ఝోగాహేత్వా న్హత్వా చ పివిత్వా చ పచ్చుత్తరిత్వా యేన అమ్బవనం తేనుపసఙ్కమి. ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం చున్దకం ఆమన్తేసి – "ఇఙ్ఘ మే త్వం, చున్దక, చతుగ్గుణం సఙ్ఘాటిం పఞ్ఞపేహి, కిలన్తోస్మి, చున్దక, నిపజ్జిస్సామీ"తి.

"ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా చున్దకో భగవతో పటిస్సుత్వా చతుగ్గుణం సఙ్ఘాటిం పఞ్ఞపేసి. అథ ఖో భగవా దక్ఖిణేన పస్సేన సీహసేయ్యం కప్పేసి పాదే పాదం అచ్చాధాయ సతో సమ్పజానో ఉట్ఠానసఞ్ఞం మనసికరిత్వా. ఆయస్మా పన చున్దకో తత్థేవ భగవతో పురతో నిసీది.

గన్త్వాన బుద్ధో నదికం కకుధం,

అచ్ఛోదకం సాతుదకం విప్పసన్నం;

ఓగాహి సత్థా అకిలన్తరూపో [సుకిలన్తరూపో (సీ. పీ.)],

తథాగతో అప్పటిమో చ [అప్పటిమోధ (పీ.)] లోకే.

న్హత్వా చ పివిత్వా చుదతారి సత్థా [పివిత్వా చున్దకేన, పివిత్వా చ ఉత్తరి (క.)],

పురక్ఖతో భిక్ఖుగణస్స మజ్ఝే;

వత్తా [సత్థా (సీ. స్యా. పీ.)] పవత్తా భగవా ఇధ ధమ్మే,

ఉపాగమి అమ్బవనం మహేసి.

ఆమన్తయి చున్దకం నామ భిక్ఖుం,

చతుగ్గుణం సన్థర మే నిపజ్జం;

సో చోదితో భావితత్తేన చున్దో,

చతుగ్గుణం సన్థరి ఖిప్పమేవ.

నిపజ్జి సత్థా అకిలన్తరూపో,

చున్దోపి తత్థ పముఖే [సముఖే (క.)] నిసీదీతి.

౧౯౭. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – ''సియా ఖో [యో ఖో (క.)], పనానన్ద, చున్దస్స కమ్మారపుత్తస్స కోచి విప్పటిసారం ఉప్పాదేయ్య – 'తస్స తే, ఆవుసో చున్ద, అలాభా తస్స తే దుల్లద్ధం, యస్స తే తథాగతో పచ్ఛిమం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జిత్వా పరినిబ్బుతో'తి. చున్దస్స, ఆనన్ద, కమ్మారపుత్తస్స ఏవం విప్పటిసారో పటివినేతబ్బో – 'తస్స తే, ఆవుసో చున్ద, లాభా తస్స తే సులద్ధం, యస్స తే తథాగతో పచ్ఛిమం పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జిత్వా పరినిబ్బుతో. సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో చున్ద, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ద్వే మే పిణ్డపాతా సమసమఫలా [సమా సమఫలా (క.)] సమవిపాకా [సమసమవిపాకా (సీ. స్యా. పీ.)], అతివియ అఞ్ఞేహి పిణ్డపాతేహి మహప్ఫలతరా చ మహానిసంసతరా చ. కతమే ద్వే? యఞ్చ పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జిత్వా తథాగతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుజ్ఝతి, యఞ్చ పిణ్డపాతం పరిభుఞ్జిత్వా తథాగతో అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బాయతి. ఇమే ద్వే పిణ్డపాతా సమసమఫలా సమవిపాకా , అతివియ అఞ్ఞేహి పిణ్డపాతేహి మహప్ఫలతరా చ మహానిసంసతరా చ. ఆయుసంవత్తనికం ఆయస్మతా చున్దేన కమ్మారపుత్తేన కమ్మం ఉపచితం, వణ్ణసంవత్తనికం ఆయస్మతా చున్దేన కమ్మారపుత్తేన కమ్మం ఉపచితం, సుఖసంవత్తనికం ఆయస్మతా చున్దేన కమ్మారపుత్తేన కమ్మం ఉపచితం, యససంవత్తనికం ఆయస్మతా చున్దేన కమ్మారపుత్తేన కమ్మం ఉపచితం, సగ్గసంవత్తనికం ఆయస్మతా చున్దేన కమ్మారపుత్తేన కమ్మం ఉపచితం, ఆధిపతేయ్యసంవత్తనికం ఆయస్మతా చున్దేన కమ్మారపుత్తేన కమ్మం ఉపచిత'న్తి. చున్దస్స, ఆనన్ద, కమ్మారపుత్తస్స ఏవం విప్పటిసారో పటివినేతబ్బో''తి. అథ ఖో భగవా ఏతమత్థం విదిత్వా తాయం వేలాయం ఇమం ఉదానం ఉదానేసి –

''దదతో పుఞ్ఞం పవడ్ఢతి,

సంయమతో వేరం న చీయతి;

కుసలో చ జహాతి పాపకం,

రాగదోసమోహక్ఖయా సనిబ్బుతో”తి.

చతుత్థో భాణవారో.

యమకసాలా

౧౯౮. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఆయామానన్ద, యేన హిరఞ్ఞవతియా నదియా పారిమం తీరం, యేన కుసినారా ఉపవత్తనం మల్లానం సాలవనం తేనుపసఙ్కమిస్సామా”తి . “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన హిరఞ్ఞవతియా నదియా పారిమం తీరం, యేన కుసినారా ఉపవత్తనం మల్లానం సాలవనం తేనుపసఙ్కమి. ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “ఇఙ్ఘ మే త్వం, ఆనన్ద, అన్తరేన యమకసాలానం ఉత్తరసీసకం మఞ్చకం పఞ్ఞపేహి, కిలన్తోస్మి, ఆనన్ద, నిపజ్జిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పటిస్సుత్వా అన్తరేన యమకసాలానం ఉత్తరసీసకం మఞ్చకం పఞ్ఞపేసి. అథ ఖో భగవా దక్ఖిణేన పస్సేన సీహసేయ్యం కప్పేసి పాదే పాదం అచ్చాధాయ సతో సమ్పజానో.

తేన ఖో పన సమయేన యమకసాలా సబ్బఫాలిఫుల్లా హోన్తి అకాలపుప్ఫేహి. తే తథాగతస్స సరీరం ఓకిరన్తి అజ్ఝోకిరన్తి అభిప్పకిరన్తి తథాగతస్స పూజాయ. దిబ్బానిపి మన్దారవపుప్ఫాని అన్తలిక్ఖా పపతన్తి, తాని తథాగతస్స సరీరం ఓకిరన్తి అజ్ఝోకిరన్తి అభిప్పకిరన్తి తథాగతస్స పూజాయ. దిబ్బానిపి చన్దనచుణ్ణాని అన్తలిక్ఖా పపతన్తి, తాని తథాగతస్స సరీరం ఓకిరన్తి అజ్ఝోకిరన్తి అభిప్పకిరన్తి తథాగతస్స పూజాయ. దిబ్బానిపి తూరియాని అన్తలిక్ఖే వజ్జన్తి తథాగతస్స పూజాయ. దిబ్బానిపి సఙ్గీతాని అన్తలిక్ఖే వత్తన్తి తథాగతస్స పూజాయ.

౧౯౯. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “సబ్బఫాలిఫుల్లా ఖో, ఆనన్ద, యమకసాలా అకాలపుప్ఫేహి. తే తథాగతస్స సరీరం ఓకిరన్తి అజ్ఝోకిరన్తి అభిప్పకిరన్తి తథాగతస్స పూజాయ. దిబ్బానిపి మన్దారవపుప్ఫాని అన్తలిక్ఖా పపతన్తి, తాని తథాగతస్స సరీరం ఓకిరన్తి అజ్ఝోకిరన్తి అభిప్పకిరన్తి తథాగతస్స పూజాయ. దిబ్బానిపి చన్దనచుణ్ణాని అన్తలిక్ఖా పపతన్తి, తాని తథాగతస్స సరీరం ఓకిరన్తి అజ్ఝోకిరన్తి అభిప్పకిరన్తి తథాగతస్స పూజాయ. దిబ్బానిపి తూరియాని అన్తలిక్ఖే వజ్జన్తి తథాగతస్స పూజాయ. దిబ్బానిపి సఙ్గీతాని అన్తలిక్ఖే వత్తన్తి తథాగతస్స పూజాయ. న ఖో, ఆనన్ద, ఏత్తావతా తథాగతో సక్కతో వా హోతి గరుకతో వా మానితో వా పూజితో వా అపచితో వా. యో ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు వా భిక్ఖునీ వా ఉపాసకో వా ఉపాసికా వా ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నో విహరతి సామీచిప్పటిపన్నో అనుధమ్మచారీ, సో తథాగతం సక్కరోతి గరుం కరోతి మానేతి పూజేతి అపచియతి [ఇదం పదం సీస్యాఇపోత్థకేసు న దిస్సతి], పరమాయ పూజాయ. తస్మాతిహానన్ద, ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నా విహరిస్సామ సామీచిప్పటిపన్నా అనుధమ్మచారినోతి. ఏవఞ్హి వో, ఆనన్ద, సిక్ఖితబ్బ”న్తి.

ఉపవాణత్థేరో

౨౦౦. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఉపవాణో భగవతో పురతో ఠితో హోతి భగవన్తం బీజయమానో. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఉపవాణం అపసారేసి – “అపేహి, భిక్ఖు, మా మే పురతో అట్ఠాసీ”తి. అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఏతదహోసి – “అయం ఖో ఆయస్మా ఉపవాణో దీఘరత్తం భగవతో ఉపట్ఠాకో సన్తికావచరో సమీపచారీ. అథ చ పన భగవా

పచ్ఛిమే కాలే ఆయస్మన్తం ఉపవాణం అపసారేతి – ‘అపేహి భిక్ఖు, మా మే పురతో అట్ఠాసీ’తి. కో ను ఖో హేతు, కో పచ్చయో, యం భగవా ఆయస్మన్తం ఉపవాణం అపసారేతి – ‘అపేహి, భిక్ఖు, మా మే పురతో అట్ఠాసీ’తి? అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘అయం, భన్తే, ఆయస్మా ఉపవాణో దీఘరత్తం భగవతో ఉపట్ఠాకో సన్తికావచరో సమీపచారీ. అథ చ పన భగవా పచ్ఛిమే కాలే ఆయస్మన్తం ఉపవాణం అపసారేతి – “అపేహి, భిక్ఖు, మా మే పురతో అట్ఠాసీ”తి. కో ను ఖో, భన్తే, హేతు, కో పచ్చయో, యం భగవా ఆయస్మన్తం ఉపవాణం అపసారేతి – “అపేహి, భిక్ఖు, మా మే పురతో అట్ఠాసీ”తి? “యేభుయ్యేన, ఆనన్ద, దససు లోకధాతూసు దేవతా సన్నిపతితా తథాగతం దస్సనాయ. యావతా, ఆనన్ద, కుసినారా ఉపవత్తనం మల్లానం సాలవనం సమన్తతో ద్వాదస యోజనాని, నత్థి సో పదేసో వాలగ్గకోటినితుదనమత్తోపి మహేసక్ఖాహి దేవతాహి అప్ఫుటో. దేవతా, ఆనన్ద, ఉజ్ఝాయన్తి – ‘దూరా చ వతమ్హ ఆగతా తథాగతం దస్సనాయ. కదాచి కరహచి తథాగతా లోకే ఉప్పజ్జన్తి అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా. అజ్జేవ రత్తియా పచ్ఛిమే యామే తథాగతస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. అయఞ్చ మహేసక్ఖో భిక్ఖు భగవతో పురతో ఠితో ఓవారేన్తో, న మయం లభామ పచ్ఛిమే కాలే తథాగతం దస్సనాయా’”తి.

౨౦౧. “కథంభూతా పన, భన్తే, భగవా దేవతా మనసికరోతీ”తి [మనసి కరోన్తీతి (స్యా. క.)]? “సన్తానన్ద, దేవతా ఆకాసే పథవీసఞ్ఞినియో కేసే పకిరియ కన్దన్తి, బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తి, ఛిన్నపాతం పపతన్తి [ఛిన్నంపాదంవియ పపతన్తి (స్యా.)], ఆవట్టన్తి, వివట్టన్తి – ‘అతిఖిప్పం భగవా పరినిబ్బాయిస్సతి, అతిఖిప్పం సుగతో పరినిబ్బాయిస్సతి, అతిఖిప్పం చక్ఖుం [చక్ఖుమా (స్యా. క.)] లోకే అన్తరధంఆయిస్సతీ’తి.

“సన్తానన్ద, దేవతా పథవియం పథవీసఞ్ఞినియో కేసే పకిరియ కన్దన్తి, బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తి, ఛిన్నపాతం పపతన్తి, ఆవట్టన్తి, వివట్టన్తి – ‘అతిఖిప్పం భగవా పరినిబ్బాయిస్సతి, అతిఖిప్పం సుగతో పరినిబ్బాయిస్సతి, అతిఖిప్పం చక్ఖుం లోకే అన్తరధాయిస్సతీ’”తి.

“యా పన తా దేవతా వీతరాగా, తా సతా సమ్పజానా అధివాసేన్తి – ‘అనిచ్చా సఙ్ఖారా, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి.

చతుసంవేజనీయట్ఠానాని

౨౦౨. “పుబ్బే , భన్తే, దిసాసు వస్సం వుట్ఠా [వస్సంవుత్థా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] భిక్ఖూ ఆగచ్ఛన్తి తథాగతం దస్సనాయ. తే మయం లభామ మనోభావనీయే భిక్ఖూ దస్సనాయ, లభామ పయిరుపాసనాయ. భగవతో పన మయం, భన్తే, అచ్చయేన న లభిస్సామ మనోభావనీయే భిక్ఖూ దస్సనాయ, న లభిస్సామ పయిరుపాసనాయా”తి.

“చత్తారిమాని, ఆనన్ద, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయాని సంవేజనీయాని ఠానాని. కతమాని చత్తారి? ‘ఇధ తథాగతో జాతో’తి, ఆనన్ద, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయం సంవేజనీయం ఠానం. ‘ఇధ తథాగతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో’తి, ఆనన్ద, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయం సంవేజనీయం ఠానం. ‘ఇధ తథాగతేన అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తిత’న్తి, ఆనన్ద, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయం సంవేజనీయం ఠానం. ‘ఇధ తథాగతో అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బుతో’తి, ఆనన్ద, సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయం సంవేజనీయం ఠానం. ఇమాని ఖో , ఆనన్ద, చత్తారి సద్ధస్స కులపుత్తస్స దస్సనీయాని సంవేజనీయాని ఠానాని.

“ఆగమిస్సన్తి ఖో, ఆనన్ద, సద్ధా భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో – ‘ఇధ తథాగతో జాతో’తిపి, ‘ఇధ తథాగతో అనుత్తరం సమ్మాసమ్బోధిం అభిసమ్బుద్ధో’తిపి, ‘ఇధ తథాగతేన అనుత్తరం ధమ్మచక్కం పవత్తిత’న్తిపి, ‘ఇధ తథాగతో అనుపాదిసేసాయ నిబ్బానధాతుయా పరినిబ్బుతో’తిపి. యే హి కేచి, ఆనన్ద, చేతియచారికం ఆహిణ్డన్తా పసన్నచిత్తా కాలఙ్కరిస్సన్తి, సబ్బే తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జిస్సన్తీ”తి.

ఆనన్దపుచ్ఛాకథా

౨౦౩. “కథం మయం, భన్తే, మాతుగామే పటిపజ్జామా”తి? “అదస్సనం, ఆనన్దా”తి. “దస్సనే, భగవా, సతి కథం పటిపజ్జితబ్బ”న్తి? “అనాలాపో, ఆనన్దా”తి . “ఆలపన్తేన పన, భన్తే, కథం పటిపజ్జితబ్బ”న్తి? “సతి, ఆనన్ద, ఉపట్ఠాపేతబ్బా”తి.

౨౦౪. “కథం మయం, భన్తే, తథాగతస్స సరీరే పటిపజ్జామా”తి? “అబ్యావటా తుమ్హే, ఆనన్ద, హోథ తథాగతస్స సరీరపూజాయ. ఇఙ్ఘ తుమ్హే, ఆనన్ద, సారత్థే ఘటథ అనుయుఞ్జథ [సదత్థే అనుయుఞ్జథ (సీ. స్యా.), సదత్థం అనుయుఞ్జథ (పీ.), సారత్థే అనుయుఞ్జథ (క.)], సారత్థే అప్పమత్తా ఆతాపినో పహితత్తా విహరథ. సన్తానన్ద, ఖత్తియపణ్డితాపి బ్రాహ్మణపణ్డితాపి గహపతిపణ్డితాపి తథాగతే అభిప్పసన్నా, తే తథాగతస్స సరీరపూజం కరిస్సన్తీ”తి.

౨౦౫. “కథం పన, భన్తే, తథాగతస్స సరీరే పటిపజ్జితబ్బ”న్తి? “యథా ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరే పటిపజ్జన్తి, ఏవం తథాగతస్స సరీరే పటిపజ్జితబ్బ”న్తి. “కథం పన, భన్తే, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరే పటిపజ్జన్తీ”తి? “రఞ్ఞో, ఆనన్ద, చక్కవత్తిస్స సరీరం అహతేన వత్థేన వేఠేన్తి, అహతేన వత్థేన వేఠేత్వా విహతేన కప్పాసేన వేఠేన్తి, విహతేన కప్పాసేన వేఠేత్వా అహతేన వత్థేన వేఠేన్తి. ఏతేనుపాయేన పఞ్చహి యుగసతేహి రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరం [సరీరే (స్యా. క.)] వేఠేత్వా ఆయసాయ తేలదోణియా పక్ఖిపిత్వా అఞ్ఞిస్సా ఆయసాయ దోణియా పటికుజ్జిత్వా సబ్బగన్ధానం చితకం కరిత్వా రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరం ఝాపేన్తి. చాతుమహాపథే [చాతుమ్మహాపథే (సీ. స్యా. కం. పీ.)] రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స థూపం కరోన్తి . ఏవం ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరే పటిపజ్జన్తి. యథా ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరే పటిపజ్జన్తి, ఏవం తథాగతస్స సరీరే పటిపజ్జితబ్బం. చాతుమహాపథే తథాగతస్స థూపో కాతబ్బో. తత్థ యే మాలం వా గన్ధం వా చుణ్ణకం [వణ్ణకం (సీ. పీ.)] వా ఆరోపేస్సన్తి వా అభివాదేస్సన్తి వా చిత్తం వా పసాదేస్సన్తి తేసం తం భవిస్సతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయ.

థూపారహపుగ్గలో

౨౦౬. “చత్తారోమే, ఆనన్ద, థూపారహా. కతమే చత్తారో? తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో థూపారహో, పచ్చేకసమ్బుద్ధో థూపారహో, తథాగతస్స సావకో థూపారహో, రాజా చక్కవత్తీ [చక్కవత్తి (స్యా. క.)] థూపారహోతి.

“కిఞ్చానన్ద , అత్థవసం పటిచ్చ తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో థూపారహో? ‘అయం తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స థూపో’తి, ఆనన్ద, బహుజనా చిత్తం పసాదేన్తి. తే తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. ఇదం ఖో, ఆనన్ద, అత్థవసం పటిచ్చ తథాగతో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో థూపారహో.

“కిఞ్చానన్ద, అత్థవసం పటిచ్చ పచ్చేకసమ్బుద్ధో థూపారహో? ‘అయం తస్స భగవతో పచ్చేకసమ్బుద్ధస్స థూపో’తి, ఆనన్ద, బహుజనా చిత్తం పసాదేన్తి. తే తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. ఇదం ఖో, ఆనన్ద, అత్థవసం పటిచ్చ పచ్చేకసమ్బుద్ధో థూపారహో.

“కిఞ్చానన్ద, అత్థవసం పటిచ్చ తథాగతస్స సావకో థూపారహో? ‘అయం తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స సావకస్స థూపో’తి ఆనన్ద, బహుజనా చిత్తం పసాదేన్తి. తే తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. ఇదం ఖో, ఆనన్ద, అత్థవసం పటిచ్చ తథాగతస్స సావకో థూపారహో.

“కిఞ్చానన్ద, అత్థవసం పటిచ్చ రాజా చక్కవత్తీ థూపారహో? ‘అయం తస్స ధమ్మికస్స ధమ్మరఞ్ఞో థూపో’తి, ఆనన్ద, బహుజనా చిత్తం పసాదేన్తి. తే తత్థ చిత్తం పసాదేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి. ఇదం ఖో, ఆనన్ద, అత్థవసం పటిచ్చ రాజా చక్కవత్తీ థూపారహో. ఇమే ఖో, ఆనన్ద చత్తారో థూపారహా”తి.

ఆనన్దఅచ్ఛరియధమ్మా

౨౦౭. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో విహారం పవిసిత్వా కపిసీసం ఆలమ్బిత్వా రోదమానో అట్ఠాసి – “అహఞ్చ వతమ్హి సేఖో సకరణీయో, సత్థు చ మే పరినిబ్బానం భవిస్సతి, యో మమ అనుకమ్పకో”తి. అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “కహం ను ఖో, భిక్ఖవే, ఆనన్దో”తి? “ఏసో, భన్తే, ఆయస్మా ఆనన్దో విహారం పవిసిత్వా కపిసీసం ఆలమ్బిత్వా రోదమానో ఠితో – ‘అహఞ్చ వతమ్హి సేఖో సకరణీయో, సత్థు చ మే పరినిబ్బానం భవిస్సతి, యో మమ అనుకమ్పకో’”తి. అథ ఖో భగవా అఞ్ఞతరం భిక్ఖుం ఆమన్తేసి – “ఏహి త్వం, భిక్ఖు, మమ వచనేన ఆనన్దం ఆమన్తేహి – ‘సత్థా తం, ఆవుసో ఆనన్ద, ఆమన్తేతీ’”తి. “ఏవం , భన్తే”తి ఖో సో భిక్ఖు భగవతో పటిస్సుత్వా యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “సత్థా తం, ఆవుసో ఆనన్ద, ఆమన్తేతీ”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో తస్స భిక్ఖునో పటిస్సుత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం భగవా ఏతదవోచ – “అలం, ఆనన్ద, మా సోచి మా పరిదేవి, నను ఏతం, ఆనన్ద, మయా పటికచ్చేవ అక్ఖాతం – ‘సబ్బేహేవ పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో అఞ్ఞథాభావో’; తం కుతేత్థ, ఆనన్ద, లబ్భా. యం తం జాతం భూతం సఙ్ఖతం పలోకధమ్మం, తం వత తథాగతస్సాపి సరీరం మా పలుజ్జీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. దీఘరత్తం ఖో తే, ఆనన్ద, తథాగతో పచ్చుపట్ఠితో మేత్తేన కాయకమ్మేన హితేన సుఖేన అద్వయేన అప్పమాణేన, మేత్తేన వచీకమ్మేన హితేన సుఖేన అద్వయేన అప్పమాణేన, మేత్తేన మనోకమ్మేన హితేన సుఖేన అద్వయేన అప్పమాణేన. కతపుఞ్ఞోసి త్వం, ఆనన్ద, పధానమనుయుఞ్జ, ఖిప్పం హోహిసి అనాసవో”తి.

౨౦౮. అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “యేపి తే, భిక్ఖవే, అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, తేసమ్పి భగవన్తానం ఏతప్పరమాయేవ ఉపట్ఠాకా అహేసుం, సేయ్యథాపి మయ్హం ఆనన్దో. యేపి తే, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, తేసమ్పి భగవన్తానం ఏతప్పరమాయేవ ఉపట్ఠాకా భవిస్సన్తి, సేయ్యథాపి మయ్హం ఆనన్దో. పణ్డితో, భిక్ఖవే, ఆనన్దో; మేధావీ, భిక్ఖవే, ఆనన్దో. జానాతి ‘అయం కాలో తథాగతం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం భిక్ఖూనం, అయం కాలో భిక్ఖునీనం, అయం కాలో ఉపాసకానం , అయం కాలో ఉపాసికానం, అయం కాలో రఞ్ఞో రాజమహామత్తానం తిత్థియానం తిత్థియసావకాన’న్తి.

౨౦౯. “చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా [అబ్భుతధమ్మా (స్యా. క.)] ఆనన్దే. కతమే చత్తారో? సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖుపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేన సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, భిక్ఖుపరిసా హోతి, అథ ఖో ఆనన్దో తుణ్హీ హోతి. సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖునీపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేన సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునీపరిసా హోతి, అథ ఖో ఆనన్దో తుణ్హీ హోతి. సచే, భిక్ఖవే, ఉపాసకపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేన సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, ఉపాసకపరిసా హోతి, అథ ఖో ఆనన్దో తుణ్హీ హోతి. సచే, భిక్ఖవే, ఉపాసికాపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేన సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే, ఆనన్దో, ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, ఉపాసికాపరిసా హోతి, అథ ఖో ఆనన్దో తుణ్హీ హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా ఆనన్దే.

“చత్తారోమే, భిక్ఖవే, అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా రఞ్ఞే చక్కవత్తిమ్హి. కతమే చత్తారో ? సచే, భిక్ఖవే, ఖత్తియపరిసా రాజానం చక్కవత్తిం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేన సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే రాజా చక్కవత్తీ భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, ఖత్తియపరిసా హోతి. అథ ఖో రాజా చక్కవత్తీ తుణ్హీ హోతి. సచే భిక్ఖవే, బ్రాహ్మణపరిసా…పే.… గహపతిపరిసా…పే.… సమణపరిసా రాజానం చక్కవత్తిం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేన సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే రాజా చక్కవత్తీ భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, సమణపరిసా హోతి, అథ ఖో రాజా చక్కవత్తీ తుణ్హీ హోతి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారోమే అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా ఆనన్దే. సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖుపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేన సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, భిక్ఖుపరిసా హోతి. అథ ఖో ఆనన్దో తుణ్హీ హోతి. సచే, భిక్ఖవే భిక్ఖునీపరిసా…పే.… ఉపాసకపరిసా…పే.… ఉపాసికాపరిసా ఆనన్దం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమతి, దస్సనేన సా అత్తమనా హోతి. తత్ర చే ఆనన్దో ధమ్మం భాసతి, భాసితేనపి సా అత్తమనా హోతి. అతిత్తావ, భిక్ఖవే, ఉపాసికాపరిసా హోతి. అథ ఖో ఆనన్దో తుణ్హీ హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారో అచ్ఛరియా అబ్భుతా ధమ్మా ఆనన్దే”తి.

మహాసుదస్సనసుత్తదేసనా

౨౧౦. ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “మా, భన్తే, భగవా ఇమస్మిం ఖుద్దకనగరకే ఉజ్జఙ్గలనగరకే సాఖానగరకే పరినిబ్బాయి. సన్తి, భన్తే, అఞ్ఞాని మహానగరాని, సేయ్యథిదం – చమ్పా రాజగహం సావత్థి సాకేతం కోసమ్బీ బారాణసీ; ఏత్థ భగవా పరినిబ్బాయతు. ఏత్థ బహూ ఖత్తియమహాసాలా, బ్రాహ్మణమహాసాలా గహపతిమహాసాలా తథాగతే అభిప్పసన్నా. తే తథాగతస్స సరీరపూజం కరిస్సన్తీ”తి “మాహేవం, ఆనన్ద, అవచ; మాహేవం, ఆనన్ద, అవచ – ‘ఖుద్దకనగరకం ఉజ్జఙ్గలనగరకం సాఖానగరక’న్తి.

“భూతపుబ్బం, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో నామ అహోసి చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో. రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స అయం కుసినారా కుసావతీ నామ రాజధానీ అహోసి, పురత్థిమేన చ పచ్ఛిమేన చ ద్వాదసయోజనాని ఆయామేన; ఉత్తరేన చ దక్ఖిణేన చ సత్తయోజనాని విత్థారేన. కుసావతీ, ఆనన్ద, రాజధానీ ఇద్ధా చేవ అహోసి ఫీతా చ బహుజనా చ ఆకిణ్ణమనుస్సా చ సుభిక్ఖా చ. సేయ్యథాపి,

ఆనన్ద, దేవానం ఆళకమన్దా నామ రాజధానీ ఇద్ధా చేవ హోతి ఫీతా చ బహుజనా చ ఆకిణ్ణయక్ఖా చ సుభిక్ఖా చ; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, కుసావతీ రాజధానీ ఇద్ధా చేవ అహోసి ఫీతా చ బహుజనా చ ఆకిణ్ణమనుస్సా చ సుభిక్ఖా చ. కుసావతీ, ఆనన్ద, రాజధానీ దసహి సద్దేహి అవివిత్తా అహోసి దివా చేవ రత్తిఞ్చ, సేయ్యథిదం – హత్థిసద్దేన అస్ససద్దేన రథసద్దేన భేరిసద్దేన ముదిఙ్గసద్దేన వీణాసద్దేన గీతసద్దేన సఙ్ఖసద్దేన సమ్మసద్దేన పాణితాళసద్దేన 'అస్నాథ పివథ ఖాదథా'తి దసమేన సద్దేన.

"గచ్ఛ త్వం, ఆనన్ద, కుసినారం పవిసిత్వా కోసినారకానం మల్లానం ఆరోచేహి – 'అజ్జ ఖో, వాసేట్ఠా, రత్తియా పచ్ఛిమే యామే తథాగతస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. అభిక్కమథ వాసేట్ఠా, అభిక్కమథ వాసేట్ఠా. మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ – అమ్హాకఞ్చ నో గామక్ఖేత్తే తథాగతస్స పరినిబ్బానం అహోసి, న మయం లభిమ్హా పచ్ఛిమే కాలే తథాగతం దస్సనాయా'"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పటిస్సుత్వా నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ అత్తదుతియో కుసినారం పావిసి.

మల్లానం వన్దనా

౨౧౧. తేన ఖో పన సమయేన కోసినారకా మల్లా సన్ధాగారే [సన్థాగారే (సీ. స్యా. పీ.)] సన్నిపతితా హోన్తి కేనచిదేవ కరణీయేన. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన కోసినారకానం మల్లానం సన్ధాగారం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా కోసినారకానం మల్లానం ఆరోచేసి – "అజ్జ ఖో, వాసేట్ఠా, రత్తియా పచ్ఛిమే యామే తథాగతస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. అభిక్కమథ వాసేట్ఠా అభిక్కమథ వాసేట్ఠా. మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ – 'అమ్హాకఞ్చ నో గామక్ఖేత్తే తథాగతస్స పరినిబ్బానం అహోసి, న మయం లభిమ్హా పచ్ఛిమే కాలే తథాగతం దస్సనాయా'"తి. ఇదమాయస్మతో ఆనన్దస్స వచనం సుత్వా మల్లా చ మల్లపుత్తా చ మల్లసుణిసా చ మల్లపజాపతియో చ అఘావినో దుమ్మనా చేతోదుక్ఖసమప్పితా అప్పేకచ్చే కేసే పకిరియ కన్దన్తి, బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తి, ఛిన్నపాతం పపతన్తి, ఆవట్టన్తి వివట్టన్తి – 'అతిఖిప్పం భగవా పరినిబ్బాయిస్సతి, అతిఖిప్పం సుగతో పరినిబ్బాయిస్సతి, అతిఖిప్పం చక్ఖుం లోకే అన్తరధాయిస్సతీ'తి. అథ ఖో మల్లా చ మల్లపుత్తా చ మల్లసుణిసా చ మల్లపజాపతియో చ అఘావినో దుమ్మనా చేతోదుక్ఖసమప్పితా యేన ఉపవత్తనం మల్లానం సాలవనం యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమింసు. అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఏతదహోసి – "సచే ఖో అహం కోసినారకే మల్లే ఏకమేకం భగవన్తం వన్దాపేస్సామి, అవన్దితో భగవా కోసినారకేహి మల్లేహి భవిస్సతి, అథాయం రత్తి విభాయిస్సతి. యంనూనాహం కోసినారకే మల్లే కులపరివత్తసో కులపరివత్తసో ఠపేత్వా భగవన్తం వన్దాపేయ్యం – 'ఇత్థన్నామో, భన్తే, మల్లో సపుత్తో సభరియో సపరిసో సామచ్చో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ'తి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో కోసినారకే మల్లే కులపరివత్తసో కులపరివత్తసో ఠపేత్వా భగవన్తం వన్దాపేసి – 'ఇత్థన్నామో, భన్తే, మల్లో సపుత్తో సభరియో సపరిసో సామచ్చో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ'"తి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఏతేన ఉపాయేన పఠమేనేవ యామేన కోసినారకే మల్లే భగవన్తం వన్దాపేసి.

సుభద్దపరిబ్బాజకవత్థు

౨౧౨. తేన ఖో పన సమయేన సుభద్దో నామ పరిబ్బాజకో కుసినారాయం పటివసతి. అస్సోసి ఖో సుభద్దో పరిబ్బాజకో – "అజ్జ కిర రత్తియా పచ్ఛిమే యామే సమణస్స గోతమస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతీ"తి. అథ ఖో సుభద్దస్స పరిబ్బాజకస్స ఏతదహోసి – "సుతం ఖో పన మేతం పరిబ్బాజకానం వుడ్ఢానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం –

‘కదాచి కరహచి తథాగతా లోకే ఉప్పజ్జన్తి అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా’తి. అజ్జేవ రత్తియా పచ్ఛిమే యామే సమణస్స గోతమస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. అత్థి చ మే అయం కఙ్ఖాధమ్మో ఉప్పన్నో, ఏవం పసన్నో అహం సమణే గోతమే, ‘పహోతి మే సమణో గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతుం, యథాహం ఇమం కఙ్ఖాధమ్మం పజహేయ్య’”న్తి. అథ ఖో సుభద్దో పరిబ్బాజకో యేన ఉపవత్తనం మల్లానం సాలవనం, యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “సుతం మేతం, భో ఆనన్ద, పరిబ్బాజకానం వుడ్ఢానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – ‘కదాచి కరహచి తథాగతా లోకే ఉప్పజ్జన్తి అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా’తి. అజ్జేవ రత్తియా పచ్ఛిమే యామే సమణస్స గోతమస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. అత్థి చ మే అయం కఙ్ఖాధమ్మో ఉప్పన్నో – ఏవం పసన్నో అహం సమణే గోతమే ‘పహోతి మే సమణో గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతుం, యథాహం ఇమం కఙ్ఖాధమ్మం పజహేయ్య’న్తి. సాధాహం, భో ఆనన్ద, లభేయ్యం సమణం గోతమం దస్సనాయా”తి. ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఆనన్దో సుభద్దం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – “అలం, ఆవుసో సుభద్ద, మా తథాగతం విహేఠేసి, కిలన్తో భగవా”తి. దుతియమ్పి ఖో సుభద్దో పరిబ్బాజకో…పే.… తతియమ్పి ఖో సుభద్దో పరిబ్బాజకో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – “సుతం మేతం, భో ఆనన్ద, పరిబ్బాజకానం వుడ్ఢానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – ‘కదాచి కరహచి తథాగతా లోకే ఉప్పజ్జన్తి అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా’తి. అజ్జేవ రత్తియా పచ్ఛిమే యామే సమణస్స గోతమస్స పరినిబ్బానం భవిస్సతి. అత్థి చ మే అయం కఙ్ఖాధమ్మో ఉప్పన్నో – ఏవం పసన్నో అహం సమణే గోతమే, ‘పహోతి మే సమణో గోతమో తథా ధమ్మం దేసేతుం, యథాహం ఇమం కఙ్ఖాధమ్మం పజహేయ్య’న్తి. సాధాహం, భో ఆనన్ద, లభేయ్యం సమణం గోతమం దస్సనాయా”తి. తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సుభద్దం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – “అలం, ఆవుసో సుభద్ద, మా తథాగతం విహేఠేసి, కిలన్తో భగవా”తి.

౨౧౩. అస్సోసి ఖో భగవా ఆయస్మతో ఆనన్దస్స సుభద్దేన పరిబ్బాజకేన సద్ధిం ఇమం కథాసల్లాపం. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “అలం, ఆనన్ద, మా సుభద్దం వారేసి, లభతం, ఆనన్ద, సుభద్దో తథాగతం దస్సనాయ. యం కిఞ్చి మం సుభద్దో పుచ్ఛిస్సతి, సబ్బం తం అఞ్ఞాపేక్ఖోవ పుచ్ఛిస్సతి, నో విహేసాపేక్ఖో. యం చస్సాహం పుట్ఠో బ్యాకరిస్సామి, తం ఖిప్పమేవ ఆజానిస్సతీ”తి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సుభద్దం పరిబ్బాజకం ఏతదవోచ – “గచ్ఛావుసో సుభద్ద, కరోతి తే భగవా ఓకాస”న్తి. అథ ఖో సుభద్దో పరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది, సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సుభద్దో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “యేమే, భో గోతమ, సమణబ్రాహ్మణా సఙ్ఘినో గణినో గణాచరియా ఞాతా యసస్సినో తిత్థకరా సాధుసమ్మతా బహుజనస్స, సేయ్యథిదం – పూరణో కస్సపో, మక్ఖలి గోసాలో, అజితో కేసకమ్బలో, పకుధో కచ్చాయనో, సఞ్చయో బేలట్ఠపుత్తో, నిగణ్ఠో నాటపుత్తో, సబ్బేతే సకాయ పటిఞ్ఞాయ అబ్భఞ్ఞింసు, సబ్బేవ న అబ్భఞ్ఞింసు , ఉదాహు ఏకచ్చే అబ్భఞ్ఞింసు, ఏకచ్చే న అబ్భఞ్ఞింసూ”తి? “అలం, సుభద్ద, తిట్ఠతేతం – ‘సబ్బేతే సకాయ పటిఞ్ఞాయ అబ్భఞ్ఞింసు, సబ్బేవ న అబ్భఞ్ఞింసు, ఉదాహు ఏకచ్చే అబ్భఞ్ఞింసు, ఏకచ్చే న అబ్భఞ్ఞింసూ’తి. ధమ్మం తే, సుభద్ద, దేసేస్సామి; తం సుణాహి సాధుకం మనసికరోహి, భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో సుభద్దో పరిబ్బాజకో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

౨౧౪. “యస్మిం ఖో, సుభద్ద, ధమ్మవినయే అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో న ఉపలబ్భతి, సమణోపి తత్థ న ఉపలబ్భతి. దుతియోపి తత్థ సమణో న ఉపలబ్భతి. తతియోపి తత్థ సమణో న ఉపలబ్భతి. చతుత్థోపి తత్థ సమణో న ఉపలబ్భతి. యస్మిఞ్చ ఖో, సుభద్ద, ధమ్మవినయే అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో ఉపలబ్భతి, సమణోపి తత్థ ఉపలబ్భతి, దుతియోపి తత్థ

సమణో ఉపలబ్భతి, తతియోపి తత్థ సమణో ఉపలబ్భతి, చతుత్థోపి తత్థ సమణో ఉపలబ్భతి. ఇమస్మిం ఖో, సుభద్ద, ధమ్మవినయే అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో ఉపలబ్భతి, ఇధేవ, సుభద్ద, సమణో, ఇధ దుతియో సమణో, ఇధ తతియో సమణో, ఇధ చతుత్థో సమణో, సుఞ్ఞా పరప్పవాదా సమణేభి అఞ్ఞేహి [అఞ్ఞే (పీ.)]. ఇమే చ [ఇధేవ (క.)], సుభద్ద, భిక్ఖూ సమ్మా విహరేయ్యుం, అసుఞ్ఞో లోకో అరహన్తేహి అస్సాతి.

"ఏకూనతింసో వయసా సుభద్ద,
యం పబ్బజిం కింకుసలానుఏసీ;
వస్సాని పఞ్ఞాస సమాధికాని,
యతో అహం పబ్బజితో సుభద్ద.

ఞాయస్స ధమ్మస్స పదేసవత్తీ,
ఇతో బహిద్ధా సమణోపి నత్థి.

"దుతియోపి సమణో నత్థి. తతియోపి సమణో నత్థి. చతుత్థోపి సమణో నత్థి. సుఞ్ఞా పరప్పవాదా సమణేభి అఞ్ఞేహి. ఇమే చ, సుభద్ద, భిక్ఖూ సమ్మా విహరేయ్యుం, అసుఞ్ఞో లోకో అరహన్తేహి అస్సా"తి.

౨౧౩. ఏవం వుత్తే సుభద్దో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అభిక్కన్తం, భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే. సేయ్యథాపి, భన్తే, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య, 'చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ'తి, ఏవమేవం భగవతా అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం, భన్తే, భగవన్తం సరణం గచ్ఛామి ధమ్మఞ్చ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. లభేయ్యాహం, భన్తే, భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, లభేయ్యం ఉపసమ్పద"న్తి. "యో ఖో, సుభద్ద, అఞ్ఞతిత్థియపుబ్బో ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఆకఙ్ఖతి పబ్బజ్జం, ఆకఙ్ఖతి ఉపసమ్పదం, సో చత్తారో మాసే పరివసతి. చతున్నం మాసానం అచ్చయేన ఆరద్ధచిత్తా భిక్ఖూ పబ్బాజేన్తి ఉపసమ్పాదేన్తి భిక్ఖుభావాయ. అపి చ మేత్థ పుగ్గలవేమత్తతా విదితా"తి. "సచే, భన్తే, అఞ్ఞతిత్థియపుబ్బా ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఆకఙ్ఖన్తా పబ్బజ్జం ఆకఙ్ఖన్తా ఉపసమ్పదం చత్తారో మాసే పరివసన్తి, చతున్నం మాసానం అచ్చయేన ఆరద్ధచిత్తా భిక్ఖూ పబ్బాజేన్తి ఉపసమ్పాదేన్తి భిక్ఖుభావాయ. అహం చత్తారి వస్సాని పరివసిస్సామి, చతున్నం వస్సానం అచ్చయేన ఆరద్ధచిత్తా భిక్ఖూ పబ్బాజేన్తు ఉపసమ్పాదేన్తు భిక్ఖుభావాయా"తి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "తేనహానన్ద, సుభద్దం పబ్బాజేహీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో సుభద్దో పరిబ్బాజకో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "లాభా వో, ఆవుసో ఆనన్ద; సులద్ధం వో, ఆవుసో ఆనన్ద, యే ఏత్థ సత్థు [సత్థారా (స్యా.)] సమ్ముఖా అన్తేవాసికాభిసేకేన అభిసిత్తా"తి. అలత్థ ఖో సుభద్దో పరిబ్బాజకో భగవతో సన్తికే పబ్బజ్జం, అలత్థ ఉపసమ్పదం. అచిరూపసమ్పన్నో ఖో పనాయస్మా సుభద్దో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – 'యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి' తదనుత్తరం బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. 'ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా'తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో ఖో పనాయస్మా సుభద్దో అరహతం అహోసి. సో భగవతో పచ్ఛిమో సక్ఖిసావకో అహోసీతి.

పఞ్చమో భాణవారో.

తథాగతపచ్ఛిమవాచా

౨౧౬. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "సియా ఖో పనానన్ద, తుమ్హాకం ఏవమస్స – 'అతీతసత్థుకం పావచనం, నత్థి నో సత్థా'తి. న ఖో పనేతం, ఆనన్ద, ఏవం దట్ఠబ్బం. యో వో, ఆనన్ద, మయా ధమ్మో చ వినయో చ దేసితో పఞ్ఞత్తో, సో వో మమచ్చయేన సత్థా. యథా ఖో పనానన్ద, ఏతరహి భిక్ఖూ అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆవుసోవాదేన సముదాచరన్తి, న ఖో మమచ్చయేన ఏవం సముదాచరితబ్బం. థేరతరేన, ఆనన్ద, భిక్ఖునా నవకతరో భిక్ఖు నామేన వా గోత్తేన వా ఆవుసోవాదేన వా సముదాచరితబ్బో. నవకతరేన భిక్ఖునా థేరతరో భిక్ఖు 'భన్తే'తి వా 'ఆయస్మా'తి వా సముదాచరితబ్బో. ఆకఙ్ఖమానో, ఆనన్ద, సఙ్ఘో మమచ్చయేన ఖుద్దానుఖుద్దకాని సిక్ఖాపదాని సమూహనతు. ఛన్నస్స, ఆనన్ద, భిక్ఖునో మమచ్చయేన బ్రహ్మదణ్డో దాతబ్బో"తి. "కతమో పన, భన్తే, బ్రహ్మదణ్డో"తి? "ఛన్నో, ఆనన్ద, భిక్ఖు యం ఇచ్ఛేయ్య, తం వదేయ్య. సో భిక్ఖూహి నేవ వత్తబ్బో, న ఓవదితబ్బో, న అనుసాసితబ్బో"తి.

౨౧౭. అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "సియా ఖో పన, భిక్ఖవే, ఏకభిక్ఖుస్సాపి కఙ్ఖా వా విమతి వా బుద్ధే వా ధమ్మే వా సఙ్ఘే వా మగ్గే వా పటిపదాయ వా, పుచ్ఛథ, భిక్ఖవే, మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ – 'సమ్ముఖీభూతో నో సత్థా అహోసి , న మయం సక్ఖిమ్హా భగవన్తం సమ్ముఖా పటిపుచ్ఛితు'" న్తి. ఏవం వుత్తే తే భిక్ఖూ తుణ్హీ అహేసుం. దుతియమ్పి ఖో భగవా...పే.... తతియమ్పి ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "సియా ఖో పన, భిక్ఖవే, ఏకభిక్ఖుస్సాపి కఙ్ఖా వా విమతి వా బుద్ధే వా ధమ్మే వా సఙ్ఘే వా మగ్గే వా పటిపదాయ వా, పుచ్ఛథ, భిక్ఖవే, మా పచ్ఛా విప్పటిసారినో అహువత్థ – 'సమ్ముఖీభూతో నో సత్థా అహోసి , న మయం సక్ఖిమ్హా భగవన్తం సమ్ముఖా పటిపుచ్ఛితు'" న్తి. తతియమ్పి ఖో తే భిక్ఖూ తుణ్హీ అహేసుం. అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "సియా ఖో పన, భిక్ఖవే, సత్థుగారవేనపి న పుచ్ఛేయ్యాథ. సహాయకోపి, భిక్ఖవే, సహాయకస్స ఆరోచేతూ"తి. ఏవం వుత్తే తే భిక్ఖూ తుణ్హీ అహేసుం. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే, ఏవం పసన్నో అహం, భన్తే, ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే, 'నత్థి ఏకభిక్ఖుస్సాపి కఙ్ఖా వా విమతి వా బుద్ధే వా ధమ్మే వా సఙ్ఘే వా మగ్గే వా పటిపదాయ వా'"తి. "పసాదా ఖో త్వం, ఆనన్ద, వదేసి, ఞాణమేవ హేత్థ, ఆనన్ద, తథాగతస్స. నత్థి ఇమస్మిం భిక్ఖుసఙ్ఘే ఏకభిక్ఖుస్సాపి కఙ్ఖా వా విమతి వా బుద్ధే వా ధమ్మే వా సఙ్ఘే వా మగ్గే వా పటిపదాయ వా. ఇమేసఞ్హి, ఆనన్ద, పఞ్చన్నం భిక్ఖుసతానం యో పచ్ఛిమకో భిక్ఖు, సో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో"తి.

౨౧౮. అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "హన్ద దాని, భిక్ఖవే, ఆమన్తయామి వో, వయధమ్మా సఙ్ఖారా అప్పమాదేన సమ్పాదేథా"తి. అయం తథాగతస్స పచ్ఛిమా వాచా.

పరినిబ్బుతకథా

౨౧౯. అథ ఖో భగవా పఠమం ఝానం సమాపజ్జి, పఠమజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా దుతియం ఝానం సమాపజ్జి, దుతియజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా తతియం ఝానం సమాపజ్జి, తతియజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా చతుత్థం ఝానం సమాపజ్జి. చతుత్థజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా ఆకాసానఞ్చాయతనం సమాపజ్జి, ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా

విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమాపజ్జి, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జి, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జి, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపజ్జి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం ఏతదవోచ – "పరినిబ్బుతో, భన్తే అనురుద్ధ , భగవా"తి. "నావుసో ఆనన్ద, భగవా పరినిబ్బుతో, సఞ్ఞావేదయితనిరోధం సమాపన్నో"తి.

అథ ఖో భగవా సఞ్ఞావేదయితనిరోధసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జి, నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనం సమాపజ్జి, ఆకిఞ్చఞ్ఞాయతనసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా విఞ్ఞాణఞ్చాయతనం సమాపజ్జి, విఞ్ఞాణఞ్చాయతనసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా ఆకాసానఞ్చాయతనం సమాపజ్జి, ఆకాసానఞ్చాయతనసమాపత్తియా వుట్ఠహిత్వా చతుత్థం ఝానం సమాపజ్జి, చతుత్థజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా తతియం ఝానం సమాపజ్జి, తతియజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా దుతియం ఝానం సమాపజ్జి, దుతియజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా పఠమం ఝానం సమాపజ్జి, పఠమజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా దుతియం ఝానం సమాపజ్జి, దుతియజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా తతియం ఝానం సమాపజ్జి, తతియజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా చతుత్థం ఝానం సమాపజ్జి, చతుత్థజ్ఝానా వుట్ఠహిత్వా సమనన్తరా భగవా పరినిబ్బాయి.

౨౨౦. పరినిబ్బుతే భగవతి సహ పరినిబ్బానా మహాభూమిచాలో అహోసి భింసనకో సలోమహంసో. దేవదున్దుభియో చ ఫలింసు. పరినిబ్బుతే భగవతి సహ పరినిబ్బానా బ్రహ్మా సహమ్పతి ఇమం గాథం అభాసి –

"సబ్బేవ నిక్ఖిపిస్సన్తి, భూతా లోకే సముస్సయం;
యత్థ ఏతాదిసో సత్థా, లోకే అప్పటిపుగ్గలో;
తథాగతో బలప్పత్తో, సమ్బుద్ధో పరినిబ్బుతో"తి.

౨౨౧. పరినిబ్బుతే భగవతి సహ పరినిబ్బానా సక్కో దేవానమిన్దో ఇమం గాథం అభాసి –

"అనిచ్చా వత సఙ్ఖారా, ఉప్పాదవయధమ్మినో;
ఉప్పజ్జిత్వా నిరుజ్ఝన్తి, తేసం వూపసమో సుఖో"తి.

౨౨౨. పరినిబ్బుతే భగవతి సహ పరినిబ్బానా ఆయస్మా అనురుద్ధో ఇమా గాథాయో అభాసి –

"నాహు అస్సాసపస్సాసో, ఠితచిత్తస్స తాదినో;
అనేజో సన్తిమారబ్భ, యం కాలమకరీ ముని.

"అసల్లీనేన చిత్తేన, వేదనం అజ్ఝవాసయి;
పజ్జోతస్సేవ నిబ్బానం, విమోక్ఖో చేతసో అహూ"తి.

౨౨౩. పరినిబ్బుతే భగవతి సహ పరినిబ్బానా ఆయస్మా ఆనన్దో ఇమం గాథం అభాసి –

“తదాసి యం భింసనకం, తదాసి లోమహంసనం;

సబ్బాకారవరూపేతే, సమ్బుద్ధే పరినిబ్బుతే”తి.

౨౨౪. పరినిబ్బుతే భగవతి యే తే తత్థ భిక్ఖూ అవీతరాగా అప్పేకచ్చే బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తి, ఛిన్నపాతం పపతన్తి, ఆవట్టన్తి వివట్టన్తి, “అతిఖిప్పం భగవా పరినిబ్బుతో , అతిఖిప్పం సుగతో పరినిబ్బుతో, అతిఖిప్పం చక్ఖుం లోకే అన్తరహితో”తి. యే పన తే భిక్ఖూ వీతరాగా, తే సతా సమ్పజానా అధివాసేన్తి – “అనిచ్చా సఙ్ఖారా, తం కుతేత్థ లబ్భా”తి.

౨౨౫. అథ ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “అలం, ఆవుసో, మా సోచిత్థ మా పరిదేవిత్థ. నను ఏతం, ఆవుసో, భగవతా పటికచ్చేవ అక్ఖాతం – ‘సబ్బేహేవ పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో అఞ్ఞథాభావో’. తం కుతేత్థ, ఆవుసో, లబ్భా. ‘యం తం జాతం భూతం సఙ్ఖతం పలోకధమ్మం, తం వత మా పలుజ్జీ’తి, నేతం ఠానం విజ్జతి . దేవతా, ఆవుసో, ఉజ్ఝాయన్తీ”తి. “కథంభూతా పన, భన్తే, ఆయస్మా అనురుద్ధో దేవతా మనసి కరోతీ”తి [భన్తే అనురుద్ధ దేవతా మనసి కరోన్తీతి (స్యా. క.)]?

“సన్తావుసో ఆనన్ద, దేవతా ఆకాసే పథవీసఞ్ఞినియో కేసే పకిరియ కన్దన్తి, బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తి, ఛిన్నపాతం పపతన్తి, ఆవట్టన్తి, వివట్టన్తి – ‘అతిఖిప్పం భగవా పరినిబ్బుతో, అతిఖిప్పం సుగతో పరినిబ్బుతో, అతిఖిప్పం చక్ఖుం లోకే అన్తరహితో’తి. సన్తావుసో ఆనన్ద, దేవతా పథవియా పథవీసఞ్ఞినియో కేసే పకిరియ కన్దన్తి, బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తి, ఛిన్నపాతం పపతన్తి, ఆవట్టన్తి, వివట్టన్తి – ‘అతిఖిప్పం భగవా పరినిబ్బుతో , అతిఖిప్పం సుగతో పరినిబ్బుతో, అతిఖిప్పం చక్ఖుం లోకే అన్తరహితో’తి. యా పన తా దేవతా వీతరాగా, తా సతా సమ్పజానా అధివాసేన్తి – ‘అనిచ్చా సఙ్ఖారా, తం కుతేత్థ లబ్భా’తి. అథ ఖో ఆయస్మా చ అనురుద్ధో ఆయస్మా చ ఆనన్దో తం రత్తావసేసం ధమ్మియా కథాయ వీతినామేసుం.

౨౨౬. అథ ఖో ఆయస్మా అనురుద్ధో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – “గచ్ఛావుసో ఆనన్ద, కుసినారం పవిసిత్వా కోసినారకానం మల్లానం ఆరోచేహి – ‘పరినిబ్బుతో, వాసేట్ఠా, భగవా, యస్సదాని కాలం మఞ్ఞథా’”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మతో అనురుద్ధస్స పటిస్సుత్వా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ అత్తదుతియో కుసినారం పావిసి. తేన ఖో పన సమయేన కోసినారకా మల్లా సన్ధాగారే సన్నిపతితా హోన్తి తేనేవ కరణీయేన. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన కోసినారకానం మల్లానం సన్ధాగారం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా కోసినారకానం మల్లానం ఆరోచేసి – ‘పరినిబ్బుతో, వాసేట్ఠా, భగవా, యస్సదాని కాలం మఞ్ఞథా’తి. ఇదమాయస్మతో ఆనన్దస్స వచనం సుత్వా మల్లా చ మల్లపుత్తా చ మల్లసుణిసా చ మల్లపజాపతియో చ అఘావినో దుమ్మనా చేతోదుక్ఖసమప్పితా అప్పేకచ్చే కేసే పకిరియ కన్దన్తి, బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తి, ఛిన్నపాతం పపతన్తి, ఆవట్టన్తి, వివట్టన్తి – “అతిఖిప్పం భగవా పరినిబ్బుతో, అతిఖిప్పం సుగతో పరినిబ్బుతో, అతిఖిప్పం చక్ఖుం లోకే అన్తరహితో”తి.

బుద్ధసరీరపూజా

౨౨౭. అథ ఖో కోసినారకా మల్లా పురిసే ఆణాపేసుం – “తేన హి, భణే, కుసినారాయం గన్ధమాలఞ్చ సబ్బఞ్చ తాళావచరం సన్నిపాతేథా”తి. అథ ఖో కోసినారకా మల్లా గన్ధమాలఞ్చ సబ్బఞ్చ తాళావచరం పఞ్చ చ దుస్సయుగసతాని ఆదాయ యేన ఉపవత్తనం మల్లానం సాలవనం, యేన భగవతో సరీరం తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో

సరీరం నచ్చేహి గీతేహి వాదితేహి మాలేహి గన్ధేహి సక్కరోన్తా గరుం కరోన్తా మానేన్తా పూజేన్తా చేలవితానాని కరోన్తా మణ్డలమాళే పటియాదేన్తా ఏకదివసం వీతినామేసుం.

అథ ఖో కోసినారకానం మల్లానం ఏతదహోసి – "అతివికాలో ఖో అజ్జ భగవతో సరీరం ఝాపేతుం, స్వే దాని మయం భగవతో సరీరం ఝాపేస్సామా"తి. అథ ఖో కోసినారకా మల్లా భగవతో సరీరం నచ్చేహి గీతేహి వాదితేహి మాలేహి గన్ధేహి సక్కరోన్తా గరుం కరోన్తా మానేన్తా పూజేన్తా చేలవితానాని కరోన్తా మణ్డలమాళే పటియాదేన్తా దుతియమ్పి దివసం వీతినామేసుం, తతియమ్పి దివసం వీతినామేసుం, చతుత్థమ్పి దివసం వీతినామేసుం, పఞ్చమమ్పి దివసం వీతినామేసుం, ఛట్ఠమ్పి దివసం వీతినామేసుం.

అథ ఖో సత్తమం దివసం కోసినారకానం మల్లానం ఏతదహోసి – "మయం భగవతో సరీరం నచ్చేహి గీతేహి వాదితేహి మాలేహి గన్ధేహి సక్కరోన్తా గరుం కరోన్తా మానేన్తా పూజేన్తా దక్ఖిణేన దక్ఖిణం నగరస్స హరిత్వా బాహిరేన బాహిరం దక్ఖిణతో నగరస్స భగవతో సరీరం ఝాపేస్సామా"తి.

౨౨౮. తేన ఖో పన సమయేన అట్ఠ మల్లపామోక్ఖా సీసంన్హాతా అహతాని వత్థాని నివత్థా "మయం భగవతో సరీరం ఉచ్చారేస్సామా"తి న సక్కోన్తి ఉచ్చారేతుం. అథ ఖో కోసినారకా మల్లా ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం ఏతదవోచుం – "కో ను ఖో, భన్తే అనురుద్ధ, హేతు కో పచ్చయో, యేనిమే అట్ఠ మల్లపామోక్ఖా సీసంన్హాతా అహతాని వత్థాని నివత్థా 'మయం భగవతో సరీరం ఉచ్చారేస్సామా'తి న సక్కోన్తి ఉచ్చారేతు"న్తి? "అఞ్ఞథా ఖో, వాసేట్ఠా, తుమ్హాకం అధిప్పాయో, అఞ్ఞథా దేవతానం అధిప్పాయో"తి. "కథం పన, భన్తే, దేవతానం అధిప్పాయో"తి? "తుమ్హాకం ఖో, వాసేట్ఠా, అధిప్పాయో – 'మయం భగవతో సరీరం నచ్చేహి గీతేహి వాదితేహి మాలేహి గన్ధేహి సక్కరోన్తా గరుం కరోన్తా మానేన్తా పూజేన్తా దక్ఖిణేన దక్ఖిణం నగరస్స హరిత్వా బాహిరేన బాహిరం దక్ఖిణతో నగరస్స భగవతో సరీరం ఝాపేస్సామా'తి; దేవతానం ఖో, వాసేట్ఠా, అధిప్పాయో – 'మయం భగవతో సరీరం దిబ్బేహి నచ్చేహి గీతేహి వాదితేహి గన్ధేహి సక్కరోన్తా గరుం కరోన్తా మానేన్తా పూజేన్తా ఉత్తరేన ఉత్తరం నగరస్స హరిత్వా ఉత్తరేన ద్వారేన నగరం పవేసేత్వా మజ్ఝేన మజ్ఝం నగరస్స హరిత్వా పురత్థిమేన ద్వారేన నిక్ఖమిత్వా పురత్థిమతో నగరస్స మకుటబన్ధనం నామ మల్లానం చేతియం ఏత్థ భగవతో సరీరం ఝాపేస్సామా'తి. "యథా, భన్తే, దేవతానం అధిప్పాయో, తథా హోతూ"తి.

౨౨౯. తేన ఖో పన సమయేన కుసినారా యావ సన్ధిసమలసంకటీరా జణ్ణుమత్తేన ఓధినా మన్దారవపుప్ఫేహి సన్థతా [సణ్ఠితా (స్యా.)] హోతి. అథ ఖో దేవతా చ కోసినారకా చ మల్లా భగవతో సరీరం దిబ్బేహి చ మానుసకేహి చ నచ్చేహి గీతేహి వాదితేహి మాలేహి గన్ధేహి సక్కరోన్తా గరుం కరోన్తా మానేన్తా పూజేన్తా ఉత్తరేన ఉత్తరం నగరస్స హరిత్వా ఉత్తరేన ద్వారేన నగరం పవేసేత్వా మజ్ఝేన మజ్ఝం నగరస్స హరిత్వా పురత్థిమేన ద్వారేన నిక్ఖమిత్వా పురత్థిమతో నగరస్స మకుటబన్ధనం నామ మల్లానం చేతియం ఏత్థ చ భగవతో సరీరం నిక్ఖిపింసు.

౨౩౦. అథ ఖో కోసినారకా మల్లా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచుం – "కథం మయం, భన్తే ఆనన్ద, తథాగతస్స సరీరే పటిపజ్జామా"తి? "యథా ఖో, వాసేట్ఠా, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరే పటిపజ్జన్తి, ఏవం తథాగతస్స సరీరే పటిపజ్జితబ్బ"న్తి. "కథం పన, భన్తే ఆనన్ద, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరే పటిపజ్జన్తీ"తి? "రఞ్ఞో, వాసేట్ఠా, చక్కవత్తిస్స సరీరం అహతేన వత్థేన వేఠేన్తి, అహతేన వత్థేన వేఠేత్వా విహతేన కప్పాసేన వేఠేన్తి, విహతేన కప్పాసేన వేఠేత్వా అహతేన వత్థేన వేఠేన్తి. ఏతేన ఉపాయేన

పఞ్చహి యుగసతేహి రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరం వేఠేత్వా ఆయసాయ తేలదోణియా పక్ఖిపిత్వా అఞ్ఞిస్సా ఆయసాయ దోణియా పటికుజ్జిత్వా సబ్బగన్ధానం చితకం కరిత్వా రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరం ఝాపేన్తి. చాతుమహాపథే రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స థూపం కరోన్తి . ఏవం ఖో, వాసేట్ఠా, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరే పటిపజ్జన్తి. యథా ఖో, వాసేట్ఠా, రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స సరీరే పటిపజ్జన్తి, ఏవం తథాగతస్స సరీరే పటిపజ్జితబ్బం. చాతుమహాపథే తథాగతస్స థూపో కాతబ్బో. తత్థ యే మాలం వా గన్ధం వా చుణ్ణకం వా ఆరోపేస్సన్తి వా అభివాదేస్సన్తి వా చిత్తం వా పసాదేస్సన్తి, తేసం తం భవిస్సతి దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా"తి. అథ ఖో కోసినారకా మల్లా పురిసే ఆణాపేసుం – "తేన హి, భణే, మల్లానం విహతం కప్పాసం సన్నిపాతేథా"తి.

అథ ఖో కోసినారకా మల్లా భగవతో సరీరం అహతేన వత్థేన వేఠేత్వా విహతేన కప్పాసేన వేఠేసుం, విహతేన కప్పాసేన వేఠేత్వా అహతేన వత్థేన వేఠేసుం. ఏతేన ఉపాయేన పఞ్చహి యుగసతేహి భగవతో సరీరం వేఠేత్వా ఆయసాయ తేలదోణియా పక్ఖిపిత్వా అఞ్ఞిస్సా ఆయసాయ దోణియా పటికుజ్జిత్వా సబ్బగన్ధానం చితకం కరిత్వా భగవతో సరీరం చితకం ఆరోపేసుం.

మహాకస్సపత్థేరవత్థు

231. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా మహాకస్సపో పావాయ కుసినారం అద్ధానమగ్గప్పటిప్పన్నో హోతి మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో మగ్గా ఓక్కమ్మ అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది. తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో ఆజీవకో కుసినారాయ మన్దారవపుప్ఫం గహేత్వా పావం అద్ధానమగ్గప్పటిప్పన్నో హోతి. అద్దసా ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో తం ఆజీవకం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం, దిస్వా తం ఆజీవకం ఏతదవోచ – "అపావుసో, అమ్హాకం సత్థారం జానాసీ"తి? "ఆమావుసో, జానామి, అజ్జ సత్తాహపరినిబ్బుతో సమణో గోతమో. తతో మే ఇదం మన్దారవపుప్ఫం గహిత"న్తి. తత్థ యే తే భిక్ఖూ అవీతరాగా అప్పేకచ్చే బాహా పగ్గయ్హ కన్దన్తి, ఛిన్నపాతం పపతన్తి, ఆవట్టన్తి, వివట్టన్తి – "అతిఖిప్పం భగవా పరినిబ్బుతో, అతిఖిప్పం సుగతో పరినిబ్బుతో, అతిఖిప్పం చక్ఖుం లోకే అన్తరహితో"తి. యే పన తే భిక్ఖూ వీతరాగా, తే సతా సమ్పజానా అధివాసేన్తి – "అనిచ్చా సఙ్ఖారా, తం కుతేత్థ లబ్భా"తి.

232. తేన ఖో పన సమయేన సుభద్దో నామ వుద్ధపబ్బజితో తస్సం పరిసాయం నిసిన్నో హోతి. అథ ఖో సుభద్దో వుద్ధపబ్బజితో తే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "అలం, ఆవుసో, మా సోచిత్థ, మా పరిదేవిత్థ, సుముత్తా మయం తేన మహాసమణేన. ఉపద్దుతా చ హోమ – 'ఇదం వో కప్పతి, ఇదం వో న కప్పతీ'తి. ఇదాని పన మయం యం ఇచ్ఛిస్సామ, తం కరిస్సామ, యం న ఇచ్ఛిస్సామ, న తం కరిస్సామా"తి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "అలం, ఆవుసో, మా సోచిత్థ, మా పరిదేవిత్థ. నను ఏతం , ఆవుసో, భగవతా పటికచ్చేవ అక్ఖాతం – 'సబ్బేహేవ పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో అఞ్ఞథాభావో'. తం కుతేత్థ, ఆవుసో, లబ్భా. 'యం తం జాతం భూతం సఙ్ఖతం పలోకధమ్మం, తం తథాగతస్సాపి సరీరం మా పలుజ్జీ'తి, నేతం ఠానం విజ్జతీ"తి.

233. తేన ఖో పన సమయేన చత్తారో మల్లపామోక్ఖా సీసంన్హాతా అహతాని వత్థాని నివత్థా – "మయం భగవతో చితకం ఆళిమ్పేస్సామా"తి న సక్కోన్తి ఆళిమ్పేతుం. అథ ఖో కోసినారకా మల్లా ఆయస్మన్తం అనురుద్ధం ఏతదవోచుం – "కో ను ఖో, భన్తే అనురుద్ధ, హేతు కో పచ్చయో, యేనిమే చత్తారో మల్లపామోక్ఖా సీసంన్హాతా అహతాని వత్థాని నివత్థా – 'మయం

భగవతో చితకం ఆళిమ్పేస్సామా’తి న సక్కోన్తి ఆళిమ్పేతు”న్తి? “అఞ్ఞథా ఖో, వాసేట్ఠా, దేవతానం అధిప్పాయో”తి. “కథం పన, భన్తే, దేవతానం అధిప్పాయో”తి? “దేవతానం ఖో, వాసేట్ఠా, అధిప్పాయో – ‘అయం ఆయస్మా మహాకస్సపో పావాయ కుసినారం అద్ధానమగ్గప్పటిప్పన్నో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి. న తావ భగవతో చితకో పజ్జలిస్సతి, యావాయస్మా మహాకస్సపో భగవతో పాదే సిరసా న వన్దిస్సతీ’”తి. “యథా, భన్తే, దేవతానం అధిప్పాయో, తథా హోతూ”తి.

౨౩౮. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకస్సపో యేన కుసినారా మకుటబన్ధనం నామ మల్లానం చేతియం, యేన భగవతో చితకో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం చీవరం కత్వా అఞ్జలిం పణామేత్వా తిక్ఖత్తుం చితకం పదక్ఖిణం కత్వా భగవతో పాదే సిరసా వన్ది. తానిపి ఖో పఞ్చభిక్ఖుసతాని ఏకంసం చీవరం కత్వా అఞ్జలిం పణామేత్వా తిక్ఖత్తుం చితకం పదక్ఖిణం కత్వా భగవతో పాదే సిరసా వన్దింసు. వన్దితే చ పనాయస్మతా మహాకస్సపేన తేహి చ పఞ్చహి భిక్ఖుసతేహి సయమేవ భగవతో చితకో పజ్జలి.

౨౩౯. ఝాయమానస్స ఖో పన భగవతో సరీరస్స యం అహోసి ఛవీతి వా చమ్మన్తి వా మంసన్తి వా న్హారూతి వా లసికాతి వా, తస్స నేవ ఛారికా పఞ్ఞాయిత్థ, న మసి; సరీరానేవ అవసిస్సింసు. సేయ్యథాపి నామ సప్పిస్స వా తేలస్స వా ఝాయమానస్స నేవ ఛారికా పఞ్ఞాయతి, న మసి; ఏవమేవ భగవతో సరీరస్స ఝాయమానస్స యం అహోసి ఛవీతి వా చమ్మన్తి వా మంసన్తి వా న్హారూతి వా లసికాతి వా, తస్స నేవ ఛారికా పఞ్ఞాయిత్థ, న మసి; సరీరానేవ అవసిస్సింసు. తేసఞ్చ పఞ్చన్నం దుస్సయుగసతానం ద్వేవ దుస్సాని న డయ్హింసు యఞ్చ సబ్బఅబ్భన్తరిమం యఞ్చ బాహిరం. దడ్ఢే చ ఖో పన భగవతో సరీరే అన్తలిక్ఖా ఉదకధారా పాతుభవిత్వా భగవతో చితకం నిబ్బాపేసి. ఉదకసాలతోపి [ఉదకం సాలతోపి (సీ. స్యా. కం.)] అబ్భున్నమిత్వా భగవతో చితకం నిబ్బాపేసి. కోసినారకాపి మల్లా సబ్బగన్ధోదకేన భగవతో చితకం నిబ్బాపేసుం. అథ ఖో కోసినారకా మల్లా భగవతో సరీరాని సత్తాహం సన్ధాగారే సత్తిపఞ్జరం కరిత్వా ధనుపాకారం పరిక్ఖిపాపేత్వా [పరిక్ఖిపిత్వా (స్యా.)] నచ్చేహి గీతేహి వాదితేహి మాలేహి గన్ధేహి సక్కరింసు గరుం కరింసు మానేసుం పూజేసుం.

సరీరధాతువిభాజనం

౨౩౬. అస్సోసి ఖో రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో – “భగవా కిర కుసినారాయం పరినిబ్బుతో”తి. అథ ఖో రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో కోసినారకానం మల్లానం దూతం పాహేసి – “భగవాపి ఖత్తియో అహమ్పి ఖత్తియో, అహమ్పి అరహామి భగవతో సరీరానం భాగం, అహమ్పి భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ కరిస్సామీ”తి.

అస్సోసుం ఖో వేసాలికా లిచ్ఛవీ – “భగవా కిర కుసినారాయం పరినిబ్బుతో”తి. అథ ఖో వేసాలికా లిచ్ఛవీ కోసినారకానం మల్లానం దూతం పాహేసుం – “భగవాపి ఖత్తియో మయమ్పి ఖత్తియా, మయమ్పి అరహామ భగవతో సరీరానం భాగం, మయమ్పి భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ కరిస్సామా”తి.

అస్సోసుం ఖో కపిలవత్థువాసీ సక్యా – “భగవా కిర కుసినారాయం పరినిబ్బుతో”తి. అథ ఖో కపిలవత్థువాసీ సక్యా కోసినారకానం మల్లానం దూతం పాహేసుం – “భగవా అమ్హాకం ఞాతిసేట్ఠో , మయమ్పి అరహామ భగవతో సరీరానం భాగం,

మయమ్పి భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ కరిస్సామా”తి.

అస్సోసుం ఖో అల్లకప్పకా బులయో [థూలయో (స్యా.)] – “భగవా కిర కుసినారాయం పరినిబ్బుతో”తి. అథ ఖో అల్లకప్పకా బులయో కోసినారకానం మల్లానం దూతం పాహేసుం – “భగవాపి ఖత్తియో మయమ్పి ఖత్తియా, మయమ్పి అరహామ భగవతో సరీరానం భాగం, మయమ్పి భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ కరిస్సామా”తి .

అస్సోసుం ఖో రామగామకా కోళియా – “భగవా కిర కుసినారాయం పరినిబ్బుతో”తి. అథ ఖో రామగామకా కోళియా కోసినారకానం మల్లానం దూతం పాహేసుం – “భగవాపి ఖత్తియో మయమ్పి ఖత్తియా, మయమ్పి అరహామ భగవతో సరీరానం భాగం, మయమ్పి భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ కరిస్సామా”తి.

అస్సోసి ఖో వేట్ఠదీపకో బ్రాహ్మణో – “భగవా కిర కుసినారాయం పరినిబ్బుతో”తి. అథ ఖో వేట్ఠదీపకో బ్రాహ్మణో కోసినారకానం మల్లానం దూతం పాహేసి – “భగవాపి ఖత్తియో అహం పిస్మి బ్రాహ్మణో, అహమ్పి అరహామి భగవతో సరీరానం భాగం, అహమ్పి భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ కరిస్సామీ”తి.

అస్సోసుం ఖో పావేయ్యకా మల్లా – “భగవా కిర కుసినారాయం పరినిబ్బుతో”తి. అథ ఖో పావేయ్యకా మల్లా కోసినారకానం మల్లానం దూతం పాహేసుం – “భగవాపి ఖత్తియో మయమ్పి ఖత్తియా, మయమ్పి అరహామ భగవతో సరీరానం భాగం, మయమ్పి భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ కరిస్సామా”తి.

ఏవం వుత్తే కోసినారకా మల్లా తే సఙ్ఘే గణే ఏతదవోచుం – “భగవా అమ్హాకం గామక్ఖేత్తే పరినిబ్బుతో, న మయం దస్సామ భగవతో సరీరానం భాగ”న్తి.

౨౩౭. ఏవం వుత్తే దోణో బ్రాహ్మణో తే సఙ్ఘే గణే ఏతదవోచ –

“సుణన్తు భోన్తో మమ ఏకవాచం,
అమ్హాక [ఛన్దానురక్ఖణత్థం నిగ్గహీతలోపో]; బుద్ధో అహు ఖన్తివాదో;
న హి సాధు యం ఉత్తమపుగ్గలస్స,
సరీరభాగే సియా సమ్పహారో.

సబ్బేవ భోన్తో సహితా సమగ్గా,
సమ్మోదమానా కరోమట్ఠభాగే;
విత్థారికా హోన్తు దిసాసు థూపా,
బహూ జనా చక్ఖుమతో పసన్నా”తి.

౨౩౮. “తేన హి, బ్రాహ్మణ, త్వఞ్ఞేవ భగవతో సరీరాని అట్ఠధా సమం సవిభత్తం విభజాహీ”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో దోణో బ్రాహ్మణో తేసం సఙ్ఘానం గణానం పటిస్సుత్వా భగవతో సరీరాని అట్ఠధా సమం సువిభత్తం విభజిత్వా తే సఙ్ఘే గణే ఏతదవోచ – “ఇమం మే భోన్తో తుమ్బం దదన్తు అహమ్పి తుమ్బస్స థూపఞ్చ మహఞ్చ కరిస్సామీ”తి. అదంసు ఖో తే దోణస్స బ్రాహ్మణస్స తుమ్బం.

అస్సోసుం ఖో పిప్పలివనియా [పిప్ఫలివనియా (స్యా.)] మోరియా – “భగవా కిర కుసినారాయం పరినిబ్బుతో”తి. అథ ఖో పిప్పలివనియా మోరియా కోసినారకానం మల్లానం దూతం పాహేసుం – “భగవాపి ఖత్తియో మయమ్పి ఖత్తియా, మయమ్పి అరహామ భగవతో సరీరానం భాగం, మయమ్పి భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ కరిస్సామా”తి. “నత్థి భగవతో సరీరానం భాగో, విభత్తాని భగవతో సరీరాని. ఇతో అఙ్గారం హరథా”తి. తే తతో అఙ్గారం హరింసు [ఆహరింసు (స్యా. క.)].

ధాతుథూపపూజా

౨౩౯. అథ ఖో రాజా మాగధో అజాతసత్తు వేదేహిపుత్తో రాజగహే భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ అకాసి. వేసాలికాపి లిచ్ఛవీ వేసాలియం భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ అకంసు. కపిలవత్థువాసీపి సక్యా కపిలవత్థుస్మిం భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ అకంసు. అల్లకప్పకాపి బులయో అల్లకప్పే భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ అకంసు. రామగామకాపి కోళియా రామగామే భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ అకంసు. వేట్ఠదీపకోపి బ్రాహ్మణో వేట్ఠదీపే భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ అకాసి. పావేయ్యకాపి మల్లా పావాయం భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ అకంసు. కోసినారకాపి మల్లా కుసినారాయం భగవతో సరీరానం థూపఞ్చ మహఞ్చ అకంసు. దోణోపి బ్రాహ్మణో తుమ్బస్స థూపఞ్చ మహఞ్చ అకాసి. పిప్పలివనియాపి మోరియా పిప్పలివనే అఙ్గారానం థూపఞ్చ మహఞ్చ అకంసు. ఇతి అట్ఠ సరీరథూపా నవమో తుమ్బథూపో దసమో అఙ్గారథూపో. ఏవమేతం భూతపుబ్బన్తి.

౨౪౦. అట్ఠదోణం చక్ఖుమతో సరీరం, సత్తదోణం జమ్బుదీపే మహేన్తి.

ఏకఞ్చ దోణం పురిసవరుత్తమస్స, రామగామే నాగరాజా మహేతి.

ఏకాహి దాఠా తిదివేహి పూజితా, ఏకా పన గన్ధారపురే మహీయతి;
కాలిఙ్గరఞ్ఞో విజితే పునేకం, ఏకం పన నాగరాజా మహేతి.

తస్సేవ తేజేన అయం వసున్ధరా,
ఆయాగసేట్ఠేహి మహీ అలఙ్కతా;
ఏవం ఇమం చక్ఖుమతో సరీరం,
సుసక్కతం సక్కతసక్కతేహి.

దేవిన్దనాగిన్దనరిన్దపూజితో ,
మనుస్సిన్దసేట్ఠేహి తథేవ పూజితో;
తం వన్దథ [తం తం వన్దథ (స్యా.)] పఞ్జలికా లభిత్వా,
బుద్ధో హవే కప్పసతేహి దుల్లభోతి.

చత్తాలీస సమా దన్తా, కేసా లోమా చ సబ్బసో;
దేవా హరింసు ఏకేకం, చక్కవాళపరమ్పరాతి.

మహాపరినిబ్బానసుత్తం నిట్ఠితం తతియం.

४. మహాసుదస్సనసుత్తం

२४१. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కుసినారాయం విహరతి ఉపవత్తనే మల్లానం సాలవనే అన్తరేన యమకసాలానం పరినిబ్బానసమయే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "మా, భన్తే, భగవా ఇమస్మిం ఖుద్దకనగరకే ఉజ్జఙ్గలనగరకే సాఖానగరకే పరినిబ్బాయి. సన్తి, భన్తే, అఞ్ఞాని మహానగరాని. సేయ్యథిదం – చమ్పా, రాజగహం, సావత్థి, సాకేతం, కోసమ్బీ, బారాణసీ; ఏత్థ భగవా పరినిబ్బాయతు. ఏత్థ బహూ ఖత్తియమహాసాలా బ్రాహ్మణమహాసాలా గహపతిమహాసాలా తథాగతే అభిప్పసన్నా, తే తథాగతస్స సరీరపూజం కరిస్సన్తీ"తి.

२४२. "మా హేవం, ఆనన్ద, అవచ; మా హేవం, ఆనన్ద, అవచ – ఖుద్దకనగరకం ఉజ్జఙ్గలనగరకం సాఖానగరక"న్తి.

కుసావతీరాజధానీ

"భూతపుబ్బం, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో నామ అహోసి ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో [ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో (క.), చక్కవత్తీధమ్మికో ధమ్మరాజా (మహాపరినిబ్బానసుత్త)] చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియప్పత్తో . రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స అయం కుసినారా కుసావతీ నామ రాజధానీ అహోసి. పురత్థిమేన చ పచ్ఛిమేన చ ద్వాదసయోజనాని ఆయామేన, ఉత్తరేన చ దక్ఖిణేన చ సత్తయోజనాని విత్థారేన. కుసావతీ, ఆనన్ద, రాజధానీ ఇద్ధా చేవ అహోసి ఫీతా చ బహుజనా చ ఆకిణ్ణమనుస్సా చ సుభిక్ఖా చ. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద , దేవానం ఆళకమన్దా నామ రాజధానీ ఇద్ధా చేవ హోతి ఫీతా చ [ఇద్ధా చేవ అహోసి ఫీతా చ (స్యా.)] బహుజనా చ ఆకిణ్ణయక్ఖా చ సుభిక్ఖా చ; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, కుసావతీ రాజధానీ ఇద్ధా చేవ అహోసి ఫీతా చ బహుజనా చ ఆకిణ్ణమనుస్సా చ సుభిక్ఖా చ. కుసావతీ, ఆనన్ద , రాజధానీ దసహి సద్దేహి అవివిత్తా అహోసి దివా చేవ రత్తిఞ్చ, సేయ్యథిదం – హత్థిసద్దేన అస్ససద్దేన రథసద్దేన భేరిసద్దేన ముదిఙ్గసద్దేన వీణాసద్దేన గీతసద్దేన సఙ్ఖసద్దేన సమ్మసద్దేన పాణితాళసద్దేన 'అస్నాథ పివథ ఖాదథా'తి దసమేన సద్దేన.

"కుసావతీ, ఆనన్ద, రాజధానీ సత్తహి పాకారేహి పరిక్ఖిత్తా అహోసి. ఏకో పాకారో సోవణ్ణమయో, ఏకో రూపియమయో, ఏకో వేళురియమయో, ఏకో ఫలికమయో, ఏకో లోహితఙ్కమయో [లోహితఙ్గమయో (క.), లోహితకమయో (బ్యాకరణేసు)], ఏకో మసారగల్లమయో, ఏకో సబ్బరతనమయో. కుసావతియా, ఆనన్ద, రాజధానియా చతున్నం వణ్ణానం ద్వారాని అహేసుం. ఏకం ద్వారం సోవణ్ణమయం, ఏకం రూపియమయం, ఏకం వేళురియమయం, ఏకం ఫలికమయం . ఏకేకస్మిం ద్వారే సత్త సత్త ఏసికా నిఖాతా అహేసుం తిపోరిసఙ్గా తిపోరిసనిఖాతా ద్వాదసపోరిసా ఉబ్బేధేన. ఏకా ఏసికా సోవణ్ణమయా, ఏకా రూపియమయా, ఏకా వేళురియమయా, ఏకా ఫలికమయా, ఏకా లోహితఙ్కమయా, ఏకా మసారగల్లమయా, ఏకా సబ్బరతనమయా. కుసావతీ, ఆనన్ద, రాజధానీ సత్తహి తాలపన్తీహి పరిక్ఖిత్తా అహోసి. ఏకా తాలపన్తి సోవణ్ణమయా, ఏకా రూపియమయా, ఏకా వేళురియమయా, ఏకా ఫలికమయా, ఏకా లోహితఙ్కమయా, ఏకా మసారగల్లమయా, ఏకా సబ్బరతనమయా. సోవణ్ణమయస్స తాలస్స సోవణ్ణమయో ఖన్ధో అహోసి, రూపియమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. రూపియమయస్స తాలస్స రూపియమయో ఖన్ధో అహోసి, సోవణ్ణమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. వేళురియమయస్స తాలస్స వేళురియమయో ఖన్ధో అహోసి, ఫలికమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. ఫలికమయస్స తాలస్స

ఫలికమయో ఖన్ధో అహోసి, వేళురియమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. లోహితఙ్కమయస్స తాలస్స లోహితఙ్కమయో ఖన్ధో అహోసి, మసారగల్లమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. మసారగల్లమయస్స తాలస్స మసారగల్లమయో ఖన్ధో అహోసి, లోహితఙ్కమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. సబ్బరతనమయస్స తాలస్స సబ్బరతనమయో ఖన్ధో అహోసి, సబ్బరతనమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. తాసం ఖో పనానన్ద, తాలపన్తీనం వాతేరితానం సద్దో అహోసి వగ్గు చ రజనీయో చ ఖమనీయో [కమనీయో (సీ. స్యా. పీ.)] చ మదనీయో చ. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, పఞ్చఙ్గికస్స తూరియస్స సువినీతస్స సుప్పటితాళితస్స సుకుసలేహి సమన్నాహతస్స సద్దో హోతి వగ్గు చ రజనీయో చ ఖమనీయో చ మదనీయో చ , ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, తాసం తాలపన్తీనం వాతేరితానం సద్దో అహోసి వగ్గు చ రజనీయో చ ఖమనీయో చ మదనీయో చ. యే ఖో పనానన్ద, తేన సమయేన కుసావతియా రాజధానియా ధుత్తా అహేసుం సోణ్డా పిపాసా, తే తాసం తాలపన్తీనం వాతేరితానం సద్దేన పరిచారేసుం.

చక్కరతనం

౨౪౩. ‘‘రాజా , ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో సత్తహి రతనేహి సమన్నాగతో అహోసి చతూహి చ ఇద్ధీహి. కతమేహి సత్తహి? ఇధానన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స తదహుపోసథే పన్నరసే సీసంన్హాతస్స ఉపోసథికస్స ఉపరిపాసాదవరగతస్స దిబ్బం చక్కరతనం పాతురహోసి సహస్సారం సనేమికం సనాభికం సబ్బాకారపరిపూరం. దిస్వా రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – ‘సుతం ఖో పనేతం – ‘‘యస్స రఞ్ఞో ఖత్తియస్స ముద్ధావసిత్తస్స తదహుపోసథే పన్నరసే సీసంన్హాతస్స ఉపోసథికస్స ఉపరిపాసాదవరగతస్స దిబ్బం చక్కరతనం పాతుభవతి సహస్సారం సనేమికం సనాభికం సబ్బాకారపరిపూరం, సో హోతి రాజా చక్కవత్తీ’’తి. అస్సం ను ఖో అహం రాజా చక్కవత్తీ’తి.

౨౪౪. ‘‘అథ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో ఉట్ఠాయాసనా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా వామేన హత్థేన సువణ్ణభిఙ్కారం గహేత్వా దక్ఖిణేన హత్థేన చక్కరతనం అబ్భుక్కిరి – ‘పవత్తతు భవం చక్కరతనం, అభివిజినాతు భవం చక్కరతన’న్తి. అథ ఖో తం, ఆనన్ద, చక్కరతనం పురత్థిమం దిసం పవత్తి [పవత్తతి (స్యా. క.)], అన్వదేవ [అనుదేవ (స్యా.)] రాజా మహాసుదస్సనో సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ, యస్మిం ఖో పనానన్ద, పదేసే చక్కరతనం పతిట్ఠాసి, తత్థ రాజా మహాసుదస్సనో వాసం ఉపగచ్ఛి సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యే ఖో పనానన్ద, పురత్థిమాయ దిసాయ పటిరాజానో, తే రాజానం మహాసుదస్సనం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘ఏహి ఖో మహారాజ, స్వాగతం తే మహారాజ, సకం తే మహారాజ, అనుసాస మహారాజా’తి. రాజా మహాసుదస్సనో ఏవమాహ – ‘పాణో న హన్తబ్బో, అదిన్నం న ఆదాతబ్బం, కామేసు మిచ్ఛా న చరితబ్బా, ముసా న భణితబ్బా, మజ్జం న పాతబ్బం, యథాభుత్తఞ్చ భుఞ్జథా’తి . యే ఖో పనానన్ద, పురత్థిమాయ దిసాయ పటిరాజానో, తే రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స అనుయన్తా అహేసుం. అథ ఖో తం, ఆనన్ద, చక్కరతనం పురత్థిమం సముద్దం అజ్ఝోగాహేత్వా పచ్చుత్తరిత్వా దక్ఖిణం దిసం పవత్తి...పే.... దక్ఖిణం సముద్దం అజ్ఝోగాహేత్వా పచ్చుత్తరిత్వా పచ్ఛిమం దిసం పవత్తి...పే.... పచ్ఛిమం సముద్దం అజ్ఝోగాహేత్వా పచ్చుత్తరిత్వా ఉత్తరం దిసం పవత్తి, అన్వదేవ రాజా మహాసుదస్సనో సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యస్మిం ఖో పనానన్ద, పదేసే చక్కరతనం పతిట్ఠాసి, తత్థ రాజా మహాసుదస్సనో వాసం ఉపగచ్ఛి సద్ధిం చతురఙ్గినియా సేనాయ. యే ఖో పనానన్ద, ఉత్తరాయ దిసాయ పటిరాజానో, తే రాజానం మహాసుదస్సనం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘ఏహి ఖో మహారాజ, స్వాగతం తే మహారాజ, సకం తే మహారాజ, అనుసాస మహారాజా’తి. రాజా మహాసుదస్సనో ఏవమాహ – ‘పాణో న హన్తబ్బో, అదిన్నం న ఆదాతబ్బం,

కామేసు మిచ్ఛా న చరితబ్బా, ముసా న భణితబ్బా, మజ్జం న పాతబ్బం , యథాభుత్తఞ్చ భుఞ్జథా’తి. యే ఖో పనానన్ద, ఉత్తరాయ దిసాయ పటిరాజానో , తే రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స అనుయన్తా అహేసుం.

౨౪౫. “అథ ఖో తం, ఆనన్ద, చక్కరతనం సముద్దపరియన్తం పథవిం అభివిజినిత్వా కుసావతిం రాజధానిం పచ్చాగన్త్వా రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స అన్తేపురద్వారే అత్థకరణపముఖే అక్ఖాహతం మఞ్ఞే అట్ఠాసి రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స అన్తేపురం ఉపసోభయమానం. రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స ఏవరూపం చక్కరతనం పాతురహోసి.

హత్థిరతనం

౨౪౬. “పున చపరం, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స హత్థిరతనం పాతురహోసి సబ్బసేతో సత్తప్పతిట్ఠో ఇద్ధిమా వేహాసఙ్గమో ఉపోసథో నామ నాగరాజా. తం దిస్వా రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స చిత్తం పసీది – ‘భద్దకం వత భో హత్థియానం, సచే దమథం ఉపేయ్యా’తి. అథ ఖో తం, ఆనన్ద, హత్థిరతనం – సేయ్యథాపి నామ గన్ధహత్థాజానియో దీఘరత్తం సుపరిదన్తో, ఏవమేవ దమథం ఉపగచ్ఛి. భూతపుబ్బం, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తమేవ హత్థిరతనం వీమంసమానో పుబ్బణ్హసమయం అభిరుహిత్వా సముద్దపరియన్తం పథవిం అనుయాయిత్వా కుసావతిం రాజధానిం పచ్చాగన్త్వా పాతరాసమకాసి. రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స ఏవరూపం హత్థిరతనం పాతురహోసి.

అస్సరతనం

౨౪౭. “పున చపరం, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స అస్సరతనం పాతురహోసి సబ్బసేతో కాళసీసో ముఞ్జకేసో ఇద్ధిమా వేహాసఙ్గమో వలాహకో నామ అస్సరాజా. తం దిస్వా రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స చిత్తం పసీది – ‘భద్దకం వత భో అస్సయానం సచే దమథం ఉపేయ్యా’తి. అథ ఖో తం , ఆనన్ద, అస్సరతనం సేయ్యథాపి నామ భద్దో అస్సాజానియో దీఘరత్తం సుపరిదన్తో, ఏవమేవ దమథం ఉపగచ్ఛి. భూతపుబ్బం, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తమేవ అస్సరతనం వీమంసమానో పుబ్బణ్హసమయం అభిరుహిత్వా సముద్దపరియన్తం పథవిం అనుయాయిత్వా కుసావతిం రాజధానిం పచ్చాగన్త్వా పాతరాసమకాసి. రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స ఏవరూపం అస్సరతనం పాతురహోసి.

మణిరతనం

౨౪౮. “పున చపరం, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స మణిరతనం పాతురహోసి. సో అహోసి మణి వేళురియో సుభో జాతిమా అట్ఠంసో సుపరికమ్మకతో అచ్ఛో విప్పసన్నో అనావిలో సబ్బాకారసమ్పన్నో. తస్స ఖో పనానన్ద, మణిరతనస్స ఆభా సమన్తా యోజనం ఫుటా అహోసి. భూతపుబ్బం, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తమేవ మణిరతనం వీమంసమానో చతురఙ్గినిం సేనం సన్నయ్హిత్వా మణిం ధజగ్గం ఆరోపేత్వా రత్తన్ధకారతిమిసాయ పాయాసి. యే ఖో పనానన్ద, సమన్తా గామా అహేసుం, తే తేనోభాసేన కమ్మన్తే పయోజేసుం దివాతి మఞ్ఞమానా. రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స ఏవరూపం మణిరతనం పాతురహోసి.

ఇత్థిరతనం

౨౪౯. "పున చపరం, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఇత్థిరతనం పాతురహోసి అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతా నాతిదీఘా నాతిరస్సా నాతికిసా నాతిథూలా నాతికాళికా నాచ్చోదాతా అతిక్కన్తా మానుసివణ్ణం [మానుస్సవణ్ణం (స్యా॰)] అప్పత్తా దిబ్బవణ్ణం. తస్స ఖో పనానన్ద, ఇత్థిరతనస్స ఏవరూపో కాయసమ్ఫస్సో హోతి, సేయ్యథాపి నామ తూలపిచునో వా కప్పాసపిచునో వా. తస్స ఖో పనానన్ద, ఇత్థిరతనస్స సీతే ఉణ్హాని గత్తాని హోన్తి, ఉణ్హే సీతాని. తస్స ఖో పనానన్ద, ఇత్థిరతనస్స కాయతో చన్దనగన్ధో వాయతి, ముఖతో ఉప్పలగన్ధో. తం ఖో పనానన్ద, ఇత్థిరతనం రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స పుబ్బుట్ఠాయినీ అహోసి పచ్ఛానిపాతినీ కిఙ్కారపటిస్సావినీ మనాపచారినీ పియవాదినీ. తం ఖో పనానన్ద, ఇత్థిరతనం రాజానం మహాసుదస్సనం మనసాపి నో అతిచరి [అతిచరీ (క॰), అతిచారీ (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)], కుతో పన కాయేన. రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స ఏవరూపం ఇత్థిరతనం పాతురహోసి.

గహపతిరతనం

౨౫౦. "పున చపరం, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స గహపతిరతనం పాతురహోసి. తస్స కమ్మవిపాకజం దిబ్బచక్ఖు పాతురహోసి యేన నిధిం పస్సతి సస్సామికమ్పి అస్సామికమ్పి. సో రాజానం మహాసుదస్సనం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ – 'అప్పోస్సుక్కో త్వం, దేవ, హోహి, అహం తే ధనేన ధనకరణీయం కరిస్సామీ'తి. భూతపుబ్బం, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తమేవ గహపతిరతనం వీమంసమానో నావం అభిరుహిత్వా మజ్ఝే గఙ్గాయ నదియా సోతం ఓగాహిత్వా గహపతిరతనం ఏతదవోచ – 'అత్థో మే, గహపతి, హిరఞ్ఞసువణ్ణేనా'తి. 'తేన హి, మహారాజ, ఏకం తీరం నావా ఉపేతూ'తి. 'ఇధేవ మే, గహపతి, అత్థో హిరఞ్ఞసువణ్ణేనా'తి. అథ ఖో తం, ఆనన్ద, గహపతిరతనం ఉభోహి హత్థేహి ఉదకం ఓమసిత్వా పూరం హిరఞ్ఞసువణ్ణస్స కుమ్భిం ఉద్ధరిత్వా రాజానం మహాసుదస్సనం ఏతదవోచ – 'అలమేత్తావతా మహారాజ, కతమేత్తావతా మహారాజ, పూజితమేత్తావతా మహారాజా'తి? రాజా మహాసుదస్సనో ఏవమాహ – 'అలమేత్తావతా గహపతి, కతమేత్తావతా గహపతి, పూజితమేత్తావతా గహపతీ'తి. రఞ్ఞో , ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స ఏవరూపం గహపతిరతనం పాతురహోసి.

పరిణాయకరతనం

౨౫౧. "పున చపరం, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స పరిణాయకరతనం పాతురహోసి పణ్డితో వియత్తో మేధావీ పటిబలో రాజానం మహాసుదస్సనం ఉపయాపేతబ్బం ఉపయాపేతుం, అపయాపేతబ్బం అపయాపేతుం, ఠపేతబ్బం ఠపేతుం. సో రాజానం మహాసుదస్సనం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహ – 'అప్పోస్సుక్కో త్వం, దేవ, హోహి, అహమనుసాసిస్సామీ'తి. రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స ఏవరూపం పరిణాయకరతనం పాతురహోసి.

"రాజా, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో ఇమేహి సత్తహి రతనేహి సమన్నాగతో అహోసి.

చతుఇద్ధిసమన్నాగతో

౨౫౨. "రాజా, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో చతూహి ఇద్ధీహి సమన్నాగతో అహోసి. కతమాహి చతూహి ఇద్ధీహి? ఇధానన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో అభిరూపో అహోసి దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో అతివియ అఞ్ఞేహి మనుస్సేహి. రాజా, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో ఇమాయ పఠమాయ ఇద్ధియా సమన్నాగతో అహోసి.

“పున చపరం, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో దీఘాయుకో అహోసి చిరట్ఠితికో అతివియ అఞ్ఞేహి మనుస్సేహి. రాజా, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో ఇమాయ దుతియాయ ఇద్ధియా సమన్నాగతో అహోసి.

“పున చపరం, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో అప్పాబాధో అహోసి అప్పాతఙ్కో సమవేపాకినియా గహణియా సమన్నాగతో నాతిసీతాయ నాచ్చుణ్హాయ అతివియ అఞ్ఞేహి మనుస్సేహి. రాజా, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో ఇమాయ తతియాయ ఇద్ధియా సమన్నాగతో అహోసి.

“పున చపరం , ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో బ్రాహ్మణగహపతికానం పియో అహోసి మనాపో. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, పితా పుత్తానం పియో హోతి మనాపో, ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో బ్రాహ్మణగహపతికానం పియో అహోసి మనాపో. రఞ్ఞోపి, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స బ్రాహ్మణగహపతికా పియా అహేసుం మనాపా. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, పితు పుత్తా పియా హోన్తి మనాపా, ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞోపి మహాసుదస్సనస్స బ్రాహ్మణగహపతికా పియా అహేసుం మనాపా.

“భూతపుబ్బం, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో చతురఙ్గినియా సేనాయ ఉయ్యానభూమిం నియ్యాసి. అథ ఖో, ఆనన్ద, బ్రాహ్మణగహపతికా రాజానం మహాసుదస్సనం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘అతరమానో, దేవ, యాహి, యథా తం మయం చిరతరం పస్సేయ్యామా’తి. రాజాపి, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో సారథిం ఆమన్తేసి – ‘అతరమానో, సారథి, రథం పేసేహి, యథా అహం బ్రాహ్మణగహపతికే చిరతరం పస్సేయ్య’న్తి. రాజా, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో ఇమాయ చతుత్థియా [చతుత్థాయ (స్యా.)] ఇద్ధియా సమన్నాగతో అహోసి. రాజా, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో ఇమాహి చతూహి ఇద్ధీహి సమన్నాగతో అహోసి.

ధమ్మపాసాదపోక్ఖరణీ

౨౩౩. “అథ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – ‘యంనూనాహం ఇమాసు తాలన్తరికాసు ధనుసతే ధనుసతే పోక్ఖరణియో మాపేయ్య’న్తి.

“మాపేసి ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తాసు తాలన్తరికాసు ధనుసతే ధనుసతే పోక్ఖరణియో. తా ఖో పనానన్ద, పోక్ఖరణియో చతున్నం వణ్ణానం ఇట్ఠకాహి చితా అహేసుం – ఏకా ఇట్ఠకా సోవణ్ణమయా, ఏకా రూపియమయా, ఏకా వేళురియమయా, ఏకా ఫలికమయా.

“తాసు ఖో పనానన్ద, పోక్ఖరణీసు చత్తారి చత్తారి సోపానాని అహేసుం చతున్నం వణ్ణానం, ఏకం సోపానం సోవణ్ణమయం ఏకం రూపియమయం ఏకం వేళురియమయం ఏకం ఫలికమయం. సోవణ్ణమయస్స సోపానస్స సోవణ్ణమయా థమ్భా అహేసుం, రూపియమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. రూపియమయస్స సోపానస్స రూపియమయా థమ్భా అహేసుం, సోవణ్ణమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. వేళురియమయస్స సోపానస్స వేళురియమయా థమ్భా అహేసుం, ఫలికమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. ఫలికమయస్స సోపానస్స ఫలికమయా థమ్భా అహేసుం, వేళురియమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. తా ఖో పనానన్ద, పోక్ఖరణియో ద్వీహి వేదికాహి పరిక్ఖిత్తా అహేసుం ఏకా వేదికా సోవణ్ణమయా, ఏకా రూపియమయా. సోవణ్ణమయాయ వేదికాయ సోవణ్ణమయా థమ్భా అహేసుం, రూపియమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ.

రూపియమయాయ వేదికాయ రూపియమయా థమ్భా అహేసుం, సోవణ్ణమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. అథ ఖో, ఆనన్ద , రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – ‘యంనూనాహం ఇమాసు పోక్ఖరణీసు ఏవరూపం మాలం రోపాపేయ్యం ఉప్పలం పదుమం కుముదం పుణ్డరీకం సబ్బోతుకం సబ్బజనస్స అనావట’న్తి. రోపాపేసి ఖో , ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తాసు పోక్ఖరణీసు ఏవరూపం మాలం ఉప్పలం పదుమం కుముదం పుణ్డరీకం సబ్బోతుకం సబ్బజనస్స అనావటం.

౨౩౪. “అథ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – ‘యంనూనాహం ఇమాసం పోక్ఖరణీనం తీరే న్హాపకే పురిసే ఠపేయ్యం, యే ఆగతాగతం జనం న్హాపేస్సన్తీ’తి. ఠపేసి ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తాసం పోక్ఖరణీనం తీరే న్హాపకే పురిసే, యే ఆగతాగతం జనం న్హాపేసుం.

“అథ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – ‘యంనూనాహం ఇమాసం పోక్ఖరణీనం తీరే ఏవరూపం దానం పట్ఠపేయ్యం – అన్నం అన్నట్ఠికస్స [అన్నత్థితస్స (సీ. స్యా. కం. పీ.), ఏవం సబ్బత్థ పకభిరూపేనేవ దిస్సతి], పానం పానట్ఠికస్స, వత్థం వత్థట్ఠికస్స, యానం యానట్ఠికస్స, సయనం సయనట్ఠికస్స, ఇత్థిం ఇత్థిట్ఠికస్స, హిరఞ్ఞం హిరఞ్ఞట్ఠికస్స, సువణ్ణం సువణ్ణట్ఠికస్సా’తి. పట్ఠపేసి ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తాసం పోక్ఖరణీనం తీరే ఏవరూపం దానం – అన్నం అన్నట్ఠికస్స, పానం పానట్ఠికస్స, వత్థం వత్థట్ఠికస్స, యానం యానట్ఠికస్స, సయనం సయనట్ఠికస్స, ఇత్థిం ఇత్థిట్ఠికస్స, హిరఞ్ఞం హిరఞ్ఞట్ఠికస్స, సువణ్ణం సువణ్ణట్ఠికస్స.

౨౩౫. “అథ ఖో, ఆనన్ద, బ్రాహ్మణగహపతికా పహూతం సాపతేయ్యం ఆదాయ రాజానం మహాసుదస్సనం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘ఇదం, దేవ, పహూతం సాపతేయ్యం దేవఞ్ఞేవ ఉద్దిస్స ఆభతం, తం దేవో పటిగ్గణ్హాతూ’తి. ‘అలం భో, మమపిదం పహూతం సాపతేయ్యం ధమ్మికేన బలినా అభిసఙ్ఖతం, తఞ్చ వో హోతు, ఇతో చ భియ్యో హరథా’తి. తే రఞ్ఞా పటిక్ఖిత్తా ఏకమన్తం అపక్కమ్మ ఏవం సమచిన్తేసుం – ‘న ఖో ఏతం అమ్హాకం పతిరూపం, యం మయం ఇమాని సాపతేయ్యాని పునదేవ సకాని ఘరాని పటిహరేయ్యామ. యంనూన మయం రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స నివేసనం మాపేయ్యామా’తి. తే రాజానం మహాసుదస్సనం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – ‘నివేసనం తే దేవ, మాపేస్సామా’తి. అధివాసేసి ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తుణ్హీభావేన.

౨౩౬. “అథ ఖో, ఆనన్ద, సక్కో దేవానమిన్దో రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ విస్సకమ్మం [విసుకమ్మం (క.)] దేవపుత్తం ఆమన్తేసి – ‘ఏహి త్వం, సమ్మ విస్సకమ్మ, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స నివేసనం మాపేహి ధమ్మం నామ పాసాద’న్తి. ‘ఏవం భద్దన్తవా’తి ఖో, ఆనన్ద, విస్సకమ్మో దేవపుత్తో సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పటిస్సుత్వా సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య, ఏవమేవ దేవేసు తావతింసేసు అన్తరహితో రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స పురతో పాతురహోసి. అథ ఖో, ఆనన్ద, విస్సకమ్మో దేవపుత్తో రాజానం మహాసుదస్సనం ఏతదవోచ – ‘నివేసనం తే దేవ, మాపేస్సామి ధమ్మం నామ పాసాద’న్తి. అధివాసేసి ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో తుణ్హీభావేన.

“మాపేసి ఖో, ఆనన్ద, విస్సకమ్మో దేవపుత్తో రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స నివేసనం ధమ్మం నామ పాసాదం. ధమ్మో, ఆనన్ద, పాసాదో పురత్థిమేన పచ్ఛిమేన చ యోజనం ఆయామేన అహోసి. ఉత్తరేన దక్ఖిణేన చ అడ్ఢయోజనం విత్థారేన.

ధమ్మస్స, ఆనన్ద, పాసాదస్స తిపోరిసం ఉచ్చతరేన వత్థు చితం అహోసి చతున్నం వణ్ణానం ఇట్ఠకాహి – ఏకా ఇట్ఠకా సోవణ్ణమయా, ఏకా రూపియమయా, ఏకా వేళురియమయా, ఏకా ఫలికమయా.

“ధమ్మస్స, ఆనన్ద, పాసాదస్స చతురాసీతి థమ్భసహస్సాని అహేసుం చతున్నం వణ్ణానం – ఏకో థమ్భో సోవణ్ణమయో, ఏకో రూపియమయో, ఏకో వేళురియమయో, ఏకో ఫలికమయో. ధమ్మో, ఆనన్ద, పాసాదో చతున్నం వణ్ణానం ఫలకేహి సన్థతో అహోసి – ఏకం ఫలకం సోవణ్ణమయం, ఏకం రూపియమయం, ఏకం వేళురియమయం, ఏకం ఫలికమయం.

“ధమ్మస్స, ఆనన్ద, పాసాదస్స చతువీసతి సోపానాని అహేసుం చతున్నం వణ్ణానం – ఏకం సోపానం సోవణ్ణమయం, ఏకం రూపియమయం, ఏకం వేళురియమయం, ఏకం ఫలికమయం. సోవణ్ణమయస్స సోపానస్స సోవణ్ణమయా థమ్భా అహేసుం రూపియమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. రూపియమయస్స సోపానస్స రూపియమయా థమ్భా అహేసుం సోవణ్ణమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. వేళురియమయస్స సోపానస్స వేళురియమయా థమ్భా అహేసుం ఫలికమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. ఫలికమయస్స సోపానస్స ఫలికమయా థమ్భా అహేసుం వేళురియమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ.

“ధమ్మే, ఆనన్ద, పాసాదే చతురాసీతి కూటాగారసహస్సాని అహేసుం చతున్నం వణ్ణానం – ఏకం కూటాగారం సోవణ్ణమయం, ఏకం రూపియమయం, ఏకం వేళురియమయం , ఏకం ఫలికమయం. సోవణ్ణమయే కూటాగారే రూపియమయో పల్లఙ్కో పఞ్ఞత్తో అహోసి, రూపియమయే కూటాగారే సోవణ్ణమయో పల్లఙ్కో పఞ్ఞత్తో అహోసి, వేళురియమయే కూటాగారే దన్తమయో పల్లఙ్కో పఞ్ఞత్తో అహోసి, ఫలికమయే కూటాగారే సారమయో పల్లఙ్కో పఞ్ఞత్తో అహోసి. సోవణ్ణమయస్స కూటాగారస్స ద్వారే రూపియమయో తాలో ఠితో అహోసి, తస్స రూపియమయో ఖన్ధో సోవణ్ణమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. రూపియమయస్స కూటాగారస్స ద్వారే సోవణ్ణమయో తాలో ఠితో అహోసి, తస్స సోవణ్ణమయో ఖన్ధో, రూపియమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. వేళురియమయస్స కూటాగారస్స ద్వారే ఫలికమయో తాలో ఠితో అహోసి, తస్స ఫలికమయో ఖన్ధో, వేళురియమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. ఫలికమయస్స కూటాగారస్స ద్వారే వేళురియమయో తాలో ఠితో అహోసి, తస్స వేళురియమయో ఖన్ధో, ఫలికమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ.

౨౩౭. “అథ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – ‘యంనూనాహం మహావియూహస్స కూటాగారస్స ద్వారే సబ్బసోవణ్ణమయం తాలవనం మాపేయ్యం, యత్థ దివావిహారం నిసీదిస్సామీ’తి. మాపేసి ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో మహావియూహస్స కూటాగారస్స ద్వారే సబ్బసోవణ్ణమయం తాలవనం, యత్థ దివావిహారం నిసీది. ధమ్మో, ఆనన్ద , పాసాదో ద్వీహి వేదికాహి పరిక్ఖిత్తో అహోసి, ఏకా వేదికా సోవణ్ణమయా, ఏకా రూపియమయా. సోవణ్ణమయాయ వేదికాయ సోవణ్ణమయా థమ్భా అహేసుం, రూపియమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. రూపియమయాయ వేదికాయ రూపియమయా థమ్భా అహేసుం, సోవణ్ణమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ.

౨౩౮. “ధమ్మో, ఆనన్ద, పాసాదో ద్వీహి కిఙ్కిణికజాలేహి [కిఙ్కణికజాలేహి (స్యా. క.)] పరిక్ఖిత్తో అహోసి – ఏకం జాలం సోవణ్ణమయం ఏకం రూపియమయం. సోవణ్ణమయస్స జాలస్స రూపియమయా కిఙ్కిణికా అహేసుం, రూపియమయస్స జాలస్స సోవణ్ణమయా కిఙ్కిణికా అహేసుం. తేసం ఖో పనానన్ద, కిఙ్కిణికజాలానం వాతేరితానం సద్దో అహోసి వగ్గు చ

రజనీయో చ ఖమనీయో చ మదనీయో చ. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, పఞ్చఙ్గికస్స తూరియస్స సువినీతస్స సుప్పటితాళితస్స సుకుసలేహి [కుసలేహి (సీ. స్యా. కం. పీ.)] సమన్నాహతస్స సద్దో హోతి, వగ్గు చ రజనీయో చ ఖమనీయో చ మదనీయో చ, ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, తేసం కిఙ్కిణికజాలానం వాతేరితానం సద్దో అహోసి వగ్గు చ రజనీయో చ ఖమనీయో చ మదనీయో చ. యే ఖో పనానన్ద, తేన సమయేన కుసావతియా రాజధానియా ధుత్తా అహేసుం సోణ్డా పిపాసా, తే తేసం కిఙ్కిణికజాలానం వాతేరితానం సద్దేన పరిచారేసుం. నిట్ఠితో ఖో పనానన్ద, ధమ్మో పాసాదో దుద్దిక్ఖో అహోసి ముసతి చక్ఖూని. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, వస్సానం పచ్ఛిమే మాసే సరదసమయే విద్ధే విగతవలాహకే దేవే ఆదిచ్చో నభం అబ్భుస్సక్కమానో [అబ్భుగ్గమమానో (సీ. పీ. క.)] దుద్దిక్ఖో [దుదిక్ఖో (పీ.)] హోతి ముసతి చక్ఖూని; ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, ధమ్మో పాసాదో దుద్దిక్ఖో అహోసి ముసతి చక్ఖూని.

౨౫౯. "అథ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – 'యంనూనాహం ధమ్మస్స పాసాదస్స పురతో ధమ్మం నామ పోక్ఖరణిం మాపేయ్య'న్తి. మాపేసి ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో ధమ్మస్స పాసాదస్స పురతో ధమ్మం నామ పోక్ఖరణిం. ధమ్మా, ఆనన్ద, పోక్ఖరణీ పురత్థిమేన పచ్ఛిమేన చ యోజనం ఆయామేన అహోసి, ఉత్తరేన దక్ఖిణేన చ అడ్ఢయోజనం విత్థారేన. ధమ్మా, ఆనన్ద, పోక్ఖరణీ చతున్నం వణ్ణానం ఇట్ఠకాహి చితా అహోసి – ఏకా ఇట్ఠకా సోవణ్ణమయా, ఏకా రూపియమయా, ఏకా వేళురియమయా, ఏకా ఫలికమయా.

"ధమ్మాయ, ఆనన్ద, పోక్ఖరణియా చతువీసతి సోపానాని అహేసుం చతున్నం వణ్ణానం – ఏకం సోపానం సోవణ్ణమయం, ఏకం రూపియమయం, ఏకం వేళురియమయం, ఏకం ఫలికమయం. సోవణ్ణమయస్స సోపానస్స సోవణ్ణమయా థమ్భా అహేసుం రూపియమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. రూపియమయస్స సోపానస్స రూపియమయా థమ్భా అహేసుం సోవణ్ణమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. వేళురియమయస్స సోపానస్స వేళురియమయా థమ్భా అహేసుం ఫలికమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. ఫలికమయస్స సోపానస్స ఫలికమయా థమ్భా అహేసుం వేళురియమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ.

"ధమ్మా, ఆనన్ద, పోక్ఖరణీ ద్వీహి వేదికాహి పరిక్ఖిత్తా అహోసి – ఏకా వేదికా సోవణ్ణమయా, ఏకా రూపియమయా. సోవణ్ణమయాయ వేదికాయ సోవణ్ణమయా థమ్భా అహేసుం రూపియమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ. రూపియమయాయ వేదికాయ రూపియమయా థమ్భా అహేసుం సోవణ్ణమయా సూచియో చ ఉణ్హీసఞ్చ.

"ధమ్మా, ఆనన్ద, పోక్ఖరణీ సత్తహి తాలపన్తీహి పరిక్ఖిత్తా అహోసి – ఏకా తాలపన్తి సోవణ్ణమయా, ఏకా రూపియమయా, ఏకా వేళురియమయా, ఏకా ఫలికమయా, ఏకా లోహితఙ్కమయా, ఏకా మసారగల్లమయా, ఏకా సబ్బరతనమయా. సోవణ్ణమయస్స తాలస్స సోవణ్ణమయో ఖన్ధో అహోసి రూపియమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. రూపియమయస్స తాలస్స రూపియమయో ఖన్ధో అహోసి సోవణ్ణమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. వేళురియమయస్స తాలస్స వేళురియమయో ఖన్ధో అహోసి ఫలికమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. ఫలికమయస్స తాలస్స ఫలికమయో ఖన్ధో అహోసి వేళురియమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. లోహితఙ్కమయస్స తాలస్స లోహితఙ్కమయో ఖన్ధో అహోసి మసారగల్లమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. మసారగల్లమయస్స తాలస్స మసారగల్లమయో ఖన్ధో అహోసి లోహితఙ్కమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. సబ్బరతనమయస్స తాలస్స సబ్బరతనమయో ఖన్ధో అహోసి, సబ్బరతనమయాని పత్తాని చ ఫలాని చ. తాసం ఖో పనానన్ద, తాలపన్తీనం వాతేరితానం సద్దో అహోసి, వగ్గు చ రజనీయో చ ఖమనీయో చ మదనీయో చ. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద,

పఞ్చఙ్గికస్స తూరియస్స సువినీతస్స సుప్పటితాళితస్స సుకుసలేహి సమన్నాహతస్స సద్దో హోతి వగ్గు చ రజనీయో చ ఖమనీయో చ మదనీయో చ, ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, తాసం తాలపన్తీనం వాతేరితానం సద్దో అహోసి వగ్గు చ రజనీయో చ ఖమనీయో చ మదనీయో చ. యే ఖో పనానన్ద, తేన సమయేన కుసావతియా రాజధానియా ధుత్తా అహేసుం సోణ్డా పిపాసా, తే తాసం తాలపన్తీనం వాతేరితానం సద్దేన పరిచారేసుం.

"నిట్ఠితే ఖో పనానన్ద, ధమ్మే పాసాదే నిట్ఠితాయ ధమ్మాయ చ పోక్ఖరణియా రాజా మహాసుదస్సనో 'యే [యే కో పనానన్ద (స్యా. క.)] తేన సమయేన సమణేసు వా సమణసమ్మతా బ్రాహ్మణేసు వా బ్రాహ్మణసమ్మతా', తే సబ్బకామేహి సన్తప్పేత్వా ధమ్మం పాసాదం అభిరుహి.

పఠమభాణవారో.

ఝానసమ్పత్తి

२६०. "అథ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – 'కిస్స ను ఖో మే ఇదం కమ్మస్స ఫలం కిస్స కమ్మస్స విపాకో, యేనాహం ఏతరహి ఏవంమహిద్ధికో ఏవంమహానుభావో'తి? అథ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – 'తిణ్ణం ఖో మే ఇదం కమ్మానం ఫలం తిణ్ణం కమ్మానం విపాకో, యేనాహం ఏతరహి ఏవంమహిద్ధికో ఏవంమహానుభావో, సేయ్యథిదం దానస్స దమస్స సంయమస్సా'తి.

"అథ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో యేన మహావియూహం కూటాగారం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మహావియూహస్స కూటాగారస్స ద్వారే ఠితో ఉదానం ఉదానేసి – 'తిట్ఠ, కామవితక్క, తిట్ఠ, బ్యాపాదవితక్క, తిట్ఠ, విహింసావితక్క. ఏత్తావతా కామవితక్క, ఏత్తావతా బ్యాపాదవితక్క, ఏత్తావతా విహింసావితక్కా'తి.

२६१. "అథ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో మహావియూహం కూటాగారం పవిసిత్వా సోవణ్ణమయే పల్లఙ్కే నిసిన్నో వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహాసి, సతో చ సమ్పజానో సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేసి, యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి – 'ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ'తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహాసి.

२६२. "అథ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో మహావియూహా కూటాగారా నిక్ఖమిత్వా సోవణ్ణమయం కూటాగారం పవిసిత్వా రూపియమయే పల్లఙ్కే నిసిన్నో మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహాసి. తథా దుతియం తథా తతియం తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహాసి. కరుణాసహగతేన చేతసా…పే.… ముదితాసహగతేన చేతసా…పే.… ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహాసి తథా దుతియం తథా తతియం

తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహాసి.

చతురాసీతి నగరసహస్సాది

౨౬౩. "రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స చతురాసీతి నగరసహస్సాని అహేసుం కుసావతీరాజధానిప్పముఖాని; చతురాసీతి పాసాదసహస్సాని అహేసుం ధమ్మపాసాదప్పముఖాని; చతురాసీతి కూటాగారసహస్సాని అహేసుం మహావియూహకూటాగారప్పముఖాని; చతురాసీతి పల్లఙ్కసహస్సాని అహేసుం సోవణ్ణమయాని రూపియమయాని దన్తమయాని సారమయాని గోనకత్థతాని పటికత్థతాని పటలికత్థతాని కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణాని సఉత్తరచ్ఛదాని ఉభతోలోహితకూపధానాని; చతురాసీతి నాగసహస్సాని అహేసుం సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని ఉపోసథనాగరాజప్పముఖాని; చతురాసీతి అస్ససహస్సాని అహేసుం సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వలాహకఅస్సరాజప్పముఖాని; చతురాసీతి రథసహస్సాని అహేసుం సీహచమ్మపరివారాని బ్యగ్ఘచమ్మపరివారాని దీపిచమ్మపరివారాని పణ్డుకమ్బలపరివారాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వేజయన్తరథప్పముఖాని; చతురాసీతి మణిసహస్సాని అహేసుం మణిరతనప్పముఖాని; చతురాసీతి ఇత్థిసహస్సాని అహేసుం సుభద్దాదేవిప్పముఖాని; చతురాసీతి గహపతిసహస్సాని అహేసుం గహపతిరతనప్పముఖాని; చతురాసీతి ఖత్తియసహస్సాని అహేసుం అనుయన్తాని పరిణాయకరతనప్పముఖాని; చతురాసీతి ధేనుసహస్సాని అహేసుం దుహసన్దనాని [దుకూలసన్దనాని(పీ.)] దుకూలసన్దానాని [దుకూలసన్దనాని (పీ.) దుకూలసన్దానాని (సం. ని. ౩.౯౬)] కంసూపధారణాని; చతురాసీతి వత్థకోటిసహస్సాని అహేసుం ఖోమసుఖుమానం కప్పాసికసుఖుమానం కోసేయ్యసుఖుమానం కమ్బలసుఖుమానం ; (రఞ్ఞో, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనస్స) [( ) సీ. ఇపోత్థకేసు నత్థి] చతురాసీతి థాలిపాకసహస్సాని అహేసుం సాయం పాతం భత్తాభిహారో అభిహరియిత్థ.

౨౬౪. "తేన ఖో పనానన్ద, సమయేన రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స చతురాసీతి నాగసహస్సాని సాయం పాతం ఉపట్ఠానం ఆగచ్ఛన్తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఏతదహోసి – 'ఇమాని ఖో మే చతురాసీతి నాగసహస్సాని సాయం పాతం ఉపట్ఠానం ఆగచ్ఛన్తి, యంనూన వస్ససతస్స వస్ససతస్స అచ్చయేన ద్వేచత్తాలీసం ద్వేచత్తాలీసం నాగసహస్సాని సకిం సకిం ఉపట్ఠానం ఆగచ్ఛేయ్యు'న్తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో పరిణాయకరతనం ఆమన్తేసి – 'ఇమాని ఖో మే, సమ్మ పరిణాయకరతన, చతురాసీతి నాగసహస్సాని సాయం పాతం ఉపట్ఠానం ఆగచ్ఛన్తి, తేన హి, సమ్మ పరిణాయకరతన, వస్ససతస్స వస్ససతస్స అచ్చయేన ద్వేచత్తాలీసం ద్వేచత్తాలీసం నాగసహస్సాని సకిం సకిం ఉపట్ఠానం ఆగచ్ఛన్తూ'తి. 'ఏవం, దేవా'తి ఖో, ఆనన్ద, పరిణాయకరతనం రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స పచ్చస్సోసి. అథ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స అపరేన సమయేన వస్ససతస్స వస్ససతస్స అచ్చయేన ద్వేచత్తాలీసం ద్వేచత్తాలీసం నాగసహస్సాని సకిం సకిం ఉపట్ఠానం ఆగమంసు.

సుభద్దాదేవిఉపసఙ్కమనం

౨౬౫. "అథ ఖో, ఆనన్ద, సుభద్దాయ దేవియా బహూనం వస్సానం బహూనం వస్ససతానం బహూనం వస్ససహస్సానం అచ్చయేన ఏతదహోసి – 'చిరం దిట్ఠో ఖో మే రాజా మహాసుదస్సనో. యంనూనాహం రాజానం

మహాసుదస్సనం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమేయ్యా'న్తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, సుభద్దా దేవీ ఇత్థాగారం ఆమన్తేసి – 'ఏథ తుమ్హే సీసాని న్హాయథ పీతాని వత్థాని పారుపథ. చిరం దిట్ఠో నో రాజా మహాసుదస్సనో, రాజానం మహాసుదస్సనం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమిస్సామా'తి. 'ఏవం, అయ్యే'తి ఖో, ఆనన్ద, ఇత్థాగారం సుభద్దాయ దేవియా పటిస్సుత్వా సీసాని న్హాయిత్వా పీతాని వత్థాని పారుపిత్వా యేన సుభద్దా దేవీ తేనుపసఙ్కమి. అథ ఖో, ఆనన్ద, సుభద్దా దేవీ పరిణాయకరతనం ఆమన్తేసి – 'కప్పేహి, సమ్మ పరిణాయకరతన, చతురఙ్గినిం సేనం, చిరం దిట్ఠో నో రాజా మహాసుదస్సనో, రాజానం మహాసుదస్సనం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమిస్సామా'తి. 'ఏవం, దేవీ'తి ఖో, ఆనన్ద, పరిణాయకరతనం సుభద్దాయ దేవియా పటిస్సుత్వా చతురఙ్గినిం సేనం కప్పాపేత్వా సుభద్దాయ దేవియా పటివేదేసి – 'కప్పితా ఖో, దేవి, చతురఙ్గినీ సేనా, యస్సదాని కాలం మఞ్ఞసీ'తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, సుభద్దా దేవీ చతురఙ్గినియా సేనాయ సద్ధిం ఇత్థాగారేన యేన ధమ్మో పాసాదో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ధమ్మం పాసాదం అభిరుహిత్వా యేన మహావియూహం కూటాగారం తేనుపసఙ్కమి. ఉపసఙ్కమిత్వా మహావియూహస్స కూటాగారస్స ద్వారబాహం ఆలమ్బిత్వా అట్ఠాసి. అథ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో సద్దం సుత్వా – 'కిం ను ఖో మహతో వియ జనకాయస్స సద్దో'తి మహావియూహా కూటాగారా నిక్ఖమన్తో అద్దస సుభద్దం దేవిం ద్వారబాహం ఆలమ్బిత్వా ఠితం, దిస్వాన సుభద్దం దేవిం ఏతదవోచ – 'ఏత్థేవ, దేవి, తిట్ఠ మా పావిసీ'తి. అథ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి – 'ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, మహావియూహా కూటాగారా సోవణ్ణమయం పల్లఙ్కం నీహరిత్వా సబ్బసోవణ్ణమయే తాలవనే పఞ్ఞపేహీ'తి. 'ఏవం, దేవా'తి ఖో, ఆనన్ద, సో పురిసో రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స పటిస్సుత్వా మహావియూహా కూటాగారా సోవణ్ణమయం పల్లఙ్కం నీహరిత్వా సబ్బసోవణ్ణమయే తాలవనే పఞ్ఞపేసి. అథ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో దక్ఖిణేన పస్సేన సీహసెయ్యం కప్పేసి పాదే పాదం అచ్చాధాయ సతో సమ్పజానో.

౨౬౬. "అథ ఖో, ఆనన్ద, సుభద్దాయ దేవియా ఏతదహోసి – 'విప్పసన్నాని ఖో రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స ఇన్ద్రియాని, పరిసుద్ధో ఛవివణ్ణో పరియోదాతో, మా హేవ ఖో రాజా మహాసుదస్సనో కాలమకాసీ'తి రాజానం మహాసుదస్సనం ఏతదవోచ –

'ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి నగరసహస్సాని కుసావతీరాజధానిప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి పాసాదసహస్సాని ధమ్మపాసాదప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి కూటాగారసహస్సాని మహావియూహకూటాగారప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి పల్లఙ్కసహస్సాని సోవణ్ణమయాని రూపియమయాని దన్తమయాని సారమయాని గోనకత్థతాని పటికత్థతాని పటలికత్థతాని కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణాని సఉత్తరచ్ఛదాని ఉభతోలోహితకూపధానాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి, జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి నాగసహస్సాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని ఉపోసథనాగరాజప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ , ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి అస్ససహస్సాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వలాహకఅస్సరాజప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ చతురాసీతి రథసహస్సాని సీహచమ్మపరివారాని బ్యగ్ఘచమ్మపరివారాని దీపిచమ్మపరివారాని పణ్డుకమ్బలపరివారాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వేజయన్తరథప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి మణిసహస్సాని మణిరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ,

చతురాసీతి ఇత్థిసహస్సాని ఇత్థిరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి గహపతిసహస్సాని గహపతిరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి ఖత్తియసహస్సాని అనుయన్తాని పరిణాయకరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి ధేనుసహస్సాని దుహసన్దనాని కంసూపధారణాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి వత్థకోటిసహస్సాని ఖోమసుఖుమానం కప్పాసికసుఖుమానం కోసేయ్యసుఖుమానం కమ్బలసుఖుమానం. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి, జీవితే అపేక్ఖం కరోహి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి థాలిపాకసహస్సాని సాయం పాతం భత్తాభిహారో అభిహరియతి. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం జనేహి జీవితే అపేక్ఖం కరోహీ'తి.

౨౬౭. "ఏవం వుత్తే, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో సుభద్దం దేవిం ఏతదవోచ –

'దీఘరత్తం ఖో మం త్వం, దేవి, ఇట్ఠేహి కన్తేహి పియేహి మనాపేహి సముదాచరిత్థ; అథ చ పన మం త్వం పచ్ఛిమే కాలే అనిట్ఠేహి అకన్తేహి అప్పియేహి అమనాపేహి సముదాచరసీ'తి. 'కథం చరహి తం, దేవ, సముదాచరామీ'తి? 'ఏవం ఖో మం త్వం, దేవి, సముదాచర – "సబ్బేహేవ, దేవ, పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో అఞ్ఞథాభావో, మా ఖో త్వం, దేవ, సాపేక్ఖో కాలమకాసి, దుక్ఖా సాపేక్ఖస్స కాలఙ్కిరియా, గరహితా చ సాపేక్ఖస్స కాలఙ్కిరియా. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి నగరసహస్సాని కుసావతీరాజధానిప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి పాసాదసహస్సాని ధమ్మపాసాదప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే , దేవ, చతురాసీతి కూటాగారసహస్సాని మహావియూహకూటాగారప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి పల్లఙ్కసహస్సాని సోవణ్ణమయాని రూపియమయాని దన్తమయాని సారమయాని గోనకత్థతాని పటికత్థతాని పటలికత్థతాని కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణాని సఉత్తరచ్ఛదాని ఉభతోలోహితకూపధానాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి నాగసహస్సాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని ఉపోసథనాగరాజప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి అస్ససహస్సాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వలాహకఅస్సరాజప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి రథసహస్సాని సీహచమ్మపరివారాని బ్యగ్ఘచమ్మపరివారాని దీపిచమ్మపరివారాని పణ్డుకమ్బలపరివారాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వేజయన్తరథప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి మణిసహస్సాని మణిరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి ఇత్థిసహస్సాని సుభద్దాదేవిప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి గహపతిసహస్సాని గహపతిరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి ఖత్తియసహస్సాని అనుయన్తాని పరిణాయకరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి ధేనుసహస్సాని దుహసన్దనాని కంసూపధారణాని. ఏత్థ దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి వత్థకోటిసహస్సాని ఖోమసుఖుమానం కప్పాసికసుఖుమానం కోసేయ్యసుఖుమానం కమ్బలసుఖుమానం. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే దేవ చతురాసీతి థాలిపాకసహస్సాని సాయం పాతం భత్తాభిహారో అభిహరియతి. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసీ"'తి.

౨౬౮. "ఏవం వుత్తే, ఆనన్ద, సుభద్దా దేవీ పరోది అస్సూని పవత్తేసి. అథ ఖో, ఆనన్ద, సుభద్దా దేవీ అస్సూని పుఞ్ఛిత్వా [పమజ్జిత్వా (సీ॰ స్యా॰ పీ॰), పుఞ్జిత్వా (క॰)] రాజానం మహాసుదస్సనం ఏతదవోచ –

'సబ్బేహేవ , దేవ, పియేహి మనాపేహి నానాభావో వినాభావో అఞ్ఞథాభావో, మా ఖో త్వం, దేవ, సాపేక్ఖో కాలమకాసి, దుక్ఖా సాపేక్ఖస్స కాలఙ్కిరియా, గరహితా చ సాపేక్ఖస్స కాలఙ్కిరియా. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి నగరసహస్సాని కుసావతీరాజధానిప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి పాసాదసహస్సాని ధమ్మపాసాదప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి కూటాగారసహస్సాని మహావియూహకూటాగారప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి పల్లఙ్కసహస్సాని సోవణ్ణమయాని రూపియమయాని దన్తమయాని సారమయాని గోనకత్థతాని పటికత్థతాని పటలికత్థతాని కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణాని సఉత్తరచ్ఛదాని ఉభతోలోహితకూపధానాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి నాగసహస్సాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని ఉపోసథనాగరాజప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే , దేవ, చతురాసీతి అస్ససహస్సాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వలాహకఅస్సరాజప్పముఖాని . ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ, జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి రథసహస్సాని సీహచమ్మపరివారాని బ్యగ్ఘచమ్మపరివారాని దీపిచమ్మపరివారాని పణ్డుకమ్బలపరివారాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వేజయన్తరథప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి మణిసహస్సాని మణిరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి ఇత్థిసహస్సాని ఇత్థిరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ, జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే , దేవ, చతురాసీతి గహపతిసహస్సాని గహపతిరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి ఖత్తియసహస్సాని అనుయన్తాని పరిణాయకరతనప్పముఖాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి ధేనుసహస్సాని దుహసన్దనాని కంసూపధారణాని. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి వత్థకోటిసహస్సాని ఖోమసుఖుమానం కప్పాసికసుఖుమానం కోసేయ్యసుఖుమానం కమ్బలసుఖుమానం. ఏత్థ, దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసి. ఇమాని తే, దేవ, చతురాసీతి థాలిపాకసహస్సాని సాయం పాతం భత్తాభిహారో అభిహరియతి. ఏత్థ , దేవ, ఛన్దం పజహ జీవితే అపేక్ఖం మాకాసీ'తి.

బ్రహ్మలోకూపగమం

౨౬౯. "అథ ఖో, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో నచిరస్సేవ కాలమకాసి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, గహపతిస్స వా గహపతిపుత్తస్స వా మనుఞ్ఞం భోజనం భుత్తావిస్స భత్తసమ్మదో హోతి, ఏవమేవ ఖో, ఆనన్ద, రఞ్ఞో మహాసుదస్సనస్స మారణన్తికా వేదనా అహోసి. కాలఙ్కతో చ, ఆనన్ద, రాజా మహాసుదస్సనో సుగతిం బ్రహ్మలోకం ఉపపజ్జి. రాజా, ఆనన్ద, మహాసుదస్సనో చతురాసీతి వస్ససహస్సాని కుమారకీళం [కీళితం (క॰), కీళికం (సీ॰ పీ॰)] కీళి. చతురాసీతి వస్ససహస్సాని ఓపరజ్జం కారేసి. చతురాసీతి వస్ససహస్సాని రజ్జం కారేసి. చతురాసీతి వస్ససహస్సాని గిహిభూతో [గిహీభూతో (సీ॰ పీ॰)] ధమ్మే పాసాదే బ్రహ్మచరియం చరి [బ్రహ్మచరియమచరి (క॰)]. సో చత్తారో బ్రహ్మవిహారే భావేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా బ్రహ్మలోకూపగో అహోసి.

౨౭౦. “సియా ఖో పనానన్ద, ఏవమస్స – ‘అఞ్ఞో నూన తేన సమయేన రాజా మహాసుదస్సనో అహోసీ’తి, న ఖో పనేతం, ఆనన్ద, ఏవం దట్ఠబ్బం. అహం తేన సమయేన రాజా మహాసుదస్సనో అహోసిం. మమ తాని చతురాసీతి నగరసహస్సాని కుసావతీరాజధానిప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి పాసాదసహస్సాని ధమ్మపాసాదప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి కూటాగారసహస్సాని మహావియూహకూటాగారప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి పల్లఙ్కసహస్సాని సోవణ్ణమయాని రూపియమయాని దన్తమయాని సారమయాని గోనకత్థతాని పటికత్థతాని పటలికత్థతాని కదలిమిగపవరపచ్చత్థరణాని సఉత్తరచ్ఛదాని ఉభతోలోహితకూపధానాని, మమ తాని చతురాసీతి నాగసహస్సాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని ఉపోసథనాగరాజప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి అస్ససహస్సాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వలాహకఅస్సరాజప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి రథసహస్సాని సీహచమ్మపరివారాని బ్యగ్ఘచమ్మపరివారాని దీపిచమ్మపరివారాని పణ్డుకమ్బలపరివారాని సోవణ్ణాలఙ్కారాని సోవణ్ణధజాని హేమజాలపటిచ్ఛన్నాని వేజయన్తరథప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి మణిసహస్సాని మణిరతనప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి ఇత్థిసహస్సాని సుభద్దాదేవిప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి గహపతిసహస్సాని గహపతిరతనప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి ఖత్తియసహస్సాని అనుయన్తాని పరిణాయకరతనప్పముఖాని, మమ తాని చతురాసీతి ధేనుసహస్సాని దుహసన్దనాని కంసూపధారణాని, మమ తాని చతురాసీతి వత్థకోటిసహస్సాని ఖోమసుఖుమానం కప్పాసికసుఖుమానం కోసేయ్యసుఖుమానం కమ్బలసుఖుమానం, మమ తాని చతురాసీతి థాలిపాకసహస్సాని సాయం పాతం భత్తాభిహారో అభిహరియిత్థ.

౨౭౧. “తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతినగరసహస్సానం ఏకఞ్ఞేవ తం నగరం హోతి, యం తేన సమయేన అజ్ఝావసామి యదిదం కుసావతీ రాజధానీ. తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతిపాసాదసహస్సానం ఏకోయేవ సో పాసాదో హోతి, యం తేన సమయేన అజ్ఝావసామి యదిదం ధమ్మో పాసాదో. తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతికూటాగారసహస్సానం ఏకఞ్ఞేవ తం కూటాగారం హోతి, యం తేన సమయేన అజ్ఝావసామి యదిదం మహావియూహం కూటాగారం. తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతిపల్లఙ్కసహస్సానం ఏకోయేవ సో పల్లఙ్కో హోతి, యం తేన సమయేన పరిభుఞ్జామి యదిదం సోవణ్ణమయో వా రూపియమయో వా దన్తమయో వా సారమయో వా. తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతినాగసహస్సానం ఏకోయేవ సో నాగో హోతి, యం తేన సమయేన అభిరుహామి యదిదం ఉపోసథో నాగరాజా. తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతిఅస్ససహస్సానం ఏకోయేవ సో అస్సో హోతి, యం తేన సమయేన అభిరుహామి యదిదం వలాహకో అస్సరాజా. తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతిరథసహస్సానం ఏకోయేవ సో రథో హోతి, యం తేన సమయేన అభిరుహామి యదిదం వేజయన్తరథో. తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతిఇత్థిసహస్సానం ఏకాయేవ సా ఇత్థీ హోతి, యా తేన సమయేన పచ్చుపట్ఠాతి ఖత్తియానీ వా వేస్సినీ [వేస్సాయినీ (స్యా॰), వేలామికానీ (క॰ సీ॰ పీ॰) వేలామికా (సం॰ ని॰ ౩.౯౬)] వా. తేసం ఖో పనానన్ద, వా. తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతివత్థకోటిసహస్సానం ఏకంయేవ తం దుస్సయుగం హోతి, యం తేన సమయేన పరిదహామి ఖోమసుఖుమం వా కప్పాసికసుఖుమం వా కోసేయ్యసుఖుమం వా కమ్బలసుఖుమం వా. తేసం ఖో పనానన్ద, చతురాసీతిథాలిపాకసహస్సానం ఏకోయేవ సో థాలిపాకో హోతి, యతో నాళికోదనపరమం భుఞ్జామి తదుపియఞ్చ సూపేయ్యం.

౨౭౨. “పస్సానన్ద, సబ్బేతే సఙ్ఖారా అతీతా నిరుద్ధా విపరిణతా. ఏవం అనిచ్చా ఖో, ఆనన్ద, సఙ్ఖారా; ఏవం అద్ధువా ఖో, ఆనన్ద, సఙ్ఖారా; ఏవం అనస్సాసికా ఖో, ఆనన్ద, సఙ్ఖారా! యావఞ్చిదం, ఆనన్ద , అలమేవ సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దితుం, అలం

విరజ్జితుం, అలం విముచ్చితుం.

“ఛక్ఖత్తుం ఖో పనాహం, ఆనన్ద, అభిజానామి ఇమస్మిం పదేసే సరీరం నిక్ఖిపితం, తఞ్చ ఖో రాజావ సమానో చక్కవత్తీ ధమ్మికో ధమ్మరాజా చాతురన్తో విజితావీ జనపదత్థావరియపత్తో సత్తరతనసమన్నాగతో, అయం సత్తమో సరీరనిక్ఖేపో. న ఖో పనాహం, ఆనన్ద, తం పదేసం సమనుపస్సామి సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ యత్థ తథాగతో అట్ఠమం సరీరం నిక్ఖిపేయ్యా”తి. ఇదమవోచ భగవా, ఇదం వత్వాన సుగతో అథాపరం ఏతదవోచ సత్థా –

“అనిచ్చా వత సఙ్ఖారా, ఉప్పాదవయధమ్మినో;
ఉప్పజ్జిత్వా నిరుజ్ఝన్తి, తేసం వూపసమో సుఖో”తి.

మహాసుదస్సనసుత్తం నిట్ఠితం చతుత్థం.

౫. జనవసభసుత్తం

నాతికియాదిబ్యాకరణం

౨౭౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా నాతికే [నాదికే (సీ. స్యా. పీ.)] విహరతి గిఞ్జకావసథే. తేన ఖో పన సమయేన భగవా పరితో పరితో జనపదేసు పరిచారకే అబ్భతీతే కాలఙ్కతే ఉపపత్తీసు బ్యాకరోతి కాసికోసలేసు వజ్జిమల్లేసు చేతివంసేసు [చేతియవంసేసు (క.)] కురుపఞ్చాలేసు మజ్ఝసూరసేనేసు [మచ్ఛసురసేనేసు (స్యా.), మచ్ఛసూరసేనేసు (సీ. పీ.)] – "అసు అముత్ర ఉపపన్నో, అసు అముత్ర ఉపపన్నో [ఉపపన్నోతి (క.)]. పరోపఞ్ఞాస నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికా తత్థ పరినిబ్బాయినో అనావత్తిధమ్మా తస్మా లోకా. సాధికా నవుతి నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామినో, సకిదేవ [సకిందేవ (క.)] ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తి. సాతిరేకాని పఞ్చసతాని నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నా అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా"తి.

౨౭౪. అస్సోసుం ఖో నాతికియా పరిచారకా – "భగవా కిర పరితో పరితో జనపదేసు పరిచారకే అబ్భతీతే కాలఙ్కతే ఉపపత్తీసు బ్యాకరోతి కాసికోసలేసు వజ్జిమల్లేసు చేతివంసేసు కురుపఞ్చాలేసు మజ్ఝసూరసేనేసు – 'అసు అముత్ర ఉపపన్నో, అసు అముత్ర ఉపపన్నో. పరోపఞ్ఞాస నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికా తత్థ పరినిబ్బాయినో అనావత్తిధమ్మా తస్మా లోకా. సాధికా నవుతి నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామినో సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తి. సాతిరేకాని పఞ్చసతాని నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నా అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా'తి. తేన చ నాతికియా పరిచారకా అత్తమనా అహేసుం పముదితా పీతిసోమనస్సజాతా భగవతో పఞ్హవేయ్యాకరణం [పఞ్హావేయ్యాకరణం (స్యా. క.)] సుత్వా.

౨౭౫. అస్సోసి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో – "భగవా కిర పరితో పరితో జనపదేసు పరిచారకే అబ్భతీతే కాలఙ్కతే ఉపపత్తీసు బ్యాకరోతి కాసికోసలేసు వజ్జిమల్లేసు చేతివంసేసు కురుపఞ్చాలేసు మజ్ఝసూరసేనేసు – 'అసు అముత్ర ఉపపన్నో, అసు అముత్ర ఉపపన్నో. పరోపఞ్ఞాస నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికా తత్థ పరినిబ్బాయినో అనావత్తిధమ్మా తస్మా లోకా. సాధికా నవుతి నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామినో సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తి. సాతిరేకాని పఞ్చసతాని నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నా అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా'తి. తేన చ నాతికియా పరిచారకా అత్తమనా అహేసుం పముదితా పీతిసోమనస్సజాతా భగవతో పఞ్హవేయ్యాకరణం సుత్వా"తి.

ఆనన్దపరికథా

౨౭౬. అథ ఖో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఏతదహోసి – “ఇమే ఖో పనాపి అహేసుం మాగధకా పరిచారకా బహూ చేవ రత్తఞ్ఞూ చ అబ్భతీతా కాలఙ్కతా. సుఞ్ఞా మఞ్ఞే అఙ్గమగధా అఙ్గమాగధకేహి [అఙ్గమాగధికేహి (స్యా॰)] పరిచారకేహి అబ్భతీతేహి కాలఙ్కతేహి. తే ఖో పనాపి [తేన ఖో పనాపి (స్యా॰)] అహేసుం బుద్ధే పసన్నా ధమ్మే పసన్నా సఙ్ఘే పసన్నా సీలేసు పరిపూరకారినో. తే అబ్భతీతా కాలఙ్కతా భగవతా అబ్యాకతా; తేసమ్పిస్స సాధు వేయ్యాకరణం, బహుజనో పసీదేయ్య, తతో గచ్ఛేయ్య సుగతిం. అయం ఖో పనాపి అహోసి రాజా మాగధో సేనియో బిమ్బిసారో ధమ్మికో ధమ్మరాజా హితో బ్రాహ్మణగహపతికానం నేగమానఞ్చేవ జానపదానఞ్చ. అపిస్సుదం మనుస్సా కిత్తయమానరూపా విహరన్తి – ‘ఏవం నో సో ధమ్మికో ధమ్మరాజా సుఖాపేత్వా కాలఙ్కతో, ఏవం మయం తస్స ధమ్మికస్స ధమ్మరఞ్ఞో విజితే ఫాసు [ఫాసుకం (స్యా॰)] విహరిమ్హా’తి. సో ఖో పనాపి అహోసి బుద్ధే పసన్నో ధమ్మే పసన్నో సఙ్ఘే పసన్నో సీలేసు పరిపూరకారీ. అపిస్సుదం మనుస్సా ఏవమాహంసు – ‘యావ మరణకాలాపి రాజా మాగధో సేనియో బిమ్బిసారో భగవన్తం కిత్తయమానరూపో కాలఙ్కతో’తి. సో అబ్భతీతో కాలఙ్కతో భగవతా అబ్యాకతో. తస్సపిస్స సాధు వేయ్యాకరణం బహుజనో పసీదేయ్య, తతో గచ్ఛేయ్య సుగతిం. భగవతో ఖో పన సమ్బోధి మగధేసు. యత్థ ఖో పన భగవతో సమ్బోధి మగధేసు, కథం తత్ర భగవా మాగధకే పరిచారకే అబ్భతీతే కాలఙ్కతే ఉపపత్తీసు న బ్యాకరేయ్య. భగవా చే ఖో పన మాగధకే పరిచారకే అబ్భతీతే కాలఙ్కతే ఉపపత్తీసు న బ్యాకరేయ్య, దీనమనా [నిన్నమనా (స్యా॰), దీనమానా (సీ॰ పీ॰)] తేనస్సు మాగధకా పరిచారకా; యేన ఖో పనస్సు దీనమనా మాగధకా పరిచారకా కథం తే భగవా న బ్యాకరేయ్యా”తి?

౨౭౭. ఇదమాయస్మా ఆనన్దో మాగధకే పరిచారకే ఆరబ్భ ఏకో రహో అనువిచిన్తేత్వా రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “సుతం మేతం, భన్తే – ‘భగవా కిర పరితో పరితో జనపదేసు పరిచారకే అబ్భతీతే కాలఙ్కతే ఉపపత్తీసు బ్యాకరోతి కాసికోసలేసు వజ్జిమల్లేసు చేతివంసేసు కురుపఞ్చాలేసు మజ్ఝసూరసేనేసు – “అసు అముత్ర ఉపపన్నో, అసు అముత్ర ఉపపన్నో. పరోపఞ్ఞాస నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికా తత్థ పరినిబ్బాయినో అనావత్తిధమ్మా తస్మా లోకా. సాధికా నవుతి నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామినో, సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తి. సాతిరేకాని పఞ్చసతాని నాతికియా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నా అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా”తి. తేన చ నాతికియా పరిచారకా అత్తమనా అహేసుం పముదితా పీతిసోమనస్సజాతా భగవతో పఞ్హవేయ్యాకరణం సుత్వా”తి . ఇమే ఖో పనాపి, భన్తే, అహేసుం మాగధకా పరిచారకా బహూ చేవ రత్తఞ్ఞూ చ అబ్భతీతా కాలఙ్కతా. సుఞ్ఞా మఞ్ఞే అఙ్గమగధా అఙ్గమాగధకేహి పరిచారకేహి అబ్భతీతేహి కాలఙ్కతేహి. తే ఖో పనాపి, భన్తే, అహేసుం బుద్ధే పసన్నా ధమ్మే పసన్నా సఙ్ఘే పసన్నా సీలేసు పరిపూరకారినో, తే అబ్భతీతా కాలఙ్కతా భగవతా అబ్యాకతా. తేసమ్పిస్స సాధు వేయ్యాకరణం, బహుజనో పసీదేయ్య, తతో గచ్ఛేయ్య సుగతిం. అయం ఖో పనాపి, భన్తే, అహోసి రాజా మాగధో సేనియో బిమ్బిసారో ధమ్మికో ధమ్మరాజా హితో బ్రాహ్మణగహపతికానం నేగమానఞ్చేవ జానపదానఞ్చ. అపిస్సుదం మనుస్సా కిత్తయమానరూపా విహరన్తి – ‘ఏవం నో సో ధమ్మికో ధమ్మరాజా సుఖాపేత్వా కాలఙ్కతో. ఏవం మయం తస్స ధమ్మికస్స ధమ్మరఞ్ఞో విజితే ఫాసు విహరిమ్హా’తి. సో ఖో పనాపి, భన్తే, అహోసి బుద్ధే పసన్నో ధమ్మే పసన్నో సఙ్ఘే పసన్నో సీలేసు పరిపూరకారీ. అపిస్సుదం మనుస్సా ఏవమాహంసు – ‘యావ మరణకాలాపి రాజా మాగధో సేనియో బిమ్బిసారో భగవన్తం

కిత్తయమానరూపో కాలఙ్కతో’తి. సో అబ్యతీతో కాలఙ్కతో భగవతా అబ్యాకతో; తస్సపిస్స సాధు వేయ్యాకరణం, బహుజనో పసీదేయ్య, తతో గచ్ఛేయ్య సుగతిం. భగవతో ఖో పన, భన్తే, సమ్బోధి మగధేసు. యత్థ ఖో పన , భన్తే, భగవతో సమ్బోధి మగధేసు, కథం తత్ర భగవా మాగధకే పరిచారకే అబ్యతీతే కాలఙ్కతే ఉపపత్తీసు న బ్యాకరేయ్య? భగవా చే ఖో పన, భన్తే, మాగధకే పరిచారకే అబ్యతీతే కాలఙ్కతే ఉపపత్తీసు న బ్యాకరేయ్య దీనమనా తేనస్సు మాగధకా పరిచారకా; యేన ఖో పనస్సు దీనమనా మాగధకా పరిచారకా కథం తే భగవా న బ్యాకరేయ్యా”తి. ఇదమాయస్మా ఆనన్దో మాగధకే పరిచారకే ఆరబ్భ భగవతో సమ్ముఖా పరికథం కత్వా ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

౨౭౮. అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తే ఆయస్మన్తే ఆనన్దే పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ నాతికం పిణ్డాయ పావిసి. నాతికే పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో పాదే పక్ఖాలేత్వా గిఞ్జకావసథం పవిసిత్వా మాగధకే పరిచారకే ఆరబ్భ అట్ఠిం కత్వా [అట్ఠికత్వా (సీ. స్యా. పీ.)] మనసికత్వా సబ్బం చేతసా [సబ్బచేతసా (పీ.)] సమన్నాహరిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది – “గతిం నేసం జానిస్సామి అభిసమ్పరాయం, యంగతికా తే భవన్తో యంఅభిసమ్పరాయా”తి. అద్దసా ఖో భగవా మాగధకే పరిచారకే “యంగతికా తే భవన్తో యంఅభిసమ్పరాయా”తి. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో గిఞ్జకావసథా నిక్ఖమిత్వా విహారపచ్ఛాయాయం పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది.

౨౭౯. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఉపసన్తపదిస్సో [ఉపసన్తపతిసో (క.)] భన్తే భగవా భాతిరివ భగవతో ముఖవణ్ణో విప్పసన్నత్తా ఇన్ద్రియానం. సన్తేన నూనజ్జ భన్తే భగవా విహారేన విహాసీ”తి? “యదేవ ఖో మే త్వం, ఆనన్ద, మాగధకే పరిచారకే ఆరబ్భ సమ్ముఖా పరికథం కత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కన్తో, తదేవాహం నాతికే పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో పాదే పక్ఖాలేత్వా గిఞ్జకావసథం పవిసిత్వా మాగధకే పరిచారకే ఆరబ్భ అట్ఠిం కత్వా మనసికత్వా సబ్బం చేతసా సమన్నాహరిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీదిం – ‘గతిం నేసం జానిస్సామి అభిసమ్పరాయం, యంగతికా తే భవన్తో యంఅభిసమ్పరాయా’తి. అద్దసం ఖో అహం, ఆనన్ద, మాగధకే పరిచారకే ‘యంగతికా తే భవన్తో యంఅభిసమ్పరాయా’”తి.

జనవసభయక్ఖో

౨౮౦. “అథ ఖో, ఆనన్ద, అన్తరహితో యక్ఖో సద్దమనుస్సావేసి – ‘జనవసభో అహం భగవా ; జనవసభో అహం సుగతా’తి. అభిజానాసి నో త్వం, ఆనన్ద, ఇతో పుబ్బే ఏవరూపం నామధేయ్యం సుతం [సుత్వా (పీ.)] యదిదం జనవసభో”తి?

“న ఖో అహం, భన్తే, అభిజానామి ఇతో పుబ్బే ఏవరూపం నామధేయ్యం సుతం యదిదం జనవసభోతి, అపి చ మే, భన్తే, లోమాని హట్ఠాని ‘జనవసభో’తి నామధేయ్యం సుత్వా. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏతదహోసి – ‘న హి నూన సో ఓరకో యక్ఖో భవిస్సతి యదిదం ఏవరూపం నామధేయ్యం సుపఞ్ఞత్తం యదిదం జనవసభో”తి. “అనన్తరా ఖో, ఆనన్ద, సద్దపాతుభావా ఉళారవణ్ణో మే యక్ఖో సమ్ముఖే పాతురహోసి . దుతియమ్పి సద్దమనుస్సావేసి – ‘బిమ్బిసారో అహం భగవా; బిమ్బిసారో అహం సుగతాతి. ఇదం సత్తమం ఖో అహం, భన్తే, వేస్సవణస్స మహారాజస్స సహబ్యతం ఉపపజ్జామి, సో తతో చుతో మనుస్సరాజా భవితుం పహోమి [సో తతో చుతో మనుస్సరాజా, అమనుస్సరాజా దివి హోమి (సీ. పీ.)].

ఇతో సత్త తతో సత్త, సంసారాని చతుద్దస;

నివాసమభిజానామి, యత్థ మే వుసితం పురే.

౨౮౧. ‘దీఘరత్తం ఖో అహం, భన్తే, అవినిపాతో అవినిపాతం సఞ్జానామి, ఆసా చ పన మే సన్తిట్ఠతి సకదాగామితాయా’తి. ‘అచ్ఛరియమిదం ఆయస్మతో జనవసభస్స యక్ఖస్స, అబ్భుతమిదం ఆయస్మతో జనవసభస్స యక్ఖస్స. “దీఘరత్తం ఖో అహం, భన్తే, అవినిపాతో అవినిపాతం సఞ్జానామీ”తి చ వదేసి, “ఆసా చ పన మే సన్తిట్ఠతి సకదాగామితాయా”తి చ వదేసి, కుతోనిదానం పనాయస్మా జనవసభో యక్ఖో ఏవరూపం ఉళారం విసేసాధిగమం సఞ్జానాతీతి? న అఞ్ఞత్ర, భగవా, తవ సాసనా, న అఞ్ఞత్ర [అఞ్ఞత్థ (సీ. పీ.)], సుగత, తవ సాసనా; యదగ్గే అహం, భన్తే, భగవతి ఏకన్తికతో [ఏకన్తతో (స్యా.), ఏకన్తగతో (పీ.)] అభిప్పసన్నో, తదగ్గే అహం, భన్తే, దీఘరత్తం అవినిపాతో అవినిపాతం సఞ్జానామి, ఆసా చ పన మే సన్తిట్ఠతి సకదాగామితాయ. ఇధాహం, భన్తే, వేస్సవణేన మహారాజేన పేసితో విరూళ్హకస్స మహారాజస్స సన్తికే కేనచిదేవ కరణీయేన అద్దసం భగవన్తం అన్తరామగ్గే గిఞ్జకావసథం పవిసిత్వా మాగధకే పరిచారకే ఆరబ్భ అట్ఠిం కత్వా మనసికత్వా సబ్బం చేతసా సమన్నాహరిత్వా నిసిన్నం – “గతిం నేసం జానిస్సామి అభిసమ్పరాయం, యంగతికా తే భవన్తో యంఅభిసమ్పరాయా”తి. అనచ్ఛరియం ఖో పనేతం, భన్తే, యం వేస్సవణస్స మహారాజస్స తస్సం పరిసాయం భాసతో సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – “యంగతికా తే భవన్తో యంఅభిసమ్పరాయా”తి. తస్స మయ్హం, భన్తే, ఏతదహోసి – భగవన్తఞ్చ దక్ఖామి, ఇదఞ్చ భగవతో ఆరోచేస్సామీతి. ఇమే ఖో మే, భన్తే, ద్వేపచ్చయా భగవన్తం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం’.

దేవసభా

౨౮౨. ‘పురిమాని , భన్తే, దివసాని పురిమతరాని తదహుపోసథే పన్నరసే వస్సూపనాయికాయ పుణ్ణాయ పుణ్ణమాయ రత్తియా కేవలకప్పా చ దేవా తావతింసా సుధమ్మాయం సభాయం సన్నిసిన్నా హోన్తి సన్నిపతితా. మహతీ చ దిబ్బపరిసా [దిబ్బా పరిసా (సీ. పీ.)] సమన్తతో నిసిన్నా హోన్తి [నిసిన్నా హోతి (సీ.), సన్నిసిన్నా హోన్తి సన్నిపతితా (క.)], చత్తారో చ మహారాజానో చతుద్దిసా నిసిన్నా హోన్తి. పురత్థిమాయ దిసాయ ధతరట్ఠో మహారాజా పచ్ఛిమాభిముఖో [పచ్చాభిముఖో (క.)] నిసిన్నో హోతి దేవే పురక్ఖత్వా; దక్ఖిణాయ దిసాయ విరూళ్హకో మహారాజా ఉత్తరాభిముఖో నిసిన్నో హోతి దేవే పురక్ఖత్వా; పచ్ఛిమాయ దిసాయ విరూపక్ఖో మహారాజా పురత్థాభిముఖో నిసిన్నో హోతి దేవే పురక్ఖత్వా; ఉత్తరాయ దిసాయ వేస్సవణో మహారాజా దక్ఖిణాభిముఖో నిసిన్నో హోతి దేవే పురక్ఖత్వా . యదా, భన్తే, కేవలకప్పా చ దేవా తావతింసా సుధమ్మాయం సభాయం సన్నిసిన్నా హోన్తి సన్నిపతితా, మహతీ చ దిబ్బపరిసా సమన్తతో నిసిన్నా హోన్తి, చత్తారో చ మహారాజానో చతుద్దిసా నిసిన్నా హోన్తి. ఇదం నేసం హోతి ఆసనస్మిం; అథ పచ్ఛా అమ్హాకం ఆసనం హోతి. యే తే, భన్తే, దేవా భగవతి బ్రహ్మచరియం చరిత్వా అధునూపపన్నా తావతింసకాయం, తే అఞ్ఞే దేవే అతిరోచన్తి వణ్ణేన చేవ యససా చ. తేన సుదం, భన్తే, దేవా తావతింసా అత్తమనా హోన్తి పముదితా పీతిసోమనస్సజాతా “దిబ్బా వత భో కాయా పరిపూరేన్తి, హాయన్తి అసురకాయా”తి. అథ ఖో, భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవానం తావతింసానం సమ్పసాదం విదిత్వా ఇమాహి గాథాహి అనుమోది –

“మోదన్తి వత భో దేవా, తావతింసా సహిన్దకా [సఇన్దకా (సీ.)];

తథాగతం నమస్సన్తా, ధమ్మస్స చ సుధమ్మతం.

నవే దేవే చ పస్సన్తా, వణ్ణవన్తే యసస్సినే [యసస్సినో (స్యా॰)];
సుగతస్మిం బ్రహ్మచరియం, చరిత్వాన ఇధాగతే.

తే అఞ్ఞే అతిరోచన్తి, వణ్ణేన యససాయునా;
సావకా భూరిపఞ్ఞస్స, విసేసూపగతా ఇధ.

ఇదం దిస్వాన నన్దన్తి, తావతింసా సహిన్దకా;
తథాగతం నమస్సన్తా, ధమ్మస్స చ సుధమ్మత"న్తి.

'తేన సుదం, భన్తే, దేవా తావతింసా భియ్యోసోమత్తాయ అత్తమనా హోన్తి పముదితా పీతిసోమనస్సజాతా "దిబ్బా వత, భో, కాయా పరిపూరేన్తి, హాయన్తి అసురకాయా"తి. అథ ఖో, భన్తే, యేనత్థేన దేవా తావతింసా సుధమ్మాయం సభాయం సన్నిసిన్నా హోన్తి సన్నిపతితా, తం అత్థం చిన్తయిత్వా తం అత్థం మన్తయిత్వా వుత్తవచనాపి తం [వుత్తవచనా నామిదం (క॰)] చత్తారో మహారాజానో తస్మిం అత్థే హోన్తి. పచ్చానుసిట్ఠవచనాపి తం [పచ్చానుసిట్ఠవచనా నామిదం (క॰)] చత్తారో మహారాజానో తస్మిం అత్థే హోన్తి, సకేసు సకేసు ఆసనేసు ఠితా అవిపక్కన్తా [అధిపక్కన్తా (క॰)].

తే వుత్తవాక్యా రాజానో, పటిగ్గయ్హానుసాసనిం;
విప్పసన్నమనా సన్తా, అట్ఠంసు సమ్హి ఆసనేతి.

౨౭౩. 'అథ ఖో, భన్తే, ఉత్తరాయ దిసాయ ఉళారో ఆలోకో సఞ్జాయి, ఓభాసో పాతురహోసి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. అథ ఖో, భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి – "యథా ఖో, మారిసా, నిమిత్తాని దిస్సన్తి, ఉళారో ఆలోకో సఞ్జాయతి, ఓభాసో పాతుభవతి, బ్రహ్మా పాతుభవిస్సతి. బ్రహ్మునో హేతం పుబ్బనిమిత్తం పాతుభావాయ యదిదం ఆలోకో సఞ్జాయతి ఓభాసో పాతుభవతీతి.

"యథా నిమిత్తా దిస్సన్తి, బ్రహ్మా పాతుభవిస్సతి;
బ్రహ్మునో హేతం నిమిత్తం, ఓభాసో విపులో మహా"తి.

సనఙ్కుమారకథా

౨౭౪. 'అథ ఖో, భన్తే, దేవా తావతింసా యథాసకేసు ఆసనేసు నిసీదింసు – "ఓభాసమేతం ఞస్సామ, యంవిపాకో భవిస్సతి, సచ్ఛికత్వావ నం గమిస్సామా"తి. చత్తారోపి మహారాజానో యథాసకేసు ఆసనేసు నిసీదింసు – "ఓభాసమేతం ఞస్సామ యంవిపాకో భవిస్సతి, సచ్ఛికత్వావ నం గమిస్సామా"తి. ఇదం సుత్వా దేవా తావతింసా ఏకగ్గా సమాపజ్జింసు – "ఓభాసమేతం ఞస్సామ, యంవిపాకో భవిస్సతి, సచ్ఛికత్వావ నం గమిస్సామా"తి.

'యదా, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం పాతుభవతి, ఓళారికం అత్తభావం అభినిమ్మినిత్వా పాతుభవతి. యో ఖో పన, భన్తే, బ్రహ్మునో పకతివణ్ణో అనభిసమ్భవనీయో సో దేవానం తావతింసానం చక్ఖుపథస్మిం.

యదా, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం పాతుభవతి , సో అఞ్ఞే దేవే అతిరోచతి వణ్ణేన చేవ యససా చ. సేయ్యథాపి, భన్తే, సోవణ్ణో విగ్గహో మానుసం విగ్గహం అతిరోచతి; ఏవమేవ ఖో, భన్తే, యదా బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం పాతుభవతి, సో అఞ్ఞే దేవే అతిరోచతి వణ్ణేన చేవ యససా చ. యదా, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం పాతుభవతి, న తస్సం పరిసాయం కోచి దేవో అభివాదేతి వా పచ్చుట్ఠేతి వా ఆసనేన వా నిమన్తేతి. సబ్బేవ తుణ్హీభూతా పఞ్జలికా పల్లఙ్కేన నిసీదన్తి – “యస్సదాని దేవస్స పల్లఙ్కం ఇచ్ఛిస్సతి బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో, తస్స దేవస్స పల్లఙ్కే నిసీదిస్సతీ”తి.

‘యస్స ఖో పన, భన్తే, దేవస్స బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో పల్లఙ్కే నిసీదతి, ఉళారం సో లభతి దేవో వేదపటిలాభం; ఉళారం సో లభతి దేవో సోమనస్సపటిలాభం. సేయ్యథాపి, భన్తే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో అధునాభిసిత్తో రజ్జేన, ఉళారం సో లభతి వేదపటిలాభం, ఉళారం సో లభతి సోమనస్సపటిలాభం. ఏవమేవ ఖో, భన్తే, యస్స దేవస్స బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో పల్లఙ్కే నిసీదతి, ఉళారం సో లభతి దేవో వేదపటిలాభం, ఉళారం సో లభతి దేవో సోమనస్సపటిలాభం. అథ , భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో ఓళారికం అత్తభావం అభినిమ్మినిత్వా కుమారవణ్ణీ [కుమారవణ్ణో (స్యా. క.)] హుత్వా పఞ్చసిఖో దేవానం తావతింసానం పాతురహోసి. సో వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా ఆకాసే అన్తలిక్ఖే పల్లఙ్కేన నిసీది. సేయ్యథాపి, భన్తే, బలవా పురిసో సుపచ్చత్థతే వా పల్లఙ్కే సమే వా భూమిభాగే పల్లఙ్కేన నిసీదేయ్య; ఏవమేవ ఖో, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా ఆకాసే అన్తలిక్ఖే పల్లఙ్కేన నిసీదిత్వా దేవానం తావతింసానం సమ్పసాదం విదిత్వా ఇమాహి గాథాహి అనుమోది –

“మోదన్తి వత భో దేవా, తావతింసా సహిన్దకా;
తథాగతం నమస్సన్తా, ధమ్మస్స చ సుధమ్మతం.

“నవే దేవే చ పస్సన్తా, వణ్ణవన్తే యసస్సినే;
సుగతస్మిం బ్రహ్మచరియం, చరిత్వాన ఇధాగతే.

“తే అఞ్ఞే అతిరోచన్తి, వణ్ణేన యససాయునా;
సావకా భూరిపఞ్ఞస్స, విసేసూపగతా ఇధ.

“ఇదం దిస్వాన నన్దన్తి, తావతింసా సహిన్దకా;
తథాగతం నమస్సన్తా, ధమ్మస్స చ సుధమ్మత”న్తి.

౨౮౫. ‘ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో భాసిత్థ; ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మునో సనఙ్కుమారస్స భాసతో అట్ఠఙ్గసమన్నాగతో సరో హోతి విస్సట్ఠో చ విఞ్ఞేయ్యో చ మఞ్జు చ సవనీయో చ బిన్దు చ అవిసారీ చ గమ్భీరో చ నిన్నాదీ చ. యథాపరిసం ఖో పన, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో సరేన విఞ్ఞాపేతి; న చస్స బహిద్ధా పరిసాయ ఘోసో నిచ్ఛరతి. యస్స ఖో పన, భన్తే, ఏవం అట్ఠఙ్గసమన్నాగతో సరో హోతి, సో వుచ్చతి “బ్రహ్మస్సరో”తి.

‘అథ ఖో, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో తేత్తింసే అత్తభావే అభినిమ్మినిత్వా దేవానం తావతింసానం పచ్చేకపల్లఙ్కేసు పల్లఙ్కేన [పచ్చేకపల్లఙ్కేన (క.)] నిసీదిత్వా దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి – “తం కిం మఞ్ఞన్తి, భోన్తో దేవా తావతింసా,

యావఞ్చ నో భగవా బహుజనహితాయ పటిపన్నో బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. యే హి కేచి, భో, బుద్ధం సరణం గతా ధమ్మం సరణం గతా సఙ్ఘం సరణం గతా సీలేసు పరిపూరకారినో తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అప్పేకచ్చే పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జన్తి, అప్పేకచ్చే నిమ్మానరతీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జన్తి, అప్పేకచ్చే తుసితానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జన్తి, అప్పేకచ్చే యామానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జన్తి, అప్పేకచ్చే తావతింసానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జన్తి, అప్పేకచ్చే చాతుమహారాజికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జన్తి. యే సబ్బనిహీనం కాయం పరిపూరేన్తి, తే గన్ధబ్బకాయం పరిపూరేన్తీ'''తి.

౨౮౬. 'ఇమమత్థం , భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో భాసిత్థ; ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మునో సనఙ్కుమారస్స భాసతో ఘోసోయేవ దేవా మఞ్ఞన్తి – "య్వాయం మమ పల్లఙ్కే స్వాయం ఏకోవ భాసతీ"తి.

ఏకస్మిం భాసమానస్మిం, సబ్బే భాసన్తి నిమ్మితా;
ఏకస్మిం తుణ్హిమాసీనే, సబ్బే తుణ్హీ భవన్తి తే.

తదాసు దేవా మఞ్ఞన్తి, తావతింసా సహిన్దకా;
య్వాయం మమ పల్లఙ్కస్మిం, స్వాయం ఏకోవ భాసతీతి.

'అథ ఖో, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో ఏకత్తేన అత్తానం ఉపసంహరతి, ఏకత్తేన అత్తానం ఉపసంహరిత్వా సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పల్లఙ్కే పల్లఙ్కేన నిసీదిత్వా దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి –

భావితఇద్ధిపాదో

౨౮౭. '"తం కిం మఞ్ఞన్తి, భోన్తో దేవా తావతింసా, యావ సుపఞ్ఞత్తా చిమే తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన చత్తారో ఇద్ధిపాదా పఞ్ఞత్తా ఇద్ధిపహుతాయ [ఇద్ధిబహులీకతాయ (స్యా.)] ఇద్ధివిసవితాయ [ఇద్ధివిసేవితాయ (స్యా.)] ఇద్ధివికుబ్బనతాయ. కతమే చత్తారో? ఇధ భో భిక్ఖు ఛన్దసమాధిప్పధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. వీరియసమాధిప్పధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. చిత్తసమాధిప్పధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. వీమంసాసమాధిప్పధానసఙ్ఖారసమన్నాగతం ఇద్ధిపాదం భావేతి. ఇమే ఖో, భో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన చత్తారో ఇద్ధిపాదా పఞ్ఞత్తా ఇద్ధిపహుతాయ ఇద్ధివిసవితాయ ఇద్ధివికుబ్బనతాయ.

'"యే హి కేచి భో అతీతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోసుం, సబ్బే తే ఇమేసంయేవ చతున్నం ఇద్ధిపాదానం భావితత్తా బహులీకతత్తా. యేపి హి కేచి భో అనాగతమద్ధానం సమణా వా బ్రాహ్మణా వా అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోస్సన్తి, సబ్బే తే ఇమేసంయేవ చతున్నం ఇద్ధిపాదానం భావితత్తా బహులీకతత్తా. యేపి హి కేచి భో ఏతరహి సమణా వా బ్రాహ్మణా వా అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోన్తి, సబ్బే తే ఇమేసంయేవ చతున్నం ఇద్ధిపాదానం భావితత్తా బహులీకతత్తా. పస్సన్తి నో భోన్తో దేవా తావతింసా మమపిమం ఏవరూపం ఇద్ధానుభావ"న్తి? "ఏవం మహాబ్రహ్మే"తి. "అహమ్పి ఖో భో ఇమేసంయేవ చతున్నఇ్చ ఇద్ధిపాదానం భావితత్తా బహులీకతత్తా ఏవం మహిద్ధికో ఏవంమహానుభావో"తి. ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో భాసిత్థ. ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో భాసిత్వా దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి –

తివిధో ఓకాసాధిగమో

౨౮౮. ‘‘‘తం కిం మఞ్ఞన్తి, భోన్తో దేవా తావతింసా, యావఞ్చిదం తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన తయో ఓకాసాధిగమా అనుబుద్ధా సుఖస్సాధిగమాయ. కతమే తయో? ఇధ భో ఏకచ్చో సంసట్ఠో విహరతి కామేహి సంసట్ఠో అకుసలేహి ధమ్మేహి. సో అపరేన సమయేన అరియధమ్మం సుణాతి, యోనిసో మనసి కరోతి, ధమ్మానుధమ్మం పటిపజ్జతి. సో అరియధమ్మస్సవనం ఆగమ్మ యోనిసోమనసికారం ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తిం అసంసట్ఠో విహరతి కామేహి అసంసట్ఠో అకుసలేహి ధమ్మేహి. తస్స అసంసట్ఠస్స కామేహి అసంసట్ఠస్స అకుసలేహి ధమ్మేహి ఉప్పజ్జతి సుఖం, సుఖా భియ్యో సోమనస్సం. సేయ్యథాపి, భో, పముదా పామోజ్జం [పాముజ్జం (పీ. క.)] జాయేథ, ఏవమేవ ఖో, భో, అసంసట్ఠస్స కామేహి అసంసట్ఠస్స అకుసలేహి ధమ్మేహి ఉప్పజ్జతి సుఖం, సుఖా భియ్యో సోమనస్సం. అయం ఖో, భో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన పఠమో ఓకాసాధిగమో అనుబుద్ధో సుఖస్సాధిగమాయ.

‘‘‘పున చపరం, భో, ఇధేకచ్చస్స ఓళారికా కాయసఙ్ఖారా అప్పటిప్పస్సద్ధా హోన్తి, ఓళారికా వచీసఙ్ఖారా అప్పటిప్పస్సద్ధా హోన్తి, ఓళారికా చిత్తసఙ్ఖారా అప్పటిప్పస్సద్ధా హోన్తి. సో అపరేన సమయేన అరియధమ్మం సుణాతి, యోనిసో మనసి కరోతి, ధమ్మానుధమ్మం పటిపజ్జతి. తస్స అరియధమ్మస్సవనం ఆగమ్మ యోనిసోమనసికారం ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తిం ఓళారికా కాయసఙ్ఖారా పటిప్పస్సమ్భన్తి, ఓళారికా వచీసఙ్ఖారా పటిప్పస్సమ్భన్తి, ఓళారికా చిత్తసఙ్ఖారా పటిప్పస్సమ్భన్తి. తస్స ఓళారికానం కాయసఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా ఓళారికానం వచీసఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా ఓళారికానం చిత్తసఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా ఉప్పజ్జతి సుఖం, సుఖా భియ్యో సోమనస్సం. సేయ్యథాపి, భో, పముదా పామోజ్జం జాయేథ, ఏవమేవ ఖో భో ఓళారికానం కాయసఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా ఓళారికానం వచీసఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా ఓళారికానం చిత్తసఙ్ఖారానం పటిప్పస్సద్ధియా ఉప్పజ్జతి సుఖం, సుఖా భియ్యో సోమనస్సం. అయం ఖో, భో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన దుతియో ఓకాసాధిగమో అనుబుద్ధో సుఖస్సాధిగమాయ.

‘‘‘పున చపరం, భో, ఇధేకచ్చో ‘ఇదం కుసల’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి, ‘ఇదం అకుసల’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. ‘ఇదం సావజ్జం ఇదం అనవజ్జం, ఇదం సేవితబ్బం ఇదం న సేవితబ్బం, ఇదం హీనం ఇదం పణీతం, ఇదం కణ్హసుక్కసప్పటిభాగ’న్తి యథాభూతం నప్పజానాతి. సో అపరేన సమయేన అరియధమ్మం సుణాతి, యోనిసో మనసి కరోతి, ధమ్మానుధమ్మం పటిపజ్జతి. సో అరియధమ్మస్సవనం ఆగమ్మ యోనిసోమనసికారం ధమ్మానుధమ్మప్పటిపత్తిం, ‘ఇదం కుసల’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘ఇదం అకుసల’న్తి యథాభూతం పజానాతి. ఇదం సావజ్జం ఇదం అనవజ్జం, ఇదం సేవితబ్బం ఇదం న సేవితబ్బం, ఇదం హీనం ఇదం పణీతం, ఇదం కణ్హసుక్కసప్పటిభాగ’న్తి యథాభూతం పజానాతి. తస్స ఏవం జానతో ఏవం పస్సతో అవిజ్జా పహీయతి, విజ్జా ఉప్పజ్జతి. తస్స అవిజ్జావిరాగా విజ్జుప్పాదా ఉప్పజ్జతి సుఖం, సుఖా భియ్యో సోమనస్సం. సేయ్యథాపి, భో, పముదా పామోజ్జం జాయేథ , ఏవమేవ ఖో, భో, అవిజ్జావిరాగా విజ్జుప్పాదా ఉప్పజ్జతి సుఖం, సుఖా భియ్యో సోమనస్సం. అయం ఖో, భో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన తతియో ఓకాసాధిగమో అనుబుద్ధో సుఖస్సాధిగమాయ. ఇమే ఖో, భో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన తయో ఓకాసాధిగమా అనుబుద్ధా సుఖస్సాధిగమాయా’’తి. ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో భాసిత్థ, ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో భాసిత్వా దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి –

చతుసతిపట్ఠానం

౨౮౯. "'తం కిం మఞ్ఞన్తి, భోన్తో దేవా తావతింసా, యావ సుపఞ్ఞత్తా చిమే తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన చత్తారో సతిపట్ఠానా పఞ్ఞత్తా కుసలస్సాధిగమాయ. కతమే చత్తారో? ఇధ , భో, భిక్ఖు అజ్ఝత్తం కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. అజ్ఝత్తం కాయే కాయానుపస్సీ విహరన్తో తత్థ సమ్మా సమాధియతి, సమ్మా విప్పసీదతి. సో తత్థ సమ్మా సమాహితో సమ్మా విప్పసన్నో బహిద్ధా పరకాయే ఞాణదస్సనం అభినిబ్బత్తేతి. అజ్ఝత్తం వేదనాసు వేదనానుపస్సీ విహరతి...పే.... బహిద్ధా పరవేదనాసు ఞాణదస్సనం అభినిబ్బత్తేతి. అజ్ఝత్తం చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి...పే.... బహిద్ధా పరచిత్తే ఞాణదస్సనం అభినిబ్బత్తేతి. అజ్ఝత్తం ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. అజ్ఝత్తం ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరన్తో తత్థ సమ్మా సమాధియతి, సమ్మా విప్పసీదతి. సో తత్థ సమ్మా సమాహితో సమ్మా విప్పసన్నో బహిద్ధా పరధమ్మేసు ఞాణదస్సనం అభినిబ్బత్తేతి. ఇమే ఖో, భో, తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన చత్తారో సతిపట్ఠానా పఞ్ఞత్తా కుసలస్సాధిగమాయా"తి. ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో భాసిత్థ. ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో భాసిత్వా దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి –

సత్త సమాధిపరిక్ఖారా

౨౯౦. "'తం కిం మఞ్ఞన్తి, భోన్తో దేవా తావతింసా, యావ సుపఞ్ఞత్తా చిమే తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సత్త సమాధిపరిక్ఖారా సమ్మాసమాధిస్స పరిభావనాయ సమ్మాసమాధిస్స పారిపూరియా. కతమే సత్త? సమ్మాదిట్ఠి సమ్మాసఙ్కప్పో సమ్మావాచా సమ్మాకమ్మన్తో సమ్మాఆజీవో సమ్మావాయామో సమ్మాసతి. యా ఖో, భో, ఇమేహి సత్తహఙ్గేహి చిత్తస్స ఏకగ్గతా పరిక్ఖతా, అయం వుచ్చతి, భో, అరియో సమ్మాసమాధి సఉపనిసో ఇతిపి సపరిక్ఖారో ఇతిపి. సమ్మాదిట్ఠిస్స భో, సమ్మాసఙ్కప్పో పహోతి, సమ్మాసఙ్కప్పస్స సమ్మావాచా పహోతి, సమ్మావాచస్స సమ్మాకమ్మన్తో పహోతి. సమ్మాకమ్మన్తస్స సమ్మాఆజీవో పహోతి, సమ్మాఆజీవస్స సమ్మావాయామో పహోతి, సమ్మావాయామస్స సమ్మాసతి పహోతి , సమ్మాసతిస్స సమ్మాసమాధి పహోతి, సమ్మాసమాధిస్స సమ్మాఞాణం పహోతి, సమ్మాఞాణస్స సమ్మావిముత్తి పహోతి. యఞ్హి తం, భో, సమ్మా వదమానో వదేయ్య – 'స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహి అపారుతా అమతస్స ద్వారా'తి ఇదమేవ తం సమ్మా వదమానో వదేయ్య. స్వాక్ఖాతో హి, భో, భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో, అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహి అపారుతా అమతస్స ద్వారా [ద్వారాతి (స్యా. క.)].

"'యే హి కేచి, భో, బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా, ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా, సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా, అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతా , యే చిమే ఓపపాతికా ధమ్మవినీతా సాతిరేకాని చతువీసతిసతసహస్సాని మాగధకా పరిచారకా అబ్భతీతా కాలఙ్కతా తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నా అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా. అత్థి చేవేత్థ సకదాగామినో.

"అత్థాయం [అథాయం (సీ. స్యా.)] ఇతరా పజా, పుఞ్ఞాభాగాతి మే మనో;
సఙ్ఖాతుం నోపి సక్కోమి, ముసావాదస్స ఓత్తప్ప"న్తి.

౨౯౧. 'ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో భాసిత్థ, ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మునో సనఙ్కుమారస్స భాసతో వేస్సవణస్స మహారాజస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – "అచ్ఛరియం వత భో, అబ్భుతం వత భో, ఏవరూపోపి నామ ఉళారో సత్థా భవిస్సతి, ఏవరూపం ఉళారం ధమ్మక్ఖానం, ఏవరూపా ఉళారా విసేసాధిగమా పఞ్ఞాయిస్సన్తీ"తి. అథ, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో వేస్సవణస్స మహారాజస్స చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ వేస్సవణం మహారాజానం ఏతదవోచ – "తం కిం మఞ్ఞతి భవం వేస్సవణో మహారాజా అతీతమ్పి అద్ధానం ఏవరూపో ఉళారో సత్థా అహోసి, ఏవరూపం ఉళారం ధమ్మక్ఖానం, ఏవరూపా ఉళారా విసేసాధిగమా పఞ్ఞాయింసు. అనాగతమ్పి అద్ధానం ఏవరూపో ఉళారో సత్థా భవిస్సతి, ఏవరూపం ఉళారం ధమ్మక్ఖానం, ఏవరూపా ఉళారా విసేసాధిగమా పఞ్ఞాయిస్సన్తీ"'తి.

౨౯౨. '"ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం అభాసి, ఇమమత్థం వేస్సవణో మహారాజా బ్రహ్మునో సనఙ్కుమారస్స దేవానం తావతింసానం భాసతో సమ్ముఖా సుతం [సుత్వా (సీ. పీ.)] సమ్ముఖా పటిగ్గహితం సయం పరిసాయం ఆరోచేసి".

ఇమమత్థం జనవసభో యక్ఖో వేస్సవణస్స మహారాజస్స సయం పరిసాయం భాసతో సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం [పటిగ్గహేత్వా (సీ. పీ.)] భగవతో ఆరోచేసి. ఇమమత్థం భగవా జనవసభస్స యక్ఖస్స సమ్ముఖా సుత్వా సమ్ముఖా పటిగ్గహేత్వా సామఞ్చ అభిఞ్ఞాయ ఆయస్మతో ఆనన్దస్స ఆరోచేసి, ఇమమత్థమాయస్మా ఆనన్దో భగవతో సమ్ముఖా సుత్వా సమ్ముఖా పటిగ్గహేత్వా ఆరోచేసి భిక్ఖూనం భిక్ఖునీనం ఉపాసకానం ఉపాసికానం. తయిదం బ్రహ్మచరియం ఇద్ధఞ్చేవ ఫీతఞ్చ విత్థారికం బాహుజఞ్ఞం పుథుభూతం యావ దేవమనుస్సేహి సుప్పకాసితన్తి.

జనవసభసుత్తం నిట్ఠితం పఞ్చమం.

౬. మహాగోవిన్దసుత్తం

౨౯౩. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. అథ ఖో పఞ్చసిఖో గన్ధబ్బపుత్తో అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణో కేవలకప్పం గిజ్ఝకూటం పబ్బతం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితో ఖో పఞ్చసిఖో గన్ధబ్బపుత్తో భగవన్తం ఏతదవోచ – "యం ఖో మే, భన్తే, దేవానం తావతింసానం సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం, ఆరోచేమి తం భగవతో"తి. "ఆరోచేహి మే త్వం, పఞ్చసిఖా"తి భగవా అవోచ.

దేవసభా

౨౯౪. "పురిమాని, భన్తే, దివసాని పురిమతరాని తదహుపోసథే పన్నరసే పవారణాయ పుణ్ణాయ పుణ్ణమాయ రత్తియా కేవలకప్పా చ దేవా తావతింసా సుధమ్మాయం సభాయం సన్నిసిన్నా హోన్తి సన్నిపతితా; మహతీ చ దిబ్బపరిసా సమన్తతో నిసిన్నా హోన్తి, చత్తారో చ మహారాజానో చతుద్దిసా నిసిన్నా హోన్తి; పురత్థిమాయ దిసాయ ధతరట్ఠో మహారాజా పచ్ఛిమాభిముఖో నిసిన్నో హోతి దేవే పురక్ఖత్వా; దక్ఖిణాయ దిసాయ విరూళ్హకో మహారాజా ఉత్తరాభిముఖో నిసిన్నో హోతి దేవే పురక్ఖత్వా; పచ్ఛిమాయ దిసాయ విరూపక్ఖో మహారాజా పురత్థాభిముఖో నిసిన్నో హోతి దేవే పురక్ఖత్వా; ఉత్తరాయ దిసాయ వేస్సవణో మహారాజా దక్ఖిణాభిముఖో నిసిన్నో హోతి దేవే పురక్ఖత్వా. యదా భన్తే, కేవలకప్పా చ దేవా తావతింసా సుధమ్మాయం సభాయం సన్నిసిన్నా హోన్తి సన్నిపతితా, మహతీ చ దిబ్బపరిసా సమన్తతో నిసిన్నా హోన్తి, చత్తారో చ మహారాజానో చతుద్దిసా నిసిన్నా హోన్తి, ఇదం నేసం హోతి ఆసనస్మిం; అథ పచ్ఛా అమ్హాకం ఆసనం హోతి.

"యే తే, భన్తే, దేవా భగవతి బ్రహ్మచరియం చరిత్వా అధునూపపన్నా తావతింసకాయం, తే అఞ్ఞే దేవే అతిరోచన్తి వణ్ణేన చేవ యససా చ. తేన సుదం, భన్తే, దేవా తావతింసా అత్తమనా హోన్తి పముదితా పీతిసోమనస్సజాతా; 'దిబ్బా వత, భో, కాయా పరిపూరేన్తి, హాయన్తి అసురకాయా'తి.

౨౯౫. "అథ ఖో, భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవానం తావతింసానం సమ్పసాదం విదిత్వా ఇమాహి గాథాహి అనుమోది –

'మోదన్తి వత భో దేవా, తావతింసా సహిన్దకా;
తథాగతం నమస్సన్తా, ధమ్మస్స చ సుధమ్మతం.

నవే దేవే చ పస్సన్తా, వణ్ణవన్తే యసస్సినే;
సుగతస్మిం బ్రహ్మచరియం, చరిత్వాన ఇధాగతే.

తే అఞ్ఞే అతిరోచన్తి, వణ్ణేన యససాయునా;
సావకా భూరిపఞ్ఞస్స, విసేసూపగతా ఇధ.

ఇదం దిస్వాన నన్దన్తి, తావతింసా సహిన్దకా;

తథాగతం నమస్సన్తా, ధమ్మస్స చ సుధమ్మత’న్తి.

“తేన సుదం , భన్తే, దేవా తావతింసా భియ్యోసో మత్తాయ అత్తమనా హోన్తి పముదితా పీతిసోమనస్సజాతా; ‘దిబ్బా వత, భో, కాయా పరిపూరేన్తి, హాయన్తి అసురకాయా’”తి.

అట్ఠ యథాభుచ్చవణ్ణా

౨౯౬. “అథ ఖో, భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవానం తావతింసానం సమ్పసాదం విదిత్వా దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి – ‘ఇచ్ఛేయ్యాథ నో తుమ్హే, మారిసా, తస్స భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చే వణ్ణే సోతు’న్తి? ‘ఇచ్ఛామ మయం, మారిస, తస్స భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చే వణ్ణే సోతు’న్తి. అథ ఖో, భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవానం తావతింసానం భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చే వణ్ణే పయిరుదాహాసి – ‘తం కిం మఞ్ఞన్తి, భోన్తో దేవా తావతింసా? యావఞ్చ సో భగవా బహుజనహితాయ పటిపన్నో బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. ఏవం బహుజనహితాయ పటిపన్నం బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“స్వాక్ఖాతో ఖో పన తేన భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహి. ఏవం ఓపనేయ్యికస్స ధమ్మస్స దేసేతారం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“ఇదం కుసలన్తి ఖో పన తేన భగవతా సుపఞ్ఞత్తం, ఇదం అకుసలన్తి సుపఞ్ఞత్తం. ఇదం సావజ్జం ఇదం అనవజ్జం, ఇదం సేవితబ్బం ఇదం న సేవితబ్బం, ఇదం హీనం ఇదం పణీతం, ఇదం కణ్హసుక్కసప్పటిభాగన్తి సుపఞ్ఞత్తం. ఏవం కుసలాకుసలసావజ్జానవజ్జసేవితబ్బాసేవితబ్బహీన-పణీతకణ్హసుక్కసప్పటిభాగానం ధమ్మానం పఞ్ఞపేతారం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“సుపఞ్ఞత్తా ఖో పన తేన భగవతా సావకానం నిబ్బానగామినీ పటిపదా, సంసన్దతి నిబ్బానఞ్చ పటిపదా చ. సేయ్యథాపి నామ గఙ్గోదకం యమునోదకేన సంసన్దతి సమేతి, ఏవమేవ సుపఞ్ఞత్తా తేన భగవతా సావకానం నిబ్బానగామినీ పటిపదా, సంసన్దతి నిబ్బానఞ్చ పటిపదా చ. ఏవం నిబ్బానగామినియా పటిపదాయ పఞ్ఞపేతారం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“అభినిప్ఫన్నో [అభినిప్పన్నో (పీ. క.)] ఖో పన తస్స భగవతో లాభో అభినిప్ఫన్నో సిలోకో, యావ మఞ్ఞే ఖత్తియా సమ్పియాయమానరూపా విహరన్తి, విగతమదో ఖో పన సో భగవా ఆహారం ఆహారేతి. ఏవం విగతమదం ఆహారం ఆహారయమానం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“లద్ధసహాయో ఖో పన సో భగవా సేఖానఞ్చేవ పటిపన్నానం ఖీణాసవానఞ్చ వుసితవతం. తే భగవా అపనుజ్జ ఏకారామతం అనుయుత్తో విహరతి. ఏవం ఏకారామతం అనుయుత్తం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే

సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“యథావాదీ ఖో పన నో భగవా తథాకారీ, యథాకారీ తథావాదీ, ఇతి యథావాదీ తథాకారీ, యథాకారీ తథావాదీ. ఏవం ధమ్మానుధమ్మప్పటిపన్నం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“తిణ్ణవిచికిచ్ఛో ఖో పన నో భగవా విగతకథంకథో పరియోసితసఙ్కప్పో అజ్ఝాసయం ఆదిబ్రహ్మచరియం. ఏవం తిణ్ణవిచికిచ్ఛం విగతకథంకథం పరియోసితసఙ్కప్పం అజ్ఝాసయం ఆదిబ్రహ్మచరియం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా’తి.

౨౯౭. “ఇమే ఖో, భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవానం తావతింసానం భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చే వణ్ణే పయిరుదాహాసి. తేన సుదం, భన్తే, దేవా తావతింసా భియ్యోసో మత్తాయ అత్తమనా హోన్తి పముదితా పీతిసోమనస్సజాతా భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చే వణ్ణే సుత్వా. తత్ర, భన్తే, ఏకచ్చే దేవా ఏవమాహంసు – ‘అహో వత, మారిసా, చత్తారో సమ్మాసమ్బుద్ధా లోకే ఉప్పజ్జేయ్యుం ధమ్మఞ్చ దేసేయ్యుం యథరివ భగవా. తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన’న్తి. ఏకచ్చే దేవా ఏవమాహంసు – ‘తిట్ఠన్తు, మారిసా, చత్తారో సమ్మాసమ్బుద్ధా, అహో వత, మారిసా, తయో సమ్మాసమ్బుద్ధా లోకే ఉప్పజ్జేయ్యుం ధమ్మఞ్చ దేసేయ్యుం యథరివ భగవా. తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన’న్తి. ఏకచ్చే దేవా ఏవమాహంసు – ‘తిట్ఠన్తు, మారిసా, తయో సమ్మాసమ్బుద్ధా, అహో వత, మారిసా, ద్వే సమ్మాసమ్బుద్ధా లోకే ఉప్పజ్జేయ్యుం ధమ్మఞ్చ దేసేయ్యుం యథరివ భగవా. తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన’న్తి.

౨౯౮. “ఏవం వుత్తే , భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవే తావతింసే ఏతదవోచ – ‘అట్ఠానం ఖో ఏతం, మారిసా, అనవకాసో, యం ఏకిస్సా లోకధాతుయా ద్వే అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా అపుబ్బం అచరిమం ఉప్పజ్జేయ్యుం, నేతం ఠానం విజ్జతి. అహో వత, మారిసా, సో భగవా అప్పాబాధో అప్పాతఙ్కో చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠేయ్య. తదస్స బహుజనహితాయ బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సాన’న్తి. అథ ఖో, భన్తే, యేనత్థేన దేవా తావతింసా సుధమ్మాయం సభాయం సన్నిసిన్నా హోన్తి సన్నిపతితా, తం అత్థం చిన్తయిత్వా తం అత్థం మన్తయిత్వా వుత్తవచనాపి తం చత్తారో మహారాజానో తస్మిం అత్థే హోన్తి. పచ్చానుసిట్ఠవచనాపి తం చత్తారో మహారాజానో తస్మిం అత్థే హోన్తి, సకేసు సకేసు ఆసనేసు ఠితా అవిపక్కన్తా.

> తే వుత్తవాక్యా రాజానో, పటిగ్గయ్హానుసాసనిం;
> విప్పసన్నమనా సన్తా, అట్ఠంసు సమ్హి ఆసనేతి.

౨౯౯. “అథ ఖో, భన్తే, ఉత్తరాయ దిసాయ ఉళారో ఆలోకో సఞ్జాయి, ఓభాసో పాతురహోసి అతిక్కమ్మేవ దేవానం దేవానుభావం. అథ ఖో, భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి – ‘యథా ఖో, మారిసా, నిమిత్తాని దిస్సన్తి, ఉళారో ఆలోకో సఞ్జాయతి, ఓభాసో పాతుభవతి , బ్రహ్మా పాతుభవిస్సతి; బ్రహ్మునో హేతం పుబ్బనిమిత్తం పాతుభావాయ, యదిదం ఆలోకో సఞ్జాయతి ఓభాసో పాతుభవతీతి.

‘యథా నిమిత్తా దిస్సన్తి, బ్రహ్మా పాతుభవిస్సతి;
బ్రహ్మునో హేతం నిమిత్తం, ఓభాసో విపులో మహా’తి.

సనఙ్కుమారకథా

౩౦౦. “అథ ఖో, భన్తే, దేవా తావతింసా యథాసకేసు ఆసనేసు నిసీదింసు – ‘ఓభాసమేతం ఞస్సామ, యంవిపాకో భవిస్సతి, సచ్ఛికత్వావ నం గమిస్సామా’తి. చత్తారోపి మహారాజానో యథాసకేసు ఆసనేసు నిసీదింసు – ‘ఓభాసమేతం ఞస్సామ, యంవిపాకో భవిస్సతి, సచ్ఛికత్వావ నం గమిస్సామా’తి. ఇదం సుత్వా దేవా తావతింసా ఏకగ్గా సమాపజ్జింసు – ‘ఓభాసమేతం ఞస్సామ, యంవిపాకో భవిస్సతి, సచ్ఛికత్వావ నం గమిస్సామా’తి.

“యదా, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం పాతుభవతి, ఓళారికం అత్తభావం అభినిమ్మినిత్వా పాతుభవతి. యో ఖో పన, భన్తే, బ్రహ్మునో పకతివణ్ణో, అనభిసమ్భవనీయో సో దేవానం తావతింసానం చక్ఖుపథస్మిం. యదా, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం పాతుభవతి, సో అఞ్ఞే దేవే అతిరోచతి వణ్ణేన చేవ యససా చ. సేయ్యథాపి, భన్తే, సోవణ్ణో విగ్గహో మానుసం విగ్గహం అతిరోచతి, ఏవమేవ ఖో, భన్తే, యదా బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం పాతుభవతి, సో అఞ్ఞే దేవే అతిరోచతి వణ్ణేన చేవ యససా చ. యదా, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం పాతుభవతి, న తస్సం పరిసాయం కోచి దేవో అభివాదేతి వా పచ్చుట్ఠేతి వా ఆసనేన వా నిమన్తేతి. సబ్బేవ తుణ్హీభూతా పఞ్జలికా పల్లఙ్కేన నిసీదన్తి – ‘యస్సదాని దేవస్స పల్లఙ్కం ఇచ్ఛిస్సతి బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో, తస్స దేవస్స పల్లఙ్కే నిసీదిస్సతీ’తి. యస్స ఖో పన, భన్తే, దేవస్స బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో పల్లఙ్కే నిసీదతి, ఉళారం సో లభతి దేవో వేదపటిలాభం, ఉళారం సో లభతి దేవో సోమనస్సపటిలాభం . సేయ్యథాపి, భన్తే, రాజా ఖత్తియో ముద్ధావసిత్తో అధునాభిసిత్తో రజ్జేన, **ఉళారం సో లభతి వేదపటిలాభం, ఉళారం సో లభతి సోమనస్సపటిలాభం,** ఏవమేవ ఖో, భన్తే, యస్స దేవస్స బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో పల్లఙ్కే నిసీదతి, ఉళారం సో లభతి దేవో వేదపటిలాభం, ఉళారం సో లభతి దేవో సోమనస్సపటిలాభం. అథ, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో దేవానం తావతింసానం సమ్పసాదం విదిత్వా అన్తరహితో ఇమాహి గాథాహి అనుమోది –

‘మోదన్తి వత భో దేవా, తావతింసా సహిన్దకా;
తథాగతం నమస్సన్తా, ధమ్మస్స చ సుధమ్మతం.

‘నవే దేవే చ పస్సన్తా, వణ్ణవన్తే యసస్సినే;
సుగతస్మిం బ్రహ్మచరియం, చరిత్వాన ఇధాగతే.

‘తే అఞ్ఞే అతిరోచన్తి, వణ్ణేన యససాయునా;
సావకా భూరిపఞ్ఞస్స, విసేసూపగతా ఇధ.

‘ఇదం దిస్వాన నన్దన్తి, తావతింసా సహిన్దకా;
తథాగతం నమస్సన్తా, ధమ్మస్స చ సుధమ్మత’న్తి.

౩౦౧. “ఇమమత్థం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో అభాసిత్థ. ఇమమత్థం, భన్తే , బ్రహ్మునో సనఙ్కుమారస్స భాసతో అట్ఠఙ్గసమన్నాగతో సరో హోతి విస్సట్ఠో చ విఞ్ఞేయ్యో చ మఞ్జు చ సవనీయో చ బిన్దు చ అవిసారీ చ గమ్భీరో చ నిన్నాదీ చ. యథాపరిసం ఖో పన, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో సరేన విఞ్ఞాపేతి, న చస్స బహిద్ధా పరిసాయ ఘోసో నిచ్ఛరతి. యస్స ఖో పన, భన్తే, ఏవం అట్ఠఙ్గసమన్నాగతో సరో హోతి, సో వుచ్చతి ‘బ్రహ్మస్సరో’తి. అథ ఖో, భన్తే, దేవా తావతింసా బ్రహ్మానం సనఙ్కుమారం ఏతదవోచుం – ‘సాధు, మహాబ్రహ్మే, ఏతదేవ మయం సఙ్ఖాయ మోదామ; అత్థి చ సక్కేన దేవానమిన్దేన తస్స భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చా వణ్ణా భాసితా; తే చ మయం సఙ్ఖాయ మోదామా’తి.

అట్ఠ యథాభుచ్చవణ్ణా

౩౦౨. “అథ , భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో సక్కం దేవానమిన్దం ఏతదవోచ – ‘సాధు, దేవానమిన్ద, మయమ్పి తస్స భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చే వణ్ణే సుణేయ్యామా’తి. ‘ఏవం మహాబ్రహ్మే’తి ఖో, భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో బ్రహ్మునో సనఙ్కుమారస్స భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చే వణ్ణే పయిరుదాహాసి.

“తం కిం మఞ్ఞతి, భవం మహాబ్రహ్మా? యావఞ్చ సో భగవా బహుజనహితాయ పటిపన్నో బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. ఏవం బహుజనహితాయ పటిపన్నం బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“స్వాక్ఖాతో ఖో పన తేన భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహి. ఏవం ఓపనేయ్యికస్స ధమ్మస్స దేసేతారం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“ఇదం కుసల’న్తి ఖో పన తేన భగవతా సుపఞ్ఞత్తం, ‘ఇదం అకుసల’న్తి సుపఞ్ఞత్తం, ‘ఇదం సావజ్జం ఇదం అనవజ్జం, ఇదం సేవితబ్బం ఇదం న సేవితబ్బం, ఇదం హీనం ఇదం పణీతం, ఇదం కణ్హసుక్కసప్పటిభాగ’న్తి సుపఞ్ఞత్తం. ఏవం కుసలాకుసలసావజ్జానవజ్జసేవితబ్బాసేవితబ్బహీనపణీతకణ్హసుక్కసప్పటిభాగానం ధమ్మానం పఞ్ఞాపేతారం. ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“సుపఞ్ఞత్తా ఖో పన తేన భగవతా సావకానం నిబ్బానగామినీ పటిపదా సంసన్దతి నిబ్బానఞ్చ పటిపదా చ. సేయ్యథాపి నామ గఙ్గోదకం యమునోదకేన సంసన్దతి సమేతి, ఏవమేవ సుపఞ్ఞత్తా తేన భగవతా సావకానం నిబ్బానగామినీ పటిపదా సంసన్దతి నిబ్బానఞ్చ పటిపదా చ. ఏవం నిబ్బానగామినియా పటిపదాయ పఞ్ఞాపేతారం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“అభినిప్ఫన్నో ఖో పన తస్స భగవతో లాభో అభినిప్ఫన్నో సిలోకో, యావ మఞ్ఞే ఖత్తియా సమ్పియాయమానరూపా విహరన్తి. విగతమదో ఖో పన సో భగవా ఆహారం ఆహారేతి. ఏవం విగతమదం ఆహారం ఆహరయమానం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“లద్ధసహాయో ఖో పన నో భగవా సేఖానఞ్చేవ పటిపన్నానం ఖీణాసవానఞ్చ వుసితవతం, తే భగవా అపనుజ్జ ఏకారామతం అనుయుత్తో విహరతి. ఏవం ఏకారామతం అనుయుత్తం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“యథావాదీ ఖో పన నో భగవా తథాకారీ, యథాకారీ తథావాదీ; ఇతి యథావాదీ తథాకారీ, యథాకారీ తథావాదీ. ఏవం ధమ్మానుధమ్మప్పటిప్పన్నం ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా.

“తిణ్ణవిచికిచ్ఛో ఖో పన నో భగవా విగతకథంకథో పరియోసితసఙ్కప్పో అజ్ఝాసయం ఆదిబ్రహ్మచరియం . ఏవం తిణ్ణవిచికిచ్ఛం విగతకథంకథం పరియోసితసఙ్కప్పం అజ్ఝాసయం ఆదిబ్రహ్మచరియం. ఇమినాపఙ్గేన సమన్నాగతం సత్థారం నేవ అతీతంసే సమనుపస్సామ, న పనేతరహి, అఞ్ఞత్ర తేన భగవతా’తి.

౩౦౩. “ఇమే ఖో, భన్తే, సక్కో దేవానమిన్దో బ్రహ్మునో సనఙ్కుమారస్స భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చే వణ్ణే పయిరుదాహాసి. తేన సుదం, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో అత్తమనో హోతి పముదితో పీతిసోమనస్సజాతో భగవతో అట్ఠ యథాభుచ్చే వణ్ణే సుత్వా. అథ, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో ఓళారికం అత్తభావం అభినిమ్మినిత్వా కుమారవణ్ణీ హుత్వా పఞ్చసిఖో దేవానం తావతింసానం పాతురహోసి . సో వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా ఆకాసే అన్తలిక్ఖే పల్లఙ్కేన నిసీది. సేయ్యథాపి, భన్తే, బలవా పురిసో సుపచ్చత్థతే వా పల్లఙ్కే సమే వా భూమిభాగే పల్లఙ్కేన నిసీదేయ్య, ఏవమేవ ఖో, భన్తే, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా ఆకాసే అన్తలిక్ఖే పల్లఙ్కేన నిసీదిత్వా దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి –

గోవిన్దబ్రాహ్మణవత్థు

౩౦౪. “తం కిం మఞ్ఞన్తి, భోన్తో దేవా తావతింసా, యావ దీఘరత్తం మహాపఞ్ఞోవ సో భగవా అహోసి. భూతపుబ్బం, భో, రాజా దిసమ్పతి నామ అహోసి. దిసమ్పతిస్స రఞ్ఞో గోవిన్దో నామ బ్రాహ్మణో పురోహితో అహోసి. దిసమ్పతిస్స రఞ్ఞో రేణు నామ కుమారో పుత్తో అహోసి. గోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స జోతిపాలో నామ మాణవో పుత్తో అహోసి. ఇతి రేణు చ రాజపుత్తో జోతిపాలో చ మాణవో అఞ్ఞే చ ఛ ఖత్తియా ఇచ్చేతే అట్ఠ సహాయా అహేసుం. అథ ఖో, భో, అహోరత్తానం అచ్చయేన గోవిన్దో బ్రాహ్మణో కాలమకాసి. గోవిన్దే బ్రాహ్మణే కాలఙ్కతే రాజా దిసమ్పతి పరిదేవేసి – “యస్మిం వత, భో, మయం సమయే గోవిన్దే బ్రాహ్మణే సబ్బకిచ్చాని సమ్మా వోస్సజ్జిత్వా పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితా సమఙ్గీభూతా పరిచారేమ, తస్మిం నో సమయే గోవిన్దో బ్రాహ్మణో కాలఙ్కతో”తి. ఏవం వుత్తే భో రేణు రాజపుత్తో రాజానం దిసమ్పతిం ఏతదవోచ – “మా ఖో త్వం, దేవ, గోవిన్దే బ్రాహ్మణే కాలఙ్కతే అతిబాళ్హం పరిదేవేసి. అత్థి, దేవ, గోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స జోతిపాలో నామ మాణవో పుత్తో పణ్డితతరో చేవ పితరా, అలమత్థదసతరో చేవ పితరా; యేపిస్స పితా అత్థే అనుసాసి, తేపి జోతిపాలస్సేవ మాణవస్స అనుసాసనియా”తి. “ఏవం కుమారా”తి? “ఏవం దేవా”తి.

మహాగోవిన్దవత్థు

౩౦౫. “అథ ఖో, భో, రాజా దిసమ్పతి అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి – “ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, యేన జోతిపాలో నామ మాణవో తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా జోతిపాలం మాణవం ఏవం వదేహి – ‘భవమత్థు భవన్తం జోతిపాలం, రాజా

దిసమ్పతి భవన్తం జోతిపాలం మాణవం ఆమన్తయతి, రాజా దిసమ్పతి భోతో జోతిపాలస్స మాణవస్స దస్సనకామో’”తి. “ఏవం, దేవా”తి ఖో, భో, సో పురిసో దిసమ్పతిస్స రఞ్ఞో పటిస్సుత్వా యేన జోతిపాలో మాణవో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా జోతిపాలం మాణవం ఏతదవోచ – “భవమత్థు భవన్తం జోతిపాలం, రాజా దిసమ్పతి భవన్తం జోతిపాలం మాణవం ఆమన్తయతి , రాజా దిసమ్పతి భోతో జోతిపాలస్స మాణవస్స దస్సనకామో”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో భో జోతిపాలో మాణవో తస్స పురిసస్స పటిస్సుత్వా యేన రాజా దిసమ్పతి తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా దిసమ్పతినా రఞ్ఞా సద్ధిం సమ్మోది; సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో, భో, జోతిపాలం మాణవం రాజా దిసమ్పతి ఏతదవోచ – “అనుసాసతు నో భవం జోతిపాలో, మా నో భవం జోతిపాలో అనుసాసనియా పచ్చబ్యాహాసి. పేత్తికే తం ఠానే ఠపేస్సామి, గోవిన్దియే అభిసిఞ్చిస్సామీ”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో, భో, సో జోతిపాలో మాణవో దిసమ్పతిస్స రఞ్ఞో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో, భో, రాజా దిసమ్పతి జోతిపాలం మాణవం గోవిన్దియే అభిసిఞ్చి, తం పేత్తికే ఠానే ఠపేసి. అభిసిత్తో జోతిపాలో మాణవో గోవిన్దియే పేత్తికే ఠానే ఠపితో యేపిస్స పితా అత్థే అనుసాసి తేపి అత్థే అనుసాసతి, యేపిస్స పితా అత్థే నానుసాసి, తేపి అత్థే అనుసాసతి; యేపిస్స పితా కమ్మన్తే అభిసమ్భోసి, తేపి కమ్మన్తే అభిసమ్భోతి, యేపిస్స పితా కమ్మన్తే నాభిసమ్భోసి, తేపి కమ్మన్తే అభిసమ్భోతి. తమేనం మనుస్సా ఏవమాహంసు – “గోవిన్దో వత, భో, బ్రాహ్మణో, మహాగోవిన్దో వత, భో, బ్రాహ్మణో”తి. ఇమినా ఖో ఏవం, భో, పరియాయేన జోతిపాలస్స మాణవస్స గోవిన్దో మహాగోవిన్దోత్వేవ సమఞ్ఞా ఉదపాది.

రజ్జసంవిభజనం

౩౦౬. “అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన తే ఛ ఖత్తియా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే ఛ ఖత్తియే ఏతదవోచ – “దిసమ్పతి ఖో, భో, రాజా జిణ్ణో వుద్ధో మహల్లకో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో, కో ను ఖో పన, భో, జానాతి జీవితం? ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం దిసమ్పతిమ్హి రఞ్ఞే కాలఙ్కతే రాజకత్తారో రేణుం రాజపుత్తం రజ్జే అభిసిఞ్చేయ్యుం. ఆయన్తు, భోన్తో, యేన రేణు రాజపుత్తో తేనుపసఙ్కమథ; ఉపసఙ్కమిత్వా రేణుం రాజపుత్తం ఏవం వదేథ – “మయం ఖో భోతో రేణుస్స సహాయా పియా మనాపా అప్పటికూలా, యంసుఖో భవం తంసుఖా మయం, యందుక్ఖో భవం తందుక్ఖా మయం. దిసమ్పతి ఖో, భో, రాజా జిణ్ణో వుద్ధో మహల్లకో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో, కో ను ఖో పన, భో, జానాతి జీవితం? ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం దిసమ్పతిమ్హి రఞ్ఞే కాలఙ్కతే రాజకత్తారో భవన్తం రేణుం రజ్జే అభిసిఞ్చేయ్యుం. సచే భవం రేణు రజ్జం లభేథ, సంవిభజేథ నో రజ్జేనా”తి. “ఏవం భో”తి ఖో, భో, తే ఛ ఖత్తియా మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స పటిస్సుత్వా యేన రేణు రాజపుత్తో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా రేణుం రాజపుత్తం ఏతదవోచుం – “మయం ఖో భోతో రేణుస్స సహాయా పియా మనాపా అప్పటికూలా ; యంసుఖో భవం తంసుఖా మయం, యందుక్ఖో భవం తందుక్ఖా మయం. దిసమ్పతి ఖో, భో, రాజా జిణ్ణో వుద్ధో మహల్లకో అద్ధగతో వయోఅనుప్పత్తో, కో ను ఖో పన భో జానాతి జీవితం? ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం దిసమ్పతిమ్హి రఞ్ఞే కాలఙ్కతే రాజకత్తారో భవన్తం రేణుం రజ్జే అభిసిఞ్చేయ్యుం. సచే భవం రేణు రజ్జం లభేథ, సంవిభజేథ నో రజ్జేనా”తి. “కో ను ఖో, భో, అఞ్ఞో మమ విజితే సుఖో భవేథ [సుఖా భవేయ్యాథ (క.), సుఖం భవేయ్యాథ, సుఖమేధేయ్యాథ (సీ. పీ.),సుఖ మేధేథ (?)], అఞ్ఞత్ర భవన్తేభి? సచాహం, భో, రజ్జం లభిస్సామి, సంవిభజిస్సామి వో రజ్జేనా’”తి.

౩౦౭. “అథ ఖో, భో, అహోరత్తానం అచ్చయేన రాజా దిసమ్పతి కాలమకాసి. దిసమ్పతిమ్హి రఞ్ఞే కాలఙ్కతే రాజకత్తారో రేణుం రాజపుత్తం రజ్జే అభిసిఞ్చింసు. అభిసిత్తో రేణు రజ్జేన పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితో సమఙ్గీభూతో పరిచారేతి. అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన తే ఛ ఖత్తియా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే ఛ ఖత్తియే ఏతదవోచ – “దిసమ్పతి ఖో, భో, రాజా కాలఙ్కతో. అభిసిత్తో రేణు రజ్జేన పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితో సమఙ్గీభూతో పరిచారేతి. కో ను ఖో పన, భో, జానాతి, మదనీయా కామా? ఆయన్తు, భోన్తో, యేన రేణు రాజా తేనుపసఙ్కమథ; ఉపసఙ్కమిత్వా రేణుం రాజానం ఏవం వదేథ – దిసమ్పతి ఖో, భో, రాజా కాలఙ్కతో, అభిసిత్తో భవం రేణు రజ్జేన, సరతి భవం తం వచన”న్తి?

౩౦౮. “‘ఏవం , భో’తి ఖో, భో, తే ఛ ఖత్తియా మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స పటిస్సుత్వా యేన రేణు రాజా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా రేణుం రాజానం ఏతదవోచుం – “దిసమ్పతి ఖో, భో, రాజా కాలఙ్కతో, అభిసిత్తో భవం రేణు రజ్జేన, సరతి భవం తం వచన”న్తి? “సరామహం, భో, తం వచనం [వచనన్తి (స్యా. క.)]. కో ను ఖో, భో, పహోతి ఇమం మహాపథవిం ఉత్తరేన ఆయతం దక్ఖిణేన సకటముఖం సత్తధా సమం సువిభత్తం విభజితు”న్తి? “కో ను ఖో, భో, అఞ్ఞో పహోతి, అఞ్ఞత్ర మహాగోవిన్దేన బ్రాహ్మణేనా”తి? అథ ఖో, భో, రేణు రాజా అఞ్ఞతరం పురిసం ఆమన్తేసి – “ఏహి త్వం, అమ్భో పురిస, యేన మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం ఏవం వదేహి – ‘రాజా తం, భన్తే, రేణు ఆమన్తేతీ’”తి. “ఏవం దేవా”తి ఖో, భో, సో పురిసో రేణుస్స రఞ్ఞో పటిస్సుత్వా యేన మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచ – “రాజా తం, భన్తే, రేణు ఆమన్తేతీ”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో తస్స పురిసస్స పటిస్సుత్వా యేన రేణు రాజా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రేణునా రఞ్ఞా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో, భో, మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం రేణు రాజా ఏతదవోచ – “ఏతు, భవం గోవిన్దో, ఇమం మహాపథవిం ఉత్తరేన ఆయతం దక్ఖిణేన సకటముఖం సత్తధా సమం సువిభత్తం విభజతూ”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో రేణుస్స రఞ్ఞో పటిస్సుత్వా ఇమం మహాపథవిం ఉత్తరేన ఆయతం దక్ఖిణేన సకటముఖం సత్తధా సమం సువిభత్తం విభజి. సబ్బాని సకటముఖాని పట్ఠపేసి [అట్ఠపేసి (సీ. పీ.)]. తత్ర సుదం మజ్ఝే రేణుస్స రఞ్ఞో జనపదో హోతి.

౩౦౯. దన్తపురం కలిఙ్గానం [కాలిఙ్గానం (స్యా. పీ. క.)], అస్సకానఞ్చ పోతనం.

మహేసయం [మాహిస్సతి (సీ. స్యా. పీ.)] అవన్తీనం, సోవీరానఞ్చ రోరుకం.

మిథిలా చ విదేహానం, చమ్పా అఙ్గేసు మాపితా;
బారాణసీ చ కాసీనం, ఏతే గోవిన్దమాపితాతి.

౩౧౦. “అథ ఖో, భో, తే ఛ ఖత్తియా యథాసకేన లాభేన అత్తమనా అహేసుం పరిపుణ్ణసఙ్కప్పా – “యం వత నో అహోసి ఇచ్ఛితం, యం ఆకఙ్ఖితం, యం అధిప్పేతం, యం అభిపత్థితం, తం నో లద్ధ”న్తి.

“సత్తభూ బ్రహ్మదత్తో చ, వేస్సభూ భరతో సహ;
రేణు ద్వే ధతరట్ఠా చ, తదాసుం సత్త భారధా’తి.

పఠమభాణవారో నిట్ఠితో.

కిత్తిసద్దఅబ్భుగ్గమనం

౨౧౧. "అథ ఖో, భో, తే ఛ ఖత్తియా యేన మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం ఏతదవోచుం – "యథా ఖో భవం గోవిన్దో రేణుస్స రఞ్ఞో సహాయో పియో మనాపో అప్పటికూలో. ఏవమేవ ఖో భవం గోవిన్దో అమ్హాకమ్పి సహాయో పియో మనాపో అప్పటికూలో, అనుసాసతు నో భవం గోవిన్దో; మా నో భవం గోవిన్దో అనుసాసనియా పచ్చబ్యాహాసీ"తి. "ఏవం, భో"తి ఖో మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో తేసం ఛన్నం ఖత్తియానం పచ్చస్సోసి. అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో సత్త చ రాజానో ఖత్తియే ముద్ధావసిత్తే రజ్జే [ముద్ధాభిసిత్తే రజ్జేన (స్యా.)] అనుసాసి, సత్త చ బ్రాహ్మణమహాసాలే సత్త చ న్హాతకసతాని మన్తే వాచేసి.

౨౧౨. "అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స అపరేన సమయేన ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గచ్ఛి [అబ్భుగ్గఞ్ఛి (సీ. పీ.)] – "సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మానం పస్సతి, సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి సల్లపతి మన్తేతీ"తి. అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స ఏతదహోసి – "మయ్హం ఖో ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మానం పస్సతి, సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి సల్లపతి మన్తేతీ'తి. న ఖో పనాహం బ్రహ్మానం పస్సామి, న బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేమి, న బ్రహ్మునా సల్లపామి , న బ్రహ్మునా మన్తేమి. సుతం ఖో పన మేతం బ్రాహ్మణానం వుద్ధానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – 'యో వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయతి, కరుణం ఝానం ఝాయతి, సో బ్రహ్మానం పస్సతి బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి బ్రహ్మునా సల్లపతి బ్రహ్మునా మన్తేతీ'తి. యంనూనాహం వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయేయ్యం, కరుణం ఝానం ఝాయేయ్య"న్తి.

౨౧౩. "అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన రేణు రాజా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రేణుం రాజానం ఏతదవోచ – "మయ్హం ఖో, భో, ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మానం పస్సతి, సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి సల్లపతి మన్తేతీ'తి. న ఖో పనాహం, భో, బ్రహ్మానం పస్సామి, న బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేమి, న బ్రహ్మునా సల్లపామి, న బ్రహ్మునా మన్తేమి. సుతం ఖో పన మేతం బ్రాహ్మణానం వుద్ధానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – 'యో వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయతి, కరుణం ఝానం ఝాయతి, సో బ్రహ్మానం పస్సతి, బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి బ్రహ్మునా సల్లపతి బ్రహ్మునా మన్తేతీ'తి. ఇచ్ఛామహం, భో, వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయితుం, కరుణం ఝానం ఝాయితుం; నమ్హి కేనచి ఉపసఙ్కమితబ్బో అఞ్ఞత్ర ఏకేన భత్తాభిహారేనా"తి. "యస్సదాని భవం గోవిన్దో కాలం మఞ్ఞతీ"తి.

౨౧౪. "అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన తే ఛ ఖత్తియా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే ఛ ఖత్తియే ఏతదవోచ – "మయ్హం ఖో, భో, ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మానం పస్సతి, సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి సల్లపతి మన్తేతీ'తి. న ఖో పనాహం, భో, బ్రహ్మానం పస్సామి, న బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేమి, న బ్రహ్మునా సల్లపామి, న బ్రహ్మునా మన్తేమి. సుతం ఖో పన మేతం బ్రాహ్మణానం వుద్ధానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం, 'యో వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయతి, కరుణం ఝానం ఝాయతి, సో బ్రహ్మానం పస్సతి బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి బ్రహ్మునా సల్లపతి బ్రహ్మునా మన్తేతీ'తి. ఇచ్ఛామహం, భో, వస్సికే చత్తారో మాసే

పటిసల్లీయితుం, కరుణం ఝానం ఝాయితుం; నమ్హి కేనచి ఉపసఙ్కమితబ్బో అఞ్ఞత్ర ఏకేన భత్తాభిహారేనా"తి. "యస్సదాని భవం గోవిన్దో కాలం మఞ్ఞతీ"'తి.

౩౧౩. "అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన తే సత్త చ బ్రాహ్మణమహాసాలా సత్త చ న్హాతకసతాని తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే సత్త చ బ్రాహ్మణమహాసాలే సత్త చ న్హాతకసతాని ఏతదవోచ – "మయ్హం ఖో, భో, ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మానం పస్సతి, సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి సల్లపతి మన్తేతీ'తి. న ఖో పనాహం, భో, బ్రహ్మానం పస్సామి, న బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేమి, న బ్రహ్మునా సల్లపామి, న బ్రహ్మునా మన్తేమి. సుతం ఖో పన మేతం బ్రాహ్మణానం వుద్ధానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – 'యో వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయతి, కరుణం ఝానం ఝాయతి, సో బ్రహ్మానం పస్సతి, బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి, బ్రహ్మునా సల్లపతి, బ్రహ్మునా మన్తేతీ'తి. తేన హి, భో, యథాసుతే యథాపరియత్తే మన్తే విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోథ, అఞ్ఞమఞ్ఞఞ్చ మన్తే వాచేథ; ఇచ్ఛామహం, భో, వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయితుం, కరుణం ఝానం ఝాయితుం; నమ్హి కేనచి ఉపసఙ్కమితబ్బో అఞ్ఞత్ర ఏకేన భత్తాభిహారేనా"తి. "యస్స దాని భవం గోవిన్దో కాలం మఞ్ఞతీ"తి.

౩౧౬. "అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన చత్తారీసా భరియా సాదిసియో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా చత్తారీసా భరియా సాదిసియో ఏతదవోచ – "మయ్హం ఖో, భోతీ, ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మానం పస్సతి, సక్ఖి మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి సల్లపతి మన్తేతీ'తి. న ఖో పనాహం, భోతీ, బ్రహ్మానం పస్సామి, న బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేమి, న బ్రహ్మునా సల్లపామి, న బ్రహ్మునా మన్తేమి. సుతం ఖో పన మేతం బ్రాహ్మణానం వుద్ధానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం 'యో వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయతి, కరుణం ఝానం ఝాయతి, సో బ్రహ్మానం పస్సతి, బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి, బ్రహ్మునా సల్లపతి, బ్రహ్మునా మన్తేతీతి, ఇచ్ఛామహం, భోతీ, వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయితుం, కరుణం ఝానం ఝాయితుం; నమ్హి కేనచి ఉపసఙ్కమితబ్బో అఞ్ఞత్ర ఏకేన భత్తాభిహారేనా"తి. "యస్స దాని భవం గోవిన్దో కాలం మఞ్ఞతీ"'తి.

౩౧౭. "అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో పురత్థిమేన నగరస్స నవం సన్థాగారం కారాపేత్వా వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయి, కరుణం ఝానం ఝాయి; నాస్సుధ కోచి ఉపసఙ్కమతి [ఉపసఙ్కమి (పీ.)] అఞ్ఞత్ర ఏకేన భత్తాభిహారేన. అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స చతున్నం మాసానం అచ్చయేన అహుదేవ ఉక్కణ్ఠనా అహు పరితస్సనా – "సుతం ఖో పన మేతం బ్రాహ్మణానం వుద్ధానం మహల్లకానం ఆచరియపాచరియానం భాసమానానం – 'యో వస్సికే చత్తారో మాసే పటిసల్లీయతి, కరుణం ఝానం ఝాయతి, సో బ్రహ్మానం పస్సతి, బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేతి బ్రహ్మునా సల్లపతి బ్రహ్మునా మన్తేతీ'తి. న ఖో పనాహం బ్రహ్మానం పస్సామి, న బ్రహ్మునా సాకచ్ఛేమి న బ్రహ్మునా సల్లపామి న బ్రహ్మునా మన్తేమీ"'తి.

బ్రహ్మునా సాకచ్ఛా

౩౧౮. "అథ ఖో, భో, బ్రహ్మా సనఙ్కుమారో మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య, ఏవమేవ, బ్రహ్మలోకే అన్తరహితో మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స సమ్ముఖే పాతురహోసి. అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స అహుదేవ

భయం అహు ఛమ్భితత్తం అహు లోమహంసో యథా తం అదిట్ఠపుబ్బం రూపం దిస్వా. అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో భీతో సంవిగ్గో లోమహట్ఠజాతో బ్రహ్మానం సనఙ్కుమారం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

‘‘‘వణ్ణవా యసవా సిరిమా, కో ను త్వమసి మారిస;
అజానన్తా తం పుచ్ఛామ, కథం జానేము తం మయ’’న్తి.

‘‘మం వే కుమారం జానన్తి, బ్రహ్మలోకే సనన్తనం [సనన్తిచ (క.)];
సబ్బే జానన్తి మం దేవా, ఏవం గోవిన్ద జానహి’’.

‘‘‘ఆసనం ఉదకం పజ్జం, మధుసాకఞ్చ [మధుపాకఞ్చ (సీ. స్యా. పీ.)] బ్రహ్మునో;
అగ్ఘే భవన్తం పుచ్ఛామ, అగ్ఘం కురుతు నో భవం’’.

‘‘పటిగ్గణ్హామ తే అగ్ఘం, యం త్వం గోవిన్ద భాససి;
దిట్ఠధమ్మహితత్థాయ, సమ్పరాయ సుఖాయ చ;
కతావకాసో పుచ్ఛస్సు, యం కిఞ్చి అభిపత్థిత’’న్తి.

౩౧౯. ‘‘అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స ఏతదహోసి – ‘‘కతావకాసో ఖోమ్హి బ్రహ్మునా సనఙ్కుమారేన. కిం ను ఖో అహం బ్రహ్మానం సనఙ్కుమారం పుచ్ఛేయ్యం దిట్ఠధమ్మికం వా అత్థం సమ్పరాయికం వా’తి? అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స ఏతదహోసి – ‘కుసలో ఖో అహం దిట్ఠధమ్మికానం అత్థానం, అఞ్ఞేపి మం దిట్ఠధమ్మికం అత్థం పుచ్ఛన్తి. యంనూనాహం బ్రహ్మానం సనఙ్కుమారం సమ్పరాయికఞ్ఞేవ అత్థం పుచ్ఛేయ్య’న్తి. అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో బ్రహ్మానం సనఙ్కుమారం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

‘‘పుచ్ఛామి బ్రహ్మానం సనఙ్కుమారం,
కఙ్ఖీ అకఙ్ఖిం పరవేదియేసు;
కత్థట్ఠితో కిమ్హి చ సిక్ఖమానో,
పప్పోతి మచ్చో అమతం బ్రహ్మలోక’’న్తి.

‘‘హిత్వా మమత్తం మనుజేసు బ్రహ్మే,
ఏకోదిభూతో కరుణేధిముత్తో [కరుణాధిముత్తో (సీ. స్యా. పీ.)];
నిరామగన్ధో విరతో మేథునస్మా,
ఏత్థట్ఠితో ఏత్థ చ సిక్ఖమానో;
పప్పోతి మచ్చో అమతం బ్రహ్మలోక’’న్తి.

౩౨౦. ‘‘హిత్వా మమత్త’న్తి అహం భోతో ఆజానామి. ఇధేకచ్చో అప్పం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం పహాయ అప్పం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ మహన్తం వా ఞాతిపరివట్టం పహాయ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి, ‘ఇతి హిత్వా మమత్త’న్తి అహం భోతో ఆజానామి. ‘ఏకోదిభూతో’తి

అహం భోతో ఆజానామి. ఇధేకచ్చో వివిత్తం సేనాసనం భజతి అరఞ్ఞం రుక్ఖమూలం పబ్బతం కన్దరం గిరిగుహం సుసానం వనపత్థం అబ్భోకాసం పలాలపుఞ్జం, ఇతి ఏకోదిభూతో'తి అహం భోతో ఆజానామి. 'కరుణేధిముత్తో'తి అహం భోతో ఆజానామి. ఇధేకచ్చో కరుణాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహరతి, తథా దుతియం, తథా తతియం, తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధోతిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం కరుణాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహరతి. ఇతి 'కరుణేధిముత్తో'తి అహం భోతో ఆజానామి. ఆమగన్ధే చ ఖో అహం భోతో భాసమానస్స న ఆజానామి.

> "కే ఆమగన్ధా మనుజేసు బ్రహ్మే,
> ఏతే అవిద్వా ఇధ బ్రూహి ధీర;
> కేనావటా [కేనావుటా (స్యా॰)] వాతి పజా కురుతు [కురురూ (స్యా॰), కురుట్ఠరూ (పీ॰), కురూరు (?)],
> ఆపాయికా నివుతబ్రహ్మలోకా"తి.

> "కోధో మోసవజ్జం నికతి చ దుబ్భో,
> కదరియతా అతిమానో ఉసూయా;
> ఇచ్ఛా వివిచ్ఛా పరహేఠనా చ,
> లోభో చ దోసో చ మదో చ మోహో;
> ఏతేసు యుత్తా అనిరామగన్ధా,
> ఆపాయికా నివుతబ్రహ్మలోకా"తి.

"యథా ఖో అహం భోతో ఆమగన్ధే భాసమానస్స ఆజానామి. తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా. పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ"న్తి. "యస్సదాని భవం గోవిన్దో కాలం మఞ్ఞతీ"తి.

రేణురాజఆమన్తనా

౩౨౧. "అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన రేణు రాజా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా రేణుం రాజానం ఏతదవోచ – "అఞ్ఞం దాని భవం పురోహితం పరియేసతు, యో భోతో రజ్జం అనుసాసిస్సతి. ఇచ్ఛామహం, భో , అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితుం. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా. పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ"న్తి.

> "ఆమన్తయామి రాజానం, రేణుం భూమిపతిం అహం;
> త్వం పజానస్సు రజ్జేన, నాహం పోరోహిచ్చే రమే".

> "సచే తే ఊనం కామేహి, అహం పరిపూరయామి తే;
> యో తం హింసతి వారేమి, భూమిసేనాపతి అహం;
> తువం పితా అహం పుత్తో, మా నో గోవిన్ద పాజహి" [పాజేహి (అట్ఠకథాయం సంవణ్ణితపాఠన్తరం)].

“నమత్థి ఊనం కామేహి, హింసితా మే న విజ్జతి;
అమనుస్సవచో సుత్వా, తస్మాహం న గహే రమే”.

“అమనుస్సో కథంవణ్ణో, కిం తే అత్థం అభాసథ;
యఞ్చ సుత్వా జహాసి నో, గేహే అమ్హే చ కేవలీ”.

“ఉపవుత్థస్స మే పుబ్బే, యిట్ఠుకామస్స మే సతో;
అగ్గి పజ్జలితో ఆసి, కుసపత్తపరిత్థతో”.

“తతో మే బ్రహ్మా పాతురహు, బ్రహ్మలోకా సనన్తనో;
సో మే పఞ్హం వియాకాసి, తం సుత్వా న గహే రమే”.

“సద్దహామి అహం భోతో, యం త్వం గోవిన్ద భాససి;
అమనుస్సవచో సుత్వా, కథం వత్తేథ అఞ్ఞథా.

“తే తం అనువత్తిస్సామ, సత్థా గోవిన్ద నో భవం;
మణి యథా వేళురియో, అకాచో విమలో సుభో;
ఏవం సుద్ధా చరిస్సామ, గోవిన్దస్సానుసాసనే”తి.

““సచే భవం గోవిన్దో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సతి, మయమ్పి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామ. అథ యా తే గతి, సా నో గతి భవిస్సతీ”తి.

ఛ ఖత్తియఆమన్తనా

౩౨౨. “అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన తే ఛ ఖత్తియా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే ఛ ఖత్తియే ఏతదవోచ – “అఞ్ఞం దాని భవన్తో పురోహితం పరియేసన్తు, యో భవన్తానం రజ్జే అనుసాసిస్సతి. ఇచ్ఛామహం, భో, అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితుం. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా. పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ”న్తి. అథ ఖో, భో, తే ఛ ఖత్తియా ఏకమన్తం అపక్కమ్మ ఏవం సమచిన్తేసుం – “ఇమే ఖో బ్రాహ్మణా నామ ధనలుద్ధా; యంనూన మయం మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం ధనేన సిక్ఖేయ్యామా”తి. తే మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – “సంవిజ్జతి ఖో, భో, ఇమేసు సత్తసు రజ్జేసు పహూతం సాపతేయ్యం, తతో భోతో యావతకేన అత్థో, తావతకం ఆహరీయత”న్తి. “అలం, భో, మమపిదం పహూతం సాపతేయ్యం భవన్తానంయేవ వాహసా. తమహం సబ్బం పహాయ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామి. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా, పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ”న్తి. అథ ఖో, భో, తే ఛ ఖత్తియా ఏకమన్తం అపక్కమ్మ ఏవం సమచిన్తేసుం – “ఇమే ఖో బ్రాహ్మణా నామ ఇత్థిలుద్ధా; యంనూన మయం మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం ఇత్థీహి సిక్ఖేయ్యామా”తి. తే మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమాహంసు – “సంవిజ్జన్తి ఖో, భో, ఇమేసు సత్తసు రజ్జేసు పహూతా ఇత్థియో, తతో భోతో యావతికాహి

అత్థో, తావతికా ఆనీయత"న్తి. "అలం, భో, మమపిమా [మమపితా (క.), మమపి (సీ.)] చత్తారీసా భరియా సాదిసియో. తాపాహం సబ్బా పహాయ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామి. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా, పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియన్తి".

౩౨౩. "సచే భవం గోవిన్దో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సతి, మయమ్పి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామ, అథ యా తే గతి, సా నో గతి భవిస్సతీతి.

"సచే జహథ కామాని, యత్థ సత్తో పుథుజ్జనో;
ఆరమ్భవ్హో దళ్హా హోథ, ఖన్తిబలసమాహితా.

"ఏస మగ్గో ఉజుమగ్గో, ఏస మగ్గో అనుత్తరో;
సద్ధమ్మో సబ్భి రక్ఖితో, బ్రహ్మలోకూపపత్తియాతి.

"తేన హి భవం గోవిన్దో సత్త వస్సాని ఆగమేతు. సత్తన్నం వస్సానం అచ్చయేన మయమ్పి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామ, అథ యా తే గతి, సా నో గతి భవిస్సతీ"తి.

"'అతిచిరం ఖో, భో, సత్త వస్సాని, నాహం సక్కోమి, భవన్తే, సత్త వస్సాని ఆగమేతుం. కో ను ఖో పన, భో, జానాతి జీవితానం! గమనీయో సమ్పరాయో, మన్తాయం [మన్తాయ (బహూసు)] బోద్ధబ్బం, కత్తబ్బం కుసలం, చరితబ్బం బ్రహ్మచరియం, నత్థి జాతస్స అమరణం. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా, పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ"'న్తి. "తేన హి భవం గోవిన్దో ఛబ్బస్సాని ఆగమేతు...పే.... పఞ్చ వస్సాని ఆగమేతు... చత్తారి వస్సాని ఆగమేతు... తీణి వస్సాని ఆగమేతు... ద్వే వస్సాని ఆగమేతు... ఏకం వస్సం ఆగమేతు, ఏకస్స వస్సస్స అచ్చయేన మయమ్పి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామ, అథ యా తే గతి, సా నో గతి భవిస్సతీ"తి.

"'అతిచిరం ఖో, భో, ఏకం వస్సం, నాహం సక్కోమి భవన్తే ఏకం వస్సం ఆగమేతుం. కో ను ఖో పన, భో, జానాతి జీవితానం! గమనీయో సమ్పరాయో, మన్తాయం బోద్ధబ్బం, కత్తబ్బం కుసలం , చరితబ్బం బ్రహ్మచరియం, నత్థి జాతస్స అమరణం. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా, పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ"న్తి. "తేన హి భవం గోవిన్దో సత్త మాసాని ఆగమేతు, సత్తన్నం మాసానం అచ్చయేన మయమ్పి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామ, అథ యా తే గతి, సా నో గతి భవిస్సతీ"తి.

"'అతిచిరం ఖో, భో, సత్త మాసాని, నాహం సక్కోమి భవన్తే సత్త మాసాని ఆగమేతుం. కో ను ఖో పన, భో, జానాతి జీవితానం. గమనీయో సమ్పరాయో, మన్తాయం బోద్ధబ్బం , కత్తబ్బం కుసలం, చరితబ్బం బ్రహ్మచరియం, నత్థి జాతస్స అమరణం. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా, పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ"న్తి.

‘‘‘తేన హి భవం గోవిన్దో ఛ మాసాని ఆగమేతు…పే.… పఞ్చ మాసాని ఆగమేతు… చత్తారి మాసాని ఆగమేతు… తీణి మాసాని ఆగమేతు… ద్వే మాసాని ఆగమేతు… ఏకం మాసం ఆగమేతు… అద్ధమాసం ఆగమేతు, అద్ధమాసస్స అచ్చయేన మయమ్పి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామ, అథ యా తే గతి, సా నో గతి భవిస్సతీ’’తి.

‘‘‘అతిచిరం ఖో, భో, అద్ధమాసో, నాహం సక్కోమి భవన్తే అద్ధమాసం ఆగమేతుం. కో ను ఖో పన, భో, జానాతి జీవితానం! గమనీయో సమ్పరాయో, మన్తాయం బోద్ధబ్బం, కత్తబ్బం కుసలం, చరితబ్బం బ్రహ్మచరియం, నత్థి జాతస్స అమరణం. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా, పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ’’న్తి. ‘‘తేన హి భవం గోవిన్దో సత్తాహం ఆగమేతు, యావ మయం సకే పుత్తభాతరో రజ్జేన [రజ్జే (స్యా.)] అనుసాసిస్సామ, సత్తాహస్స అచ్చయేన మయమ్పి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామ, అథ యా తే గతి, సా నో గతి భవిస్సతీ’’తి. ‘‘న చిరం ఖో, భో, సత్తాహం, ఆగమేస్సామహం భవన్తే సత్తాహ’’న్తి.

బ్రాహ్మణమహాసాలాదీనం ఆమన్తనా

౩౨౮. ‘‘అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన తే సత్త చ బ్రాహ్మణమహాసాలా సత్త చ న్హాతకసతాని తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తే సత్త చ బ్రాహ్మణమహాసాలే సత్త చ న్హాతకసతాని ఏతదవోచ – ‘‘అఞ్ఞం దాని భవన్తో ఆచరియం పరియేసన్తు, యో భవన్తానం మన్తే వాచేస్సతి. ఇచ్ఛామహం, భో, అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితుం. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స. తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా, పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ’’న్తి. ‘‘మా భవం గోవిన్దో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజి. పబ్బజ్జా, భో, అప్పేసక్ఖా చ అప్పలాభా చ; బ్రహ్మఞ్ఞం మహేసక్ఖఞ్చ మహాలాభఞ్చా’’తి. ‘‘మా భవన్తో ఏవం అవచుత్థ – ‘‘పబ్బజ్జా అప్పేసక్ఖా చ అప్పలాభా చ, బ్రహ్మఞ్ఞం మహేసక్ఖఞ్చ మహాలాభఞ్చా’’తి. కో ను ఖో, భో, అఞ్ఞత్ర మయా మహేసక్ఖతరో వా మహాలాభతరో వా! అహఞ్హి, భో, ఏతరహి రాజావ రఞ్ఞం బ్రహ్మావ బ్రాహ్మణానం [బ్రహ్మానం (సీ. పీ. క.)] దేవతావ గహపతికానం. తమహం సబ్బం పహాయ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామి. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా. పబ్బజిస్సామహం, భో, అగారస్మా అనగారియ’’న్తి. ‘‘సచే భవం గోవిన్దో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సతి, మయమ్పి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామ, అథ యా తే గతి, సా నో గతి భవిస్సతీ’’తి.

భరియానం ఆమన్తనా

౩౨౯. ‘‘అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో యేన చత్తారీసా భరియా సాదిసియో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా చత్తారీసా భరియా సాదిసియో ఏతదవోచ – ‘‘యా భోతీనం ఇచ్ఛతి, సకాని వా ఞాతికులాని గచ్ఛతు అఞ్ఞం వా భత్తారం పరియేసతు. ఇచ్ఛామహం, భోతీ, అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితుం. యథా ఖో పన మే సుతం బ్రహ్మునో ఆమగన్ధే భాసమానస్స, తే న సునిమ్మదయా అగారం అజ్ఝావసతా. పబ్బజిస్సామహం, భోతీ, అగారస్మా అనగారియ’’న్తి. ‘‘త్వఞ్ఞేవ నో ఞాతి ఞాతికామానం, త్వం పన భత్తా భత్తుకామానం. సచే భవం గోవిన్దో అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సతి, మయమ్పి అగారస్మా అనగారియం పబ్బజిస్సామ, అథ యా తే గతి, సా నో గతి భవిస్సతీ’’తి.

మహాగోవిన్దపబ్బజ్జా

౩౨౬. “అథ ఖో, భో, మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో తస్స సత్తాహస్స అచ్చయేన కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజి. పబ్బజితం పన మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం సత్త చ రాజానో ఖత్తియా ముద్ధావసిత్తా సత్త చ బ్రాహ్మణమహాసాలా సత్త చ న్హాతకసతాని చత్తారీసా చ భరియా సాదిసియో అనేకాని చ ఖత్తియసహస్సాని అనేకాని చ బ్రాహ్మణసహస్సాని అనేకాని చ గహపతిసహస్సాని అనేకేహి చ ఇత్థాగారేహి ఇత్థియో కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా మహాగోవిన్దం బ్రాహ్మణం అగారస్మా అనగారియం పబ్బజితం అనుపబ్బజింసు. తాయ సుదం, భో, పరిసాయ పరివుతో మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో గామనిగమరాజధానీసు చారికం చరతి. యం ఖో పన, భో, తేన సమయేన మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో గామం వా నిగమం వా ఉపసఙ్కమతి, తత్థ రాజావ హోతి రఞ్ఞం, బ్రహ్మావ బ్రాహ్మణానం, దేవతావ గహపతికానం. తేన ఖో పన సమయేన మనుస్సా ఖిపన్తి వా ఉపక్ఖలన్తి వా తే ఏవమాహంసు – “నమత్థు మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స, నమత్థు సత్త పురోహితస్సా”’తి.

౩౨౭. “మహాగోవిన్దో, భో, బ్రాహ్మణో మేత్తాసహగతేన చేతసా ఏకం దిసం ఫరిత్వా విహాసి, తథా దుతియం, తథా తతియం, తథా చతుత్థం. ఇతి ఉద్ధమధో తిరియం సబ్బధి సబ్బత్తతాయ సబ్బావన్తం లోకం మేత్తాసహగతేన చేతసా విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహాసి. కరుణాసహగతేన చేతసా…పే॰… ముదితాసహగతేన చేతసా…పే॰… ఉపేక్ఖాసహగతేన చేతసా…పే॰… అబ్యాపజ్జేన ఫరిత్వా విహాసి సావకానఞ్చ బ్రహ్మలోకసహబ్యతాయ మగ్గం దేసేసి.

౩౨౮. “యే ఖో పన, భో, తేన సమయేన మహాగోవిన్దస్స బ్రాహ్మణస్స సావకా సబ్బేన సబ్బం సాసనం ఆజానింసు. తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం బ్రహ్మలోకం ఉపపజ్జింసు. యే న సబ్బేన సబ్బం సాసనం ఆజానింసు, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అప్పేకచ్చే పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జింసు; అప్పేకచ్చే నిమ్మానరతీనం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జింసు; అప్పేకచ్చే తుసితానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జింసు; అప్పేకచ్చే యామానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జింసు; అప్పేకచ్చే తావతింసానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జింసు; అప్పేకచ్చే చాతుమహారాజికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జింసు; యే సబ్బనిహీనం కాయం పరిపూరేసుం తే గన్ధబ్బకాయం పరిపూరేసుం. ఇతి ఖో, భో [పన (స్యా॰ క॰)], సబ్బేసంయేవ తేసం కులపుత్తానం అమోఘా పబ్బజ్జా అహోసి అవఞ్ఝా సఫలా సఉద్రయా”’తి.

౩౨౯. “సరతి తం భగవా”తి? “సరామహం, పఞ్చసిఖ. అహం తేన సమయేన మహాగోవిన్దో బ్రాహ్మణో అహోసిం. అహం తేసం సావకానం బ్రహ్మలోకసహబ్యతాయ మగ్గం దేసేసిం. తం ఖో పన మే, పఞ్చసిఖ, బ్రహ్మచరియం న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి, యావదేవ బ్రహ్మలోకూపపత్తియా.

ఇదం ఖో పన మే, పఞ్చసిఖ, బ్రహ్మచరియం ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి. కతమఞ్చ తం, పఞ్చసిఖ, బ్రహ్మచరియం ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో. సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి సమ్మాసఙ్కప్పో సమ్మావాచా సమ్మాకమ్మన్తో సమ్మాఆజీవో సమ్మావాయామో సమ్మాసతి సమ్మాసమాధి.

ఇదం ఖో తం, పఞ్చసిఖ, బ్రహ్మచరియం ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతి.

330. "యే ఖో పన మే, పఞ్చసిఖ, సావకా సబ్బేన సబ్బం సాసనం ఆజానన్తి, తే ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తి; యే న సబ్బేన సబ్బం సాసనం ఆజానన్తి, తే పఞ్చన్నం ఓరమ్భాగియానం సంయోజనానం పరిక్ఖయా ఓపపాతికా హోన్తి తత్థ పరినిబ్బాయినో అనావత్తిధమ్మా తస్మా లోకా. యే న సబ్బేన సబ్బం సాసనం ఆజానన్తి, అప్పేకచ్చే తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా రాగదోసమోహానం తనుత్తా సకదాగామినో హోన్తి సకిదేవ ఇమం లోకం ఆగన్త్వా దుక్ఖస్సన్తం కరిస్సన్తి [కరోన్తి (సీ॰ పీ॰)]. యే న సబ్బేన సబ్బం సాసనం ఆజానన్తి, అప్పేకచ్చే తిణ్ణం సంయోజనానం పరిక్ఖయా సోతాపన్నా హోన్తి అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా. ఇతి ఖో, పఞ్చసిఖ, సబ్బేసంయేవ ఇమేసం కులపుత్తానం అమోఘా పబ్బజ్జా [పబ్బజా అహోసి (క॰)] అవఞ్ఝా సఫలా సఉద్రయా"తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనో పఞ్చసిఖో గన్ధబ్బపుత్తో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయీతి.

మహాగోవిన్దసుత్తం నిట్ఠితం ఛట్ఠం.

౭. మహాసమయసుత్తం

౩౩౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం మహావనే మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి సబ్బేహేవ అరహన్తేహి; దసహి చ లోకధాతూహి దేవతా యేభుయ్యేన సన్నిపతితా హోన్తి భగవన్తం దస్సనాయ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. అథ ఖో చతున్నం సుద్ధావాసకాయికానం దేవతానం [దేవానం (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] ఏతదహోసి – “అయం ఖో భగవా సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం మహావనే మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి సబ్బేహేవ అరహన్తేహి; దసహి చ లోకధాతూహి దేవతా యేభుయ్యేన సన్నిపతితా హోన్తి భగవన్తం దస్సనాయ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. యంనూన మయమ్పి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమేయ్యామ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో సన్తికే పచ్చేకం గాథం [పచ్చేకగాథం (సీ॰ స్యా॰ పీ॰), పచ్చేకగాథా (క॰ సీ॰)] భాసేయ్యామా”తి.

౩౩౨. అథ ఖో తా దేవతా సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య , ఏవమేవ సుద్ధావాసేసు దేవేసు అన్తరహితా భగవతో పురతో పాతురహేసుం. అథ ఖో తా దేవతా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. ఏకమన్తం ఠితా ఖో ఏకా దేవతా భగవతో సన్తికే ఇమం గాథం అభాసి –

“మహాసమయో పవనస్మిం, దేవకాయా సమాగతా;
ఆగతమ్హ ఇమం ధమ్మసమయం, దక్ఖితాయే అపరాజితసఙ్ఘ”న్తి.

అథ ఖో అపరా దేవతా భగవతో సన్తికే ఇమం గాథం అభాసి –

“తత్ర భిక్ఖవో సమాదహంసు, చిత్తమత్తనో ఉజుకం అకంసు [ఉజుకమకంసు (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)];
సారథీవ నేత్తాని గహేత్వా, ఇన్ద్రియాని రక్ఖన్తి పణ్డితా”తి.

అథ ఖో అపరా దేవతా భగవతో సన్తికే ఇమం గాథం అభాసి –

“ఛేత్వా ఖీలం ఛేత్వా పలిఘం, ఇన్దఖీలం ఊహచ్చ [ఉహచ్చ (క॰)] మనేజా;
తే చరన్తి సుద్ధా విమలా, చక్ఖుమతా సుదన్తా సుసునాగా”తి.

అథ ఖో అపరా దేవతా భగవతో సన్తికే ఇమం గాథం అభాసి –

“యేకేచి బుద్ధం సరణం గతాసే, న తే గమిస్సన్తి అపాయభూమిం;
పహాయ మానుసం దేహం, దేవకాయం పరిపూరేస్సన్తీ”తి.

దేవతాసన్నిపాతా

౩౩౩. అథ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “యేభుయ్యేన, భిక్ఖవే, దససు లోకధాతూసు దేవతా సన్నిపతితా హోన్తి [( ) సీ॰ ఇపోత్థకేసు నత్థి], తథాగతం దస్సనాయ భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ . యేపి తే, భిక్ఖవే, అహేసుం అతీతమద్ధానం అరహన్తో

సమ్మాసమ్బుద్ధా, తేసమ్పి భగవన్తానం ఏతంపరమాయేవ [ఏతపరమాయేవ (సీ. స్యా. పీ.)] దేవతా సన్నిపతితా అహేసుం సేయ్యథాపి మయ్హం ఏతరహి. యేపి తే, భిక్ఖవే, భవిస్సన్తి అనాగతమద్ధానం అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, తేసమ్పి భగవన్తానం ఏతంపరమాయేవ దేవతా సన్నిపతితా భవిస్సన్తి సేయ్యథాపి మయ్హం ఏతరహి. ఆచిక్ఖిస్సామి, భిక్ఖవే, దేవకాయానం నామాని; కిత్తయిస్సామి, భిక్ఖవే, దేవకాయానం నామాని; దేసేస్సామి, భిక్ఖవే, దేవకాయానం నామాని. తం సుణాథ, సాధుకం మనసికరోథ, భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం.

౩౩౪. భగవా ఏతదవోచ –

"సిలోకమనుకస్సామి, యత్థ భుమ్మా తదస్సితా;
యే సితా గిరిగబ్భరం, పహితత్తా సమాహితా.

"పుథూసీహావ సల్లీనా, లోమహంసాభిసమ్భునో;
ఓదాతమనసా సుద్ధా, విప్పసన్నమనావిలా" [విప్పసన్నామనావిలా (పీ. క.)].

భియ్యో పఞ్చసతే ఞత్వా, వనే కాపిలవత్థవే;
తతో ఆమన్తయీ సత్థా, సావకే సాసనే రతే.

"దేవకాయా అభిక్కన్తా, తే విజానాథ భిక్ఖవో";
తే చ ఆతప్పమకరుం, సుత్వా బుద్ధస్స సాసనం.

తేసం పాతురహు ఞాణం, అమనుస్సానదస్సనం;
అప్పేకే సతమద్దక్ఖుం, సహస్సం అథ సత్తరిం.

సతం ఏకే సహస్సానం, అమనుస్సానమద్దసుం;
అప్పేకేనన్తమద్దక్ఖుం , దిసా సబ్బా ఫుటా అహుం.

తఞ్చ సబ్బం అభిఞ్ఞాయ, వవత్థిత్వాన [వవక్ఖిత్వాన (సీ. స్యా. పీ.), అవేక్ఖిత్వాన (టీకా)] చక్ఖుమా;
తతో ఆమన్తయీ సత్థా, సావకే సాసనే రతే.

"దేవకాయా అభిక్కన్తా, తే విజానాథ భిక్ఖవో;
యే వోహం కిత్తయిస్సామి, గిరాహి అనుపుబ్బసో.

౩౩౫."సత్తసహస్సా తే యక్ఖా, భుమ్మా కాపిలవత్థవా.

ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

"ఛసహస్సా హేమవతా, యక్ఖా నానత్తవణ్ణినో;

ఇద్ధిమన్తో జుతీమన్తో [జుతీమన్తో (సీ. పీ.)], వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“సాతాగిరా తిసహస్సా, యక్ఖా నానత్తవణ్ణినో;
ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“ఇచ్ఛేతే సోళససహస్సా, యక్ఖా నానత్తవణ్ణినో;
ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“వేస్సామిత్తా పఞ్చసతా, యక్ఖా నానత్తవణ్ణినో;
ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“కుమ్భీరో రాజగహికో, వేపుల్లస్స నివేసనం;
భియ్యో నం సతసహస్సం, యక్ఖానం పయిరుపాసతి;
కుమ్భీరో రాజగహికో, సోపాగా సమితిం వనం.

౩౩౬.“పురిమఞ్చ దిసం రాజా, ధతరట్ఠో పసాసతి.

గన్ధబ్బానం అధిపతి, మహారాజా యసస్సిసో.

“పుత్తాపి తస్స బహవో, ఇన్దనామా మహబ్బలా;
ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“దక్ఖిణఞ్చ దిసం రాజా, విరూళ్హో తం పసాసతి [తప్పసాసతి (స్యా.)];
కుమ్భణ్డానం అధిపతి, మహారాజా యసస్సిసో.

“పుత్తాపి తస్స బహవో, ఇన్దనామా మహబ్బలా;
ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“పచ్ఛిమఞ్చ దిసం రాజా, విరూపక్ఖో పసాసతి;
నాగానఞ్చ అధిపతి, మహారాజా యసస్సిసో.

“పుత్తాపి తస్స బహవో, ఇన్దనామా మహబ్బలా;
ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“ఉత్తరఞ్చ దిసం రాజా, కువేరో తం పసాసతి;
యక్ఖానఞ్చ అధిపతి, మహారాజా యసస్సినో.

“పుత్తాపి తస్స బహవో, ఇన్దనామా మహబ్బలా;
ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“పురిమం దిసం ధతరట్ఠో, దక్ఖిణేన విరూళ్హకో;
పచ్ఛిమేన విరూపక్ఖో, కువేరో ఉత్తరం దిసం.

“చత్తారో తే మహారాజా, సమన్తా చతురో దిసా;
దద్దల్లమానా [దద్దళ్హమానా (క.)] అట్ఠంసు, వనే కాపిలవత్థవే.

౩౩౭.“తేసం మాయావినో దాసా, ఆగుం [ఆగూ (స్యా.), ఆగు (సీ. పీ.) ఏవముపరిపి] వఞ్చనికా సఠా.

మాయా కుటేణ్డు విటేణ్డు [వేటేణ్డు (సీ. స్యా. పీ.)], విటుచ్చ [విటూ చ (స్యా.)] విటుటో సహ.

“చన్దనో కామసేట్ఠో చ, కిన్నిఘణ్డు [కిన్నుఘణ్డు (సీ. స్యా. పీ.)] నిఘణ్డు చ;
పనాదో ఓపమఞ్ఞో చ, దేవసూతో చ మాతలి.

“చిత్తసేనో చ గన్ధబ్బో, నళోరాజా జనేసభో [జనోసభో (స్యా.)];
ఆగా పఞ్చసిఖో చేవ, తిమ్బరూ సూరియవచ్చసా [సురియవచ్చసా (సీ. పీ.)].

“ఏతే చఞ్ఞే చ రాజానో, గన్ధబ్బా సహ రాజుభి;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

౩౩౮.“అథాగుం నాగసా నాగా, వేసాలా సహతచ్ఛకా.

కమ్బలస్సతరా ఆగుం, పాయాగా సహ ఞాతిభి.

“యామునా ధతరట్ఠా చ, ఆగూ నాగా యసస్సినో;
ఏరావణో మహానాగో, సోపాగా సమితిం వనం.

“యే నాగరాజే సహసా హరన్తి, దిబ్బా దిజా పక్ఖి విసుద్ధచక్ఖూ;

వేహాయసా [వేహాసయా (సీ. పీ.)] తే వనమజ్ఝపత్తా, చిత్రా సుపణ్ణా ఇతి తేస నామం.

“అభయం తదా నాగరాజానమాసి, సుపణ్ణతో ఖేమమకాసి బుద్ధో;
సణ్హాహి వాచాహి ఉపవ్హయన్తా, నాగా సుపణ్ణా సరణమకంసు బుద్ధం.

౩౩౯.“జితా వజిరహత్థేన, సముద్దం అసురాసితా.

భాతరో వాసవస్సేతే, ఇద్ధిమన్తో యసస్సినో.

“కాలకఞ్చా మహాభిస్మా [కాలకఞ్జా మహాభింసా (సీ. పీ.)], అసురా దానవేఘసా;
వేపచిత్తి సుచిత్తి చ, పహారాదో నముచీ సహ.

“సతఞ్చ బలిపుత్తానం, సబ్బే వేరోచనామకా;
సన్నయ్హిత్వా బలిసేనం [బలీసేనం (స్యా.)], రాహుభద్దముపాగముం;
సమయోదాని భద్దన్తే, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

౩౪౦.“ఆపో చ దేవా పథవీ, తేజో వాయో తదాగముం.

వరుణా వారణా [వారుణా (స్యా.)] దేవా, సోమో చ యససా సహ.

“మేత్తా కరుణా కాయికా, ఆగుం దేవా యసస్సినో;
దసేతే దసధా కాయా, సబ్బే నానత్తవణ్ణినో.

“ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“వేణ్డుదేవా సహలి చ [వేణ్హూచ దేవా సహలీచ (సీ. పీ.)], అసమా చ దువే యమా;
చన్దస్సూపనిసా దేవా, చన్దమాగుం పురక్ఖత్వా.

“సూరియస్సూపనిసా [సురియస్సూపనిసా (సీ. స్యా. పీ.)] దేవా, సూరియమాగుం పురక్ఖత్వా;
నక్ఖత్తాని పురక్ఖత్వా, ఆగుం మన్దవలాహకా.

“వసూనం వాసవో సేట్ఠో, సక్కోపాగా పురిన్దదో;
దసేతే దసధా కాయా, సబ్బే నానత్తవణ్ణినో.

“ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“అథాగుం సహభూ దేవా, జలమగ్గిసిఖారివ;
అరిట్ఠకా చ రోజా చ, ఉమాపుప్ఫనిభాసినో.

“వరుణా సహధమ్మా చ, అచ్చుతా చ అనేజకా;
సూలేయ్యరుచిరా ఆగుం, ఆగుం వాసవనేసినో;
దసేతే దసధా కాయా, సబ్బే నానత్తవణ్ణినో.

“ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“సమానా మహాసమనా, మానుసా మానుసుత్తమా;
ఖిడ్డాపదోసికా ఆగుం, ఆగుం మనోపదోసికా.

“అథాగుం హరయో దేవా, యే చ లోహితవాసినో;
పారగా మహాపారగా, ఆగుం దేవా యసస్సినో;
దసేతే దసధా కాయా, సబ్బే నానత్తవణ్ణినో.

“ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“సుక్కా కరమ్భా [కరుమ్హా (సీ. స్యా. పీ.)] అరుణా, ఆగుం వేఘనసా సహ;
ఓదాతగయ్హా పామోక్ఖా, ఆగుం దేవా విచక్ఖణా.

“సదామత్తా హారగజా, మిస్సకా చ యసస్సినో;
థనయం ఆగ పజ్జున్నో, యో దిసా అభివస్సతి.

“దసేతే దసధా కాయా, సబ్బే నానత్తవణ్ణినో;
ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“ఖేమియా తుసితా యామా, కట్ఠకా చ యసస్సినో;
లమ్బీతకా లామసేట్ఠా, జోతినామా చ ఆసవా;
నిమ్మానరతినో ఆగుం, అథాగుం పరనిమ్మితా.

“దసేతే దసధా కాయా, సబ్బే నానత్తవణ్ణినో;
ఇద్ధిమన్తో జుతిమన్తో, వణ్ణవన్తో యసస్సినో;
మోదమానా అభిక్కాముం, భిక్ఖూనం సమితిం వనం.

“సట్ఠేతే దేవనికాయా, సబ్బే నానత్తవణ్ణినో;

నామన్వయేన ఆగచ్ఛుం [ఆగఞ్ఛుం (సీ. స్యా. పీ.)], యే చఞ్ఞే సదిసా సహ.

“‘పవుట్ఠజాతిమఖిలం [పవుత్థజాతిం అఖిలం (సీ. పీ.)], ఓఘతిణ్ణమనాసవం;

దక్ఖేమోఘతరం నాగం, చన్దంవ అసితాతిగం’.

౩౪౧.“సుబ్రహ్మా పరమత్తో చ [పరమత్థో చ (క.)], పుత్తా ఇద్ధిమతో సహ.

సనఙ్కుమారో తిస్సో చ, సోపాగ సమితిం వనం.

“సహస్సం బ్రహ్మలోకానం, మహాబ్రహ్మాభితిట్ఠతి;

ఉపపన్నో జుతిమన్తో, భిస్మాకాయో యసస్సినో.

“దసేత్థ ఇస్సరా ఆగుం, పచ్చేకవసవత్తినో;

తేసఞ్చ మజ్ఝతో ఆగ, హారితో పరివారితో.

౩౪౨.“తే చ సబ్బే అభిక్కన్తే, సఇన్దే [సిన్దే (స్యా.)] దేవే సబ్రహ్మకే.

మారసేనా అభిక్కామి, పస్స కణ్హస్స మన్దియం.

“‘ఏథ గణ్హథ బన్ధథ, రాగేన బద్ధమత్థు వో;

సమన్తా పరివారేథ, మా వో ముఞ్చిత్థ కోచి నం’.

“ఇతి తత్థ మహాసేనో, కణ్హో సేనం అపేసయి;

పాణినా తలమాహచ్చ, సరం కత్వాన భేరవం.

“యథా పావుస్సకో మేఘో, థనయన్తో సవిజ్జుకో; +

తదా సో పచ్చుదావత్తి, సఙ్కుద్ధో అసయంవసే [అసయంవసీ (సీ. పీ.)].

౩౪౩. తఞ్చ సబ్బం అభిఞ్ఞాయ, వవత్థిత్వాన చక్ఖుమా.

తతో ఆమన్తయీ సత్థా, సావకే సాసనే రతే.

“మారసేనా అభిక్కన్తా, తే విజానాథ భిక్ఖవో;

తే చ ఆతప్పమకరుం, సుత్వా బుద్ధస్స సాసనం;

వీతరాగేహి పక్కాముం, నేసం లోమాపి ఇఞ్జయుం.

“‘సబ్బే విజితసఙ్గామా, భయాతీతా యసస్సినో;

మోదన్తి సహ భూతేహి, సావకా తే జనేసుతా”తి.

మహాసమయసుత్తం నిట్ఠితం సత్తమం.

၈. సక్కపఞ్హసుత్తం

၃၄၄. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా మగధేసు విహరతి, పాచీనతో రాజగహస్స అమ్బసణ్డా నామ బ్రాహ్మణగామో, తస్సుత్తరతో వేదియకే పబ్బతే ఇన్దసాలగుహాయం. తేన ఖో పన సమయేన సక్కస్స దేవానమిన్దస్స ఉస్సుక్కం ఉదపాది భగవన్తం దస్సనాయ. అథ ఖో సక్కస్స దేవానమిన్దస్స ఏతదహోసి – "కహం ను ఖో భగవా ఏతరహి విహరతి అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో"తి? అద్దసా ఖో సక్కో దేవానమిన్దో భగవన్తం మగధేసు విహరన్తం పాచీనతో రాజగహస్స అమ్బసణ్డా నామ బ్రాహ్మణగామో, తస్సుత్తరతో వేదియకే పబ్బతే ఇన్దసాలగుహాయం. దిస్వాన దేవే తావతింసే ఆమన్తేసి – "అయం, మారిసా, భగవా మగధేసు విహరతి, పాచీనతో రాజగహస్స అమ్బసణ్డా నామ బ్రాహ్మణగామో, తస్సుత్తరతో వేదియకే పబ్బతే ఇన్దసాలగుహాయం. యది పన, మారిసా, మయం తం భగవన్తం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమేయ్యామ అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధ"న్తి? "ఏవం భద్దన్తవా"తి ఖో దేవా తావతింసా సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పచ్చస్సోసుం.

၃၄၅. అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో పఞ్చసిఖం గన్ధబ్బదేవపుత్తం [గన్ధబ్బపుత్తం (స్యా.)] ఆమన్తేసి – "అయం, తాత పఞ్చసిఖ, భగవా మగధేసు విహరతి పాచీనతో రాజగహస్స అమ్బసణ్డా నామ బ్రాహ్మణగామో, తస్సుత్తరతో వేదియకే పబ్బతే ఇన్దసాలగుహాయం. యది పన , తాత పఞ్చసిఖ, మయం తం భగవన్తం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమేయ్యామ అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధ"న్తి? "ఏవం భద్దన్తవా"తి ఖో పఞ్చసిఖో గన్ధబ్బదేవపుత్తో సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పటిస్సుత్వా బేలువపణ్డువీణం ఆదాయ సక్కస్స దేవానమిన్దస్స అనుచరియం ఉపాగమి.

၃၄၆. అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో దేవేహి తావతింసేహి పరివుతో పఞ్చసిఖేన గన్ధబ్బదేవపుత్తేన పురక్ఖతో సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య; ఏవమేవ దేవేసు తావతింసేసు అన్తరహితో మగధేసు పాచీనతో రాజగహస్స అమ్బసణ్డా నామ బ్రాహ్మణగామో, తస్సుత్తరతో వేదియకే పబ్బతే పచ్చుట్ఠాసి. తేన ఖో పన సమయేన వేదియకో పబ్బతో అతిరివ ఓభాసజాతో హోతి అమ్బసణ్డా చ బ్రాహ్మణగామో యథా తం దేవానం దేవానుభావేన. అపిస్సుదం పరితో గామేసు మనుస్సా ఏవమాహంసు – "ఆదిత్తస్సు నామజ్జ వేదియకో పబ్బతో ఝాయతిస్సు [ఝాయతస్సు (స్యా.), పజ్ఝాయితస్సు (సీ. పీ.)] నామజ్జ వేదియకో పబ్బతో జలతిసు [జలతస్సు (స్యా.), జలితస్సు (సీ. పీ.)] నామజ్జ వేదియకో పబ్బతో కింసు నామజ్జ వేదియకో పబ్బతో అతిరివ ఓభాసజాతో అమ్బసణ్డా చ బ్రాహ్మణగామో"తి సంవిగ్గా లోమహట్ఠజాతా అహేసుం.

၃၄၇. అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో పఞ్చసిఖం గన్ధబ్బదేవపుత్తం ఆమన్తేసి – "దురుపసఙ్కమా ఖో, తాత పఞ్చసిఖ, తథాగతా మాదిసేన, ఝాయీ ఝానరతా, తదన్తరం [తదనన్తరం (సీ. స్యా. పీ. క.)] పటిసల్లీనా. యది పన త్వం, తాత పఞ్చసిఖ, భగవన్తం పఠమం పసాదేయ్యాసి, తయా, తాత, పఠమం పసాదితం పచ్ఛా మయం తం భగవన్తం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమేయ్యామ అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధ"న్తి. "ఏవం భద్దన్తవా"తి ఖో పఞ్చసిఖో గన్ధబ్బదేవపుత్తో సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పటిస్సుత్వా బేలువపణ్డువీణం ఆదాయ యేన ఇన్దసాలగుహా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా "ఏత్తావతా మే భగవా నేవ అతిదూరే భవిస్సతి నాచ్చాసన్నే, సద్దఞ్చ మే సోస్సతీ"తి ఏకమన్తం అట్ఠాసి.

పఞ్చసిఖగీతగాథా

౩౪౮. ఏకమన్తం ఠితో ఖో పఞ్చసిఖో గన్ధబ్బదేవపుత్తో బేలువపణ్డువీణం [వేళువపణ్డువీణం ఆదాయ (స్యా.)] అస్సావేసి, ఇమా చ గాథా అభాసి బుద్ధూపసఞ్హితా ధమ్మూపసఞ్హితా సఙ్ఘూపసఞ్హితా అరహన్తూపసఞ్హితా కామూపసఞ్హితా –

“వన్దే తే పితరం భద్దే, తిమ్బరుం సూరియవచ్ఛసే;
యేన జాతాసి కల్యాణీ, ఆనన్దజననీ మమ.

“వాతోవ సేదతం కన్తో, పానీయంవ పిపాసతో;
అఙ్గీరసి పియామేసి, ధమ్మో అరహతామివ.

“ఆతురస్సేవ భేసజ్జం, భోజనంవ జిఘచ్ఛతో;
పరినిబ్బాపయ మం భద్దే, జలన్తమివ వారినా.

“సీతోదకం పోక్ఖరణిం, యుత్తం కిఞ్జక్ఖరేణునా;
నాగో ఘమ్మాభితత్తోవ, ఓగాహే తే థనూదరం.

“అచ్చఙ్కుసోవ నాగోవ, జితం మే తుత్తతోమరం;
కారణం నప్పజానామి, సమ్మత్తో లక్ఖణూరుయా.

“తయి గేధితచిత్తోస్మి, చిత్తం విపరిణామితం;
పటిగన్తుం న సక్కోమి, వఙ్కఘస్తోవ అమ్బుజో.

“వామూరు సజ మం భద్దే, సజ మం మన్దలోచనే;
పలిస్సజ మం కల్యాణి, ఏతం మే అభిపత్థితం.

“అప్పకో వత మే సన్తో, కామో వేల్లితకేసియా;
అనేకభావో సముప్పాది, అరహన్తేవ దక్ఖిణా.

“యం మే అత్థి కతం పుఞ్ఞం, అరహన్తేసు తాదిసు;
తం మే సబ్బఙ్గకల్యాణి, తయా సద్ధిం విపచ్చతం.

“యం మే అత్థి కతం పుఞ్ఞం, అస్మిం పథవిమణ్డలే;
తం మే సబ్బఙ్గకల్యాణి, తయా సద్ధిం విపచ్చతం.

“సక్యపుత్తోవ ఝానేన, ఏకోది నిపకో సతో;
అమతం ముని జిగీసానో [జిగింసానో (సీ. స్యా. పీ.)], తమహం సూరియవచ్ఛసే.

“యథాపి ముని నన్దేయ్య, పత్వా సమ్బోధిముత్తమం;
ఏవం నన్దేయ్యం కల్యాణి, మిస్సీభావం గతో తయా.

“సక్కో చే మే వరం దజ్జా, తావతింసానమిస్సరో;
తాహం భద్దే వరేయ్యాహే, ఏవం కామో దళ్హో మమ.

“సాలంవ న చిరం ఫుల్లం, పితరం తే సుమేధసే;
వన్దమానో నమస్సామి, యస్సా సేతాదిసీ పజా”తి.

౩౪౯. ఏవం వుత్తే భగవా పఞ్చసిఖం గన్ధబ్బదేవపుత్తం ఏతదవోచ – “సంసన్దతి ఖో తే, పఞ్చసిఖ, తన్తిస్సరో గీతస్సరేన, గీతస్సరో చ తన్తిస్సరేన; న చ పన [నేవ పన (స్యా॰)] తే పఞ్చసిఖ, తన్తిస్సరో గీతస్సరం అతివత్తతి, గీతస్సరో చ తన్తిస్సరం. కదా సంయూళ్హా పన తే, పఞ్చసిఖ, ఇమా గాథా బుద్ధూపసఞ్హితా ధమ్మూపసఞ్హితా సఙ్ఘూపసఞ్హితా అరహన్తూపసఞ్హితా కామూపసఞ్హితా”తి? “ఏకమిదం, భన్తే, సమయం భగవా ఉరువేలాయం విహరతి నజ్జా నేరఞ్జరాయ తీరే అజపాలనిగ్రోధే పఠమాభిసమ్బుద్ధో . తేన ఖో పనాహం, భన్తే, సమయేన భద్దా నామ సూరియవచ్ఛసా తిమ్బరునో గన్ధబ్బరఞ్ఞో ధీతా, తమభికఙ్ఖామి. సా ఖో పన, భన్తే, భగినీ పరకామినీ హోతి; సిఖణ్డీ నామ మాతలిస్స సఙ్గాహకస్స పుత్తో, తమభికఙ్ఖతి. యతో ఖో అహం, భన్తే, తం భగినిం నాలత్థం కేనచి పరియాయేన. అథాహం బేలువపణ్డువీణం ఆదాయ యేన తిమ్బరునో గన్ధబ్బరఞ్ఞో నివేసనం తేనుపసఙ్కమిం; ఉపసఙ్కమిత్వా బేలువపణ్డువీణం అస్సావేసిం, ఇమా చ గాథా అభాసిం బుద్ధూపసఞ్హితా ధమ్మూపసఞ్హితా సఙ్ఘూపసఞ్హితా అరహన్తూపసఞ్హితా కామూపసఞ్హితా –

“వన్దే తే పితరం భద్దే, తిమ్బరుం సూరియవచ్ఛసే;
యేన జాతాసి కల్యాణీ, ఆనన్దజననీ మమ. …పే॰…

సాలంవ న చిరం ఫుల్లం, పితరం తే సుమేధసే;
వన్దమానో నమస్సామి, యస్సా సేతాదిసీ పజా”తి.

“ఏవం వుత్తే, భన్తే, భద్దా సూరియవచ్ఛసా మం ఏతదవోచ – ‘న ఖో మే, మారిస, సో భగవా సమ్ముఖా దిట్ఠో అపి చ సుతోయేవ మే సో భగవా దేవానం తావతింసానం సుధమ్మాయం సభాయం ఉపనచ్చన్తియా. యతో ఖో త్వం, మారిస, తం భగవన్తం కిత్తేసి, హోతు నో అజ్జ సమాగమో’తి. సోయేవ నో, భన్తే, తస్సా భగినియా సద్ధిం సమాగమో అహోసి. న చ దాని తతో పచ్ఛా”తి.

సక్కూపసఙ్కమ

౩౫౦. అథ ఖో సక్కస్స దేవానమిన్దస్స ఏతదహోసి – “పటిసమ్మోదతి పఞ్చసిఖో గన్ధబ్బదేవపుత్తో భగవతా, భగవా చ పఞ్చసిఖేనా”తి. అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో పఞ్చసిఖం గన్ధబ్బదేవపుత్తం ఆమన్తేసి – “అభివాదేహి మే త్వం, తాత పఞ్చసిఖ, భగవన్తం – ‘సక్కో, భన్తే, దేవానమిన్దో సామచ్చో సపరిజనో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ’తి”. “ఏవం భద్దన్తవా”తి ఖో పఞ్చసిఖో గన్ధబ్బదేవపుత్తో సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పటిస్సుత్వా భగవన్తం అభివాదేతి – “సక్కో, భన్తే, దేవానమిన్దో సామచ్చో సపరిజనో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ”తి. “ఏవం సుఖీ హోతు, పఞ్చసిఖ, సక్కో దేవానమిన్దో సామచ్చో సపరిజనో; సుఖకామా హి దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా యే చఞ్ఞే సన్తి పుథుకాయా”తి.

౩౫౧. ఏవఞ్చ పన తథాగతా ఏవరూపే మహేసక్ఖే యక్ఖే అభివదన్తి. అభివదితో సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో ఇన్దసాలగుహం పవిసిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. దేవాపి తావతింసా ఇన్దసాలగుహం పవిసిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠంసు. పఞ్చసిఖోపి గన్ధబ్బదేవపుత్తో ఇన్దసాలగుహం పవిసిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి.

తేన ఖో పన సమయేన ఇన్దసాలగుహా విసమా సన్తీ సమా సమపాది, సమ్బాధా సన్తీ ఉరున్దా [ఉరుద్దా (క.)] సమపాది, అన్ధకారో గుహాయం అన్తరధాయి, ఆలోకో ఉదపాది యథా తం దేవానం దేవానుభావేన.

౩౫౨. అథ ఖో భగవా సక్కం దేవానమిన్దం ఏతదవోచ – “అచ్ఛరియమిదం ఆయస్మతో కోసియస్స, అబ్భుతమిదం ఆయస్మతో కోసియస్స తావ బహుకిచ్చస్స బహుకరణీయస్స యదిదం ఇధాగమన”న్తి. “చిరపటికాహం, భన్తే, భగవన్తం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుకామో; అపి చ దేవానం తావతింసానం కేహిచి కేహిచి [కేహిచి (స్యా.)] కిచ్చకరణీయేహి బ్యావటో; ఏవాహం నాసక్ఖిం భగవన్తం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం. ఏకమిదం, భన్తే, సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి సలళాగారకే. అథ ఖ్వాహం, భన్తే, సావత్థిం అగమాసిం భగవన్తం దస్సనాయ. తేన ఖో పన, భన్తే, సమయేన భగవా అఞ్ఞతరేన సమాధినా నిసిన్నో హోతి, భూజతి [భుఞ్జతీ చ (సీ. పీ.), భుజగీ (స్యా.)] చ నామ వేస్సవణస్స మహారాజస్స పరిచారికా భగవన్తం పచ్చుపట్ఠితా హోతి, పఞ్జలికా నమస్సమానా తిట్ఠతి. అథ ఖ్వాహం, భన్తే, భూజతిం ఏతదవోచం – ‘అభివాదేహి మే త్వం, భగిని, భగవన్తం – “సక్కో, భన్తే, దేవానమిన్దో సామచ్చో సపరిజనో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ”తి. ఏవం వుత్తే, భన్తే, సా భూజతి మం ఏతదవోచ – ‘అకాలో ఖో, మారిస, భగవన్తం దస్సనాయ; పటిసల్లీనో భగవా’తి. ‘తేన హి, భగిని, యదా భగవా తమ్హా సమాధిమ్హా వుట్ఠితో హోతి, అథ మమ వచనేన భగవన్తం అభివాదేహి – “సక్కో, భన్తే, దేవానమిన్దో సామచ్చో సపరిజనో భగవతో పాదే సిరసా వన్దతీ”తి. కచ్చి మే సా, భన్తే, భగినీ భగవన్తం అభివాదేసి? సరతి భగవా తస్సా భగినియా వచన”న్తి? “అభివాదేసి మం సా, దేవానమిన్ద, భగినీ, సరామహం తస్సా భగినియా వచనం. అపి చాహం ఆయస్మతో నేమిసద్దేన [చక్కనేమిసద్దేన (స్యా.)] తమ్హా సమాధిమ్హా వుట్ఠితో”తి. “యే తే, భన్తే, దేవా అమ్హేహి పఠమతరం తావతింసకాయం ఉపపన్నా, తేసం మే సమ్ముఖా సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – ‘యదా తథాగతా లోకే ఉప్పజ్జన్తి అరహన్తో సమ్మాసమ్బుద్ధా, దిబ్బా కాయా పరిపూరేన్తి, హాయన్తి అసురకాయా’తి. తం మే ఇదం, భన్తే, సక్ఖిదిట్ఠం యతో తథాగతో లోకే ఉప్పన్నో అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో, దిబ్బా కాయా పరిపూరేన్తి, హాయన్తి అసురకాయాతి.

గోపకవత్థు

౩౫౩. “ఇధేవ, భన్తే, కపిలవత్థుస్మిం గోపికా నామ సక్యధీతా అహోసి బుద్ధే పసన్నా ధమ్మే పసన్నా సఙ్ఘే పసన్నా సీలేసు పరిపూరకారినీ. సా ఇత్థిత్తం [ఇత్థిచిత్తం (స్యా.)] విరాజేత్వా పురిసత్తం [పురిసచిత్తం (స్యా.)] భావేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా. దేవానం తావతింసానం సహబ్యతం అమ్హాకం పుత్తత్తం అజ్ఝుపగతా. తత్రపి నం ఏవం జానన్తి – ‘గోపకో దేవపుత్తో, గోపకో దేవపుత్తో’తి. అఞ్ఞేపి, భన్తే, తయో భిక్ఖూ భగవతి బ్రహ్మచరియం చరిత్వా హీనం గన్ధబ్బకాయం ఉపపన్నా. తే పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితా సమఙ్గీభూతా పరిచారయమానా అమ్హాకం ఉపట్ఠానం ఆగచ్ఛన్తి అమ్హాకం పారిచరియం. తే అమ్హాకం ఉపట్ఠానం ఆగతే అమ్హాకం పారిచరియం గోపకో దేవపుత్తో పటిచోదేసి – ‘కుతోముఖా నామ తుమ్హే , మారిసా, తస్స భగవతో ధమ్మం అస్సుత్థ [ఆయుహిత్థ (స్యా.)] – అహఞ్హి నామ

ఇత్థికా సమానా బుద్ధే పసన్నా ధమ్మే పసన్నా సఙ్ఘే పసన్నా సీలేసు పరిపూరకారినీ ఇత్థిత్తం విరాజేత్వా పురిసత్తం భావేత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా, దేవానం తావతింసానం సహబ్యతం సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పుత్తత్తం అజ్ఝుపగతా. ఇధాపి మం ఏవం జానన్తి "గోపకో దేవపుత్తో గోపకో దేవపుత్తో'తి. తుమ్హే పన, మారిసా, భగవతి బ్రహ్మచరియం చరిత్వా హీనం గన్ధబ్బకాయం ఉపపన్నా. దుద్దిట్ఠరూపం వత, భో, అద్దసామ, యే మయం అద్దసామ సహధమ్మికే హీనం గన్ధబ్బకాయం ఉపపన్నే'తి. తేసం, భన్తే, గోపకేన దేవపుత్తేన పటిచోదితానం ద్వే దేవా దిట్ఠేవ ధమ్మే సతిం పటిలభింసు కాయం బ్రహ్మపురోహితం, ఏకో పన దేవో కామే అజ్ఝావసి.

౩౫౪."'ఉపాసికా చక్ఖుమతో అహోసిం,

నామమ్పి మయ్హం అహు 'గోపికా'తి;
బుద్ధే చ ధమ్మే చ అభిప్పసన్నా,
సఙ్ఘఞ్చుపట్ఠాసిం పసన్నచిత్తా.

"'తస్సేవ బుద్ధస్స సుధమ్మతాయ,
సక్కస్స పుత్తోమ్హి మహానుభావో;
మహాజుతీకో తిదివూపపన్నో,
జానన్తి మం ఇధాపి 'గోపకో'తి.

"'అథద్దసం భిక్ఖవో దిట్ఠపుబ్బే,
గన్ధబ్బకాయూపగతే వసీనే;
ఇమేహి తే గోతమసావకాసే,
యే చ మయం పుబ్బే మనుస్సభూతా.

"'అన్నేన పానేన ఉపట్ఠహిమ్హా,
పాదూపసఙ్గయ్హ సకే నివేసనే;
కుతోముఖా నామ ఇమే భవన్తో,
బుద్ధస్స ధమ్మాని పటిగ్గహేసుం [బుద్ధస్స ధమ్మం న పటిగ్గహేసుం (స్యా॰)].

"'పచ్చత్తం వేదితబ్బో హి ధమ్మో,
సుదేసితో చక్ఖుమతానుబుద్ధో;
అహఞ్హి తుమ్హేవ ఉపాసమానో,
సుత్వాన అరియాన సుభాసితాని.

"'సక్కస్స పుత్తోమ్హి మహానుభావో,
మహాజుతీకో తిదివూపపన్నో;
తుమ్హే పన సేట్ఠముపాసమానా,

అనుత్తరం బ్రహ్మచరియం చరిత్వా.

‘‘హీనం కాయం ఉపపన్నా భవన్తో,
అనానులోమా భవతూపపత్తి;
దుద్దిట్ఠరూపం వత అద్దసామ,
సహధమ్మికే హీనకాయూపపన్నే.

‘‘గన్ధబ్బకాయూపగతా భవన్తో,
దేవానమాగచ్ఛథ పారిచరియం;
అగారే వసతో మయ్హం,
ఇమం పస్స విసేసతం.

‘‘ఇత్థీ హుత్వా స్వజ్జ పుమోమ్హి దేవో,
దిబ్బేహి కామేహి సమఙ్గిభూతో’;
తే చోదితా గోతమసావకేన,
సంవేగమాపాదు సమేచ్చ గోపకం.

‘‘హన్ద వియాయామ [విగాయామ (స్యా.), వితాయామ (పీ.)] బ్యాయామ [వియాయమామ (సీ. పీ.)],
మా నో మయం పరపేస్సా అహుమ్హా’;
తేసం దువే వీరియమారభింసు,
అనుస్సరం గోతమసాసనాని.

‘‘ఇధేవ చిత్తాని విరాజయిత్వా,
కామేసు ఆదీనవమద్దసంసు;
తే కామసంయోజనబన్ధనాని,
పాపిమయోగాని దురచ్చయాని.

‘‘నాగోవ సన్నాని గుణాని [సన్దానగుణాని (సీ. పీ.), సన్తాని గుణాని (స్యా.)] ఛేత్వా,
దేవే తావతింసే అతిక్కమింసు;
సఇన్దా దేవా సపజాపతికా,
సబ్బే సుధమ్మాయ సభాయుపవిట్ఠా.

‘‘తేసం నిసిన్నానం అభిక్కమింసు,
వీరా విరాగా విరజం కరోన్తా;
తే దిస్వా సంవేగమకాసి వాసవో,
దేవాభిభూ దేవగణస్స మజ్ఝే.

‘‘‘ఇమేహి తే హీనకాయూపపన్నా,
దేవే తావతింసే అభిక్కమన్తి’;
సంవేగజాతస్స వచో నిసమ్మ,
సో గోపకో వాసవమజ్ఝభాసి.

‘‘‘బుద్ధో జనిన్దత్థి మనుస్సలోకే,
కామాభిభూ సక్యమునీతి ఞాయతి;
తస్సేవ తే పుత్తా సతియా విహీనా,
చోదితా మయా తే సతిమజ్ఝలత్థుం.

‘‘‘తిణ్ణం తేసం ఆవసినేత్థ [అవసీనేత్థ (పీ.)] ఏకో,
గన్ధబ్బకాయూపగతో వసీనో;
ద్వే చ సమ్బోధిపథానుసారినో,
దేవేపి హీళేన్తి సమాహితత్తా.

‘‘‘ఏతాదిసీ ధమ్మప్పకాసనేత్థ,
న తత్థ కింకఙ్ఖతి కోచి సావకో;
నితిణ్ణఓఘం విచికిచ్ఛఛిన్నం,
బుద్ధం నమస్సామ జినం జనిన్దం’.

‘‘యం తే ధమ్మం ఇధఞ్ఞాయ,
విసేసం అజ్ఝగంసు [అజ్ఝగమంసు (స్యా.)] తే;
కాయం బ్రహ్మపురోహితం,
దువే తేసం విసేసగూ.

‘‘తస్స ధమ్మస్స పత్తియా,
ఆగతమ్హాసి మారిస;
కతావకాసా భగవతా,
పఞ్హం పుచ్ఛేము మారిసా’’తి.

౩౫౫. అథ ఖో భగవతో ఏతదహోసి – ‘‘దీఘరత్తం విసుద్ధో ఖో అయం యక్ఖో [సక్కో (సీ. స్యా. పీ.)], యం కిఞ్చి మం పఞ్హం పుచ్ఛిస్సతి, సబ్బం తం అత్థసఞ్హితంయేవ పుచ్ఛిస్సతి, నో అనత్థసఞ్హితం. యఞ్చస్సాహం పుట్ఠో బ్యాకరిస్సామి, తం ఖిప్పమేవ ఆజానిస్సతీ’’తి.

౩౫౬. అథ ఖో భగవా సక్కం దేవానమిన్దం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

“పుచ్ఛ వాసవ మం పఞ్హం, యం కిఞ్చి మనసిచ్ఛసి;
తస్స తస్సేవ పఞ్హస్స, అహం అన్తం కరోమి తే”తి.

పఠమభాణవారో నిట్ఠితో.

౩౫౭. కతావకాసో సక్కో దేవానమిన్దో భగవతా ఇమం భగవన్తం [దేవానమిన్దో భగవన్తం ఇమం (సీ. పీ.)] పఠమం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

“కిం సంయోజనా ను ఖో, మారిస, దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా యే చఞ్ఞే సన్తి పుథుకాయా, తే – ‘అవేరా అదణ్డా అసపత్తా అబ్యాపజ్జా విహరేము అవేరినో’తి ఇతి చ నేసం హోతి, అథ చ పన సవేరా సదణ్డా ససపత్తా సబ్యాపజ్జా విహరన్తి సవేరినో”తి? ఇత్థం సక్కో దేవానమిన్దో భగవన్తం పఞ్హం [ఇమం పఠమం పఞ్హం (సీ. పీ.)] అపుచ్ఛి. తస్స భగవా పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకాసి –

“ఇస్సామచ్ఛరియసంయోజనా ఖో, దేవానమిన్ద, దేవా మనుస్సా అసురా నాగా గన్ధబ్బా యే చఞ్ఞే సన్తి పుథుకాయా, తే – ‘అవేరా అదణ్డా అసపత్తా అబ్యాపజ్జా విహరేము అవేరినో’తి ఇతి చ నేసం హోతి, అథ చ పన సవేరా సదణ్డా ససపత్తా సబ్యాపజ్జా విహరన్తి సవేరినో”తి. ఇత్థం భగవా సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకాసి. అత్తమనో సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో భాసితం అభినన్ది అనుమోది – “ఏవమేతం, భగవా, ఏవమేతం, సుగత. తిణ్ణా మేత్థ కఙ్ఖా విగతా కథంకథా భగవతో పఞ్హవేయ్యాకరణం సుత్వా”తి.

౩౫౮. ఇతిహ సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరిం [ఉత్తరిం (సీ. స్యా. పీ.)] పఞ్హం అపుచ్ఛి –

“ఇస్సామచ్ఛరియం పన, మారిస, కింనిదానం కింసముదయం కింజాతికం కింపభవం; కిస్మిం సతి ఇస్సామచ్ఛరియం హోతి; కిస్మిం అసతి ఇస్సామచ్ఛరియం న హోతీ”తి? “ఇస్సామచ్ఛరియం ఖో, దేవానమిన్ద, పియాప్పియనిదానం పియాప్పియసముదయం పియాప్పియజాతికం పియాప్పియపభవం; పియాప్పియే సతి ఇస్సామచ్ఛరియం హోతి, పియాప్పియే అసతి ఇస్సామచ్ఛరియం న హోతీ”తి.

“పియాప్పియం ఖో పన, మారిస, కింనిదానం కింసముదయం కింజాతికం కింపభవం; కిస్మిం సతి పియాప్పియం హోతి; కిస్మిం అసతి పియాప్పియం న హోతీ”తి? “పియాప్పియం ఖో, దేవానమిన్ద, ఛన్దనిదానం ఛన్దసముదయం ఛన్దజాతికం ఛన్దపభవం; ఛన్దే సతి పియాప్పియం హోతి; ఛన్దే అసతి పియాప్పియం న హోతీ”తి.

“ఛన్దో ఖో పన, మారిస, కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో; కిస్మిం సతి ఛన్దో హోతి; కిస్మిం అసతి ఛన్దో న హోతీ”తి? “ఛన్దో ఖో, దేవానమిన్ద, వితక్కనిదానో వితక్కసముదయో వితక్కజాతికో వితక్కపభవో; వితక్కే సతి ఛన్దో హోతి; వితక్కే అసతి ఛన్దో న హోతీ”తి.

“వితక్కో ఖో పన, మారిస, కింనిదానో కింసముదయో కింజాతికో కింపభవో; కిస్మిం సతి వితక్కో హోతి; కిస్మిం అసతి వితక్కో న హోతీ”తి? “వితక్కో ఖో, దేవానమిన్ద, పపఞ్చసఞ్ఞాసఙ్ఖానిదానో పపఞ్చసఞ్ఞాసఙ్ఖాసముదయో పపఞ్చసఞ్ఞాసఙ్ఖాజాతికో పపఞ్చసఞ్ఞాసఙ్ఖాపభవో; పపఞ్చసఞ్ఞాసఙ్ఖాయ సతి వితక్కో హోతి; పపఞ్చసఞ్ఞాసఙ్ఖాయ అసతి వితక్కో న హోతీ”తి.

“కథం పటిపన్నో పన, మారిస, భిక్ఖు పపఞ్చసఞ్ఞాసఙ్ఖానిరోధసారుప్పగామినిం పటిపదం పటిపన్నో హోతీ”తి?

వేదనాకమ్మట్ఠానం

౩౫౯. “సోమనస్సంపాహం [పహం (సీ. పీ.), చాహం (స్యా. కం.)], దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి. దోమనస్సంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి. ఉపేక్ఖంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి.

౩౬౦. “సోమనస్సంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీతి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా సోమనస్సం ‘ఇమం ఖో మే సోమనస్సం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ’తి, ఏవరూపం సోమనస్సం న సేవితబ్బం. తత్థ యం జఞ్ఞా సోమనస్సం ‘ఇమం ఖో మే సోమనస్సం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ’తి, ఏవరూపం సోమనస్సం సేవితబ్బం. తత్థ యం చే సవితక్కం సవిచారం, యం చే అవితక్కం అవిచారం, యే అవితక్కే అవిచారే, తే [సే (సీ. పీ.)] పణీతతరే. సోమనస్సంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీతి. ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౬౧. “దోమనస్సంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి సేవితబ్బమ్పి , అసేవితబ్బమ్పీతి. ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా దోమనస్సం ‘ఇమం ఖో మే దోమనస్సం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ’తి, ఏవరూపం దోమనస్సం న సేవితబ్బం. తత్థ యం జఞ్ఞా దోమనస్సం ‘ఇమం ఖో మే దోమనస్సం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ’తి, ఏవరూపం దోమనస్సం సేవితబ్బం. తత్థ యం చే సవితక్కం సవిచారం, యం చే అవితక్కం అవిచారం, యే అవితక్కే అవిచారే, తే పణీతతరే. దోమనస్సంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ’తి ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౬౨. “ఉపేక్ఖంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీతి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా ఉపేక్ఖం ‘ఇమం ఖో మే ఉపేక్ఖం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ’తి, ఏవరూపా ఉపేక్ఖా న సేవితబ్బా. తత్థ యం జఞ్ఞా ఉపేక్ఖం ‘ఇమం ఖో మే ఉపేక్ఖం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ’తి, ఏవరూపా ఉపేక్ఖా సేవితబ్బా. తత్థ యం చే సవితక్కం సవిచారం, యం చే అవితక్కం అవిచారం, యే అవితక్కే అవిచారే, తే పణీతతరే. ఉపేక్ఖంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీతి ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

౩౬౩. "ఏవం పటిపన్నో ఖో, దేవానమిన్ద, భిక్ఖు పపఞ్చసఞ్ఞాసఙ్ఖానిరోధసారుప్పగామినిం పటిపదం పటిపన్నో హోతీ"తి. ఇత్థం భగవా సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకాసి. అత్తమనో సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో భాసితం అభినన్ది అనుమోది – "ఏవమేతం, భగవా, ఏవమేతం, సుగత, తిణ్ణా మేత్థ కఙ్ఖా విగతా కథంకథా భగవతో పఞ్హవేయ్యాకరణం సుత్వా"తి.

పాతిమోక్ఖసంవరో

౩౬౪. ఇతిహ సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

"కథం పటిపన్నో పన, మారిస, భిక్ఖు పాతిమోక్ఖసంవరాయ పటిపన్నో హోతీ"తి? "కాయసమాచారంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి. వచీసమాచారంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి. పరియేసనంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బ"మ్పి.

"కాయసమాచారంపాహం , దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి సేవితబ్బమ్పి అసేవితబ్బమ్పీతి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా కాయసమాచారం 'ఇమం ఖో మే కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ'తి, ఏవరూపో కాయసమాచారో న సేవితబ్బో. తత్థ యం జఞ్ఞా కాయసమాచారం 'ఇమం ఖో మే కాయసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ'తి, ఏవరూపో కాయసమాచారో సేవితబ్బో. కాయసమాచారంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీతి ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"వచీసమాచారంపాహం , దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ'తి. ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా వచీసమాచారం 'ఇమం ఖో మే వచీసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ'తి, ఏవరూపో వచీసమాచారో న సేవితబ్బో. తత్థ యం జఞ్ఞా వచీసమాచారం 'ఇమం ఖో మే వచీసమాచారం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ'తి, ఏవరూపో వచీసమాచారో సేవితబ్బో. వచీసమాచారంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీతి ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"పరియేసనంపాహం , దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీతి ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం, కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తత్థ యం జఞ్ఞా పరియేసనం 'ఇమం ఖో మే పరియేసనం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తీ'తి, ఏవరూపా పరియేసనా న సేవితబ్బా. తత్థ యం జఞ్ఞా పరియేసనం 'ఇమం ఖో మే పరియేసనం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తీ'తి, ఏవరూపా పరియేసనా సేవితబ్బా. పరియేసనంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీతి ఇతి యం తం వుత్తం, ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

"ఏవం పటిపన్నో ఖో, దేవానమిన్ద, భిక్ఖు పాతిమోక్ఖసంవరాయ పటిపన్నో హోతీ"తి. ఇత్థం భగవా సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకాసి. అత్తమనో సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో భాసితం అభినన్ది అనుమోది – "ఏవమేతం,

భగవా, ఏవమేతం, సుగత. తిణ్ణా మేత్థ కఙ్ఖా విగతా కథంకథా భగవతో పఞ్హవేయ్యాకరణం సుత్వా”తి.

ఇన్ద్రియసంవరో

౩౬౫. ఇతిహ సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

“కథం పటిపన్నో పన, మారిస, భిక్ఖు ఇన్ద్రియసంవరాయ పటిపన్నో హోతీ”తి? “చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి. సోతవిఞ్ఞేయ్యం సద్దంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి. ఘానవిఞ్ఞేయ్యం గన్ధంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి. జివ్హావిఞ్ఞేయ్యం రసంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి. కాయవిఞ్ఞేయ్యం ఫోట్ఠబ్బంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పి. మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మంపాహం, దేవానమిన్ద, దువిధేన వదామి – సేవితబ్బమ్పి, అసేవితబ్బమ్పీ”తి.

ఏవం వుత్తే, సక్కో దేవానమిన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సఙ్ఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. యథారూపం, భన్తే, చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపం చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం న సేవితబ్బం . యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపం చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యం రూపం సేవితబ్బం. యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, సోతవిఞ్ఞేయ్యం సద్దం సేవతో…పే.… ఘానవిఞ్ఞేయ్యం గన్ధం సేవతో… జివ్హావిఞ్ఞేయ్యం రసం సేవతో… కాయవిఞ్ఞేయ్యం ఫోట్ఠబ్బం సేవతో… మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మం సేవతో అకుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, కుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, ఏవరూపో మనోవిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో న సేవితబ్బో. యథారూపఞ్చ ఖో, భన్తే, మనోవిఞ్ఞేయ్యం ధమ్మం సేవతో అకుసలా ధమ్మా పరిహాయన్తి, కుసలా ధమ్మా అభివడ్ఢన్తి, ఏవరూపో మనోవిఞ్ఞేయ్యో ధమ్మో సేవితబ్బో.

“ఇమస్స ఖో మే, భన్తే, భగవతా సఙ్ఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానతో తిణ్ణా మేత్థ కఙ్ఖా విగతా కథంకథా భగవతో పఞ్హవేయ్యాకరణం సుత్వా”తి.

౩౬౬. ఇతిహ సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఉత్తరిం పఞ్హం అపుచ్ఛి –

“సబ్బేవ ను ఖో, మారిస, సమణబ్రాహ్మణా ఏకన్తవాదా ఏకన్తసీలా ఏకన్తఛన్దా ఏకన్తఅజ్ఝోసానా”తి? “న ఖో, దేవానమిన్ద, సబ్బే సమణబ్రాహ్మణా ఏకన్తవాదా ఏకన్తసీలా ఏకన్తఛన్దా ఏకన్తఅజ్ఝోసానా”తి.

“కస్మా పన, మారిస, న సబ్బే సమణబ్రాహ్మణా ఏకన్తవాదా ఏకన్తసీలా ఏకన్తఛన్దా ఏకన్తఅజ్ఝోసానా”తి? “అనేకధాతు నానాధాతు ఖో, దేవానమిన్ద, లోకో. తస్మిం అనేకధాతునానాధాతుస్మిం లోకే యం యదేవ సత్తా ధాతుం అభినివిసన్తి, తం తదేవ థామసా పరామాసా అభినివిస్స వోహరన్తి – ‘ఇదమేవ సచ్చం మోఘమఞ్ఞ’న్తి. తస్మా న సబ్బే సమణబ్రాహ్మణా ఏకన్తవాదా ఏకన్తసీలా ఏకన్తఛన్దా ఏకన్తఅజ్ఝోసానా”తి.

“సబ్బేవ ను ఖో, మారిస, సమణబ్రాహ్మణా అచ్చన్తనిట్ఠా అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానా”తి? “న ఖో, దేవానమిన్ద, సబ్బే సమణబ్రాహ్మణా అచ్చన్తనిట్ఠా అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానా”తి.

“కస్మా పన, మారిస, న సబ్బే సమణబ్రాహ్మణా అచ్చన్తనిట్ఠా అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానా”తి? “యే ఖో, దేవానమిన్ద, భిక్ఖూ తణ్హాసఙ్ఖయవిముత్తా తే అచ్చన్తనిట్ఠా అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానా. తస్మా న సబ్బే సమణబ్రాహ్మణా అచ్చన్తనిట్ఠా అచ్చన్తయోగక్ఖేమీ అచ్చన్తబ్రహ్మచారీ అచ్చన్తపరియోసానా”తి.

ఇత్థం భగవా సక్కస్స దేవానమిన్దస్స పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకాసి. అత్తమనో సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో భాసితం అభినన్ది అనుమోది – “ఏవమేతం, భగవా, ఏవమేతం, సుగత. తిణ్ణా మేత్థ కఙ్ఖా విగతా కథంకథా భగవతో పఞ్హవేయ్యాకరణం సుత్వా”తి.

౩౬౭. ఇతిహ సక్కో దేవానమిన్దో భగవతో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా భగవన్తం ఏతదవోచ –

“ఏజా, భన్తే, రోగో, ఏజా గణ్డో, ఏజా సల్లం, ఏజా ఇమం పురిసం పరికడ్ఢతి తస్స తస్సేవ భవస్స అభినిబ్బత్తియా. తస్మా అయం పురిసో ఉచ్చావచమాపజ్జతి . యేసాహం, భన్తే, పఞ్హానం ఇతో బహిద్ధా అఞ్ఞేసు సమణబ్రాహ్మణేసు ఓకాసకమ్మమ్పి నాలత్థం, తే మే భగవతా బ్యాకతా. దీఘరత్తానుసయితఞ్చ పన [దీఘరత్తానుపస్సతా, యఞ్చ పన (స్యా॰), దీఘరత్తానుసయినో, యఞ్చ పన (సీ॰ పీ॰)] మే విచికిచ్ఛాకథంకథాసల్లం, తఞ్చ భగవతా అబ్బుళ్హ”న్తి.

“అభిజానాసి నో త్వం, దేవానమిన్ద, ఇమే పఞ్హే అఞ్ఞే సమణబ్రాహ్మణే పుచ్ఛితా”తి? “అభిజానామహం, భన్తే, ఇమే పఞ్హే అఞ్ఞే సమణబ్రాహ్మణే పుచ్ఛితా”తి. “యథా కథం పన తే, దేవానమిన్ద, బ్యాకంసు? సచే తే అగరు భాసస్సూ”తి. “న ఖో మే, భన్తే, గరు యత్థస్స భగవా నిసిన్నో భగవన్తరూపో వా”తి. “తేన హి, దేవానమిన్ద, భాసస్సూ”తి. “యేస్వాహం [యేసాహం (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)], భన్తే , మఞ్ఞామి సమణబ్రాహ్మణా ఆరఞ్ఞికా పన్తసేనాసనాతి, త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఇమే పఞ్హే పుచ్ఛామి, తే మయా పుట్ఠా న సమ్పాయన్తి, అసమ్పాయన్తా మమంయేవ పటిపుచ్ఛన్తి – ‘కో నామో ఆయస్మా’తి? తేసాహం పుట్ఠో బ్యాకరోమి – ‘అహం ఖో, మారిస, సక్కో దేవానమిన్దో’తి. తే మమంయేవ ఉత్తరి పటిపుచ్ఛన్తి – ‘కిం పనాయస్మా, దేవానమిన్ద [దేవానమిన్దో (సీ॰ పీ॰)], కమ్మం కత్వా ఇమం ఠానం పత్తో’తి? తేసాహం యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం దేసేమి. తే తావతకేనేవ అత్తమనా హోన్తి – ‘సక్కో చ నో దేవానమిన్దో దిట్ఠో, యఞ్చ నో అపుచ్ఛిమ్హా, తఞ్చ నో బ్యాకాసీ’తి. తే అఞ్ఞదత్థు మమంయేవ సావకా సమ్పజ్జన్తి, న చాహం తేసం. అహం ఖో పన, భన్తే, భగవతో సావకో సోతాపన్నో అవినిపాతధమ్మో నియతో సమ్బోధిపరాయణో”తి .

సోమనస్సపటిలాభకథా

౩౬౮. “అభిజానాసి నో త్వం, దేవానమిన్ద, ఇతో పుబ్బే ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభ”న్తి? “అభిజానామహం , భన్తే, ఇతో పుబ్బే ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభ”న్తి. “యథా కథం పన త్వం, దేవానమిన్ద, అభిజానాసి ఇతో పుబ్బే ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభ”న్తి?

“భూతపుబ్బం, భన్తే, దేవాసురసఙ్గామో సముపబ్యూళ్హో [సమూపబ్బుళ్హో (సీ. పీ.)] అహోసి. తస్మిం ఖో పన, భన్తే, సఙ్గామే దేవా జినింసు, అసురా పరాజయింసు [పరాజింసు (సీ. పీ.)]. తస్స మయ్హం, భన్తే, తం సఙ్గామం అభివిజినిత్వా విజితసఙ్గామస్స ఏతదహోసి – ‘యా చేవ దాని దిబ్బా ఓజా యా చ అసురా ఓజా, ఉభయమేతం [ఉభయమేత్థ (స్యా.)] దేవా పరిభుఞ్జిస్సన్తీ’తి. సో ఖో పన మే, భన్తే, వేదపటిలాభో సోమనస్సపటిలాభో సదణ్డావచరో ససత్థావచరో న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి. యో ఖో పన మే అయం, భన్తే, భగవతో ధమ్మం సుత్వా వేదపటిలాభో సోమనస్సపటిలాభో, సో అదణ్డావచరో అసత్థావచరో ఏకన్తనిబ్బిదాయ విరాగాయ నిరోధాయ ఉపసమాయ అభిఞ్ఞాయ సమ్బోధాయ నిబ్బానాయ సంవత్తతీ”తి.

౩౬౯. “కిం పన త్వం, దేవానమిన్ద, అత్థవసం సమ్పస్సమానో ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభం పవేదేసీ”తి? “ఛ ఖో అహం, భన్తే, అత్థవసే సమ్పస్సమానో ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభం పవేదేమి.

“ఇధేవ తిట్ఠమానస్స, దేవభూతస్స మే సతో;
పునరాయు చ మే లద్ధో, ఏవం జానాహి మారిస.

“ఇమం ఖో అహం, భన్తే, పఠమం అత్థవసం సమ్పస్సమానో ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభం పవేదేమి.

“చుతాహం దివియా కాయా, ఆయుం హిత్వా అమానుసం;
అమూళ్హో గబ్భమేస్సామి, యత్థ మే రమతీ మనో.

“ఇమం ఖో అహం, భన్తే, దుతియం అత్థవసం సమ్పస్సమానో ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభం పవేదేమి.

“స్వాహం అమూళ్హపఞ్ఞస్స [అమూళ్హపఞ్ఞస్స (?)], విహరం సాసనే రతో;
ఞాయేన విహరిస్సామి, సమ్పజానో పటిస్సతో.

“ఇమం ఖో అహం, భన్తే, తతియం అత్థవసం సమ్పస్సమానో ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభం పవేదేమి.

“ఞాయేన మే చరతో చ, సమ్బోధి చే భవిస్సతి;
అఞ్ఞాతా విహరిస్సామి, స్వేవ అన్తో భవిస్సతి.

“ఇమం ఖో అహం, భన్తే, చతుత్థం అత్థవసం సమ్పస్సమానో ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభం పవేదేమి.

“చుతాహం మానుసా కాయా, ఆయుం హిత్వాన మానుసం;
పున దేవో భవిస్సామి, దేవలోకమ్హి ఉత్తమో.

“ఇమం ఖో అహం, భన్తే, పఞ్చమం అత్థవసం సమ్పస్సమానో ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభం పవేదేమి.

“తే [యే (?)] పణీతతరా దేవా, అకనిట్ఠా యసస్సినో;
అన్తిమే వత్తమానమ్హి, సో నివాసో భవిస్సతి.

“ఇమం ఖో అహం, భన్తే, ఛట్ఠం అత్థవసం సమ్పస్సమానో ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభం పవేదేమి.

“ఇమే ఖో అహం, భన్తే, ఛ అత్థవసే సమ్పస్సమానో ఏవరూపం వేదపటిలాభం సోమనస్సపటిలాభం పవేదేమి.

౩౭౦.“అపరియోసితసఙ్కప్పో , విచికిచ్ఛో కథంకథీ.

విచరిం దీఘమద్ధానం, అన్వేసన్తో తథాగతం.

“యస్సు మఞ్ఞామి సమణే, పవివిత్తవిహారినో;
సమ్బుద్ధా ఇతి మఞ్ఞానో, గచ్ఛామి తే ఉపాసితుం.

“‘కథం ఆరాధనా హోతి, కథం హోతి విరాధనా’;
ఇతి పుట్ఠా న సమ్పాయన్తి [సమ్భోన్తి (స్యా॰)], మగ్గే పటిపదాసు చ.

“త్యస్సు యదా మం జానన్తి, సక్కో దేవానమాగతో;
త్యస్సు మమేవ పుచ్ఛన్తి, ‘కిం కత్వా పాపుణీ ఇదం’.

“తేసం యథాసుతం ధమ్మం, దేసయామి జనే సుతం [జనేసుత (క॰ సీ॰)];
తేన అత్తమనా హోన్తి, ‘దిట్ఠో నో వాసవోతి చ’.

“యదా చ బుద్ధమద్దక్ఖిం, విచికిచ్ఛావితారణం;
సోమ్హి వీతభయో అజ్జ, సమ్బుద్ధం పయిరుపాసియ [పయిరుపాసయిం (స్యా॰ క॰)].

“తణ్హాసల్లస్స హన్తారం, బుద్ధం అప్పటిపుగ్గలం;
అహం వన్దే మహావీరం, బుద్ధమాదిచ్చబన్ధునం.

“యం కరోమసి బ్రహ్మునో, సమం దేవేహి మారిస;
తదజ్జ తుయ్హం కస్సామ [దస్సామ (స్యా॰ క॰)], హన్ద సామం కరోమ తే.

“త్వమేవ అసి [తువమేవసి (పీ॰)] సమ్బుద్ధో, తువం సత్థా అనుత్తరో;
సదేవకస్మిం లోకస్మిం, నత్థి తే పటిపుగ్గలో”తి.

౩౭౧. అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో పఞ్చసిఖం గన్ధబ్బపుత్తం ఆమన్తేసి – “బహూపకారో ఖో మేసి త్వం, తాత పఞ్చసిఖ, యం త్వం భగవన్తం పఠమం పసాదేసి. తయా, తాత, పఠమం పసాదితం పచ్ఛా మయం తం భగవన్తం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమిమ్హా అరహన్తం సమ్మాసమ్బుద్ధం. పేత్తికే వా ఠానే ఠపయిస్సామి , గన్ధబ్బరాజా భవిస్ససి, భద్దఞ్చ తే సూరియవచ్ఛసం దమ్మి, సా హి తే అభిపత్థితా”తి.

అథ ఖో సక్కో దేవానమిన్దో పాణినా పథవిం పరామసిత్వా తిక్ఖత్తుం ఉదానం ఉదానేసి – “నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్సా”తి.

ఇమస్మిఞ్చ పన వేయ్యాకరణస్మిం భఞ్ఞమానే సక్కస్స దేవానమిన్దస్స విరజం వీతమలం ధమ్మచక్ఖుం ఉదపాది – “యం కిఞ్చి సముదయధమ్మం, సబ్బం తం నిరోధధమ్మ”న్తి. అఞ్ఞేసఞ్చ అసీతియా దేవతాసహస్సానం , ఇతి యే సక్కేన దేవానమిన్దేన అజ్ఝిట్ఠపఞ్హా పుట్ఠా , తే భగవతా బ్యాకతా. తస్మా ఇమస్స వేయ్యాకరణస్స సక్కపఞ్హాత్వేవ అధివచనన్తి.

సక్కపఞ్హసుత్తం నిట్ఠితం అట్ఠమం.

౯. మహాసతిపట్ఠానసుత్తం

౩౭౨. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కురూసు విహరతి కమ్మాసధమ్మం నామ కురూనం నిగమో. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి. "భద్దన్తే"తి [భదన్తేతి (సీ. స్యా. పీ.)] తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

ఉద్దేసో

౩౭౩. "ఏకాయనో అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో సత్తానం విసుద్ధియా, సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ, యదిదం చత్తారో సతిపట్ఠానా.

"కతమే చత్తారో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం, వేదనాసు వేదనానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా, వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం, చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం, ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం.

ఉద్దేసో నిట్ఠితో.

కాయానుపస్సనా ఆనాపానపబ్బం

౩౭౪. "కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అరఞ్ఞగతో వా రుక్ఖమూలగతో వా సుఞ్ఞాగారగతో వా నిసీదతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా. సో సతోవ అస్ససతి, సతోవ పస్ససతి. దీఘం వా అస్ససన్తో 'దీఘం అస్ససామీ'తి పజానాతి, దీఘం వా పస్ససన్తో 'దీఘం పస్ససామీ'తి పజానాతి. రస్సం వా అస్ససన్తో 'రస్సం అస్ససామీ'తి పజానాతి, రస్సం వా పస్ససన్తో 'రస్సం పస్ససామీ'తి పజానాతి. 'సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి , 'సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి. 'పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, దక్ఖో భమకారో వా భమకారన్తేవాసీ వా దీఘం వా అఞ్ఛన్తో 'దీఘం అఞ్ఛామీ'తి పజానాతి, రస్సం వా అఞ్ఛన్తో 'రస్సం అఞ్ఛామీ'తి పజానాతి ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దీఘం వా అస్ససన్తో 'దీఘం అస్ససామీ'తి పజానాతి, దీఘం వా పస్ససన్తో 'దీఘం పస్ససామీ'తి పజానాతి, రస్సం వా అస్ససన్తో 'రస్సం అస్ససామీ'తి పజానాతి, రస్సం వా పస్ససన్తో 'రస్సం పస్ససామీ'తి పజానాతి. 'సబ్బకాయపటిసంవేదీ అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'సబ్బకాయపటిసంవేదీ పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం అస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి, 'పస్సమ్భయం కాయసఙ్ఖారం పస్ససిస్సామీ'తి సిక్ఖతి. ఇతి అజ్ఝత్తం వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి. సముదయధమ్మానుపస్సీ వా కాయస్మిం విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా కాయస్మిం విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా కాయస్మిం విహరతి. 'అత్థి కాయో'తి వా పనస్స సతి

పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి. ఏవమ్పి ఖో [ఏవమ్పి (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)], భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి.

ఆనాపానపబ్బం నిట్ఠితం.

కాయానుపస్సనా ఇరియాపథపబ్బం

౩౭౫. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు గచ్ఛన్తో వా 'గచ్ఛామీ'తి పజానాతి, ఠితో వా 'ఠితోమ్హీ'తి పజానాతి, నిసిన్నో వా 'నిసిన్నోమ్హీ'తి పజానాతి, సయానో వా 'సయానోమ్హీ'తి పజానాతి, యథా యథా వా పనస్స కాయో పణిహితో హోతి, తథా తథా నం పజానాతి. ఇతి అజ్ఝత్తం వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి. సముదయధమ్మానుపస్సీ వా కాయస్మిం విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా కాయస్మిం విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా కాయస్మిం విహరతి. 'అత్థి కాయో'తి వా పనస్స సతి పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి.

ఇరియాపథపబ్బం నిట్ఠితం.

కాయానుపస్సనా సమ్పజానపబ్బం

౩౭౬. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అభిక్కన్తే పటిక్కన్తే సమ్పజానకారీ హోతి, ఆలోకితే విలోకితే సమ్పజానకారీ హోతి, సమిఞ్జితే పసారితే సమ్పజానకారీ హోతి, సఙ్ఘాటిపత్తచీవరధారణే సమ్పజానకారీ హోతి, అసితే పీతే ఖాయితే సాయితే సమ్పజానకారీ హోతి, ఉచ్చారపస్సావకమ్మే సమ్పజానకారీ హోతి, గతే ఠితే నిసిన్నే సుత్తే జాగరితే భాసితే తుణ్హీభావే సమ్పజానకారీ హోతి. ఇతి అజ్ఝత్తం వా…పే॰… ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి.

సమ్పజానపబ్బం నిట్ఠితం.

కాయానుపస్సనా పటికూలమనసికారపబ్బం

౩౭౭. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – 'అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా నఖా దన్తా తచో, మంసం న్హారు అట్ఠి అట్ఠిమిఞ్జం వక్కం, హదయం యకనం కిలోమకం పిహకం పప్ఫాసం, అన్తం అన్తగుణం ఉదరియం కరీసం [కరీసం మత్థలుఙ్గం (క॰)], పిత్తం సేమ్హం పుబ్బో లోహితం సేదో మేదో, అస్సు వసా ఖేళో సిఙ్ఘాణికా లసికా ముత్త'న్తి.

"సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఉభతోముఖా పుతోళి [మూతోళీ (స్యా॰), ముతోలి (పీ॰)] పూరా నానావిహితస్స ధఞ్ఞస్స, సేయ్యథిదం సాలీనం వీహీనం ముగ్గానం మాసానం తిలానం తణ్డులానం. తమేనం చక్ఖుమా పురిసో ముఞ్చిత్వా పచ్చవేక్ఖేయ్య – 'ఇమే సాలీ, ఇమే వీహీ ఇమే ముగ్గా ఇమే మాసా ఇమే తిలా ఇమే తణ్డులా'తి. ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు

ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – ‘అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా…పే॰… ముత్త’న్తి.

ఇతి అజ్ఝత్తం వా…పే॰… ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి.

పటికూలమనసికారపబ్బం నిట్ఠితం.

కాయానుపస్సనా ధాతుమనసికారపబ్బం

౩౭౮. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం యథాఠితం యథాపణిహితం ధాతుసో పచ్చవేక్ఖతి – ‘అత్థి ఇమస్మిం కాయే పథవీధాతు ఆపోధాతు తేజోధాతు వాయోధాతూ’తి.

“సేయ్యథాపి , భిక్ఖవే, దక్ఖో గోఘాతకో వా గోఘాతకన్తేవాసీ వా గావిం వధిత్వా చతుమహాపథే బిలసో విభజిత్వా నిసిన్నో అస్స, ఏవమేవ ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం యథాఠితం యథాపణిహితం ధాతుసో పచ్చవేక్ఖతి – ‘అత్థి ఇమస్మిం కాయే పథవీధాతు ఆపోధాతు తేజోధాతు వాయోధాతూ’తి.

“ఇతి అజ్ఝత్తం వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి…పే॰… ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి.

ధాతుమనసికారపబ్బం నిట్ఠితం.

కాయానుపస్సనా నవసివథికపబ్బం

౩౭౯. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేయ్యథాపి పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం ఏకాహమతం వా ద్వీహమతం వా తీహమతం వా ఉద్ధుమాతకం వినీలకం విపుబ్బకజాతం. సో ఇమమేవ కాయం ఉపసంహరతి – ‘అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో’తి.

“ఇతి అజ్ఝత్తం వా …పే॰… ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేయ్యథాపి పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం కాకేహి వా ఖజ్జమానం కులలేహి వా ఖజ్జమానం గిజ్ఝేహి వా ఖజ్జమానం కఙ్కేహి వా ఖజ్జమానం సునఖేహి వా ఖజ్జమానం బ్యగ్ఘేహి వా ఖజ్జమానం దీపీహి వా ఖజ్జమానం సిఙ్గాలేహి వా [గిజ్ఝేహి వా ఖజ్జమానం, సువానేహి వా ఖజ్జమానం, సిగాలేహి వా ఖజ్జమానం, (స్యా॰ పీ॰)] ఖజ్జమానం వివిధేహి వా పాణకజాతేహి ఖజ్జమానం. సో ఇమమేవ కాయం ఉపసంహరతి – ‘అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో’తి.

“ఇతి అజ్ఝత్తం వా…పే॰… ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేయ్యథాపి పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం అట్ఠికసఙ్ఖలికం సమంసలోహితం న్హారుసమ్బన్ధం…పే॰… అట్ఠికసఙ్ఖలికం నిమంసలోహితమక్ఖితం న్హారుసమ్బన్ధం…పే॰… అట్ఠికసఙ్ఖలికం అపగతమంసలోహితం న్హారుసమ్బన్ధం…పే॰… అట్ఠికాని అపగతసమ్బన్ధాని [అపగతన్హారుసమ్బన్ధాని (స్యా॰)] దిసా విదిసా విక్ఖిత్తాని, అఞ్ఞేన హత్థట్ఠికం అఞ్ఞేన పాదట్ఠికం అఞ్ఞేన గోప్ఫకట్ఠికం [“అఞ్ఞేన గోప్ఫకట్ఠిక”న్తి ఇదం సీ॰ స్యా॰ పీ॰ పోత్థకేసు నత్థి] అఞ్ఞేన జఙ్ఘట్ఠికం అఞ్ఞేన ఊరుట్ఠికం అఞ్ఞేన కటిట్ఠికం [అఞ్ఞేన కటట్ఠికం అఞ్ఞేన పిట్ఠట్ఠికం అఞ్ఞేన కణ్డకట్ఠికం అఞ్ఞేన ఫాసుకట్ఠికం అఞ్ఞేన ఉరట్ఠికం అఞ్ఞేన అంసట్ఠికం అఞ్ఞేన బాహుట్ఠికం (స్యా॰)] అఞ్ఞేన ఫాసుకట్ఠికం అఞ్ఞేన పిట్ఠిట్ఠికం అఞ్ఞేన ఖన్ధట్ఠికం [అఞ్ఞేన కటట్ఠికం అఞ్ఞేన పిట్ఠట్ఠికం అఞ్ఞేన కణ్డకట్ఠికం అఞ్ఞేన ఫాసుకట్ఠికం అఞ్ఞేన ఉరట్ఠికం అఞ్ఞేన అంసట్ఠికం అఞ్ఞేన బాహుట్ఠికం (స్యా॰)] అఞ్ఞేన గీవట్ఠికం అఞ్ఞేన హనుకట్ఠికం అఞ్ఞేన దన్తట్ఠికం అఞ్ఞేన సీసకటాహం. సో ఇమమేవ కాయం ఉపసంహరతి – ‘అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో’తి.

“ఇతి అజ్ఝత్తం వా …పే॰… విహరతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సేయ్యథాపి పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం అట్ఠికాని సేతాని సఙ్ఖవణ్ణపటిభాగాని…పే॰… అట్ఠికాని పుఞ్జకితాని తేరోవస్సికాని …పే॰… అట్ఠికాని పూతీని చుణ్ణకజాతాని. సో ఇమమేవ కాయం ఉపసంహరతి – ‘అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో’తి. ఇతి అజ్ఝత్తం వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి. సముదయధమ్మానుపస్సీ వా కాయస్మిం విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా కాయస్మిం విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా కాయస్మిం విహరతి. ‘అత్థి కాయో’తి వా పనస్స సతి పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి.

నవసివథికపబ్బం నిట్ఠితం.

చుద్దస కాయానుపస్సనా నిట్ఠితా.

వేదనానుపస్సనా

౩౮౦. “కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వేదనాసు వేదనానుపస్సీ విహరతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సుఖం వా వేదనం వేదయమానో ‘సుఖం వేదనం వేదయామీ’తి పజానాతి . దుక్ఖం వా వేదనం వేదయమానో ‘దుక్ఖం వేదనం వేదయామీ’తి పజానాతి. అదుక్ఖమసుఖం వా వేదనం వేదయమానో ‘అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదయామీ’తి పజానాతి. సామిసం వా సుఖం వేదనం వేదయమానో ‘సామిసం సుఖం వేదనం వేదయామీ’తి పజానాతి, నిరామిసం వా సుఖం వేదనం వేదయమానో ‘నిరామిసం సుఖం వేదనం వేదయామీ’తి పజానాతి. సామిసం వా దుక్ఖం వేదనం వేదయమానో ‘సామిసం దుక్ఖం వేదనం వేదయామీ’తి పజానాతి, నిరామిసం వా దుక్ఖం వేదనం వేదయమానో ‘నిరామిసం దుక్ఖం వేదనం వేదయామీ’తి పజానాతి. సామిసం వా అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదయమానో ‘సామిసం అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదయామీ’తి పజానాతి, నిరామిసం వా అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదయమానో ‘నిరామిసం అదుక్ఖమసుఖం వేదనం వేదయామీ’తి పజానాతి. ఇతి అజ్ఝత్తం వా వేదనాసు వేదనానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా వేదనాసు వేదనానుపస్సీ

విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా వేదనాసు వేదనానుపస్సీ విహరతి. సముదయధమ్మానుపస్సీ వా వేదనాసు విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా వేదనాసు విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా వేదనాసు విహరతి. 'అత్థి వేదనా'తి వా పనస్స సతి పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వేదనాసు వేదనానుపస్సీ విహరతి.

వేదనానుపస్సనా నిట్ఠితా.

చిత్తానుపస్సనా

౩౮౧. "కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సరాగం వా చిత్తం 'సరాగం చిత్త'న్తి పజానాతి, వీతరాగం వా చిత్తం 'వీతరాగం చిత్త'న్తి పజానాతి. సదోసం వా చిత్తం 'సదోసం చిత్త'న్తి పజానాతి, వీతదోసం వా చిత్తం 'వీతదోసం చిత్త'న్తి పజానాతి. సమోహం వా చిత్తం 'సమోహం చిత్త'న్తి పజానాతి, వీతమోహం వా చిత్తం 'వీతమోహం చిత్త'న్తి పజానాతి. సఙ్ఖిత్తం వా చిత్తం 'సఙ్ఖిత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి, విక్ఖిత్తం వా చిత్తం 'విక్ఖిత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి. మహగ్గతం వా చిత్తం 'మహగ్గతం చిత్త'న్తి పజానాతి, అమహగ్గతం వా చిత్తం 'అమహగ్గతం చిత్త'న్తి పజానాతి. సఉత్తరం వా చిత్తం 'సఉత్తరం చిత్త'న్తి పజానాతి, అనుత్తరం వా చిత్తం 'అనుత్తరం చిత్త'న్తి పజానాతి. సమాహితం వా చిత్తం 'సమాహితం చిత్త'న్తి పజానాతి, అసమాహితం వా చిత్తం 'అసమాహితం చిత్త'న్తి పజానాతి. విముత్తం వా చిత్తం 'విముత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి. అవిముత్తం వా చిత్తం 'అవిముత్తం చిత్త'న్తి పజానాతి. ఇతి అజ్ఝత్తం వా చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి. సముదయధమ్మానుపస్సీ వా చిత్తస్మిం విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా చిత్తస్మిం విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా చిత్తస్మిం విహరతి, 'అత్థి చిత్త'న్తి వా పనస్స సతి పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి . ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి.

చిత్తానుపస్సనా నిట్ఠితా.

ధమ్మానుపస్సనా నీవరణపబ్బం

౩౮౨. "కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి పఞ్చసు నీవరణేసు. కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి పఞ్చసు నీవరణేసు?

"ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తం వా అజ్ఝత్తం కామచ్ఛన్దం 'అత్థి మే అజ్ఝత్తం కామచ్ఛన్దో'తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం కామచ్ఛన్దం 'నత్థి మే అజ్ఝత్తం కామచ్ఛన్దో'తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స కామచ్ఛన్దస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స కామచ్ఛన్దస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స కామచ్ఛన్దస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

"సన్తం వా అజ్ఝత్తం బ్యాపాదం 'అత్థి మే అజ్ఝత్తం బ్యాపాదో'తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం బ్యాపాదం 'నత్థి మే అజ్ఝత్తం బ్యాపాదో'తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స బ్యాపాదస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స

బ్యాపాదస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స బ్యాపాదస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“సన్తం వా అజ్ఝత్తం థినమిద్ధం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం థినమిద్ధ’న్తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం థినమిద్ధం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం థినమిద్ధ’న్తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స థినమిద్ధస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స థినమిద్ధస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స థినమిద్ధస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“సన్తం వా అజ్ఝత్తం ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చ’న్తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చ’న్తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“సన్తం వా అజ్ఝత్తం విచికిచ్ఛం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం విచికిచ్ఛా’తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం విచికిచ్ఛం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం విచికిచ్ఛా’తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నాయ విచికిచ్ఛాయ ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నాయ విచికిచ్ఛాయ పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనాయ విచికిచ్ఛాయ ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“ఇతి అజ్ఝత్తం వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి సముదయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి ‘అత్థి ధమ్మా’తి వా పనస్స సతి పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి పఞ్చసు నీవరణేసు.

నీవరణపబ్బం నిట్ఠితం.

ధమ్మానుపస్సనా ఖన్ధపబ్బం

౩౮౩. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు. కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు – ‘ఇతి రూపం, ఇతి రూపస్స సముదయో, ఇతి రూపస్స అత్థఙ్గమో; ఇతి వేదనా, ఇతి వేదనాయ సముదయో, ఇతి వేదనాయ అత్థఙ్గమో; ఇతి సఞ్ఞా, ఇతి సఞ్ఞాయ సముదయో, ఇతి సఞ్ఞాయ అత్థఙ్గమో; ఇతి సఙ్ఖారా, ఇతి సఙ్ఖారానం సముదయో, ఇతి సఙ్ఖారానం అత్థఙ్గమో, ఇతి విఞ్ఞాణం, ఇతి విఞ్ఞాణస్స సముదయో, ఇతి విఞ్ఞాణస్స అత్థఙ్గమో’తి, ఇతి అజ్ఝత్తం వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి. సముదయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి. ‘అత్థి ధమ్మా’తి వా పనస్స సతి పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ

ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ, అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి . ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు.

ఖన్ధపబ్బం నిట్ఠితం.

ధమ్మానుపస్సనా ఆయతనపబ్బం

३८४. "పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఛసు అజ్ఝత్తికబాహిరేసు ఆయతనేసు. కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఛసు అజ్ఝత్తికబాహిరేసు ఆయతనేసు?

"ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖుఞ్చ పజానాతి, రూపే చ పజానాతి, యఞ్చ తదుభయం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సంయోజనం తఞ్చ పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స సంయోజనస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స సంయోజనస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స సంయోజనస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

"సోతఞ్చ పజానాతి, సద్దే చ పజానాతి, యఞ్చ తదుభయం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సంయోజనం తఞ్చ పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స సంయోజనస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స సంయోజనస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స సంయోజనస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

"ఘానఞ్చ పజానాతి, గన్ధే చ పజానాతి, యఞ్చ తదుభయం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సంయోజనం తఞ్చ పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స సంయోజనస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స సంయోజనస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స సంయోజనస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

"జివ్హఞ్చ పజానాతి, రసే చ పజానాతి, యఞ్చ తదుభయం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సంయోజనం తఞ్చ పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స సంయోజనస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి , యథా చ ఉప్పన్నస్స సంయోజనస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స సంయోజనస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

"కాయఞ్చ పజానాతి, ఫోట్ఠబ్బే చ పజానాతి, యఞ్చ తదుభయం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సంయోజనం తఞ్చ పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స సంయోజనస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స సంయోజనస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స సంయోజనస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

"మనఞ్చ పజానాతి, ధమ్మే చ పజానాతి, యఞ్చ తదుభయం పటిచ్చ ఉప్పజ్జతి సంయోజనం తఞ్చ పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స సంయోజనస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స సంయోజనస్స పహానం హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ పహీనస్స సంయోజనస్స ఆయతిం అనుప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి.

"ఇతి అజ్ఝత్తం వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి. సముదయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా

ధమ్మేసు విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి. ‘అత్థి ధమ్మా’తి వా పనస్స సతి పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ, అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఛసు అజ్ఝత్తికబాహిరేసు ఆయతనేసు.

ఆయతనపబ్బం నిట్ఠితం.

ధమ్మానుపస్సనా బోజ్ఝఙ్గపబ్బం

౩౮౫. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి సత్తసు బోజ్ఝఙ్గేసు. కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి సత్తసు బోజ్ఝఙ్గేసు? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తం వా అజ్ఝత్తం సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స భావనాయ పారిపూరీ హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“సన్తం వా అజ్ఝత్తం ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స భావనాయ పారిపూరీ హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“సన్తం వా అజ్ఝత్తం వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స భావనాయ పారిపూరీ హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“సన్తం వా అజ్ఝత్తం పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స భావనాయ పారిపూరీ హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“సన్తం వా అజ్ఝత్తం పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స భావనాయ పారిపూరీ హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“సన్తం వా అజ్ఝత్తం సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స భావనాయ పారిపూరీ హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“సన్తం వా అజ్ఝత్తం ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి , అసన్తం వా అజ్ఝత్తం ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గో’తి పజానాతి, యథా చ అనుప్పన్నస్స ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స

ఉప్పాదో హోతి తఞ్చ పజానాతి, యథా చ ఉప్పన్నస్స ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గస్స భావనాయ పారిపూరీ హోతి తఞ్చ పజానాతి.

“ఇతి అజ్ఝత్తం వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి. సముదయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి ‘అత్థి ధమ్మా’తి వా పనస్స సతి పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి సత్తసు బోజ్ఝఙ్గేసు.

బోజ్ఝఙ్గపబ్బం నిట్ఠితం. [బోజ్ఝఙ్గపబ్బం నిట్ఠితం, పఠమభాణవారం (స్యా॰)]

ధమ్మానుపస్సనా సచ్చపబ్బం

౩౮౬. “పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి చతూసు అరియసచ్చేసు. కథఞ్చ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి చతూసు అరియసచ్చేసు? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇదం దుక్ఖ’న్తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖసముదయో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధో’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘అయం దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా’తి యథాభూతం పజానాతి.

పఠమభాణవారో నిట్ఠితో.

దుక్ఖసచ్చనిద్దేసో

౩౮౭. “కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, దుక్ఖం అరియసచ్చం? జాతిపి దుక్ఖా, జరాపి దుక్ఖా, మరణమ్పి దుక్ఖం, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసాపి దుక్ఖా, అప్పియేహి సమ్పయోగోపి దుక్ఖో, పియేహి విప్పయోగోపి దుక్ఖో [అప్పియేహి…పే॰… విప్పయోగో దుక్ఖోతిపాఠో చేవ తంనిద్దేసో చ కత్థచి న దిస్సతి, అట్ఠకథాయంపి తంసంవణ్ణనా నత్థి], యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం, **సఙ్ఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా** [పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధాపి (క॰)] **దుక్ఖా.**

౩౮౮. “కతమా చ, భిక్ఖవే, జాతి? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జాతి సఞ్జాతి ఓక్కన్తి అభినిబ్బత్తి ఖన్ధానం పాతుభావో ఆయతనానం పటిలాభో, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, జాతి.

౩౮౯. “కతమా చ, భిక్ఖవే, జరా? యా తేసం తేసం సత్తానం తమ్హి తమ్హి సత్తనికాయే జరా జీరణతా ఖణ్డిచ్చం పాలిచ్చం వలిత్తచతా ఆయునో సంహాని ఇన్ద్రియానం పరిపాకో, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, జరా.

౩౯౦. “కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, మరణం? యం [అట్ఠకథా ఓలోకేతబ్బా] తేసం తేసం సత్తానం తమ్హా తమ్హా సత్తనికాయా చుతి చవనతా భేదో అన్తరధానం మచ్చు మరణం కాలకిరియా ఖన్ధానం భేదో కళేవరస్స నిక్ఖేపో జీవితిన్ద్రియస్సుపచ్ఛేదో, ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, మరణం.

౩౯౧. “కతమో చ, భిక్ఖవే, సోకో? యో ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన బ్యసనేన సమన్నాగతస్స అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠస్స సోకో సోచనా సోచితత్తం అన్తోసోకో అన్తోపరిసోకో, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సోకో.

౩౯౨. “కతమో చ, భిక్ఖవే, పరిదేవో? యో ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన బ్యసనేన సమన్నాగతస్స అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠస్స ఆదేవో పరిదేవో ఆదేవనా పరిదేవనా ఆదేవితత్తం పరిదేవితత్తం, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే పరిదేవో.

౩౯౩. “కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, దుక్ఖం? యం ఖో, భిక్ఖవే, కాయికం దుక్ఖం కాయికం అసాతం కాయసమ్ఫస్సజం దుక్ఖం అసాతం వేదయితం, ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖం.

౩౯౪. “కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, దోమనస్సం? యం ఖో, భిక్ఖవే, చేతసికం దుక్ఖం చేతసికం అసాతం మనోసమ్ఫస్సజం దుక్ఖం అసాతం వేదయితం, ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దోమనస్సం.

౩౯౫. “కతమో చ, భిక్ఖవే, ఉపాయాసో? యో ఖో, భిక్ఖవే, అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన బ్యసనేన సమన్నాగతస్స అఞ్ఞతరఞ్ఞతరేన దుక్ఖధమ్మేన ఫుట్ఠస్స ఆయాసో ఉపాయాసో ఆయాసితత్తం ఉపాయాసితత్తం, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఉపాయాసో.

౩౯౬. “కతమో చ, భిక్ఖవే, అప్పియేహి సమ్పయోగో దుక్ఖో? ఇధ యస్స తే హోన్తి అనిట్ఠా అకన్తా అమనాపా రూపా సద్దా గన్ధా రసా ఫోట్ఠబ్బా ధమ్మా, యే వా పనస్స తే హోన్తి అనత్థకామా అహితకామా అఫాసుకకామా అయోగక్ఖేమకామా, యా తేహి సద్ధిం సఙ్గతి సమాగమో సమోధానం మిస్సీభావో, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అప్పియేహి సమ్పయోగో దుక్ఖో.

౩౯౭. “కతమో చ, భిక్ఖవే, పియేహి విప్పయోగో దుక్ఖో? ఇధ యస్స తే హోన్తి ఇట్ఠా కన్తా మనాపా రూపా సద్దా గన్ధా రసా ఫోట్ఠబ్బా ధమ్మా, యే వా పనస్స తే హోన్తి అత్థకామా హితకామా ఫాసుకకామా యోగక్ఖేమకామా మాతా వా పితా వా భాతా వా భగినీ వా మిత్తా వా అమచ్చా వా ఞాతిసాలోహితా వా, యా తేహి సద్ధిం అసఙ్గతి అసమాగమో అసమోధానం అమిస్సీభావో, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పియేహి విప్పయోగో దుక్ఖో.

౩౯౮. “కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం? జాతిధమ్మానం, భిక్ఖవే, సత్తానం ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి – ‘అహో వత మయం న జాతిధమ్మా అస్సామ, న చ వత నో జాతి ఆగచ్ఛేయ్యా’తి. న ఖో పనేతం ఇచ్ఛాయ పత్తబ్బం, ఇదమ్పి యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం. జరాధమ్మానం, భిక్ఖవే, సత్తానం ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి – ‘అహో వత మయం న జరాధమ్మా అస్సామ, న చ వత నో జరా ఆగచ్ఛేయ్యా’తి. న ఖో పనేతం ఇచ్ఛాయ పత్తబ్బం, ఇదమ్పి యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం. బ్యాధిధమ్మానం, భిక్ఖవే, సత్తానం ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి ‘అహో వత మయం న బ్యాధిధమ్మా అస్సామ, న చ వత నో బ్యాధి ఆగచ్ఛేయ్యా’తి. న ఖో పనేతం ఇచ్ఛాయ పత్తబ్బం, ఇదమ్పి యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం. మరణధమ్మానం, భిక్ఖవే, సత్తానం ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి ‘అహో వత మయం న మరణధమ్మా అస్సామ, న చ వత నో మరణం ఆగచ్ఛేయ్యా’తి. న ఖో పనేతం ఇచ్ఛాయ పత్తబ్బం, ఇదమ్పి యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం. సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మానం, భిక్ఖవే, సత్తానం ఏవం ఇచ్ఛా ఉప్పజ్జతి ‘అహో వత మయం న సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా అస్సామ, న చ వత నో సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసధమ్మా ఆగచ్ఛేయ్యు’న్తి. న ఖో పనేతం ఇచ్ఛాయ పత్తబ్బం, ఇదమ్పి యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం.

౩౯౯. “కతమే చ, భిక్ఖవే, సఙ్ఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా దుక్ఖా? సేయ్యథిదం – రూపుపాదానక్ఖన్ధో, వేదనుపాదానక్ఖన్ధో, సఞ్ఞుపాదానక్ఖన్ధో, సఙ్ఖారుపాదానక్ఖన్ధో, విఞ్ఞాణుపాదానక్ఖన్ధో. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, సఙ్ఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా దుక్ఖా. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖం అరియసచ్చం.

సముదయసచ్చనిద్దేసో

౪౦౦. “కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, దుక్ఖసముదయం [దుక్ఖసముదయో (స్యా.)] అరియసచ్చం? యాయం తణ్హా పోనోబ్భవికా [పోనోభవికా (సీ. పీ.)] నన్దీరాగసహగతా [నన్దిరాగసహగతా (సీ. స్యా. పీ.)] తత్రతత్రాభినన్దినీ, సేయ్యథిదం – కామతణ్హా భవతణ్హా విభవతణ్హా.

“సా ఖో పనేసా, భిక్ఖవే, తణ్హా కత్థ ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, కత్థ నివిసమానా నివిసతి? యం లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“కిఞ్చ లోకే పియరూపం సాతరూపం? చక్ఖు లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి. సోతం లోకే...పే.... ఘానం లోకే... జివ్హా లోకే... కాయో లోకే... మనో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“రూపా లోకే... సద్దా లోకే... గన్ధా లోకే... రసా లోకే... ఫోట్ఠబ్బా లోకే... ధమ్మా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“చక్ఖువిఞ్ఞాణం లోకే... సోతవిఞ్ఞాణం లోకే... ఘానవిఞ్ఞాణం లోకే... జివ్హావిఞ్ఞాణం లోకే... కాయవిఞ్ఞాణం లోకే... మనోవిఞ్ఞాణం లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“చక్ఖుసమ్ఫస్సో లోకే... సోతసమ్ఫస్సో లోకే... ఘానసమ్ఫస్సో లోకే... జివ్హాసమ్ఫస్సో లోకే... కాయసమ్ఫస్సో లోకే... మనోసమ్ఫస్సో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే... సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే... ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే... జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే... కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే... మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“రూపసఞ్ఞా లోకే... సద్దసఞ్ఞా లోకే... గన్ధసఞ్ఞా లోకే... రససఞ్ఞా లోకే... ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా లోకే... ధమ్మసఞ్ఞా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“రూపసఞ్చేతనా లోకే... సద్దసఞ్చేతనా లోకే... గన్ధసఞ్చేతనా లోకే... రససఞ్చేతనా లోకే... ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనా లోకే... ధమ్మసఞ్చేతనా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“రూపతణ్హా లోకే… సద్దతణ్హా లోకే… గన్ధతణ్హా లోకే… రసతణ్హా లోకే… ఫోట్ఠబ్బతణ్హా లోకే… ధమ్మతణ్హా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“రూపవితక్కో లోకే… సద్దవితక్కో లోకే… గన్ధవితక్కో లోకే… రసవితక్కో లోకే… ఫోట్ఠబ్బవితక్కో లోకే… ధమ్మవితక్కో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి.

“రూపవిచారో లోకే… సద్దవిచారో లోకే… గన్ధవిచారో లోకే… రసవిచారో లోకే… ఫోట్ఠబ్బవిచారో లోకే… ధమ్మవిచారో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా ఉప్పజ్జమానా ఉప్పజ్జతి, ఏత్థ నివిసమానా నివిసతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖసముదయం అరియసచ్చం.

నిరోధసచ్చనిద్దేసో

४००. “కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధం [దుక్ఖనిరోధో (స్యా॰)] అరియసచ్చం? యో తస్సాయేవ తణ్హాయ అసేసవిరాగనిరోధో చాగో పటినిస్సగ్గో ముత్తి అనాలయో.

“సా ఖో పనేసా, భిక్ఖవే, తణ్హా కత్థ పహీయమానా పహీయతి, కత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి? యం లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

“కిఞ్చ లోకే పియరూపం సాతరూపం? చక్ఖు లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి. సోతం లోకే…పే.… ఘానం లోకే… జివ్హా లోకే… కాయో లోకే… మనో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

“రూపా లోకే… సద్దా లోకే… గన్ధా లోకే… రసా లోకే… ఫోట్ఠబ్బా లోకే… ధమ్మా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

“చక్ఖువిఞ్ఞాణం లోకే… సోతవిఞ్ఞాణం లోకే… ఘానవిఞ్ఞాణం లోకే… జివ్హావిఞ్ఞాణం లోకే… కాయవిఞ్ఞాణం లోకే… మనోవిఞ్ఞాణం లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

“చక్ఖుసమ్ఫస్సో లోకే… సోతసమ్ఫస్సో లోకే… ఘానసమ్ఫస్సో లోకే… జివ్హాసమ్ఫస్సో లోకే… కాయసమ్ఫస్సో లోకే… మనోసమ్ఫస్సో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

“చక్ఖుసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే… సోతసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే … ఘానసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే… జివ్హాసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే… కాయసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే… మనోసమ్ఫస్సజా వేదనా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

“రూపసఞ్ఞా లోకే… సద్దసఞ్ఞా లోకే… గన్ధసఞ్ఞా లోకే… రససఞ్ఞా లోకే… ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా లోకే… ధమ్మసఞ్ఞా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

"రూపసఞ్చేతనా లోకే... సద్దసఞ్చేతనా లోకే... గన్ధసఞ్చేతనా లోకే... రససఞ్చేతనా లోకే... ఫోట్ఠబ్బసఞ్చేతనా లోకే... ధమ్మసఞ్చేతనా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

"రూపతణ్హా లోకే... సద్దతణ్హా లోకే... గన్ధతణ్హా లోకే... రసతణ్హా లోకే... ఫోట్ఠబ్బతణ్హా లోకే... ధమ్మతణ్హా లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

"రూపవితక్కో లోకే... సద్దవితక్కో లోకే... గన్ధవితక్కో లోకే... రసవితక్కో లోకే... ఫోట్ఠబ్బవితక్కో లోకే... ధమ్మవితక్కో లోకే పియరూపం సాతరూపం, ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి.

"రూపవిచారో లోకే... సద్దవిచారో లోకే... గన్ధవిచారో లోకే... రసవిచారో లోకే... ఫోట్ఠబ్బవిచారో లోకే... ధమ్మవిచారో లోకే పియరూపం సాతరూపం , ఏత్థేసా తణ్హా పహీయమానా పహీయతి, ఏత్థ నిరుజ్ఝమానా నిరుజ్ఝతి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధం అరియసచ్చం.

మగ్గసచ్చనిద్దేసో

౪౦౨. "కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం? అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి సమ్మాసఙ్కప్పో సమ్మావాచా సమ్మాకమ్మన్తో సమ్మాఆజీవో సమ్మావాయామో సమ్మాసతి సమ్మాసమాధి.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి? యం ఖో, భిక్ఖవే, దుక్ఖే ఞాణం, దుక్ఖసముదయే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధే ఞాణం, దుక్ఖనిరోధగామినియా పటిపదాయ ఞాణం, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమ్మాదిట్ఠి.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో? నేక్ఖమ్మసఙ్కప్పో అబ్యాపాదసఙ్కప్పో అవిహింసాసఙ్కప్పో, అయం వుచ్చతి భిక్ఖవే, సమ్మాసఙ్కప్పో.

"కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మావాచా? ముసావాదా వేరమణీ [వేరమణి (క॰)] పిసుణాయ వాచాయ వేరమణీ ఫరుసాయ వాచాయ వేరమణీ సమ్ఫప్పలాపా వేరమణీ, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమ్మావాచా.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాకమ్మన్తో? పాణాతిపాతా వేరమణీ అదిన్నాదానా వేరమణీ కామేసుమిచ్ఛాచారా వేరమణీ, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమ్మాకమ్మన్తో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాఆజీవో? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో మిచ్ఛాఆజీవం పహాయ సమ్మాఆజీవేన జీవితం కప్పేతి, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమ్మాఆజీవో.

"కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మావాయామో? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనుప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం అనుప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; ఉప్పన్నానం పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; అనుప్పన్నానం కుసలానం

ధమ్మానం ఉప్పాదాయ ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి; ఉప్పన్నానం కుసలానం ధమ్మానం ఠితియా అసమ్మోసాయ భియ్యోభావాయ వేపుల్లాయ భావనాయ పారిపూరియా ఛన్దం జనేతి వాయమతి వీరియం ఆరభతి చిత్తం పగ్గణ్హాతి పదహతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమ్మావాయామో.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సమ్మాసతి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాయే కాయానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం; వేదనాసు వేదనానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం; చిత్తే చిత్తానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం; ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి ఆతాపీ సమ్పజానో సతిమా వినేయ్య లోకే అభిజ్ఝాదోమనస్సం. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సమ్మాసతి.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సమ్మాసమాధి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి వివిచ్చ అకుసలేహి ధమ్మేహి సవితక్కం సవిచారం వివేకజం పీతిసుఖం పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. వితక్కవిచారానం వూపసమా అజ్ఝత్తం సమ్పసాదనం చేతసో ఏకోదిభావం అవితక్కం అవిచారం సమాధిజం పీతిసుఖం దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. పీతియా చ విరాగా ఉపేక్ఖకో చ విహరతి, సతో చ సమ్పజానో, సుఖఞ్చ కాయేన పటిసంవేదేతి, యం తం అరియా ఆచిక్ఖన్తి ‘ఉపేక్ఖకో సతిమా సుఖవిహారీ’తి తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా పుబ్బేవ సోమనస్సదోమనస్సానం అత్థఙ్గమా **అదుక్ఖమసుఖం ఉపేక్ఖాసతిపారిసుద్ధిం** చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే , సమ్మాసమాధి. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా అరియసచ్చం.

౪౦౩. “ఇతి అజ్ఝత్తం వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, బహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధా వా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి. సముదయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి, వయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి, సముదయవయధమ్మానుపస్సీ వా ధమ్మేసు విహరతి. ‘అత్థి ధమ్మా’తి వా పనస్స సతి పచ్చుపట్ఠితా హోతి యావదేవ ఞాణమత్తాయ పటిస్సతిమత్తాయ అనిస్సితో చ విహరతి, న చ కిఞ్చి లోకే ఉపాదియతి. ఏవమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరతి చతూసు అరియసచ్చేసు.

సచ్చపబ్బం నిట్ఠితం.

ధమ్మానుపస్సనా నిట్ఠితా.

౪౦౪. “యో హి కోచి, భిక్ఖవే, ఇమే చత్తారో సతిపట్ఠానే ఏవం భావేయ్య సత్తవస్సాని, తస్స ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం ఫలం పాటికఙ్ఖం దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా; సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితా.

“తిట్ఠన్తు, భిక్ఖవే, సత్తవస్సాని. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, ఇమే చత్తారో సతిపట్ఠానే ఏవం భావేయ్య ఛ వస్సాని...పే.... పఞ్చ వస్సాని... చత్తారి వస్సాని... తీణి వస్సాని... ద్వే వస్సాని... ఏకం వస్సం... తిట్ఠతు, భిక్ఖవే, ఏకం వస్సం. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, ఇమే చత్తారో సతిపట్ఠానే ఏవం భావేయ్య సత్తమాసాని, తస్స ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం ఫలం పాటికఙ్ఖం దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా; సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితా.

“తిట్ఠన్తు , భిక్ఖవే, సత్త మాసాని. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, ఇమే చత్తారో సతిపట్ఠానే ఏవం భావేయ్య ఛ మాసాని...పే....
పఞ్చ మాసాని... చత్తారి మాసాని... తీణి మాసాని ... ద్వే మాసాని... ఏకం మాసం... అడ్ఢమాసం... తిట్ఠతు, భిక్ఖవే,
అడ్ఢమాసో. యో హి కోచి, భిక్ఖవే, ఇమే చత్తారో సతిపట్ఠానే ఏవం భావేయ్య సత్తాహం, తస్స ద్విన్నం ఫలానం అఞ్ఞతరం
ఫలం పాటికఙ్ఖం దిట్ఠేవ ధమ్మే అఞ్ఞా; సతి వా ఉపాదిసేసే అనాగామితాతి.

౪౦౫. “ఏకాయనో అయం, భిక్ఖవే, మగ్గో సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం
అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ యదిదం చత్తారో సతిపట్ఠానాతి. ఇతి యం తం వుత్తం,
ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్త”న్తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

మహాసతిపట్ఠానసుత్తం నిట్ఠితం నవమం.

౧౦. పాయాసిసుత్తం

౪౦౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా కుమారకస్సపో కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి యేన సేతబ్యా నామ కోసలానం నగరం తదవసరి. తత్ర సుదం ఆయస్మా కుమారకస్సపో సేతబ్యాయం విహరతి ఉత్తరేన సేతబ్యం సింసపావనే [సీసపావనే (స్యా.)]. తేన ఖో పన సమయేన పాయాసి రాజఞ్ఞో సేతబ్యం అజ్ఝావసతి సత్తుస్సదం సతిణకట్ఠోదకం సధఞ్ఞం రాజభోగ్గం రఞ్ఞా పసేనదినా కోసలేన దిన్నం రాజదాయం బ్రహ్మదేయ్యం.

పాయాసిరాజఞ్ఞవత్థు

౪౦౭. తేన ఖో పన సమయేన పాయాసిస్స రాజఞ్ఞస్స ఏవరూపం పాపకం దిట్ఠిగతం ఉప్పన్నం హోతి – "ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం [సుకటదుక్కటానం (సీ. పీ.)] కమ్మానం ఫలం విపాకో"తి. అస్సోసుం ఖో సేతబ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా – "సమణో ఖలు భో కుమారకస్సపో సమణస్స గోతమస్స సావకో కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి సేతబ్యం అనుప్పత్తో సేతబ్యాయం విహరతి ఉత్తరేన సేతబ్యం సింసపావనే. తం ఖో పన భవన్తం కుమారకస్సపం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'పణ్డితో బ్యత్తో మేధావీ బహుస్సుతో చిత్తకథీ కల్యాణపటిభానో వుద్ధో [బుద్ధో (స్యా. క.)] చేవ అరహా చ. సాధు ఖో పన తథారూపానం అరహతం దస్సనం హోతీ'"తి. అథ ఖో సేతబ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా సేతబ్యాయ నిక్ఖమిత్వా సఙ్ఘసఙ్ఘీ గణీభూతా ఉత్తరేనముఖా గచ్ఛన్తి యేన సింసపావనం [యేన సింసపావనం, తేనుపసఙ్కమన్తి (సీ. పీ.)].

౪౦౮. తేన ఖో పన సమయేన పాయాసి రాజఞ్ఞో ఉపరిపాసాదే దివాసేయ్యం ఉపగతో హోతి. అద్దసా ఖో పాయాసి రాజఞ్ఞో సేతబ్యకే బ్రాహ్మణగహపతికే సేతబ్యాయ నిక్ఖమిత్వా సఙ్ఘసఙ్ఘీ గణీభూతే ఉత్తరేనముఖే గచ్ఛన్తే యేన సింసపావనం [యేన సింసపావనం, తేనుపసఙ్కమన్తే (సీ. పీ.)], దిస్వా ఖత్తం ఆమన్తేసి – "కిం ను ఖో, భో ఖత్తే, సేతబ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా సేతబ్యాయ నిక్ఖమిత్వా సఙ్ఘసఙ్ఘీ గణీభూతా ఉత్తరేనముఖా గచ్ఛన్తి యేన సింసపావన"న్తి [ఏత్థ పన సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి, నత్థి పాఠన్తరం]?

"అత్థి ఖో, భో, సమణో కుమారకస్సపో, సమణస్స గోతమస్స సావకో కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం పఞ్చమత్తేహి భిక్ఖుసతేహి సేతబ్యం అనుప్పత్తో సేతబ్యాయం విహరతి ఉత్తరేన సేతబ్యం సింసపావనే. తం ఖో పన భవన్తం కుమారకస్సపం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – 'పణ్డితో బ్యత్తో మేధావీ బహుస్సుతో చిత్తకథీ కల్యాణపటిభానో వుద్ధో చేవ అరహా చా'తి [అరహా చ (స్యా. క.)]. తమేతే [తమేనం తే (సీ. క.), తమేనం (పీ.)] భవన్తం కుమారకస్సపం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమన్తీ"తి. "తేన హి, భో ఖత్తే, యేన సేతబ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా తేనుపసఙ్కమ; ఉపసఙ్కమిత్వా సేతబ్యకే బ్రాహ్మణగహపతికే ఏవం వదేహి – 'పాయాసి, భో, రాజఞ్ఞో ఏవమాహ – ఆగమేన్తు కిర భవన్తో, పాయాసిపి రాజఞ్ఞో సమణం కుమారకస్సపం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమిస్సతీ'తి. పురా సమణో కుమారకస్సపో సేతబ్యకే బ్రాహ్మణగహపతికే బాలే అబ్యత్తే సఞ్ఞాపేతి – 'ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'తి. నత్థి హి, భో ఖత్తే, పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో"తి. "ఏవం భో"తి ఖో

నో ఖత్తా పాయాసిస్స రాజఞ్ఞస్స పటిస్సుత్వా యేన సేతబ్యకా బ్రాహ్మణగహపతికా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా సేతబ్యకే బ్రాహ్మణగహపతికే ఏతదవోచ – "పాయాసి, భో, రాజఞ్ఞో ఏవమాహ, ఆగమేన్తు కిర భవన్తో, పాయాసిపి రాజఞ్ఞో సమణం కుమారకస్సపం దస్సనాయ ఉపసఙ్కమిస్సతీ"తి.

౪౧౯. అథ ఖో పాయాసి రాజఞ్ఞో సేతబ్యకేహి బ్రాహ్మణగహపతికేహి పరివుతో యేన సింసపావనం యేనాయస్మా కుమారకస్సపో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా కుమారకస్సపేన సద్ధిం సమ్మోది, సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. సేతబ్యకాపి ఖో బ్రాహ్మణగహపతికా అప్పేకచ్చే ఆయస్మన్తం కుమారకస్సపం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు; అప్పేకచ్చే ఆయస్మతా కుమారకస్సపేన సద్ధిం సమ్మోదింసు; సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే యేనాయస్మా కుమారకస్సపో తేనఞ్జలిం పణామేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే నామగోత్తం సావేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. అప్పేకచ్చే తుణ్హీభూతా ఏకమన్తం నిసీదింసు.

నత్థికవాదో

౪౧౦. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో పాయాసి రాజఞ్ఞో ఆయస్మన్తం కుమారకస్సపం ఏతదవోచ – "అహఞ్హి, భో కస్సప, ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠీ – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి. "నాహం, రాజఞ్ఞ, ఏవంవాదిం ఏవందిట్ఠిం అద్దసం వా అస్సోసిం వా. కథఞ్హి నామ ఏవం వదేయ్య – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'తి?

చన్దిమసూరియఉపమా

౪౧౧. "తేన హి, రాజఞ్ఞ, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి, యథా తే ఖమేయ్య, తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. తం కిం మఞ్ఞసి, రాజఞ్ఞ, ఇమే చన్దిమసూరియా ఇమస్మిం వా లోకే పరస్మిం వా, దేవా వా తే మనుస్సా వా"తి? "ఇమే, భో కస్సప, చన్దిమసూరియా పరస్మిం లోకే, న ఇమస్మిం; దేవా తే న మనుస్సా"తి. "ఇమినాపి ఖో తే, రాజఞ్ఞ, పరియాయేన ఏవం హోతు – ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో"తి.

౪౧౨. "కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో ఏవం మే ఏత్థ హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి. "అత్థి పన, రాజఞ్ఞ, పరియాయో, యేన తే పరియాయేన ఏవం హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి? "అత్థి , భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి. "యథా కథం వియ, రాజఞ్ఞా"తి? "ఇధ మే, భో కస్సప, మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ పిసుణవాచా ఫరుసవాచా సమ్ఫప్పలాపీ అభిజ్ఝాలూ బ్యాపన్నచిత్తా మిచ్ఛాదిట్ఠీ. తే అపరేన సమయేన ఆబాధికా హోన్తి దుక్ఖితా బాళ్హగిలానా. యదాహం జానామి – 'న దానిమే ఇమమ్హా ఆబాధా వుట్ఠహిస్సన్తీ'తి త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – 'సన్తి ఖో, భో, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – యే తే పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ పిసుణవాచా ఫరుసవాచా సమ్ఫప్పలాపీ అభిజ్ఝాలూ బ్యాపన్నచిత్తా మిచ్ఛాదిట్ఠీ, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జన్తీ'తి. భవన్తో ఖో పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ పిసుణవాచా ఫరుసవాచా

సమ్ఫప్పలాపీ అభిజ్ఝాలూ బ్యాపన్నచిత్తా మిచ్ఛాదిట్ఠీ. సచే తేసం భవతం సమణబ్రాహ్మణానం సచ్చం వచనం, భవన్తో కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జిస్సన్తి. సచే, భో, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జేయ్యాథ, యేన మే ఆగన్త్వా ఆరోచేయ్యాథ – 'ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'తి . భవన్తో ఖో పన మే సద్ధాయికా పచ్చయికా, యం భవన్తేహి దిట్ఠం, యథా సామం దిట్ఠం ఏవమేతం భవిస్సతీ'తి. తే మే 'సాధూ'తి పటిస్సుత్వా నేవ ఆగన్త్వా ఆరోచేన్తి, న పన దూతం పహిణన్తి. అయమ్పి ఖో, భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి.

చోరఉపమా

౪౧౩. "తేన హి, రాజఞ్ఞ, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి. యథా తే ఖమేయ్య తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. తం కిం మఞ్ఞసి, రాజఞ్ఞ, ఇధ తే పురిసా చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా దస్సేయ్యుం – 'అయం తే, భన్తే, చోరో ఆగుచారీ; ఇమస్స యం ఇచ్ఛసి, తం దణ్డం పణేహీ'తి. తే త్వం ఏవం వదేయ్యాసి – 'తేన హి, భో, ఇమం పురిసం దళ్హాయ రజ్జుయా పచ్ఛాబాహం గాళ్హబన్ధనం బన్ధిత్వా ఖురముణ్డం కరిత్వా [కారేత్వా (స్యా. క.)] ఖరస్సరేన పణవేన రథికాయ రథికం [రథియాయ రథియం (బహూసు)] సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం పరినేత్వా దక్ఖిణేన ద్వారేన నిక్ఖమిత్వా దక్ఖిణతో నగరస్స ఆఘాతనే సీసం ఛిన్దథా'తి. తే 'సాధూ'తి పటిస్సుత్వా తం పురిసం దళ్హాయ రజ్జుయా పచ్ఛాబాహం గాళ్హబన్ధనం బన్ధిత్వా ఖురముణ్డం కరిత్వా ఖరస్సరేన పణవేన రథికాయ రథికం సిఙ్ఘాటకేన సిఙ్ఘాటకం పరినేత్వా దక్ఖిణేన ద్వారేన నిక్ఖమిత్వా దక్ఖిణతో నగరస్స ఆఘాతనే నిసీదాపేయ్యుం. లభేయ్య ను ఖో సో చోరో చోరఘాతేసు – 'ఆగమేన్తు తావ భవన్తో చోరఘాతా, అముకస్మిం మే గామే వా నిగమే వా మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా, యావాహం తేసం ఉద్దిసిత్వా ఆగచ్ఛామీ'తి , ఉదాహు విప్పలపన్తస్సేవ చోరఘాతా సీసం ఛిన్దేయ్యు"న్తి? "న హి సో, భో కస్సప, చోరో లభేయ్య చోరఘాతేసు – 'ఆగమేన్తు తావ భవన్తో చోరఘాతా అముకస్మిం మే గామే వా నిగమే వా మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా, యావాహం తేసం ఉద్దిసిత్వా ఆగచ్ఛామీ'తి. అథ ఖో నం విప్పలపన్తస్సేవ చోరఘాతా సీసం ఛిన్దేయ్యు"న్తి. "సో హి నామ, రాజఞ్ఞ, చోరో మనుస్సో మనుస్సభూతేసు చోరఘాతేసు న లభిస్సతి – 'ఆగమేన్తు తావ భవన్తో చోరఘాతా, అముకస్మిం మే గామే వా నిగమే వా మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా, యావాహం తేసం ఉద్దిసిత్వా ఆగచ్ఛామీ'తి. కిం పన తే మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా పాణాతిపాతీ అదిన్నాదాయీ కామేసుమిచ్ఛాచారీ ముసావాదీ పిసుణవాచా ఫరుసవాచా సమ్ఫప్పలాపీ అభిజ్ఝాలూ బ్యాపన్నచిత్తా మిచ్ఛాదిట్ఠీ, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా లభిస్సన్తి నిరయపాలేసు – 'ఆగమేన్తు తావ భవన్తో నిరయపాలా, యావ మయం పాయాసిస్స రాజఞ్ఞస్స గన్త్వా ఆరోచేమ – "ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో"'తి? ఇమినాపి ఖో తే, రాజఞ్ఞ, పరియాయేన ఏవం హోతు – 'ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి.

౪౧౪. "కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో ఏవం మే ఏత్థ హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి. "అత్థి పన, రాజఞ్ఞ, పరియాయో యేన తే పరియాయేన ఏవం హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి? "అత్థి, భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి

సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’’’తి. ‘‘యథా కథం వియ, రాజఞ్ఞా’’తి? ‘‘ఇధ మే, భో కస్సప, మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతా ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతా సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతా అనభిజ్ఝాలూ అబ్యాపన్నచిత్తా సమ్మాదిట్ఠీ. తే అపరేన సమయేన ఆబాధికా హోన్తి దుక్ఖితా బాళ్హగిలానా. యదాహం జానామి – ‘న దానిమే ఇమమ్హా ఆబాధా వుట్ఠహిస్సన్తీ’తి త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – ‘సన్తి ఖో, భో, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – యే తే పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతా ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతా సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతా అనభిజ్ఝాలూ అబ్యాపన్నచిత్తా సమ్మాదిట్ఠీ తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తీతి . భవన్తో ఖో పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతా ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతా సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతా అనభిజ్ఝాలూ అబ్యాపన్నచిత్తా సమ్మాదిట్ఠీ. సచే తేసం భవతం సమణబ్రాహ్మణానం సచ్చం వచనం, భవన్తో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జిస్సన్తి. సచే, భో, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జేయ్యాథ, యేన మే ఆగన్త్వా ఆరోచేయ్యాథ – ‘ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’తి. భవన్తో ఖో పన మే సద్ధాయికా పచ్చయికా, యం భవన్తేహి దిట్ఠం, యథా సామం దిట్ఠం ఏవమేతం భవిస్సతీ’తి. తే మే ‘సాధూ’తి పటిస్సుత్వా నేవ ఆగన్త్వా ఆరోచేన్తి, న పన దూతం పహిణన్తి. అయమ్పి ఖో, భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – ‘ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’’’తి.

గూథకూపపురిసఉపమా

౪౧౫. ‘‘తేన హి, రాజఞ్ఞ, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయ మిధేకచ్చే [ఉపమాయపిధేకచ్చే (సీ. స్యా.), ఉపమాయపిఇధేకచ్చే (పీ.)] విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. సేయ్యథాపి, రాజఞ్ఞ, పురిసో గూథకూపే ససీసకం [ససీసకో (స్యా.)] నిముగ్గో అస్స. అథ త్వం పురిసే ఆణాపేయ్యాసి – ‘తేన హి, భో, తం పురిసం తమ్హా గూథకూపా ఉద్ధరథా’తి. తే ‘సాధూ’తి పటిస్సుత్వా తం పురిసం తమ్హా గూథకూపా ఉద్ధరేయ్యుం. తే త్వం ఏవం వదేయ్యాసి – ‘తేన హి, భో, తస్స పురిసస్స కాయా వేళుపేసికాహి గూథం సునిమ్మజ్జితం నిమ్మజ్జథా’తి. తే ‘సాధూ’తి పటిస్సుత్వా తస్స పురిసస్స కాయా వేళుపేసికాహి గూథం సునిమ్మజ్జితం నిమ్మజ్జేయ్యుం. తే త్వం ఏవం వదేయ్యాసి – ‘తేన హి, భో, తస్స పురిసస్స కాయం పణ్డుమత్తికాయ తిక్ఖత్తుం సుబ్బట్టితం ఉబ్బట్టేథా’తి [సుప్పట్టితం ఉప్పట్టేథాతి (క.)]. తే తస్స పురిసస్స కాయం పణ్డుమత్తికాయ తిక్ఖత్తుం సుబ్బట్టితం ఉబ్బట్టేయ్యుం. తే త్వం ఏవం వదేయ్యాసి – ‘తేన హి, భో, తం పురిసం తేలేన అబ్భఞ్జిత్వా సుఖుమేన చుణ్ణేన తిక్ఖత్తుం సుప్పధోతం కరోథా’తి. తే తం పురిసం తేలేన అబ్భఞ్జిత్వా సుఖుమేన చుణ్ణేన తిక్ఖత్తుం సుప్పధోతం కరేయ్యుం. తే త్వం ఏవం వదేయ్యాసి – ‘తేన హి, భో, తస్స పురిసస్స కేసమస్సుం కప్పేథా’తి. తే తస్స పురిసస్స కేసమస్సుం కప్పేయ్యుం. తే త్వం ఏవం వదేయ్యాసి – ‘తేన హి, భో, తస్స పురిసస్స మహగ్ఘఞ్చ మాలం మహగ్ఘఞ్చ విలేపనం మహగ్ఘాని చ వత్థాని ఉపహరథా’తి. తే తస్స పురిసస్స మహగ్ఘఞ్చ మాలం మహగ్ఘఞ్చ విలేపనం మహగ్ఘాని చ వత్థాని ఉపహరేయ్యుం. తే త్వం ఏవం వదేయ్యాసి – ‘తేన హి, భో, తం పురిసం పాసాదం ఆరోపేత్వా పఞ్చకామగుణాని ఉపట్ఠాపేథా’తి. తే తం పురిసం పాసాదం ఆరోపేత్వా పఞ్చకామగుణాని ఉపట్ఠాపేయ్యుం.

“తం కిం మఞ్ఞసి, రాజఞ్ఞ, అపి ను తస్స పురిసస్స సున్హాతస్స సువిలిత్తస్స సుకప్పితకేసమస్సుస్స ఆముక్కమాలాభరణస్స ఓదాతవత్థవసనస్స ఉపరిపాసాదవరగతస్స పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితస్స సమఙ్గీభూతస్స పరిచారయమానస్స పునదేవ తస్మిం గూథకూపే నిముజ్జితుకామతా [నిముజ్జితుకామ్యతా (స్యా. క.)] అస్సా”తి? “నో హిదం, భో కస్సప”. “తం కిస్స హేతు”? “అసుచి, భో కస్సప, గూథకూపో అసుచి చేవ అసుచిసఙ్ఖాతో చ దుగ్గన్ధో చ దుగ్గన్ధసఙ్ఖాతో చ జేగుచ్ఛో చ జేగుచ్ఛసఙ్ఖాతో చ పటికూలో చ పటికూలసఙ్ఖాతో చా”తి. “ఏవమేవ ఖో, రాజఞ్ఞ, మనుస్సా దేవానం అసుచీ చేవ అసుచిసఙ్ఖాతా చ, దుగ్గన్ధా చ దుగ్గన్ధసఙ్ఖాతా చ, జేగుచ్ఛా చ జేగుచ్ఛసఙ్ఖాతా చ, పటికూలా చ పటికూలసఙ్ఖాతా చ. యోజనసతం ఖో, రాజఞ్ఞ, మనుస్సగన్ధో దేవే ఉబ్బాధతి. కిం పన తే మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా పిసుణాయ వాచాయ పటివిరతా ఫరుసాయ వాచాయ పటివిరతా సమ్ఫప్పలాపా పటివిరతా అనభిజ్ఝాలూ అబ్యాపన్నచిత్తా సమ్మాదిట్ఠీ, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా తే ఆగన్త్వా ఆరోచేస్సన్తి – ‘ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’తి? ఇమినాపి ఖో తే, రాజఞ్ఞ, పరియాయేన ఏవం హోతు – ‘ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’”తి.

౪౧౬. “కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో ఏవం మే ఏత్థ హోతి – ‘ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’”తి. “అత్థి పన, రాజఞ్ఞ, పరియాయో …పే॰… “అత్థి, భో కస్సప, పరియాయో…పే॰… ``యథా కథం వియ, రాజఞ్ఞాతి? “ఇధ మే, భో కస్సప, మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతా, తే అపరేన సమయేన ఆబాధికా హోన్తి దుక్ఖితా బాళ్హగిలానా. యదాహం జానామి – ‘న దానిమే ఇమమ్హా ఆబాధా వుట్ఠహిస్సన్తీ’తి త్యాహం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవం వదామి – ‘సన్తి ఖో, భో, ఏకే సమణబ్రాహ్మణా ఏవంవాదినో ఏవందిట్ఠినో – యే తే పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జన్తి దేవానం తావతింసానం సహబ్యతన్తి. భవన్తో ఖో పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతా. సచే తేసం భవతం సమణబ్రాహ్మణానం సచ్చం వచనం, భవన్తో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జిస్సన్తి, దేవానం తావతింసానం సహబ్యతం. సచే, భో, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జేయ్యాథ దేవానం తావతింసానం సహబ్యతం, యేన మే ఆగన్త్వా ఆరోచేయ్యాథ – `ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకోతి. భవన్తో ఖో పన మే సద్ధాయికా పచ్చయికా, యం భవన్తేహి దిట్ఠం, యథా సామం దిట్ఠం ఏవమేతం భవిస్సతీతి. తే మే ‘సాధూ’తి పటిస్సుత్వా నేవ ఆగన్త్వా ఆరోచేన్తి, న పన దూతం పహిణన్తి. అయమ్పి ఖో, భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – ‘ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’”తి.

తావతింసదేవఉపమా

౪౧౭. "తేన హి, రాజఞ్ఞ, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి; యథా తే ఖమేయ్య, తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. యం ఖో పన, రాజఞ్ఞ, మానుస్సకం వస్ససతం, దేవానం తావతింసానం ఏసో ఏకో రత్తిన్దివో [రత్తిదివో (క.)], తాయ రత్తియా తింసరత్తియో మాసో, తేన మాసేన ద్వాదసమాసియో సంవచ్ఛరో, తేన సంవచ్ఛరేన దిబ్బం వస్ససహస్సం దేవానం తావతింసానం ఆయుప్పమాణం. యే తే మిత్తామచ్చా ఞాతిసాలోహితా పాణాతిపాతా పటివిరతా అదిన్నాదానా పటివిరతా కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతా ముసావాదా పటివిరతా సురామేరయమజ్జపమాదట్ఠానా పటివిరతా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా దేవానం తావతింసానం సహబ్యతం. సచే పన తేసం ఏవం భవిస్సతి – 'యావ మయం ద్వే వా తీణి వా రత్తిన్దివా దిబ్బేహి పఞ్చహి కామగుణేహి సమప్పితా సమఙ్గీభూతా పరిచారేమ, అథ మయం పాయాసిస్స రాజఞ్ఞస్స గన్త్వా ఆరోచేయ్యామ – "ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో"తి. అపి ను తే ఆగన్త్వా ఆరోచేయ్యుం – 'ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి? "నో హిదం, భో కస్సప. అపి హి మయం, భో కస్సప, చిరం కాలఙ్కతాపి భవేయ్యామ. కో పనేతం భోతో కస్సపస్స ఆరోచేతి – 'అత్థి దేవా తావతింసా'తి వా 'ఏవందీఘాయుకా దేవా తావతింసా'తి వా. న మయం భోతో కస్సపస్స సద్దహామ – 'అత్థి దేవా తావతింసా'తి వా 'ఏవందీఘాయుకా దేవా తావతింసా'తి వా"తి.

జచ్చన్ధఉపమా

౪౧౮. "సేయ్యథాపి, రాజఞ్ఞ, జచ్చన్ధో పురిసో న పస్సేయ్య కణ్హ – సుక్కాని రూపాని , న పస్సేయ్య నీలకాని రూపాని, న పస్సేయ్య పీతకాని [మఞ్జేట్ఠకాని (స్యా.)] రూపాని, న పస్సేయ్య లోహితకాని రూపాని, న పస్సేయ్య మఞ్జిట్ఠకాని రూపాని, న పస్సేయ్య సమవిసమం, న పస్సేయ్య తారకాని రూపాని, న పస్సేయ్య చన్దిమసూరియే. సో ఏవం వదేయ్య – 'నత్థి కణ్హసుక్కాని రూపాని, నత్థి కణ్హసుక్కానం రూపానం దస్సావీ. నత్థి నీలకాని రూపాని, నత్థి నీలకానం రూపానం దస్సావీ. నత్థి పీతకాని రూపాని, నత్థి పీతకానం రూపానం దస్సావీ. నత్థి లోహితకాని రూపాని, నత్థి లోహితకానం రూపానం దస్సావీ. నత్థి మఞ్జిట్ఠకాని రూపాని, నత్థి మఞ్జిట్ఠకానం రూపానం దస్సావీ. నత్థి సమవిసమం, నత్థి సమవిసమస్స దస్సావీ. నత్థి తారకాని రూపాని, నత్థి తారకానం రూపానం దస్సావీ. నత్థి చన్దిమసూరియా, నత్థి చన్దిమసూరియానం దస్సావీ. అహమేతం న జానామి, అహమేతం న పస్సామి, తస్మా తం నత్థీ'తి. సమ్మా ను ఖో సో, రాజఞ్ఞ, వదమానో వదేయ్యా"తి? "నో హిదం, భో కస్సప. అత్థి కణ్హసుక్కాని రూపాని, అత్థి కణ్హసుక్కానం రూపానం దస్సావీ. అత్థి నీలకాని రూపాని, అత్థి నీలకానం రూపానం దస్సావీ...పే.... అత్థి సమవిసమం, అత్థి సమవిసమస్స దస్సావీ. అత్థి తారకాని రూపాని, అత్థి తారకానం రూపానం దస్సావీ. అత్థి చన్దిమసూరియా, అత్థి చన్దిమసూరియానం దస్సావీ. 'అహమేతం న జానామి, అహమేతం న పస్సామి, తస్మా తం నత్థీ'తి. న హి సో, భో కస్సప, సమ్మా వదమానో వదేయ్యా"తి. "ఏవమేవ ఖో త్వం, రాజఞ్ఞ, జచ్చన్ధూపమో మఞ్ఞే పటిభాసి యం మం త్వం ఏవం వదేసి".

"కో పనేతం భోతో కస్సపస్స ఆరోచేతి – 'అత్థి దేవా తావతింసా"తి వా, 'ఏవందీఘాయుకా దేవా తావతింసా'తి వా? న మయం భోతో కస్సపస్స సద్దహామ – 'అత్థి దేవా తావతింసా'తి వా 'ఏవందీఘాయుకా దేవా తావతింసా'తి వా"తి. "న ఖో, రాజఞ్ఞ, ఏవం పరో లోకో దట్ఠబ్బో, యథా త్వం మఞ్ఞసి ఇమినా మంసచక్ఖునా. యే ఖో తే రాజఞ్ఞ సమణబ్రాహ్మణా అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని పటిసేవన్తి , తే తత్థ అప్పమత్తా ఆతాపినో పహితత్తా విహరన్తా దిబ్బచక్ఖుం విసోధేన్తి. తే దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన ఇమం చేవ లోకం పస్సన్తి పరఞ్చ సత్తే చ ఓపపాతికే. ఏవఞ్చ ఖో, రాజఞ్ఞ,

పరో లోకో దట్ఠబ్బో; నత్వేవ యథా త్వం మఞ్ఞసి ఇమినా మంసచక్ఖునా. ఇమినాపి ఖో తే, రాజఞ్ఞ, పరియాయేన ఏవం హోతు – 'ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి.

౪౧౯. "కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో ఏవం మే ఏత్థ హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి . "అత్థి పన, రాజఞ్ఞ, పరియాయో...పే.... అత్థి, భో కస్సప, పరియాయో...పే.... యథా కథం వియ, రాజఞ్ఞా"తి? "ఇధాహం, భో కస్సప, పస్సామి సమణబ్రాహ్మణే సీలవన్తే కల్యాణధమ్మే జీవితుకామే అమరితుకామే సుఖకామే దుక్ఖపటికూలే. తస్స మయ్హం, భో కస్సప, ఏవం హోతి – సచే ఖో ఇమే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా ఏవం జానేయ్యుం – 'ఇతో నో మతానం సేయ్యో భవిస్సతీ'తి. ఇదానిమే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా విసం వా ఖాదేయ్యుం, సత్థం వా ఆహరేయ్యుం, ఉబ్బన్ధిత్వా వా కాలఙ్కరేయ్యుం, పపాతే వా పపతేయ్యుం. యస్మా చ ఖో ఇమే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా న ఏవం జానన్తి – 'ఇతో నో మతానం సేయ్యో భవిస్సతీ'తి, తస్మా ఇమే భోన్తో సమణబ్రాహ్మణా సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా జీవితుకామా అమరితుకామా సుఖకామా దుక్ఖపటికూలా అత్తానం న మారేన్తి [( ) నత్థి (స్యా. పీ.)]. అయమ్పి ఖో, భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి.

గబ్భినీఉపమా

౪౨౦. "తేన హి, రాజఞ్ఞ, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయ మిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. భూతపుబ్బం, రాజఞ్ఞ, అఞ్ఞతరస్స బ్రాహ్మణస్స ద్వే పజాపతియో అహేసుం. ఏకిస్సా పుత్తో అహోసి దసవస్సుద్దేసికో వా ద్వాదసవస్సుద్దేసికో వా, ఏకా గబ్భినీ ఉపవిజఞ్ఞా. అథ ఖో సో బ్రాహ్మణో కాలమకాసి. అథ ఖో సో మాణవకో మాతుసపత్తిం [మాతుసపతిం (స్యా.)] ఏతదవోచ – 'యమిదం, భోతి, ధనం వా ధఞ్ఞం వా రజతం వా జాతరూపం వా, సబ్బం తం మయ్హం ; నత్థి తుయ్హేత్థ కిఞ్చి. పితు మే [పితు మే సన్తకో (స్యా.)] భోతి, దాయజ్జం నియ్యాదేహీ'తి [నీయ్యాతేహీతి (సీ. పీ.)]. ఏవం వుత్తే సా బ్రాహ్మణీ తం మాణవకం ఏతదవోచ – 'ఆగమేహి తావ, తాత, యావ విజాయామి. సచే కుమారకో భవిస్సతి, తస్సపి ఏకదేసో భవిస్సతి; సచే కుమారికా భవిస్సతి, సాపి తే ఓపభోగ్గా [ఉపభోగ్గా (స్యా.)] భవిస్సతీ'తి. దుతియమ్పి ఖో సో మాణవకో మాతుసపత్తిం ఏతదవోచ – 'యమిదం, భోతి, ధనం వా ధఞ్ఞం వా రజతం వా జాతరూపం వా, సబ్బం తం మయ్హం; నత్థి తుయ్హేత్థ కిఞ్చి. పితు మే, భోతి, దాయజ్జం నియ్యాదేహీ'తి. దుతియమ్పి ఖో సా బ్రాహ్మణీ తం మాణవకం ఏతదవోచ – 'ఆగమేహి తావ, తాత, యావ విజాయామి. సచే కుమారకో భవిస్సతి, తస్సపి ఏకదేసో భవిస్సతి; సచే కుమారికా భవిస్సతి సాపి తే ఓపభోగ్గా [ఉపభోగ్గా (స్యా.)] భవిస్సతీ'తి. తతియమ్పి ఖో సో మాణవకో మాతుసపత్తిం ఏతదవోచ – 'యమిదం, భోతి, ధనం వా ధఞ్ఞం వా రజతం వా జాతరూపం వా , సబ్బం తం మయ్హం; నత్థి తుయ్హేత్థ కిఞ్చి. పితు మే, భోతి, దాయజ్జం నియ్యాదేహీ'తి.

"అథ ఖో సా బ్రాహ్మణీ సత్థం గహేత్వా ఓవరకం పవిసిత్వా ఉదరం ఓపాదేసి [ఉప్పాతేసి (స్యా.)] – 'యావ విజాయామి యది వా కుమారకో యది వా కుమారికా'తి. సా అత్తానం చేవ జీవితఞ్చ గబ్భఞ్చ సాపతేయ్యఞ్చ వినాసేసి. యథా తం బాలా అబ్యత్తా అనయబ్యసనం ఆపన్నా అయోనిసో దాయజ్జం గవేసన్తీ, ఏవమేవ ఖో త్వం, రాజఞ్ఞ, బాలో

అబ్యత్తో అనయబ్యసనం ఆపజ్జిస్ససి అయోనిసో పరలోకం గవేసన్తో ; సేయ్యథాపి సా బ్రాహ్మణీ బాలా అబ్యత్తా అనయబ్యసనం ఆపన్నా అయోనిసో దాయజ్జం గవేసన్తీ. న ఖో, రాజఞ్ఞ, సమణబ్రాహ్మణా సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా అపక్కం పరిపాచేన్తి; అపి చ పరిపాకం ఆగమేన్తి. పణ్డితానం అత్థో హి, రాజఞ్ఞ, సమణబ్రాహ్మణానం సీలవన్తానం కల్యాణధమ్మానం జీవితేన. యథా యథా ఖో, రాజఞ్ఞ, సమణబ్రాహ్మణా సీలవన్తో కల్యాణధమ్మా చిరం దీఘమద్ధానం తిట్ఠన్తి, తథా తథా బహుం పుఞ్ఞం పసవన్తి, బహుజనహితాయ చ పటిపజ్జన్తి బహుజనసుఖాయ లోకానుకమ్పాయ అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం. ఇమినాపి ఖో తే, రాజఞ్ఞ, పరియాయేన ఏవం హోతు – 'ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి.

౪౨౧. "కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో ఏవం మే ఏత్థ హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి. "అత్థి పన, రాజఞ్ఞ, పరియాయో...పే.... అత్థి, భో కస్సప, పరియాయో...పే.... యథా కథం వియ, రాజఞ్ఞా"తి? "ఇధ మే, భో కస్సప, పురిసా చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా దస్సేన్తి – 'అయం తే, భన్తే, చోరో ఆగుచారీ; ఇమస్స యం ఇచ్ఛసి, తం దణ్డం పణేహీ'తి. త్యాహం ఏవం వదామి – 'తేన హి, భో, ఇమం పురిసం జీవన్తంయేవ కుమ్భియా పక్ఖిపిత్వా ముఖం పిదహిత్వా అల్లేన చమ్మేన ఓనన్ధిత్వా అల్లాయ మత్తికాయ బహలావలేపనం [బహలవిలేపనం (స్యా. క.)] కరిత్వా ఉద్ధనం ఆరోపేత్వా అగ్గిం దేథా'తి. తే మే 'సాధూ'తి పటిస్సుత్వా తం పురిసం జీవన్తంయేవ కుమ్భియా పక్ఖిపిత్వా ముఖం పిదహిత్వా అల్లేన చమ్మేన ఓనన్ధిత్వా అల్లాయ మత్తికాయ బహలావలేపనం కరిత్వా ఉద్ధనం ఆరోపేత్వా అగ్గిం దేన్తి. యదా మయం జానామ 'కాలఙ్కతో సో పురిసో'తి, అథ నం కుమ్భిం ఓరోపేత్వా ఉబ్భిన్దిత్వా ముఖం వివరిత్వా సణికం నిల్లోకేమ [విలోకేమ (స్యా.)] – 'అప్పేవ నామస్స జీవం నిక్ఖమన్తం పస్సేయ్యామా'తి. నేవస్స మయం జీవం నిక్ఖమన్తం పస్సామ. అయమ్పి ఖో, భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి.

సుపినకఉపమా

౪౨౨. "తేన హి, రాజఞ్ఞ, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి, యథా తే ఖమేయ్య, తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. అభిజానాసి నో త్వం, రాజఞ్ఞ, దివా సేయ్యం ఉపగతో సుపినకం పస్సితా ఆరామరామణేయ్యకం వనరామణేయ్యకం భూమిరామణేయ్యకం పోక్ఖరణీరామణేయ్యక"న్తి? "అభిజానామహం, భో కస్సప, దివాసేయ్యం ఉపగతో సుపినకం పస్సితా ఆరామరామణేయ్యకం వనరామణేయ్యకం భూమిరామణేయ్యకం పోక్ఖరణీరామణేయ్యక"న్తి. "రక్ఖన్తి తం తమ్హి సమయే ఖుజ్జాపి వామనకాపి వేలాసికాపి [చేలావికాపి (స్యా.), కేళాయికాపి (సీ.)] కోమారికాపీ"తి? "ఏవం, భో కస్సప, రక్ఖన్తి మం తమ్హి సమయే ఖుజ్జాపి వామనకాపి వేలాసికాపి [చేలావికాపి (స్యా.), కేళాయికాపి (సీ.)] కోమారికాపీ"తి. "అపి ను తా తుయ్హం జీవం పస్సన్తి పవిసన్తం వా నిక్ఖమన్తం వా"తి? "నో హిదం, భో కస్సప". "తా హి నామ, రాజఞ్ఞ, తుయ్హం జీవన్తస్స జీవన్తియో జీవం న పస్సిస్సన్తి పవిసన్తం వా నిక్ఖమన్తం వా. కిం పన త్వం కాలఙ్కతస్స జీవం పస్సిస్ససి పవిసన్తం వా నిక్ఖమన్తం వా. ఇమినాపి ఖో తే, రాజఞ్ఞ, పరియాయేన ఏవం హోతు – "ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి.

౪౨౩. “కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో ఏవం మే ఏత్థ హోతి – ‘ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’”తి. “అత్థి పన, రాజఞ్ఞ, పరియాయో…పే॰… “అత్థి, భో కస్సప, పరియాయో…పే॰… యథా కథం వియ రాజఞ్ఞా”తి? “ఇధ మే, భో కస్సప, పురిసా చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా దస్సేన్తి – ‘అయం తే, భన్తే, చోరో ఆగుచారీ; ఇమస్స యం ఇచ్ఛసి, తం దణ్డం పణేహీ’తి. త్యాహం ఏవం వదామి – ‘తేన హి, భో, ఇమం పురిసం జీవన్తంయేవ తులాయ తులేత్వా జియాయ అనస్సాసకం మారేత్వా పునదేవ తులాయ తులేథా’తి. తే మే ‘సాధూ’తి పటిస్సుత్వా తం పురిసం జీవన్తంయేవ తులాయ తులేత్వా జియాయ అనస్సాసకం మారేత్వా పునదేవ తులాయ తులేన్తి. యదా సో జీవతి, తదా లహుతరో చ హోతి ముదుతరో చ కమ్మఞ్ఞతరో చ. యదా పన సో కాలఙ్కతో హోతి తదా గరుతరో చ హోతి పత్థిన్నతరో చ అకమ్మఞ్ఞతరో చ. అయమ్పి ఖో, భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – ‘ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’”తి.

సన్తత్తఅయోగుళఉపమా

౪౨౪. “తేన హి, రాజఞ్ఞ, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయ మిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. సేయ్యథాపి, రాజఞ్ఞ, పురిసో దివసం సన్తత్తం అయోగుళం ఆదిత్తం సమ్పజ్జలితం సజోతిభూతం తులాయ తులేయ్య. తమేనం అపరేన సమయేన సీతం నిబ్బుతం తులాయ తులేయ్య. కదా ను ఖో సో అయోగుళో లహుతరో వా హోతి ముదుతరో వా కమ్మఞ్ఞతరో వా, యదా వా ఆదిత్తో సమ్పజ్జలితో సజోతిభూతో, యదా వా సీతో నిబ్బుతో”తి? “యదా సో, భో కస్సప, అయోగుళో తేజోసహగతో చ హోతి వాయోసహగతో చ ఆదిత్తో సమ్పజ్జలితో సజోతిభూతో, తదా లహుతరో చ హోతి ముదుతరో చ కమ్మఞ్ఞతరో చ. యదా పన సో అయోగుళో నేవ తేజోసహగతో హోతి న వాయోసహగతో సీతో నిబ్బుతో, తదా గరుతరో చ హోతి పత్థిన్నతరో చ అకమ్మఞ్ఞతరో చా”తి. “ఏవమేవ ఖో, రాజఞ్ఞ, యదాయం కాయో ఆయుసహగతో చ హోతి ఉస్మాసహగతో చ విఞ్ఞాణసహగతో చ, తదా లహుతరో చ హోతి ముదుతరో చ కమ్మఞ్ఞతరో చ. యదా పనాయం కాయో నేవ ఆయుసహగతో హోతి న ఉస్మాసహగతో న విఞ్ఞాణసహగతో తదా గరుతరో చ హోతి పత్థిన్నతరో చ అకమ్మఞ్ఞతరో చ. ఇమినాపి ఖో తే, రాజఞ్ఞ, పరియాయేన ఏవం హోతు – ‘ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’”తి.

౪౨౫. “కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో ఏవం మే ఏత్థ హోతి – ‘ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’”తి. “అత్థి పన, రాజఞ్ఞ, పరియాయో…పే॰… అత్థి, భో కస్సప, పరియాయో…పే॰… యథా కథం వియ రాజఞ్ఞా”తి? “ఇధ మే, భో కస్సప, పురిసా చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా దస్సేన్తి – ‘అయం తే, భన్తే, చోరో ఆగుచారీ; ఇమస్స యం ఇచ్ఛసి , తం దణ్డం పణేహీ’తి. త్యాహం ఏవం వదామి – ‘తేన హి, భో, ఇమం పురిసం అనుపహచ్చ ఛవిఞ్చ చమ్మఞ్చ మంసఞ్చ న్హారుఞ్చ అట్ఠిఞ్చ అట్ఠిమిఞ్జఞ్చ జీవితా వోరోపేథ, అప్పేవ నామస్స జీవం నిక్ఖమన్తం పస్సేయ్యామా’తి. తే మే ‘సాధూ’తి పటిస్సుత్వా తం పురిసం అనుపహచ్చ ఛవిఞ్చ…పే॰… జీవితా వోరోపేన్తి. యదా సో ఆమతో హోతి, త్యాహం ఏవం వదామి – ‘తేన హి, భో, ఇమం పురిసం ఉత్తానం నిపాతేథ, అప్పేవ నామస్స జీవం నిక్ఖమన్తం పస్సేయ్యామా’తి. తే తం పురిసం ఉత్తానం నిపాతేన్తి. నేవస్స మయం జీవం నిక్ఖమన్తం పస్సామ. త్యాహం ఏవం వదామి – ‘తేన హి, భో, ఇమం పురిసం అవకుజ్జం నిపాతేథ… పస్సేన నిపాతేథ… దుతియేన

పస్సేన నిపాతేథ... ఉద్ధం లపేథ... ఓముద్ధకం లపేథ... పాణినా ఆకోటేథ... లేడ్డునా ఆకోటేథ... దణ్డేన ఆకోటేథ... సత్థేన ఆకోటేథ... ఓధునాథ సన్ధునాథ నిద్ధునాథ, అప్పేవ నామస్స జీవం నిక్ఖమన్తం పస్సేయ్యామా’తి. తే తం పురిసం ఓధునన్తి సన్ధునన్తి నిద్ధునన్తి. నేవస్స మయం జీవం నిక్ఖమన్తం పస్సామ. తస్స తదేవ చక్ఖు హోతి తే రూపా, తఞ్చాయతనం నప్పటిసంవేదేతి. తదేవ సోతం హోతి తే సద్దా, తఞ్చాయతనం నప్పటిసంవేదేతి. తదేవ ఘానం హోతి తే గన్ధా, తఞ్చాయతనం నప్పటిసంవేదేతి . సావ జివ్హా హోతి తే రసా, తఞ్చాయతనం నప్పటిసంవేదేతి. స్వేవ కాయో హోతి తే ఫోట్ఠబ్బా, తఞ్చాయతనం నప్పటిసంవేదేతి. అయమ్పి ఖో, భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – ‘ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’”తి.

సఙ్ఖధమఉపమా

౪౨౬. “తేన హి, రాజఞ్ఞ, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయ మిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. భూతపుబ్బం, రాజఞ్ఞ, అఞ్ఞతరో సఙ్ఖధమో సఙ్ఖం ఆదాయ పచ్చన్తిమం జనపదం అగమాసి. సో యేన అఞ్ఞతరో గామో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మజ్ఝే గామస్స ఠితో తిక్ఖత్తుం సఙ్ఖం ఉపలాపేత్వా సఙ్ఖం భూమియం నిక్ఖిపిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. అథ ఖో, రాజఞ్ఞ, తేసం పచ్చన్తజనపదానం [పచ్చన్తజానం (సీ.)] మనుస్సానం ఏతదహోసి – ‘అమ్భో కస్స ను ఖో [ఏతదహోసి “కిస్స దుఖో (పీ.)] ఏసో సద్దో ఏవంరజనీయో ఏవంకమనీయో ఏవంమదనీయో ఏవంబన్ధనీయో ఏవంముచ్ఛనీయో’తి. సన్నిపతిత్వా తం సఙ్ఖధమం ఏతదవోచుం – ‘అమ్భో, కస్స ను ఖో ఏసో సద్దో ఏవంరజనీయో ఏవంకమనీయో ఏవంమదనీయో ఏవంబన్ధనీయో ఏవంముచ్ఛనీయో’తి. ‘ఏసో ఖో, భో, సఙ్ఖో నామ యస్సేసో సద్దో ఏవంరజనీయో ఏవంకమనీయో ఏవంమదనీయో ఏవంబన్ధనీయో ఏవంముచ్ఛనీయో’తి. తే తం సఙ్ఖం ఉత్తానం నిపాతేసుం – ‘వదేహి, భో సఙ్ఖ, వదేహి, భో సఙ్ఖా’తి. నేవ సో సఙ్ఖో సద్దమకాసి. తే తం సఙ్ఖం అవకుజ్జం నిపాతేసుం, పస్సేన నిపాతేసుం, దుతియేన పస్సేన నిపాతేసుం, ఉద్ధం లపేసుం, ఓముద్ధకం లపేసుం, పాణినా ఆకోటేసుం, లేడ్డునా ఆకోటేసుం, దణ్డేన ఆకోటేసుం, సత్థేన ఆకోటేసుం, ఓధునింసు సన్ధునింసు నిద్ధునింసు – ‘వదేహి, భో సఙ్ఖ, వదేహి, భో సఙ్ఖా’తి. నేవ సో సఙ్ఖో సద్దమకాసి.

“అథ ఖో, రాజఞ్ఞ, తస్స సఙ్ఖధమస్స ఏతదహోసి – ‘యావ బాలా ఇమే పచ్చన్తజనపదామనుస్సా, కథఞ్హి నామ అయోనిసో సఙ్ఖసద్దం గవేసిస్సన్తీ’తి. తేసం పేక్ఖమానానం సఙ్ఖం గహేత్వా తిక్ఖత్తుం సఙ్ఖం ఉపలాపేత్వా సఙ్ఖం ఆదాయ పక్కామి. అథ ఖో, రాజఞ్ఞ, తేసం పచ్చన్తజనపదానం మనుస్సానం ఏతదహోసి – ‘యదా కిర, భో, అయం సఙ్ఖో నామ పురిససహగతో చ హోతి వాయామసహగతో [వాయోసహగతో (స్యా.)] చ వాయుసహగతో చ, తదాయం సఙ్ఖో సద్దం కరోతి, యదా పనాయం సఙ్ఖో నేవ పురిససహగతో హోతి న వాయామసహగతో న వాయుసహగతో, నాయం సఙ్ఖో సద్దం కరోతీ’తి . ఏవమేవ ఖో, రాజఞ్ఞ, యదాయం కాయో ఆయుసహగతో చ హోతి ఉస్మాసహగతో చ విఞ్ఞాణసహగతో చ, తదా అభిక్కమతిపి పటిక్కమతిపి తిట్ఠతిపి నిసీదతిపి సేయ్యమ్పి కప్పేతి, చక్ఖునాపి రూపం పస్సతి, సోతేనపి సద్దం సుణాతి, ఘానేనపి గన్ధం ఘాయతి, జివ్హాయపి రసం సాయతి, కాయేనపి ఫోట్ఠబ్బం ఫుసతి, మనసాపి ధమ్మం విజానాతి. యదా పనాయం కాయో నేవ ఆయుసహగతో హోతి, న ఉస్మాసహగతో, న విఞ్ఞాణసహగతో, తదా నేవ అభిక్కమతి న పటిక్కమతి న తిట్ఠతి న నిసీదతి న సేయ్యం కప్పేతి, చక్ఖునాపి రూపం న పస్సతి, సోతేనపి సద్దం న సుణాతి, ఘానేనపి గన్ధం న ఘాయతి, జివ్హాయపి రసం న సాయతి, కాయేనపి ఫోట్ఠబ్బం న ఫుసతి, మనసాపి ధమ్మం న విజానాతి. ఇమినాపి ఖో తే,

రాజఞ్ఞ, పరియాయేన ఏవం హోతు – 'ఇతిపి అత్థి పరో లోకో, అత్థి సత్తా ఓపపాతికా, అత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'తి [విపాకోతి, పఠమభాణవారం (స్యా.)].

౪౨౭. "కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో ఏవం మే ఏత్థ హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి. "అత్థి పన, రాజఞ్ఞ, పరియాయో...పే.... అత్థి, భో కస్సప, పరియాయో...పే.... యథా కథం వియ రాజఞ్ఞా"తి? "ఇధ మే, భో కస్సప, పురిసా చోరం ఆగుచారిం గహేత్వా దస్సేన్తి – 'అయం తే, భన్తే, చోరో ఆగుచారీ, ఇమస్స యం ఇచ్ఛసి, తం దణ్డం పణేహీ'తి. త్యాహం ఏవం వదామి – 'తేన హి, భో, ఇమస్స పురిసస్స ఛవిం ఛిన్దథ , అప్పేవ నామస్స జీవం పస్సేయ్యామా'తి. తే తస్స పురిసస్స ఛవిం ఛిన్దన్తి. నేవస్స మయం జీవం పస్సామ. త్యాహం ఏవం వదామి – 'తేన హి, భో, ఇమస్స పురిసస్స చమ్మం ఛిన్దథ, మంసం ఛిన్దథ, న్హారుం ఛిన్దథ, అట్ఠిం ఛిన్దథ, అట్ఠిమిఞ్జం ఛిన్దథ, అప్పేవ నామస్స జీవం పస్సేయ్యామా'తి. తే తస్స పురిసస్స అట్ఠిమిఞ్జం ఛిన్దన్తి, నేవస్స మయం జీవం పస్సేయ్యామ. అయమ్పి ఖో, భో కస్సప, పరియాయో, యేన మే పరియాయేన ఏవం హోతి – 'ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో'"తి.

అగ్గికజటిలఉపమా

౪౨౮. "తేన హి, రాజఞ్ఞ, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయ మిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. భూతపుబ్బం, రాజఞ్ఞ, అఞ్ఞతరో అగ్గికో జటిలో అరఞ్ఞాయతనే పణ్ణకుటియా సమ్మతి [వసతి (సీ. పీ.)]. అథ ఖో, రాజఞ్ఞ, అఞ్ఞతరో జనపదే సత్థో [సత్థో జనపదపదేసా (సీ.), జనపదో సత్థవాసో (స్యా.), జనపదపదేసో (పీ.)] వుట్ఠాసి. అథ ఖో సో సత్థో [సత్థవాసో (స్యా.)] తస్స అగ్గికస్స జటిలస్స అస్సమస్స సామన్తా ఏకరత్తిం వసిత్వా పక్కామి. అథ ఖో, రాజఞ్ఞ, తస్స అగ్గికస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – 'యంనూనాహం యేన సో సత్థవాసో తేనుపసఙ్కమేయ్యం, అప్పేవ నామేత్థ కిఞ్చి ఉపకరణం అధిగచ్ఛేయ్య'న్తి. అథ ఖో సో అగ్గికో జటిలో కాలస్సేవ వుట్ఠాయ యేన సో సత్థవాసో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా అద్దస తస్మిం సత్థవాసే దహరం కుమారం మన్దం ఉత్తానసేయ్యకం ఛడ్డితం. దిస్వానస్స ఏతదహోసి – 'న ఖో మే తం పతిరూపం యం మే పేక్ఖమానస్స మనుస్సభూతో కాలఙ్కరేయ్య; యంనూనాహం ఇమం దారకం అస్సమం నేత్వా ఆపాదేయ్యం పోసేయ్యం వడ్ఢేయ్య'న్తి. అథ ఖో సో అగ్గికో జటిలో తం దారకం అస్సమం నేత్వా ఆపాదేసి పోసేసి వడ్ఢేసి. యదా సో దారకో దసవస్సుద్దేసికో వా హోతి [అహోసి (?)] ద్వాదసవస్సుద్దేసికో వా, అథ ఖో తస్స అగ్గికస్స జటిలస్స జనపదే కిఞ్చిదేవ కరణీయం ఉప్పజ్జి. అథ ఖో సో అగ్గికో జటిలో తం దారకం ఏతదవోచ – 'ఇచ్ఛామహం, తాత, జనపదం [నగరం (క.)] గన్తుం; అగ్గిం, తాత, పరిచరేయ్యాసి. మా చ తే అగ్గి నిబ్బాయి. సచే చ తే అగ్గి నిబ్బాయేయ్య, అయం వాసీ ఇమాని కట్ఠాని ఇదం అరణిసహితం, అగ్గిం నిబ్బత్తేత్వా అగ్గిం పరిచరేయ్యాసీ'తి. అథ ఖో సో అగ్గికో జటిలో తం దారకం ఏవం అనుసాసిత్వా జనపదం అగమాసి. తస్స ఖిడ్డాపసుతస్స అగ్గి నిబ్బాయి.

"అథ ఖో తస్స దారకస్స ఏతదహోసి – 'పితా ఖో మం ఏవం అవచ – "అగ్గిం, తాత, పరిచరేయ్యాసి. మా చ తే అగ్గి నిబ్బాయి. సచే చ తే అగ్గి నిబ్బాయేయ్య, అయం వాసీ ఇమాని కట్ఠాని ఇదం అరణిసహితం, అగ్గిం నిబ్బత్తేత్వా అగ్గిం పరిచరేయ్యాసీ"తి. యంనూనాహం అగ్గిం నిబ్బత్తేత్వా అగ్గిం పరిచరేయ్య'న్తి. అథ ఖో సో దారకో అరణిసహితం వాసియా తచ్ఛి – 'అప్పేవ నామ అగ్గిం అధిగచ్ఛేయ్య'న్తి. నేవ సో అగ్గిం అధిగచ్ఛి. అరణిసహితం ద్విధా ఫాలేసి, తిధా ఫాలేసి, చతుధా

ఫాలేసి, పఞ్చధా ఫాలేసి, దసధా ఫాలేసి, సతధా [వీసతిధా (స్యా.)] ఫాలేసి, సకలికం సకలికం అకాసి, సకలికం సకలికం కరిత్వా ఉదుక్ఖలే కోట్టేసి, ఉదుక్ఖలే కోట్టేత్వా మహావాతే ఓపుని [ఓఫుని (స్యా. క.)] – 'అప్పేవ నామ అగ్గిం అధిగచ్ఛేయ్య'న్తి. నేవ సో అగ్గిం అధిగచ్ఛి.

"అథ ఖో సో అగ్గికో జటిలో జనపదే తం కరణీయం తీరేత్వా యేన సకో అస్సమో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా తం దారకం ఏతదవోచ – 'కచ్చి తే, తాత, అగ్గి న నిబ్బుతో'తి? 'ఇధ మే, తాత, ఖిడ్డాపసుతస్స అగ్గి నిబ్బాయి. తస్స మే ఏతదహోసి – "పితా ఖో మం ఏవం అవచ అగ్గిం, తాత, పరిచరేయ్యాసి. మా చ తే, తాత, అగ్గి నిబ్బాయి. సచే చ తే అగ్గి నిబ్బాయేయ్య, అయం వాసీ ఇమాని కట్ఠాని ఇదం అరణిసహితం, అగ్గిం నిబ్బత్తేత్వా అగ్గిం పరిచరేయ్యాసీతి. యంనూనాహం అగ్గిం నిబ్బత్తేత్వా అగ్గిం పరిచరేయ్య"న్తి. అథ ఖ్వాహం, తాత, అరణిసహితం వాసియా తచ్ఛిం – "అప్పేవ నామ అగ్గిం అధిగచ్ఛేయ్య"న్తి. నేవాహం అగ్గిం అధిగచ్ఛిం. అరణిసహితం ద్విధా ఫాలేసిం, తిధా ఫాలేసిం, చతుధా ఫాలేసిం, పఞ్చధా ఫాలేసిం, దసధా ఫాలేసిం , సతధా ఫాలేసిం, సకలికం సకలికం అకాసిం, సకలికం సకలికం కరిత్వా ఉదుక్ఖలే కోట్టేసిం, ఉదుక్ఖలే కోట్టేత్వా మహావాతే ఓపునిం – "అప్పేవ నామ అగ్గిం అధిగచ్ఛేయ్య"న్తి. నేవాహం అగ్గిం అధిగచ్ఛి'"న్తి. అథ ఖో తస్స అగ్గికస్స జటిలస్స ఏతదహోసి – 'యావ బాలో అయం దారకో అబ్యత్తో, కథఞ్హి నామ అయోనిసో అగ్గిం గవేసిస్సతీ'తి. తస్స పేక్ఖమానస్స అరణిసహితం గహేత్వా అగ్గిం నిబ్బత్తేత్వా తం దారకం ఏతదవోచ – 'ఏవం ఖో, తాత, అగ్గి నిబ్బత్తేతబ్బో. న త్వేవ యథా త్వం బాలో అబ్యత్తో అయోనిసో అగ్గిం గవేసీ'తి. ఏవమేవ ఖో త్వం, రాజఞ్ఞ, బాలో అబ్యత్తో అయోనిసో పరలోకం గవేసిస్ససి. పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ, పాపకం దిట్ఠిగతం, పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ, పాపకం దిట్ఠిగతం, మా తే అహోసి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా"తి.

४२९. "కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో నేవాహం సక్కోమి ఇదం పాపకం దిట్ఠిగతం పటినిస్సజ్జితుం. రాజాపి మం పసేనది కోసలో జానాతి తిరోరాజానోపి – 'పాయాసి రాజఞ్ఞో ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠీ – "ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో"తి. సచాహం, భో కస్సప, ఇదం పాపకం దిట్ఠిగతం పటినిస్సజ్జిస్సామి, భవిస్సన్తి మే వత్తారో – 'యావ బాలో పాయాసి రాజఞ్ఞో అబ్యత్తో దుగ్గహితగాహీ'తి. కోపేనపి నం హరిస్సామి, మక్ఖేనపి నం హరిస్సామి, పలాసేనపి నం హరిస్సామీ"తి.

ద్వే సత్థవాహఉపమా

४३०. "తేన హి, రాజఞ్ఞ, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయ మిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. భూతపుబ్బం, రాజఞ్ఞ, మహాసకటసత్థో సకటసహస్సం పురత్థిమా జనపదా పచ్ఛిమం జనపదం అగమాసి. సో యేన యేన గచ్ఛి, ఖిప్పంయేవ పరియాదియతి తిణకట్ఠోదకం హరితకపణ్ణం. తస్మిం ఖో పన సత్థే ద్వే సత్థవాహా అహేసుం ఏకో పఞ్చన్నం సకటసతానం, ఏకో పఞ్చన్నం సకటసతానం. అథ ఖో తేసం సత్థవాహానం ఏతదహోసి – 'అయం ఖో మహాసకటసత్థో సకటసహస్సం; తే మయం యేన యేన గచ్ఛామ, ఖిప్పమేవ పరియాదియతి తిణకట్ఠోదకం హరితకపణ్ణం. యంనూన మయం ఇమం సత్థం ద్విధా విభజేయ్యామ – ఏకతో పఞ్చ సకటసతాని ఏకతో పఞ్చ సకటసతానీ'తి. తే తం సత్థం ద్విధా విభజింసు [విభజేసుం (క.)] ఏకతో పఞ్చ సకటసతాని, ఏకతో పఞ్చ సకటసతాని. ఏకో సత్థవాహో బహుం తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ ఉదకఞ్చ ఆరోపేత్వా సత్థం పయాపేసి [పాయాపేసి (సీ. పీ.)]. ద్వీహతీహపయాతో ఖో పన సో సత్థో అద్దస

పురిసం కాళం లోహితక్ఖం [లోహితక్ఖిం (స్యా.)] సన్నద్ధకలాపం [ఆసన్నద్ధకలాపం (స్యా.)] కుముదమాలిం అల్లవత్థం అల్లకేసం కద్దమమక్ఖితేహి చక్కేహి భద్రేన రథేన పటిపథం ఆగచ్ఛన్తం', దిస్వా ఏతదవోచ – 'కుతో, భో, ఆగచ్ఛసీ'తి? 'అముకమ్హా జనపదా'తి. 'కుహిం గమిస్ససీ'తి? 'అముకం నామ జనపద'న్తి. 'కచ్చి, భో, పురతో కన్తారే మహామేఘో అభిప్పవుట్ఠో'తి? 'ఏవం, భో, పురతో కన్తారే మహామేఘో అభిప్పవుట్ఠో, ఆసిత్తోదకాని వటుమాని, బహు తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ ఉదకఞ్చ. ఛడ్డేథ, భో, పురాణాని తిణాని కట్ఠాని ఉదకాని, లహుభారేహి సకటేహి సీఘం సీఘం గచ్ఛథ, మా యోగ్గాని కిలమిత్థా'తి.

"అథ ఖో సో సత్థవాహో సత్థికే ఆమన్తేసి – 'అయం, భో, పురిసో ఏవమాహ – "పురతో కన్తారే మహామేఘో అభిప్పవుట్ఠో, ఆసిత్తోదకాని వటుమాని, బహు తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ ఉదకఞ్చ. ఛడ్డేథ, భో, పురాణాని తిణాని కట్ఠాని ఉదకాని, లహుభారేహి సకటేహి సీఘం సీఘం గచ్ఛథ, మా యోగ్గాని కిలమిత్థా"తి. ఛడ్డేథ, భో, పురాణాని తిణాని కట్ఠాని ఉదకాని, లహుభారేహి సకటేహి సత్థం పయాపేథా'తి. 'ఏవం, భో'తి ఖో తే సత్థికా తస్స సత్థవాహస్స పటిస్సుత్వా ఛడ్డేత్వా పురాణాని తిణాని కట్ఠాని ఉదకాని లహుభారేహి సకటేహి సత్థం పయాపేసుం. తే పఠమేపి సత్థవాసే న అద్దసంసు తిణం వా కట్ఠం వా ఉదకం వా. దుతియేపి సత్థవాసే... తతియేపి సత్థవాసే... చతుత్థేపి సత్థవాసే... పఞ్చమేపి సత్థవాసే... ఛట్ఠేపి సత్థవాసే... సత్తమేపి సత్థవాసే న అద్దసంసు తిణం వా కట్ఠం వా ఉదకం వా. సబ్బేవ అనయబ్యసనం ఆపజ్జింసు. యే చ తస్మిం సత్థే అహేసుం మనుస్సా వా పసూ వా, సబ్బే సో యక్ఖో అమనుస్సో భక్ఖేసి. అట్ఠికానేవ సేసాని.

"యదా అఞ్ఞాసి దుతియో సత్థవాహో – 'బహునిక్ఖన్తో ఖో, భో, దాని సో సత్థో'తి బహుం తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ ఉదకఞ్చ ఆరోపేత్వా సత్థం పయాపేసి. ద్వీహతీహపయాతో ఖో పన సో సత్థో అద్దస పురిసం కాళం లోహితక్ఖం సన్నద్ధకలాపం కుముదమాలిం అల్లవత్థం అల్లకేసం కద్దమమక్ఖితేహి చక్కేహి భద్రేన రథేన పటిపథం ఆగచ్ఛన్తం, దిస్వా ఏతదవోచ – 'కుతో, భో, ఆగచ్ఛసీ'తి? 'అముకమ్హా జనపదా'తి. 'కుహిం గమిస్ససీ'తి? 'అముకం నామ జనపద'న్తి. 'కచ్చి, భో, పురతో కన్తారే మహామేఘో అభిప్పవుట్ఠో'తి? 'ఏవం, భో, పురతో కన్తారే మహామేఘో అభిప్పవుట్ఠో. ఆసిత్తోదకాని వటుమాని, బహు తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ ఉదకఞ్చ. ఛడ్డేథ , భో, పురాణాని తిణాని కట్ఠాని ఉదకాని, లహుభారేహి సకటేహి సీఘం సీఘం గచ్ఛథ, మా యోగ్గాని కిలమిత్థా'తి.

"అథ ఖో సో సత్థవాహో సత్థికే ఆమన్తేసి – 'అయం, భో, "పురిసో ఏవమాహ – పురతో కన్తారే మహామేఘో అభిప్పవుట్ఠో, ఆసిత్తోదకాని వటుమాని, బహు తిణఞ్చ కట్ఠఞ్చ ఉదకఞ్చ. ఛడ్డేథ, భో, పురాణాని తిణాని కట్ఠాని ఉదకాని, లహుభారేహి సకటేహి సీఘం సీఘం గచ్ఛథ; మా యోగ్గాని కిలమిత్థా"తి. అయం భో పురిసో నేవ అమ్హాకం మిత్తో, న ఞాతిసాలోహితో, కథం మయం ఇమస్స సద్ధాయ గమిస్సామ. న వో ఛడ్డేతబ్బాని పురాణాని తిణాని కట్ఠాని ఉదకాని, యథాభతేన భణ్డేన సత్థం పయాపేథ. న నో పురాణం ఛడ్డేస్సామా'తి. 'ఏవం, భో'తి ఖో తే సత్థికా తస్స సత్థవాహస్స పటిస్సుత్వా యథాభతేన భణ్డేన సత్థం పయాపేసుం. తే పఠమేపి సత్థవాసే న అద్దసంసు తిణం వా కట్ఠం వా ఉదకం వా. దుతియేపి సత్థవాసే... తతియేపి సత్థవాసే... చతుత్థేపి సత్థవాసే... పఞ్చమేపి సత్థవాసే... ఛట్ఠేపి సత్థవాసే... సత్తమేపి సత్థవాసే న అద్దసంసు తిణం వా కట్ఠం వా ఉదకం వా. తఞ్చ సత్థం అద్దసంసు అనయబ్యసనం ఆపన్నం. యే చ తస్మిం సత్థేపి అహేసుం మనుస్సా వా పసూ వా, తేసఞ్చ అట్ఠికానేవ అద్దసంసు తేన యక్ఖేన అమనుస్సేన భక్ఖితానం.

“అథ ఖో సో సత్థవాహో సత్థికే ఆమన్తేసి – ‘అయం ఖో, భో, సత్థో అనయబ్యసనం ఆపన్నో, యథా తం తేన బాలేన సత్థవాహేన పరిణాయకేన. తేన హి, భో, యానమ్హాకం సత్థే అప్పసారాని పణియాని, తాని ఛడ్డేత్వా, యాని ఇమస్మిం సత్థే మహాసారాని పణియాని, తాని ఆదియథా’తి. ‘ఏవం, భో’తి ఖో తే సత్థికా తస్స సత్థవాహస్స పటిస్సుత్వా యాని సకస్మిం సత్థే అప్పసారాని పణియాని, తాని ఛడ్డేత్వా యాని తస్మిం సత్థే మహాసారాని పణియాని, తాని ఆదియిత్వా సోత్థినా తం కన్తారం నిత్థరింసు, యథా తం పణ్డితేన సత్థవాహేన పరిణాయకేన. ఏవమేవ ఖో త్వం, రాజఞ్ఞ, బాలో అబ్యత్తో అనయబ్యసనం ఆపజ్జిస్ససి అయోనిసో పరలోకం గవేసన్తో సేయ్యథాపి సో పురిమో సత్థవాహో. యేపి తవ [తే (క.)] సోతబ్బం సద్ధాతబ్బం [సద్దహాతబ్బం (పీ. క.)] మఞ్ఞిస్సన్తి, తేపి అనయబ్యసనం ఆపజ్జిస్సన్తి, సేయ్యథాపి తే సత్థికా. పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ , పాపకం దిట్ఠిగతం; పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ, పాపకం దిట్ఠిగతం. మా తే అహోసి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా”తి.

४३०. “కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో నేవాహం సక్కోమి ఇదం పాపకం దిట్ఠిగతం పటినిస్సజ్జితుం. రాజాపి మం పసేనది కోసలో జానాతి తిరోరాజానోపి – ‘పాయాసి రాజఞ్ఞో ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠీ – “ఇతిపి నత్థి పరో లోకో… పే.… విపాకో”’తి. సచాహం, భో కస్సప, ఇదం పాపకం దిట్ఠిగతం పటినిస్సజ్జిస్సామి, భవిస్సన్తి మే వత్తారో – ‘యావ బాలో పాయాసి రాజఞ్ఞో, అబ్యత్తో దుగ్గహితగాహీ’తి. కోపేనపి నం హరిస్సామి, మక్ఖేనపి నం హరిస్సామి, పలాసేనపి నం హరిస్సామీ”తి.

గూథభారికఉపమా

४३१. “తేన హి, రాజఞ్ఞ, ఉపమం తే కరిస్సామి. ఉపమాయ మిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. భూతపుబ్బం, రాజఞ్ఞ, అఞ్ఞతరో సూకరపోసకో పురిసో సకమ్హా గామా అఞ్ఞం గామం అగమాసి. తత్థ అద్దస పహూతం సుక్ఖగూథం ఛడ్డితం. దిస్వానస్స ఏతదహోసి – ‘అయం ఖో పహూతో సుక్ఖగూథో ఛడ్డితో, మమ చ సూకరభత్తం [సూకరానం భక్ఖో (స్యా.)]; యంనూనాహం ఇతో సుక్ఖగూథం హరేయ్య’న్తి. సో ఉత్తరాసఙ్గం పత్థరిత్వా పహూతం సుక్ఖగూథం ఆకిరిత్వా భణ్డికం బన్ధిత్వా సీసే ఉబ్బాహేత్వా [ఉచ్చారోపేత్వా (క. సీ. క.)] అగమాసి. తస్స అన్తరామగ్గే మహాఅకాలమేఘో పావస్సి. సో ఉగ్ఘరన్తం పగ్ఘరన్తం యావ అగ్గనఖా గూథేన మక్ఖితో గూథభారం ఆదాయ అగమాసి. తమేనం మనుస్సా దిస్వా ఏవమాహంసు – ‘కచ్చి నో త్వం, భణే, ఉమ్మత్తో, కచ్చి విచేతో, కథఞ్హి నామ ఉగ్ఘరన్తం పగ్ఘరన్తం యావ అగ్గనఖా గూథేన మక్ఖితో గూథభారం హరిస్ససీ’తి. ‘తుమ్హే ఖ్వేత్థ, భణే, ఉమ్మత్తా, తుమ్హే విచేతా, తథా హి పన మే సూకరభత్త’న్తి. ఏవమేవ ఖో త్వం, రాజఞ్ఞ, గూథభారికూపమో [గూథహారికూపమో (సీ. పీ.)] మఞ్ఞే పటిభాసి. పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ, పాపకం దిట్ఠిగతం. పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ, పాపకం దిట్ఠిగతం. మా తే అహోసి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా”తి.

४३३. “కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో నేవాహం సక్కోమి ఇదం పాపకం దిట్ఠిగతం పటినిస్సజ్జితుం. రాజాపి మం పసేనది కోసలో జానాతి తిరోరాజానోపి – ‘పాయాసి రాజఞ్ఞో ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠీ – “ఇతిపి నత్థి పరో లోకో…పే.… విపాకో”’తి. సచాహం, భో కస్సప, ఇదం పాపకం దిట్ఠిగతం పటినిస్సజ్జిస్సామి, భవిస్సన్తి మే వత్తారో – ‘యావ బాలో పాయాసి రాజఞ్ఞో అబ్యత్తో దుగ్గహితగాహీ’తి. కోపేనపి నం హరిస్సామి, మక్ఖేనపి నం హరిస్సామి, పలాసేనపి నం హరిస్సామీ”తి.

అక్ఖధుత్తకఉపమా

౪౩౪. “తేన హి, రాజఞ్ఞ, ఉపమం తే కరిస్సామి, ఉపమాయ మిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. భూతపుబ్బం, రాజఞ్ఞ, ద్వే అక్ఖధుత్తా అక్ఖేహి దిబ్బింసు. ఏకో అక్ఖధుత్తో ఆగతాగతం కలిం గిలతి. అద్దసా ఖో దుతియో అక్ఖధుత్తో తం అక్ఖధుత్తం ఆగతాగతం కలిం గిలన్తం, దిస్వా తం అక్ఖధుత్తం ఏతదవోచ – ‘త్వం ఖో, సమ్మ, ఏకన్తికేన జినాసి, దేహి మే, సమ్మ, అక్ఖే పజోహిస్సామీ’తి. ‘ఏవం సమ్మా’తి ఖో సో అక్ఖధుత్తో తస్స అక్ఖధుత్తస్స అక్ఖే పాదాసి. అథ ఖో సో అక్ఖధుత్తో అక్ఖే విసేన పరిభావేత్వా తం అక్ఖధుత్తం ఏతదవోచ – ‘ఏహి ఖో, సమ్మ, అక్ఖేహి దిబ్బిస్సామా’తి. ‘ఏవం సమ్మా’తి ఖో సో అక్ఖధుత్తో తస్స అక్ఖధుత్తస్స పచ్చస్సోసి. దుతియమ్పి ఖో తే అక్ఖధుత్తా అక్ఖేహి దిబ్బింసు. దుతియమ్పి ఖో సో అక్ఖధుత్తో ఆగతాగతం కలిం గిలతి. అద్దసా ఖో దుతియో అక్ఖధుత్తో తం అక్ఖధుత్తం దుతియమ్పి ఆగతాగతం కలిం గిలన్తం, దిస్వా తం అక్ఖధుత్తం ఏతదవోచ –

“లిత్తం పరమేన తేజసా, గిలమక్ఖం పురిసో న బుజ్ఝతి;

గిల రే గిల పాపధుత్తక [గిలి రే పాపధుత్తక (క.)], పచ్ఛా తే కటుకం భవిస్సతీతి.

“ఏవమేవ ఖో త్వం, రాజఞ్ఞ, అక్ఖధుత్తకూపమో మఞ్ఞే పటిభాసి. పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ, పాపకం దిట్ఠిగతం; పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ, పాపకం దిట్ఠిగతం. మా తే అహోసి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా”తి.

౪౩౫. “కిఞ్చాపి భవం కస్సపో ఏవమాహ, అథ ఖో నేవాహం సక్కోమి ఇదం పాపకం దిట్ఠిగతం పటినిస్సజ్జితుం. రాజాపి మం పసేనది కోసలో జానాతి తిరోరాజానోపి – ‘పాయాసి రాజఞ్ఞో ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠీ – “ఇతిపి నత్థి పరో లోకో… పే.… విపాకో”తి. సచాహం, భో కస్సప, ఇదం పాపకం దిట్ఠిగతం పటినిస్సజ్జిస్సామి, భవిస్సన్తి మే వత్తారో – ‘యావ బాలో పాయాసి రాజఞ్ఞో అబ్యత్తో దుగ్గహితగాహీ’తి. కోపేనపి నం హరిస్సామి, మక్ఖేనపి నం హరిస్సామి, పలాసేనపి నం హరిస్సామీ”తి.

సాణభారికఉపమా

౪౩౬. “తేన హి, రాజఞ్ఞ, ఉపమం తే కరిస్సామి, ఉపమాయ మిధేకచ్చే విఞ్ఞూ పురిసా భాసితస్స అత్థం ఆజానన్తి. భూతపుబ్బం, రాజఞ్ఞ, అఞ్ఞతరో జనపదో వుట్ఠాసి. అథ ఖో సహాయకో సహాయకం ఆమన్తేసి – ‘ఆయామ, సమ్మ, యేన సో జనపదో తేనుపసఙ్కమిస్సామ, అప్పేవ నామేత్థ కిఞ్చి ధనం అధిగచ్ఛేయ్యామా’తి. ‘ఏవం సమ్మా’తి ఖో సహాయకో సహాయకస్స పచ్చస్సోసి. తే యేన సో జనపదో, యేన అఞ్ఞతరం గామపట్టం [గామపజ్జం (స్యా.), గామపత్తం (సీ.)] తేనుపసఙ్కమింసు , తత్థ అద్దసంసు పహూతం సాణం ఛడ్డితం, దిస్వా సహాయకో సహాయకం ఆమన్తేసి – ‘ఇదం ఖో, సమ్మ, పహూతం సాణం ఛడ్డితం, తేన హి, సమ్మ, త్వఞ్చ సాణభారం బన్ధ, అహఞ్చ సాణభారం బన్ధిస్సామి, ఉభో సాణభారం ఆదాయ గమిస్సామా’తి. ‘ఏవం సమ్మా’తి ఖో సహాయకో సహాయకస్స పటిస్సుత్వా సాణభారం బన్ధిత్వా తే ఉభో సాణభారం ఆదాయ యేన అఞ్ఞతరం గామపట్టం తేనుపసఙ్కమింసు. తత్థ అద్దసంసు పహూతం సాణసుత్తం ఛడ్డితం, దిస్వా సహాయకో సహాయకం ఆమన్తేసి – ‘యస్స ఖో, సమ్మ, అత్థాయ ఇచ్ఛేయ్యామ సాణం, ఇదం పహూతం సాణసుత్తం ఛడ్డితం. తేన హి, సమ్మ, త్వఞ్చ సాణభారం ఛడ్డేహి, అహఞ్చ సాణభారం ఛడ్డేస్సామి, ఉభో సాణసుత్తభారం ఆదాయ

గమిస్సామా’తి. ‘అయం ఖో మే, సమ్మ, సాణభారో దూరాభతో చ సుసన్నద్ధో చ, అలం మే త్వం పజానాహీ’తి. అథ ఖో సో సహాయకో సాణభారం ఛడ్డేత్వా సాణసుత్తభారం ఆదియి.

“తే యేన అఞ్ఞతరం గామపట్టం తేనుపసఙ్కమింసు. తత్థ అద్దసంసు పహూతా సాణియో ఛడ్డితా, దిస్వా సహాయకో సహాయకం ఆమన్తేసి – ‘యస్స ఖో , సమ్మ, అత్థాయ ఇచ్ఛేయ్యామ సాణం వా సాణసుత్తం వా, ఇమా పహూతా సాణియో ఛడ్డితా. తేన హి, సమ్మ, త్వఞ్చ సాణభారం ఛడ్డేహి, అహఞ్చ సాణసుత్తభారం ఛడ్డేస్సామి, ఉభో సాణిభారం ఆదాయ గమిస్సామా’తి . ‘అయం ఖో మే, సమ్మ, సాణభారో దూరాభతో చ సుసన్నద్ధో చ, అలం మే, త్వం పజానాహీ’తి. అథ ఖో సో సహాయకో సాణసుత్తభారం ఛడ్డేత్వా సాణిభారం ఆదియి.

“తే యేన అఞ్ఞతరం గామపట్టం తేనుపసఙ్కమింసు. తత్థ అద్దసంసు పహూతం ఖోమం ఛడ్డితం, దిస్వా…పే.… పహూతం ఖోమసుత్తం ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం ఖోమదుస్సం ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం కప్పాసం ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం కప్పాసికసుత్తం ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం కప్పాసికదుస్సం ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం అయం [అయసం (స్యా.)] ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం లోహం ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం తిపుం ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం సీసం ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం సజ్ఝం [సజ్ఝుం (సీ. స్యా. పీ.)] ఛడ్డితం, దిస్వా… పహూతం సువణ్ణం ఛడ్డితం, దిస్వా సహాయకో సహాయకం ఆమన్తేసి – ‘యస్స ఖో, సమ్మ, అత్థాయ ఇచ్ఛేయ్యామ సాణం వా సాణసుత్తం వా సాణియో వా ఖోమం వా ఖోమసుత్తం వా ఖోమదుస్సం వా కప్పాసం వా కప్పాసికసుత్తం వా కప్పాసికదుస్సం వా అయం వా లోహం వా తిపుం వా సీసం వా సజ్ఝం వా, ఇదం పహూతం సువణ్ణం ఛడ్డితం. తేన హి, సమ్మ, త్వఞ్చ సాణభారం ఛడ్డేహి, అహఞ్చ సజ్ఝభారం [సజ్ఝుభారం (సీ. స్యా. పీ.)] ఛడ్డేస్సామి, ఉభో సువణ్ణభారం ఆదాయ గమిస్సామా’తి. ‘అయం ఖో మే, సమ్మ, సాణభారో దూరాభతో చ సుసన్నద్ధో చ, అలం మే త్వం పజానాహీ’తి. అథ ఖో సో సహాయకో సజ్ఝభారం ఛడ్డేత్వా సువణ్ణభారం ఆదియి.

“తే యేన సకో గామో తేనుపసఙ్కమింసు. తత్థ యో సో సహాయకో సాణభారం ఆదాయ అగమాసి, తస్స నేవ మాతాపితరో అభినన్దింసు, న పుత్తదారా అభినన్దింసు, న మిత్తామచ్చా అభినన్దింసు, న చ తతోనిదానం సుఖం సోమనస్సం అధిగచ్ఛి. యో పన సో సహాయకో సువణ్ణభారం ఆదాయ అగమాసి, తస్స మాతాపితరోపి అభినన్దింసు, పుత్తదారాపి అభినన్దింసు, మిత్తామచ్చాపి అభినన్దింసు, తతోనిదానఞ్చ సుఖం సోమనస్సం అధిగచ్ఛి. “ఏవమేవ ఖో త్వం, రాజఞ్ఞ, సాణభారికూపమో మఞ్ఞే పటిభాసి. పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ, పాపకం దిట్ఠిగతం; పటినిస్సజ్జేతం, రాజఞ్ఞ, పాపకం దిట్ఠిగతం. మా తే అహోసి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయా”తి.

సరణగమనం

౪౩౭. “పురిమేనేవ అహం ఓపమ్మేన భోతో కస్సపస్స అత్తమనో అభిరద్ధో. అపి చాహం ఇమాని విచిత్రాని పఞ్హాపటిభానాని సోతుకామో ఏవాహం భవన్తం కస్సపం పచ్చనీకం కాతబ్బం అమఞ్ఞిస్సం. అభిక్కన్తం, భో కస్సప, అభిక్కన్తం, భో కస్సప. సేయ్యథాపి, భో కస్సప, నిక్కుజ్జితం వా ఉక్కుజ్జేయ్య, పటిచ్ఛన్నం వా వివరేయ్య, మూళ్హస్స వా మగ్గం ఆచిక్ఖేయ్య, అన్ధకారే వా తేలపజ్జోతం ధారేయ్య ‘చక్ఖుమన్తో రూపాని దక్ఖన్తీ’తి ఏవమేవం భోతా కస్సపేన

అనేకపరియాయేన ధమ్మో పకాసితో. ఏసాహం, భో కస్సప, తం భవన్తం గోతమం సరణం గచ్ఛామి, ధమ్మఞ్చ, భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చ. ఉపాసకం మం భవం కస్సపో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గతం.

"ఇచ్ఛామి చాహం, భో కస్సప, మహాయఞ్ఞం యజితుం, అనుసాసతు మం భవం కస్సపో, యం మమస్స దీఘరత్తం హితాయ సుఖాయా"తి.

యఞ్ఞకథా

४३०. "యథారూపే ఖో, రాజఞ్ఞ, యఞ్ఞే గావో వా హఞ్ఞన్తి అజేళకా వా హఞ్ఞన్తి, కుక్కుటసూకరా వా హఞ్ఞన్తి, వివిధా వా పాణా సంఘాతం ఆపజ్జన్తి, పటిగ్గాహకా చ హోన్తి మిచ్ఛాదిట్ఠీ మిచ్ఛాసఙ్కప్పా మిచ్ఛావాచా మిచ్ఛాకమ్మన్తా మిచ్ఛాఆజీవా మిచ్ఛావాయామా మిచ్ఛాసతీ మిచ్ఛాసమాధీ, ఏవరూపో ఖో, రాజఞ్ఞ, యఞ్ఞో న మహప్ఫలో హోతి న మహానిసంసో న మహాజుతికో న మహావిప్ఫారో. సేయ్యథాపి, రాజఞ్ఞ, కస్సకో బీజనఙ్గలం ఆదాయ వనం పవిసేయ్య. సో తత్థ దుక్ఖేత్తే దుబ్భూమే అవిహతఖాణుకణ్టకే బీజాని పతిట్ఠాపేయ్య ఖణ్డాని పూతీని వాతాతపహతాని అసారదాని అసుఖసయితాని. దేవో చ న కాలేన కాలం సమ్మాధారం అనుప్పవేచ్ఛేయ్య. అపి ను తాని బీజాని వుద్ధిం విరూళ్హిం [విరుళ్హిం (మోగ్గలానే)] వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్యుం, కస్సకో వా విపులం ఫలం అధిగచ్ఛేయ్యా"తి? "నో హిదం [న ఏవం (స్యా॰ క॰)] భో కస్సప". "ఏవమేవ ఖో, రాజఞ్ఞ, యథారూపే యఞ్ఞే గావో వా హఞ్ఞన్తి, అజేళకా వా హఞ్ఞన్తి, కుక్కుటసూకరా వా హఞ్ఞన్తి, వివిధా వా పాణా సంఘాతం ఆపజ్జన్తి, పటిగ్గాహకా చ హోన్తి మిచ్ఛాదిట్ఠీ మిచ్ఛాసఙ్కప్పా మిచ్ఛావాచా మిచ్ఛాకమ్మన్తా మిచ్ఛాఆజీవా మిచ్ఛావాయామా మిచ్ఛాసతీ మిచ్ఛాసమాధీ, ఏవరూపో ఖో , రాజఞ్ఞ, యఞ్ఞో న మహప్ఫలో హోతి న మహానిసంసో న మహాజుతికో న మహావిప్ఫారో.

"యథారూపే చ ఖో, రాజఞ్ఞ, యఞ్ఞే నేవ గావో హఞ్ఞన్తి, న అజేళకా హఞ్ఞన్తి, న కుక్కుటసూకరా హఞ్ఞన్తి, న వివిధా వా పాణా సంఘాతం ఆపజ్జన్తి, పటిగ్గాహకా చ హోన్తి సమ్మాదిట్ఠీ సమ్మాసఙ్కప్పా సమ్మావాచా సమ్మాకమ్మన్తా సమ్మాఆజీవా సమ్మావాయామా సమ్మాసతీ సమ్మాసమాధీ, ఏవరూపో ఖో, రాజఞ్ఞ, యఞ్ఞో మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో మహాజుతికో మహావిప్ఫారో. సేయ్యథాపి, రాజఞ్ఞ, కస్సకో బీజనఙ్గలం ఆదాయ వనం పవిసేయ్య. సో తత్థ సుఖేత్తే సుభూమే సువిహతఖాణుకణ్టకే బీజాని పతిట్ఠపేయ్య అఖణ్డాని అపూతీని అవాతాతపహతాని సారదాని సుఖసయితాని. దేవో చ కాలేన కాలం సమ్మాధారం అనుప్పవేచ్ఛేయ్య. అపి ను తాని బీజాని వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జేయ్యుం, కస్సకో వా విపులం ఫలం అధిగచ్ఛేయ్యా"తి? "ఏవం, భో కస్సప". "ఏవమేవ ఖో, రాజఞ్ఞ, యథారూపే యఞ్ఞే నేవ గావో హఞ్ఞన్తి, న అజేళకా హఞ్ఞన్తి, న కుక్కుటసూకరా హఞ్ఞన్తి, న వివిధా వా పాణా సంఘాతం ఆపజ్జన్తి, పటిగ్గాహకా చ హోన్తి సమ్మాదిట్ఠీ సమ్మాసఙ్కప్పా సమ్మావాచా సమ్మాకమ్మన్తా సమ్మాఆజీవా సమ్మావాయామా సమ్మాసతీ సమ్మాసమాధీ, ఏవరూపో ఖో, రాజఞ్ఞ, యఞ్ఞో మహప్ఫలో హోతి మహానిసంసో మహాజుతికో మహావిప్ఫారో"తి.

ఉత్తరమాణవవత్థు

४३१. అథ ఖో పాయాసి రాజఞ్ఞో దానం పట్ఠపేసి సమణబ్రాహ్మణకపణద్ధికవణిబ్బకయాచకానం . తస్మిం ఖో పన దానే ఏవరూపం భోజనం దీయతి కణాజకం బిలఙ్గదుతియం, ధోరకాని [థోరకాని (సీ॰ పీ॰), చోరకాని (స్యా॰)] చ వత్థాని

గుళవాలకాని [గుళగాళకాని (క.)]. తస్మిం ఖో పన దానే ఉత్తరో నామ మాణవో వావటో [బ్యావటో (సీ. పీ.)] అహోసి. సో దానం దత్వా ఏవం అనుద్దిసతి – “ఇమినాహం దానేన పాయాసిం రాజఞ్ఞమేవ ఇమస్మిం లోకే సమాగచ్ఛిం, మా పరస్మి”న్తి. అస్సోసి ఖో పాయాసి రాజఞ్ఞో – “ఉత్తరో కిర మాణవో దానం దత్వా ఏవం అనుద్దిసతి – ‘ఇమినాహం దానేన పాయాసిం రాజఞ్ఞమేవ ఇమస్మిం లోకే సమాగచ్ఛిం, మా పరస్మి’”న్తి. అథ ఖో పాయాసి రాజఞ్ఞో ఉత్తరం మాణవం ఆమన్తాపేత్వా ఏతదవోచ – “సచ్చం కిర త్వం, తాత ఉత్తర, దానం దత్వా ఏవం అనుద్దిససి – ‘ఇమినాహం దానేన పాయాసిం రాజఞ్ఞమేవ ఇమస్మిం లోకే సమాగచ్ఛిం, మా పరస్మి’”న్తి? “ఏవం, భో”. “కిస్స పన త్వం, తాత ఉత్తర, దానం దత్వా ఏవం అనుద్దిససి – ‘ఇమినాహం దానేన పాయాసిం రాజఞ్ఞమేవ ఇమస్మిం లోకే సమాగచ్ఛిం, మా పరస్మి’న్తి? ననుమయం, తాత ఉత్తర, పుఞ్ఞత్థికా దానస్సేవ ఫలం పాటికఙ్ఖినో”తి? “భోతో ఖో దానే ఏవరూపం భోజనం దీయతి కణాజకం బిలఙ్గదుతియం, యం భవం పాదాపి [పాదాసి (క.)] న ఇచ్ఛేయ్య సమ్ఫుసితుం [ఛుపితుం (పీ. క.)], కుతో భుఞ్జితుం, ధోరకాని చ వత్థాని గుళవాలకాని, యాని భవం పాదాపి [అచిత్తికతం (క.)] న ఇచ్ఛేయ్య సమ్ఫుసితుం, కుతో పరిదహితుం. భవం ఖో పనమ్హాకం పియో మనాపో, కథం మయం మనాపం అమనాపేన సంయోజేమా”తి? “తేన హి త్వం, తాత ఉత్తర, యాదిసాహం భోజనం భుఞ్జామి, తాదిసం భోజనం పట్ఠపేహి. యాదిసాని చాహం వత్థాని పరిదహామి, తాదిసాని చ వత్థాని పట్ఠపేహీ”తి. “ఏవం, భో”తి ఖో ఉత్తరో మాణవో పాయాసిస్స రాజఞ్ఞస్స పటిస్సుత్వా యాదిసం భోజనం పాయాసి రాజఞ్ఞో భుఞ్జతి, తాదిసం భోజనం పట్ఠపేసి. యాదిసాని చ వత్థాని పాయాసి రాజఞ్ఞో పరిదహతి, తాదిసాని చ వత్థాని పట్ఠపేసి.

౪౪౦. అథ ఖో పాయాసి రాజఞ్ఞో అసక్కచ్చం దానం దత్వా అసహత్థా దానం దత్వా అచిత్తీకతం దానం దత్వా అపవిద్ధం దానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా చాతుమహారాజికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపజ్జి సుఞ్ఞం సేరీసకం విమానం. యో పన తస్స దానే వావటో అహోసి ఉత్తరో నామ మాణవో. సో సక్కచ్చం దానం దత్వా సహత్థా దానం దత్వా చిత్తీకతం దానం దత్వా అనపవిద్ధం దానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జి దేవానం తావతింసానం సహబ్యతం.

పాయాసిదేవపుత్తో

౪౪౧. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా గవమ్పతి అభిక్ఖణం సుఞ్ఞం సేరీసకం విమానం దివావిహారం గచ్ఛతి. అథ ఖో పాయాసి దేవపుత్తో యేనాయస్మా గవమ్పతి తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం గవమ్పతిం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితం ఖో పాయాసిం దేవపుత్తం ఆయస్మా గవమ్పతి ఏతదవోచ – “కోసి త్వం, ఆవుసో”తి? “అహం, భన్తే, పాయాసి రాజఞ్ఞో”తి. “ననుత్వం, ఆవుసో, ఏవందిట్ఠికో అహోసి – ‘ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’”తి? “సచ్చాహం, భన్తే, ఏవందిట్ఠికో అహోసిం – ‘ఇతిపి నత్థి పరో లోకో, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలం విపాకో’తి. అపి చాహం అయ్యేన కుమారకస్సపేన ఏతస్మా పాపకా దిట్ఠిగతా వివేచితో”తి. “యో పన తే, ఆవుసో, దానే వావటో అహోసి ఉత్తరో నామ మాణవో, సో కుహిం ఉపపన్నో”తి? “యో మే, భన్తే, దానే వావటో అహోసి ఉత్తరో నామ మాణవో, సో సక్కచ్చం దానం దత్వా సహత్థా దానం దత్వా చిత్తీకతం దానం దత్వా అనపవిద్ధం దానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నో దేవానం తావతింసానం సహబ్యతం. అహం పన, భన్తే, అసక్కచ్చం దానం దత్వా అసహత్థా దానం దత్వా అచిత్తీకతం దానం దత్వా అపవిద్ధం దానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా చాతుమహారాజికానం దేవానం సహబ్యతం

ఉపపన్నో సుఞ్ఞం సేరీసకం విమానం. తేన హి, భన్తే గవమ్పతి, మనుస్సలోకం గన్త్వా ఏవమారోచేహి – ‘సక్కచ్చం దానం దేథ, సహత్థా దానం దేథ, చిత్తీకతం దానం దేథ, అనపవిద్ధం దానం దేథ. పాయాసి రాజఞ్ఞో అసక్కచ్చం దానం దత్వా అసహత్థా దానం దత్వా అచిత్తీకతం దానం దత్వా అపవిద్ధం దానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా చాతుమహారాజికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపన్నో సుఞ్ఞం సేరీసకం విమానం. యో పన తస్స దానే వావటో అహోసి ఉత్తరో నామ మాణవో, సో సక్కచ్చం దానం దత్వా సహత్థా దానం దత్వా చిత్తీకతం దానం దత్వా అనపవిద్ధం దానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నో దేవానం తావతింసానం సహబ్యత’’’న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా గవమ్పతి మనుస్సలోకం ఆగన్త్వా ఏవమారోచేసి – ‘‘సక్కచ్చం దానం దేథ, సహత్థా దానం దేథ, చిత్తీకతం దానం దేథ, అనపవిద్ధం దానం దేథ. పాయాసి రాజఞ్ఞో అసక్కచ్చం దానం దత్వా అసహత్థా దానం దత్వా అచిత్తీకతం దానం దత్వా అపవిద్ధం దానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా చాతుమహారాజికానం దేవానం సహబ్యతం ఉపపన్నో సుఞ్ఞం సేరీసకం విమానం. యో పన తస్స దానే వావటో అహోసి ఉత్తరో నామ మాణవో, సో సక్కచ్చం దానం దత్వా సహత్థా దానం దత్వా చిత్తీకతం దానం దత్వా అనపవిద్ధం దానం దత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నో దేవానం తావతింసానం సహబ్యత’’న్తి.

పాయాసిసుత్తం నిట్ఠితం దసమం.

మహావగ్గో నిట్ఠితో.

తస్సుద్దానం –

మహాపదాన నిదానం, నిబ్బానఞ్చ సుదస్సనం;

జనవసభ గోవిన్దం, సమయం సక్కపఞ్హకం;

మహాసతిపట్ఠానఞ్చ, పాయాసి దసమం భవే [సతిపట్ఠానపాయాసి, మహావగ్గస్స సఙ్గహో (సీ. పీ.) సతిపట్ఠానపాయాసి, మహావగ్గోతి వుచ్చతీతి (స్యా.)].

మహావగ్గపాళి నిట్ఠితా.